DNEŠNÍ ORIENT
NÁRODNÍ PROBUZENÍ A POLITICKÝ VÝVOJ
JEDNOTLIVÝCH STÁTŮ

SVAZEK PÁTÝ

POD HIMALAJEMI

NOVÁ INDIE

Napsal
Dr. ALOIS MUSIL,
profesor Karlovy university v Praze

S 1 mapkou

VYDÁVÁ MELANTRICH A. S. V PRAZE

ALOIS MUSIL

POD HIMALAJEMI

NOVÁ INDIE

MELANTRICH A. S. V PRAZE

Dr. MILANU HODŽOVI

OBSAH

Úvod 13

I. Země 15
Rozdělení 17
Přístavy 18
Přístup 18
Podnebí 19
Přírodní bohatství 21

II. Obyvatelé 23
Původ 25
Kasty 26
Utištění 30
Jazyky 31
Náboženství 32
Hindové 33
Hnutí opravné 35
Účinky evropské výchovy 37
Výhonky hindického náboženství 38
Džainové 38
Buddhisté 39
Islám 40
Dvanáctníci 40
Ismailovci 41
Chodžové 41
Boborové 43
Ahmadovci 43
Postup muslimů 46
Muslimské kasty 46
Hnutí opravné 47
Uahhábovci 48
Skupina aligarhská 49
Všeindická liga 51
Strana národní 51
Vykladači zákona 52
Konservativci 53

Ženy 54
Obcovací jazyk 54
Domovina 55
Třenice s hindy 55
Snahy sjednocovací 56
Kabir 56
Sikhové 57
Pokus císaře Akbara 61
Křesťané 61
Rozkol jakobitský 62
Anglikánští Syřané 63
Malankarští katolíci 63
Malabarští katolíci 64
Latinští katolíci 64
Anglikáni 66
Potíže obcí křesťanských 67
Evropské sdružení 68
Anglo-Indové 68
Zoroastrovci 69
Židé 72
Obživa 72
Zemědělství 73
Rolník není zaostalý 75
Zemědělská správa 76
Půda majetkem státu 77
Nájemné neboli pozemková daň 79
Svépomoc 82
Základy samosprávy 83
Na venkově 83
V městech 84
Indové a úřady 85
Soudnictví 86
Veřejná péče 88
Služebníci Indie 89
Ženské hnutí 90
Tisk 91
Průmysl a obchod 91
Úpadek 92
Vývoz surovin 93
Průmysl textilní se probouzí 94
Stavba železnic 95
Železárny 96

Rozmach průmyslu za světové války 97
Letectví 98
Peněžnictví 98
Obchodní loďstvo 99
Soutěž britská 99
Průmysl domácký 102
Věci dělnické 102
Školství 105
Angličtina učebním jazykem 106
Školy soukromé 107
Prvé vysoké školy 108
Nové obzory 109
Živé university 111
Obecné vzdělání roste 113
Nedostatky 114
Výchova k odpovědnosti 116
Vojenství 116
Vojenské třídy 117
Rozdělení vojska 118
Velení a správa 119
Dobrovolníci 120
Vojsko indických států 121
Vojsko a snahy národní 121
Indické státy 124
Knížata a britská vláda 125
Výchova členů panujících rodů 127
Ústava některých států 128
Třenice náboženské 129
Komora knížat 130
Požadavky knížat 132
Indové v britském imperiu 135
V Jižní Africe 136
V Kenyi 137
Cizí državy 138
Portugalské 139
Francouzské 139

III. Britové v Indii 141
Muslimští dobyvatelé 143
Říše Velkého Mogula 144
Portugalci 145
Zemská správa za Velkého Mogula 145

Nizozemci 148
Britové 148
Britské državy rostou 149
Konec Velkého Mogula 151
Vláda a správa za Společnosti 153
Britská koruna se ujme vlády a správy 154
Správa Britské Indie 155
Zákonodárná moc 156
Provincie 157

IV. Národní probuzení 159
Britové a Indové 161
Účinky anglické správy a výchovy 162
Všeindický národní kongres založen 163
Národní hnutí roste 165
Společenské útisky 166
Omladina se bílí 168
Všeindická muslimská liga 169
Zastoupení na podkladě náboženském 170
Muslimové se sbližují s hindy 171
Indové v úřadech 172
Světová válka 175
Za samosprávu 176
Indové a samospráva 177
Kasty a náboženské obce v samosprávě 178
Občtavost a odpovědnost 179
Odpůrcové samosprávy 181

V. Začátky samosprávy 185
Samospráva slíbena 187
Gandhi zasáhne 188
Zpráva Montagu-Chelmsfordova neuspokojila 190
Ústava z 1919 191
Působnost zákonodárných sborů 192
O moci výkonné 197
Nové sídelní město 201
Indie ve Společnosti národů 201
Nová ústava zaváděna 202
Odpor proti ústavě 205
Muslimové 206
Hindové a utištění 208
Britští podnikatelé 209

Indický člověk se probouzí 210
Gandhi hlásá odboj utrpením 211
Kongres se neúčastní voleb 212
Zákonodárné shromáždění zahájeno 213
Odboj utrpením ustává 215
Kongres mění postup 217
Členové Kongresu v zákonodárných sborech 221
Ústavní výbor Simonův 226
Nehruův návrh ústavy 228
Chystá se nový odboj 231

VI. K federaci 235
Nový závazný slib 238
Londýnské porady a Kongres 239
Nezávislost cílem Kongresu 241
Nový odboj utrpením 245
Předseda zákonodárného shromáždění a politický vývoj 246
Ukázněnost odboje 251
Prvé londýnské porady 253
Výsledek porad 254
Úmluva z Delhi 257
Kongres zástupcem Indie 259
Potíže s úmluvou z Delhi 261
Gandhi na druhých poradách v Londýně 264
Vláda silné ruky 266
Třetí porady v Londýně 267
Volební úmluvy 268
Úděl náboženských obcí 272
Hindové se domluví s utištěnými 274
Vláda silné ruky se neosvědčila 276
Kongres se účastní politického života 278
Úředníci a náboženské obce 281
Stanovy Kongresu pozměněny 282
Zákon o indické vládě 283
Indické státy 283
Federální vláda 284
Provincie 285
Podřadné změny 286
Stíny nové ústavy 287
Indové nedůvěřují federaci 290

Doslov 293
Užil jsem těchto spisů 297

UNIVERZ. KNIHOVNA PRAHA

Do Indie mne dovedli arabští wahhábovci, jejichž vývoj jsem sledoval od konce devadesátých let. Poutal mne Ahmad z Qadianu, jenž se 1891 prohlásil zaslíbeným utěšitelem a založil obec, která se šíří po Americe a Evropě. Sbíraje prameny pro nynější hnutí v islámu, poznal jsem význam indické muslimské obce a studoval její současné dějiny. Odtud byl jenom krok k politickým dějinám celé Indie. V Londýně, v Cambridgi, Mass. a v New Yorku jsem našel bohaté pomůcky; v International House v New Yorku jsem se stýkal s Indy rozličných náboženství a politických názorů, v Londýně jsem rokoval s Brity — ovoce své dlouholeté námahy podávám v této knížce.

V Kosově Hoře 25. dubna 1936. *Alois Musil.*

I

ZEMĚ

NOVÁ INDIE
Měřítko
0 100 200 300 400 500 600
kilometrů
AFGHANISTAN
KASHMIR
Karakoram
Himalayas
NEPAL
Indus
Kabul
Khyber Pass
North West-Frontier-Province
Peshawar
Murree
Ghazni
Kandahar
Quetta
Jalalpur
Lahore
Gurdaspur
Amritsar
Punjab
Simla
Ravi
Sutlej
Dehra Dun
Hardwar
Naini Tal
Delhi
Aligarh
United Provinces
Agra
Ajmer (AJMER)
Cawnpore
Lucknow
Oudh
Rae Bareli
Allahabad
Benares
Patna
Bihar
Gaia
Ganga
Brahmaputra
Assam
Cachar
Dacca
Plassey
Chandarnagar
CALCUTTA
Burma
Baluchistan
Sind
Karachi
RAJPUTANA
Sabarmati
Ahmedabad
(BARODA)
Baroda
KATHIAWAR
Porbandar
Diu
Surat
Narbada
Vindhya
Bhopal
Central Provinces
Nagpur
Mahanadi
Nasik
Gulf of Cambay
Bombay
Kalaba
Poona
Aundh
Kolhapur
Goa
Andhra
Hyderabad
Deccan
Bay of Bengal
Rangoon
ARABIAN SEA
Mangalore
(MYSORE)
Mysore
Bangalore
Madras
Pondicherry
Chidambaram
Calicut
Trichinopoly
Ernakolam
Cochin
Kottayam
TRAVANCORE
Ceylon
Andaman
Nicobar

Indie je svět, po kterém toužili Řekové i Římané. Kryštof Kolumbus se do něho vypravil a vracel se s radostnou zprávou, že objevil novou cestu do něho vedoucí. Bohužel, že se mýlil; nedostal se do Indie, nýbrž do Ameriky a od těch dob se domorodcům americkým říká Indiáni. Kolumbův blízký soused Vasco da Gama byl šťastnější. Připlul 20. května 1498 k pobřeží vytouženého indického světa, jenž zůstal spiat s Evropou.

Indie leží v Asii, a přece je od Asie odloučena himalajskými obry, stepí, ba pouští a má vlastní moře, do kterého není volného přístupu leda kolem Afriky nebo Australie. Cestu Malackou úžinou uzavírá singaporeská pevnost a Bab el-Mandebu, Brány k místu, kde se oplakávají mrtví, střeže Aden. Kdo má Indii, drží Indický oceán a snadno se uchrání od asijských nepřátel; vždyť je Indie na severu uzavřena nedobytnou pevností, Himalajemi a Karakoramem, na severozápadě horstvem podél pravého břehu Indu a na severovýchodě Assamskou a Cacharskou pahorkatinou. Pokud žádný cizí národ neovládl Indického oceánu, byla Indie s moře nepřístupna. Himalajským horstvem a Karakoramem se do ní nikdo nedostal, avšak horami západně od Indu, jakož i Assamskou pahorkatinou mohli odvážní cizinci do Indie přece jen vniknouti a vnikli.

ROZDĚLENÍ

Indii lze rozděliti na severní a jižní. Přirozeným dělítkem je široký lesní pás pahorkatiny Vindhya, jež se táhne od ústí řeky Narbada do Cambayské zátoky k ústí řeky Mahanadi do Bengalského zálivu skoro na 21° s. š.

Jižní skupina indických zemí je na východě ohraničena

pohořím Ghat, jež postupuje nedaleko pobřeží od severu k jihu. Po celé délce se šíří na západ jako náhorní rovina a spadá k pobřeží Arabského moře horskými stráněmi, kterým se říká rovněž Ghat. Území mezi východním pohořím a vlastním pobřežím je velmi úrodné. Daří se na něm rozličná vzácná koření, která lákala cizince, zvláště Evropany. Při západním i východním pobřeží vedou ze severní Indie pohodlné cesty do Indie jižní.

PŘÍSTAVY

Obrovské přímoří je velmi málo rozčleněno. Přístavy jsou vzácné. Příroda vytvořila bezpečné lodní útulky pouze v Bombayi a Calcuttě ve vlastní Indii, v Karachi západně od ústí Indu a v Rangoonu v Burmě. Madraský přístav je umělý; stál mnoho peněz a neosvědčuje se.

Mohutných veletoků má indický svět mnoho. Indus, Ganga a Brahmaputra jsou splavné pro parníky po celý rok. Po velkých řekách východního pobřeží plují parníky z dálky mnoho set kilometrů od ústí. I jiných kratších řek užívají pro dopravu. Pokud Indický oceán neměl pána, budovali Indové hlavní města při velkých řekách, které poskytovaly možnost styku. Bombay děkuje za své bohatství skvostnému přirozenému přístavu a Calcutta, třebas neležela tak výhodně jako Bombay, přece pomocí lidskou roste rok od roku. Madras je bylina skvostná, avšak skleníková; zanikl by bez přítoku peněz, kterých vyžaduje jeho přístav.

PŘÍSTUP

Portugalci si otevřeli do Indie bránu s moře. Za nimi se hrnuli Nizozemci a Francouzi. Britové zvítězili, zlomili moc všech ostatních námořních států a Velká Britanie vládne neomezeně v indickém světě. Sousedů asijských se hrubě nebojí. Mnohem snazší je cesta z Bombaye do Londýna než

z Delhi do Samarkandu. Je pravda, jak pravil Lenin, že cesta z Moskvy do Londýna vede na Kabul a Indii, avšak rovněž je pravda, že Velká Britanie podniká, co může, aby ji uzavřela. V Nepalu a Afgansku má nárazníkové státy a v Peshawaru a Quettě pevnosti, jakých je málo na světě. Khybarským průsmykem, jímž jediným se lze dostati z Kabulu do Peshawaru, probíhá důkladná, místy tříkolejná železnice do Landi Khana na hranicích afganských a z Quetty mohou vojáci angličtí za dva měsíce položiti koleje až do Kandaharu. Vše potřebné je složeno na pohraniční stanici New Chaman. Ani Afganskem, ani Seistanem, jihovýchodní Persií, nepronikne cizí dobyvatel do Indie, pokud nezlomí síly britské říše světové.

PODNEBÍ

Indie se rozčleňuje podnebím, půdou, a proto též rostlinstvem. Podnebí je tropické i mírné. Nikde na světě nejsou patrny účinky monsúnů jako v Indii.

Monsúny jsou větry přicházející buď od severovýchodu nebo od jihozápadu. Za období zimního je nitro Asie odvráceno od slunce, trvá tam velká zima, jež se vyrovnává s jižním pásmem teplým. Za letního období, kdy je severní polokoule obrácena ke slunci, je moře obklopující Indii rozehřáto, páry stoupají a šíří se po zemi jako déšť. Za zimních měsíců vanou monsúny s pevniny. Počasí je suché, příjemné, obloha jasná, vlhkost nepatrná. Vznikají v severozápadní Indii v září a krásné počasí se ponenáhlu šíří na východ i na jih. Za měsíc zasáhne bezmála celou severní polovici Indie a do jižní proniká tou dobou severovýchodní monsún. Přichází ze střední Asie, cestou přes záliv Bengalský sbírá vlhkost, setkává se s dokonávajícím monsúnem jihozápadním a přivádí déšť. V Madrasku naprší od října do prosince 747 mm, kdežto od června do září pouze 390 mm.

Severozápadní Indii navštěvují v lednu, únoru, ba i na

počátku března krátké bouře od západu, takže spadne vody až 131 mm, kdežto od června do září 120 mm.

Od začátku března do začátku června roste teplota od jihu na sever. Tehdy vanou v severní Indii údolím řek horké větry; pobřeží zachvacují teplé a vlhké záchvěvy přicházející s moře. Chystá se jihozápadní monsún, na němž závisí živobytí pěti šestin obyvatelů Indie.

V druhé polovici června nesou vlažné větry od jihozápadu obrovské množství hustých par mořských. Tříští se o pobřežní Ghaty, takže náhorní rovina východní mnoho vlhkosti nedostane. Čím blíže k moři, tím jsou deště bohatší a pravidelnější: na západním pobřeží 2540 mm, ve středu poloostrova 508 mm. Rovněž hojné jsou deště jihozápadního monsúnu ze zátoky Bengalské.

Severovýchodní neboli suchý monsún trvá v Indii od prosince do konce května a štěpí se na dvě období: první v měsících lednu a únoru je v severní Indii studené; druhé od března do května je horké a bývají v něm místní bouřky. Jihozápadní vlhký monsún má rovněž dvě období: od června do září prší bezmála po celé Indii; v druhém období jsou lijavce hojnější v jižní Indii, ale někdy i tam vznikají přestávky a začátkem prosince je po vlhkém monsúnu. Listopad a prosinec jsou v severní Indii nejpříjemnější. I v jižní je tou dobou pěkné počasí, třebas bylo rušeno místními lijavci. V druhé polovici suchého monsúnu, tedy od března do května, je po celé Indii veliké horko, ale poměrně sucho. Nejdůležitější je pro Indii první období vlhkého monsúnu od června do září. Množství dešťů určuje úrodu. V tomto období bývá zaznamenáno v Indii 80% dešťů. Neprší-li v říjnu, zůstává zrno drobné. Ustanou-li deště koncem srpna, neudaří se rýže.

Deště nepadají stejně po celé Indii. Jsou kraje, které trpí nadbytkem, a jsou oblasti, které mají nedostatek. Týž kraj se jeví za deště v nejkrásnější zeleni, kdežto za měsíc, za dva po dešti je vyprahlý, pustý.

PŘÍRODNÍ BOHATSTVÍ

Ve vlhkých částech světa indického se daří veškerému rostlinstvu. Jaký div, že bezmála čtvrtina této země je pokryta lesy. Člověk s nimi zápasí, uchraňuje od nich půdu, která ho živí, a přece z nich má užitek. Dávají mu stavivo, palivo, ovoce, pastvu a živí zvěř, jejíž maso pojídá.

Nejen živá, i mrtvá příroda podporuje indického člověka, těží-li z nerostného bohatství. Nikde v britském imperiu kromě ve Spojeném království nedobývají tolik uhlí jako v Indii, najmě v Biharu a Orisse a v Bengalsku. Zřídla petrolejová jsou nevyčerpatelná v Assamu, Burmě a Punjabu; zlato v Punjabu, manganové rudy v Ústředních provinciích, železné v Biharu a Orisse. Kutají na stříbro, olovo, měď, zinek a jiné kovy. V posledních letech pátrají i po nových nerostech a zkoumají odborně ložiska.

II

OBYVATELÉ

Indie měří bez Burmy 4,008.369 km², je v ní místa pro 28 našich republik. Dělí se na Britskou Indii, jež má 2,162.937 km² a na indické státy o 1,845.396 km². Podle sčítání z 1931 bydlí v Indii 338,170.632 lidí, má tedy indický svět bezmála pětinu veškerého lidstva. Od sčítání 1921 přibylo obyvatelstva o 10·6%. Žen není tolik jako mužů, neboť jich připadá jen 940 na 1.000 mužů. V Britské Indii obývá 256,859.787 lidí.

PŮVOD

Velká rozloha Indie, rozličné podnebí, rozličný způsob výživy, jakož i rozličný původ obyvatelstva jsou příčinou, že lidé indičtí nemají jednotného rázu. V severozápadním koutě jsou dlouzí, silní, otužilí, při ústí Gangy, kde je půda úrodná, avšak podnebí horké, jsou pomalí, slabí.

Do indického světa vnikali lidé za rozličných dob z mnohých stran, příznili se pokrevně, tvořili smíšené vrstvy, je proto těžko určiti, jak vypadali obyvatelé nejstarší. Za původní se považují kolarské kmeny skupiny Munda, které se dotud uchovaly v krajích odlehlých, těžko přístupných. Zaplavili je dávno před úsvitem dějin Dravidové, snad příbuzní zakladatelů nejstarší osvěty egyptské a babylonské, s nimiž udržovali styky po moři. Vybudovali značnou osvětu, jejíž památky, obrovské chrámy, dotud naplňují obdivem bedlivého zkoumatele.

Dravidové se rozšířili po celém světě indickém, když se na jeho severozápadních hranicích ukázali noví cizinci, Ariové a vnikali do něho v rozličných dobách slabšími a silnějšími proudy. Rozlévali se po Indii severní a dostali se až na pahorkatinu Vindhyajskou, odkud podnikali nájezdy též na jih. Kde se usadili, zaváděli své náboženství a částečně i své

zvyky. Byl to nátěr, pod kterým se udrželo jak dravidské náboženství, tak dravidský mrav. Za bojů mezi Arijci a Dravidy se stěhovali pahorkatinou Assamskou do Indie kmenové původu mongolského a uchytili se v Himalajích, Nepalu, Assamu a Burmě, kde se směšovali s obyvatelstvem domorodým a zanikali v jeho osvětě.

Současně s mongolskými kmeny přicházeli od severozápadu do Indie kmenové turko-iranští a perští, kteří rovněž splynuli s domorodci, ztratili řeč i náboženství, avšak udrželi některé znaky.

Nejmladší přistěhovalci indičtí jsou Arabové. Přijeli koncem století sedmého; v osmém zabrali Sind, koncem století následujícího obsadili Kabul a zesilováni jsouce muslimskými souvěrci z Asie, vnikali hlouběji a hlouběji do Indie, kde založili mocnou říši.

KASTY

Pro rodinný a společenský život bylo nejdůležitější období, ve kterém se do Indie hrnuli Ariové. S počátku vraždili a plenili. Ponenáhlu však dospívali k přesvědčení, že je pro ně prospěšnější porobiti než zabíti. Zakládali arijské státy, jichž střehli arijští vojáci, kdežto dravidští řemeslníci a sedláci pečovali o průmysl, obchod a zemědělství. Přistěhovalci dospívali k pokoji, k pořádku a k poznání, že je třeba, aby se smlouvali nejen se svými soukmenovci, nýbrž i se státy dravidskými, které se dotud ubránily. Nastávala volná výměna všech výrobků a s ní styky příbuzenské. Řeč pánů arijských se šířila a na domácí osvětě dravidské se budovala nová, smíšená. Jednotný národ se nevytvořil. Zabránila tomu barva a též společenská povýšenost. Arijci si byli vědomi, že jsou dobyvatelé, páni, zakládali si na své světlejší barvě a na své moci a přijímali mezi sebe jenom ony z Dravidů, které za hodné uznali. Původ, barva a zaměstnání byly východiskem rozčlenění indického obyvatelstva neboli kast. Kastovní rozdělení je nejpatrnější v zemích jižní Indie,

ve kterých se Dravidové nejdéle udrželi, zdá se proto, že vzniklo již za jejich bojů s domorodci a že mu arijští přistěhovalci dali svůj náboženský nátěr.

Kasta je slovo portugalské, původu latinského. Značí čistá, nesmíšená skupina. Každá kasta se odděluje od jiných, ale i v téže kastě je plno skupin, které se rovněž odlišují jedna od druhé.

Kasta je sdružení rodin společného jména, jež obyčejně značí zaměstnání. Člověk se do ní dostává rodem a nesmí se příbuzensky sblížiti se skupinami jinými. Příslušníci kasty mívají skoro vesměs stejné povolání a jsou povinni zachovávati tytéž obřadní předpisy a zákazy. Nesmějí píti, jísti nebo kouřiti s členy kasty druhé, ba nesmějí se jiných ani dotknouti. Jako v našich krajinách lidé zabývající se týmž řemeslem tvořili cechy, tak se v Indii seskupovali v kasty. Jsou-li otec a matka z rozličných kast, nebývají dítky přičleněny ani ke kastě otcově, ani k matčině, nýbrž budují novou.

První místo mezi kastami zaujímají brahmani, prvotně kněží a jediní znalci zjevení. Za nimi stojí potomci bojovníků, jako radžputové, dále potomci obchodníků a rolníků. Příslušníkům těchto čtyr kast se říká dvakrát zrození.

Ostatní kasty jsou nižší a posuzují se společensky podle toho, zda brahmani u nich konají obřady a zda se ostatní dvakrát zrození s nimi stýkají, napijí se vody od nich podané nebo okusí lahůdek jimi připravených.

Úkolem či povinností brahmana je vykonávati posvátné obřady v rodině a ve společnosti. Kde jsou souvěrci zámožní, starají se o jeho obživu. Kde jsou chudobní, nebo je jich málo, pečuje o výživu sám. V mnohé osadě jedině brahman čte a píše, i stává se bezděky prostředníkem mezi osadou a vládou. Synové brahmanů studují práva, učitelství, inženýrství. Poslední dobou se věnují též lékařství, ač se mu dlouho pro pitvu vyhýbali. Kde je mnoho brahmanů pospolu, jsou majetníky půdy, kterou pro ně obdělávají buď jiní anebo, jsou-li chudobní, pracují na poli sami. I za vojáky se dávají najímat.

Brahman rád přijímá místo v rodině dvakrát zrozené kasty, ale velice nerad slouží v chrámě. Služba chrámová bývá ponechána brahmanům nejnižších kast. Členové vysokých kast se bojí, že by se poskvrnili dary, které věřící přinášejí. Zdá se, že dravidští kněží byli i s domácími božstvy přijati do rodiny arijské, uznáni za brahmany a pověřeni službou v chrámech, avšak arijští brahmani jich za rovné neuznali a neuznávají. Brahmani vysokých kast nechtějí sloužiti ani ve velkých poutnických místech. Kdo tam konají službu, jsou považováni za členy kast ještě nižších než kněží chrámoví. Platnost všech obřadů významu společenského je uznána jen, byly-li vykonány od brahmanů určité kasty. S arijskými dobyvateli a přistěhovalci se brahmani rozcházeli v rodinách nebo ve skupinách po celé severní Indii a odtud pronikali i do Indie jižní. Nikdy se nesdružili v jednotnou společnost; různí se nejen původem, nýbrž i řečí a potravou. Jsou dnes kasty brahmanské, které od jiných nejsou za brahmanské uznávány. Členové náboženských řádů, jakož i náboženští žebráci jsou členy kasty skládající se z množství skupin, které nepožívají velké vážnosti. Brahmanské řády upadají, třeba se jeví snaha je obroditi.

Radžputové mají kastu původu vojenského. Její členové si přisvojili půdu a stali se vojenskou šlechtou statkářskou. Usadili se skoro vesměs severně od pahorkatiny Vindhyajské. Do jižní Indie bojovně nepronikli, avšak časem si tamní vládcové a náčelníci dali název radžputů, obzvláště když k sobě povolali brahmany, pod jejichž dozorem věrně plnili všechny povinnosti nového náboženství. Radžput, třebas byl statkářem, se štítí rolnické práce. Rád slouží ve vojsku, do školy chodí s nechutí, proto se nemůže účastniti správy země a sám si zavírá cestu k vyšším hodnostem vojenským. Mnohé větve radžputů se skládají z venkovanů, drobných sedláků, kteří sami obdělávají půdu. V takových krajích si říkají velcí statkáři thakurové.

K radžputům se druží džatové. Jsou v jádru původu se-

verního. V Indii k sobě přibírali kmeny domácí, zabývající se orbou, a hledali spojení s kastami arijskými, najmě s radžputy. Když si radžput vzal za manželku džatku, byl od ostatních radžputů považován za vyvržence, i přičlenil se k nové skupině džatů. Jsou rozšířeni po vzdálených krajích Indie a dělí se na množství kast. Drobní statkáři, kteří chrání svého majetku se zbraní v ruce, jsou ponejvíce z džatů. Provozují zemědělství a pomáhají jiným. Rádi slouží za vojáky, zvláště ti, kdož se stali muslimy nebo sikhy.

Lidé zabývající se obchodem se seskupují v kasty obchodní. Nejčetnější a nejváženější jsou příslušníci kasty banja. Tvrdí o sobě, že pocházejí z radžputů. Věnují se všem odvětvím obchodním, bankovnictví, dovozu, vývozu a prodeji na hrubo i na drobno. Rozcházejí se po větších i menších osadách a s výdělkem se vracejí domů. Dělí se na rozličné kasty. Členové nejvyšších mají dobré vychování, posílají své syny na práva a je jich mnoho ve státních úřadech.

Rolníci pěstující určité plodiny se seskupují v určité kasty. Podobně jsou na kasty rozděleni i chovatelé rozličných druhů dobytka. Dělníci zemědělští a tovární náležejí podle způsobu svého zaměstnání ke zvláštním kastám. Kterékoliv řemeslo se provádí na podkladě kasty, jež se mnohdy štěpí do nekonečna; vždyť se počet kast odhaduje na 2.400.

Kasta udržuje v Indii pořádek a je největší oporou správy, poněvadž je vybudována na podkladě náboženském. Křesťanští misionáři ji odsuzují, neboť v ní má domorodé kněžstvo nedobytnou tvrz. Ani britští úředníci ji rádi nemají vědouce, že je jako jednotka silnější než všechna jejich nařízení. Obyčejný brahman požívá větší úcty než nejvyšší úředník. Úředníkovi vzdává domorodec poctu, poněvadž je nucen; brahmana uctívá z vnitřního, zděděného přesvědčení. Kasty jsou u všech náboženských obcí. Ani křesťanství jich nevypudilo a mnohý vzdělaný křesťan plní kastovní povinnosti svědomitěji než náboženské.

Poslední dobou mizejí ploty oddělující jednotlivé kasty. Jejich členové se stýkají na železnicích, na lodích, ve školách, v úřadech, v družstvech, v politických spolcích. Co bylo před světovou válkou zakázáno, je dnes obecně dovoleno. Tato změna je patrna u členů nejnižších kast, které mají buď zaměstnání, jímž se opovrhuje, nebo jsou potomky domorodců, kteří nejdéle vzdorovali Dravidům i Ariům. Říká se jim utištění nebo nedotknutelní. Členové vyšších kast, zvláště dvakrát zrození, se jim vyhýbají nejen v chrámech, nýbrž i ve společnosti. Četní přestoupili k islámu nebo ke křesťanství. Jako křesťané se dostali do škol a pečují o své zaostalé příbuzné. Sdružují je a domáhají se pro ně stejných práv s ostatními obyvateli Indie. Vede je dr. B. R. R. Ambedkar. Kníže barodský ho poslal na universitu Columbia v New Yorku, kde dokončil studia. Po delší dobu byl úředníkem v India Office v Londýně. Do Indie se vrátil 1917, kde založil ústav utištěných a stal se předsedou jejich sdružení. Vláda londýnská je odloučila od hindů, ke kterým náležejí. Tomu se vzepřeli indičtí vlastenci a působením mahatmy Gandhiho, duchovního vůdce Indie, se dohodli se zástupci utištěných 24. září 1932, že jim dopomohou k náboženským i občanským právům. Mají míti volný přístup do chrámů, do škol i do úřadů. Při poradách, které utištění konali v Lahore 1929, Gandhi předsedal a vybízel je:

„Pomáhejte si sami! Udržujte v čistotě své domy i sebe! Jiní jsou chudobní jako vy a přece dbají čistoty. Neposlouchejte misionářů a vlády! Nedosáhneme svobody metáním bomb na nevinné Angličany. Vláda vás nechce ustanoviti za zřízence, odpírá vám prodati půdu, poněvadž se vás štítí. Nejezte zdechlin; nejezte odpadků se stolů kast vyšších! Neznečišťujte pramenů nebo potoků přirozenou potřebou! Nevynucujte si přístupu do chrámů! Přičiním se, aby se vám otevřely po dobrém."

Gandhi cestuje od osady k osadě, od města k městu a vyzývá členy všech náboženských obcí, aby se dívali na utištěné jako na bratry a dopřáli jim svobody, jaké sami požívají. Počet školních dítek tříd utištěných vzrostl od začátku 1928 do začátku 1930 s 39.000 na 312.515, z nich 51.000 děvčat. Procento vzdělaných je mezi nimi právě tak veliké jako mezi ostatními.

V Nasiku se rozhodlo 14. října 1935 12.000 utištěných, že přestoupí k jinému náboženství, aby se uchránili od hindických útisků. Dr. Ambedkar předsedal a navrhl usnesení.

Kasty na podkladě rodovém a náboženském ponenáhlu mizejí, tvoří se však nové skupiny obyvatelstva. Jsou to velcí statkáři, kteří se s domorodými knížaty považují za šlechtu. Stav městský roste, sílí a štěpí se na vyšší a nižší. K vyšším náležejí statkáři, obchodníci, průmyslníci, vyšší úředníci, lékaři, advokáti, inženýři. K nižším měšťanům patří řemeslníci, drobní obchodníci, nižší úředníci a sedláci. Čtvrtý, v Indii úplně nový stav, upevňují dělníci.

JAZYKY

Po řeči lze přičísti obyvatele Indie k pěti skupinám: mundské, dravidské, arijské, mon-khmerské a tibetsko-čínské. Za nejstarší považují skupinu mundskou neboli kolarskou. Jejími jazyky se mluví hlavně ve středu jižní Indie a na jižních ostrovech. Užívá latinky, avšak nemá písemnictví. Řeči mon-khmerské, příbuzné čínských, jsou doma obzvláště v Burmě, kdežto tibetsko-čínské znají obyvatelé severovýchodního koutu Indie.

Řeči dravidské jsou rozšířeny po celé jižní Indii a mluví jimi na 75,000.000 lidí. Nejdůležitější jsou telugu, tamil a s ním spřízněné malajalam, jakož i jazyk kanárský. Prohlubují se a budují významné písemnictví.

Přistěhovalci arijští mluvili jazykem, kterému dnes říkáme

sanskrt. Zachoval se v posvátných knihách a užívá se ho při obřadech bohoslužebných. Z něho se vytvořily začátkem našeho letopočtu dnešní jazyky arijské: hindi, bengali, bihari, pandžabi, radžastani, assami, orija a jiné. Nejrozšířenější je hindi neboli, jak se mu též říká, hindustani. Mluví jím 121,254.898 lidí. Je to nářečí, kterého se užívalo v hlavním městě Delhi a okolí. Mogulští císařové je učinili státním, smísili s četnými slovy arabskými a perskými a psali abecedou arabskou. Jejich vojska je roznášela po celé Indii, mluvila jím ve svých táborech, odkudž vznikl název urdu, řeč vojenských táborů, posádek. Vlastenci indičtí by z hindustani nejraději vytvořili národní jazyk své vlasti, proto jej zavádějí do škol, na university a mluví jím při poradách zástupců z celé Indie. Vrchní velitelství indické armády vydalo v červenci 1924 rozkaz, aby se ve všech vojenských školách učilo jazyku urdu, psanému latinkou, vedle angličtiny jako řeči dorozumívací. Jazyk hindustani se šíří po Indii aniž by ohrožoval jazyky ostatní, najmě bengalštinu, kterou při posledním sčítání 1931 přihlásilo 53,468.469 za mateřský jazyk.

NÁBOŽENSTVÍ

Není na světě země, ve které by mělo náboženství takovou důležitost jako v Indii. Jsou tam doma členové bezmála všech náboženských obcí a tvoří se nové a nové. Je to vlast hindů, džainů, buddhistů, muslimů, sikhů, křesťanů, animistů a našli tam útulek zoroastrovci a židé.

Animisty nazýváme zbytky praobyvatelů, jejichž náboženské představy bezmála splývají s přírodou. Je jich 8 mil. 280.347.

Indie má vlastní náboženství indické nebo, jak mu muslimové říkají, hindické. Je původu arijského. Všichni obyvatelé ponenáhlu přijali osvětu a náboženské představy arijských přistěhovalců, jak jsou zaznamenány ve čtyřech posvátných knihách védách. Časem se někteří odštěpili a stali

se muslimy, džainy, buddhisty, křesťany, židy a sikhy. Kdož zůstali věrni starým představám a uznávají védy za základ svého náboženství, slují hindové.

HINDOVÉ

Náboženství hindické je v Indii doma. Nikdy se nešířilo za hranice. Vyvíjelo se po tisíce let splýváním náboženských a společenských představ rozličných národů, kteří budovali společnou vzdělanost.

Hindické náboženství učí, že je svět podřízen Zákonu, Dharma, jevícímu se v přírodě a ve zvycích a obyčejích. Je věčný a nekonečný. Člověk jej může poznávati postupně a po částech. Podle toho, jak která bytost Dharmu chápe a jak se jí přizpůsobuje, dlí na tomto světě buď v podobě rostlin nebo zvířat nebo lidí. Též u lidí jsou rozdíly. Divoši a skupiny opovržené, nedotknutelné jsou od Dharmy vzdáleni, kdežto kdož poznávají nejlepší část Dharmy, blíží se jí zachovávajíce mravní i náboženskou čistotu. K nejvyššímu možnému stupni poznání Dharmy dospívají brahmani. Jsou vůdci a učiteli na cestě, po které ostatní členové indické společnosti k Dharmě kráčejí. Indická společnost se dělí na skupiny či kasty, které se rovněž štěpí na čeledi a rody, jejichž členové se navzájem pokrevně přízní.

Náboženství hindické nezná věrouky. Hindem se může státi jenom, kdo je přijat za člena některé hindické kasty. Jeho hodnost či nehodnost bývá uznána většinou členů, neboť není nejvyššího náboženského úřadu, není náboženské hlavy, není jednotné nauky. Hind věří a koná, co jeho kasta za dobré uzná. Všichni hindové věří, že brahmani jsou jedinými oprávněnými vůdci na cestě k poznání Dharmy, jejich úřad že je dědičný a že vysvětlují zjevenou pravdu nadzemskou, zaznamenanou v posvátných knihách védách, jíž se též řídí. Málokterý hind zná védy psané sanskrtem. Spokojuje se plněním náboženských povinností určených brahmany.

Všem hindům je společné podání o božských ochráncích, patronech, které třeba ctíti, jakož i o poutích, které je rozkázáno konati na místa posvátná. Rovněž jsou všichni přesvědčeni o posvátnosti krávy a o povinnosti spalovati mrtvé.

Hindové znázorňují božské patrony obrazy nebo sochami. Někteří věří, že je božstvo v takovém obrazu přítomno, jiní jej považují jen za pomůcku, aby nevzdělaný člověk svou pozornost připoutal k určité neviditelné představě božstva. Uznávají posvátnost řeky Gangy, putují k ní, aby se v ní umyli a koupelí se svých hříchů zbavili. Úcta svatých je velmi rozšířena a z četných svatých patronů si obyvatelé rozličných částek Indie vytvořili božstva.

Vzdělaní hindové věří, že jediné, neviditelné božstvo proniká celý svět a že se vtělilo a na tomto světě objevilo ve třech osobách: Brahmovi, jenž svět stvořil, Višnovi, jenž svět zachoval, a Šivovi, jenž svět hubí. Největší úcty požívají Višnu a Šiva. Všechna ostatní božstva splývají s jedním nebo s druhým anebo jsou považována za bytosti jim podřízené. Milosrdný Višnu sestoupil devětkrát na svět, aby ho uchránil od záhuby a dobrým dodal odvahy k dalšímu náboženskému postupu. Děsný Šiva zničí svět na konci věků. Než to učiní, podporuje plození dětí a dodává síly každému, kdo hledí posty a utrpením se přiblížiti k Dharmě.

Hindové se dělí ve dvě velké skupiny podle toho, zda považují za nejvyššího, ba jediného boha Višnu nebo Šivu. Nehádají se, neboť věří, že jsou oba názory pravdivé a že je každému na vůli ponecháno, aby se přidržel toho neb onoho. Mnozí tvrdí, že je lidská duše stejné podstaty jako nadzemské božstvo a že se snaží, aby se s ním spojila.

Kdo neplní povinností k božstvu a svému okolí, zasluhuje pekla. Pokáním se peklu vyhne, avšak jeho duše se z trestu znova vtělí a bude žíti v okolí horším, nižším. Strach z takového trestu povzbuzuje hinda, aby konal, co konati má. V náboženské obci není rovnosti; některé skupiny společenské jsou vyšší, některé nižší. Vyšší jsou blíže vysvobození.

Náboženskými záležitostmi se měli zabývati zvláště členové řádů. Prvotně se do klášterů hrnuli brahmani a radžputové. Stavěli v severní Indii z darů rozsáhlé budovy, skládali sliby chudoby a čistoty, hloubali o svatých knihách a byli učiteli a vůdci věřících. Ponenáhlu řády upadaly; teprve poslední dobou se obrozují a jejich členové hlásají čisté náboženství jako misionáři.

HNUTÍ OPRAVNÉ

Styk s islámem a později s křesťanstvím přiměl myslící hindy, aby sestavili katechismus nebo učebnici, která by byla společná všem členům jejich obce a sjednotila je jako vyznavače společného náboženství.

Od začátku devatenáctého století rostou v hindické obci snahy po obrození. Jedni by rádi přizpůsobili svou nauku osvětě evropské, druzí hlásají potřebu návratu k náboženskému prameni domácímu. K prvým náleží Ram Mohun Roy, vzdělaný Bengalec, jenž poznav islám a křesťanství, založil 1828 skupinu Brahma Samadž. Má za úkol doplniti náboženství hindické nejlepšími částkami náboženství jiných a nabádati své členy k opravám sociálním. Zemřel v Anglii 1833 a jeho díla se ujal D. Tagore, aniž docílil značnějších úspěchů. Obec Brahma Samadž se rozštěpila na tři části, z nichž se dvě ponenáhlu přikloňují ke křesťanství, avšak hnutí se nešíří, neboť se nezamlouvá ani hindům, ani muslimům.

Většího významu nabývá obec Arya Samadž, založená r. 1875 Mula Šankarem. Jsa dokonale obeznámen se starými knihami náboženskými, hlásal potřebu návratu k prvotnímu vyznání. Káral modlářství, všebožství, doporučoval společenské opravy a obnovu prvotní povahy indické. Jeho stoupenci konají náboženská cvičení v neděli ráno. Kněží není; kdo se vyzná ve starých naukách, řídí bohoslužbu. Mají v každém městě, ba v každé větší osadě odbočku se sborovnou. Odbočky vysílají zástupce do shromáždění pro-

vinciálních a z nich k poradám všeindickým. Kterýkoliv hind, ba i příslušník kast nedotknutelných nebo cizinec se může státi členem Arya Samadže, uznává-li deset základních článků, chová-li se mravně, účastní-li se bohoslužeb a odvádí-li 1% příjmů na dobré účely. Po způsobu křesťanském budují misijní ústav. Misionáři působí po výtce mezi kastami hindickými, které po dobrém nebo po zlém přijaly na venek islám, kdežto ve vnitřním životě si zachovaly zvyky a obyčeje hindické. Hledí je zbaviti cizího nátěru a znova přivtěliti k obci hindické. Tato očista, šuddhi, dráždí pravověrné muslimy a zaviňuje četné srážky. Na vysokém učilišti Gurukula v Hardwaru zavedli r. 1902 učební osnovu hindickou bez příměsků křesťanských.

Jiný úkol si vytklo r. 1923 Velké hindické shromáždění, Hindu Maha Sabha. Chce sdružiti všecky členy na podkladě náboženském a posíliti je v obraně proti náboženstvím cizím. Podporuje hindy poškozené při náboženských srážkách, usnadňuje návrat násilně přivtělených k cizí náboženské obci, doporučuje návštěvu chrámů a kázání sociální i náboženská. Sbližuje hindické skupiny, prohlubuje dobrou vůli s muslimy i křesťany. Zastupuje zájmy hindů v politických hádkách. Zřizuje tělocvičné sbory, jakož i podpůrné spolky; šíří hindický jazyk. Nabádá chlapce k průmyslu; urovnává spory mezi zemědělci a dělníky a pečuje o vzdělání a tělesné blaho žen.

Opravné a obrodné hnutí jevící se v hindické obci nahání strachu zaostalým členům, kteří utvořili r. 1896 sdružení Sanatana Dharma Sabha se střediskem v Benares. Má za úkol chrániti náboženských zvyků a obyčejů ode všech nepřátel vnitřních i zevních. Šíří se po celé zemi, koná všeindické porady a vystupuje poslední dobou ostře proti Gandhimu a všem, kdož boří stěny kastovní a otvírají utištěným, nedotknutelným dveře všech indických chrámů. Každý opravný zákon prohlašují za kacířský a vyzývají své stoupence, aby ho nedbali. Chlubí se, že s nimi jde velká většina indic-

kého obyvatelstva, což ovšem není pravda, a sami cítí, že jim půdy ubírá rostoucí vzdělanost. Touží po obnově bohovlády, když se po Indii se všech stran rozlévá vláda lidu.

Veliká moc, kterou mají brahmani v životě rodinném a společenském, přiměla členy ostatních skupin neboli kast jihoindických, že založili před světovou válkou vlastní stranu, které dali název Non-Brahman, nebrahmanská, neboli Justice po denním listu, kterým šíří své přesvědčení. Prvotně se nesměl státi jejím členem žádný brahman. Ponenáhlu tento odpor mizí. Při posledních poradách r. 1934 se usnesla, aby byli přijímáni též brahmani a aby se dbalo sociálního, hospodářského a politického prospěchu zvláště jižní Indie.

ÚČINKY EVROPSKÉ VÝCHOVY

Rodinný život se podobá křesťanskému. Hindové jako počestní Evropané dávají úctu k příbuzným najevo nejen slovy, nýbrž i skutky. Pracují pro ně, živí a ošetřují je, když jsou staří, nemocní. Členové kasty se navzájem podporují, stihne-li je nehoda.

Vzdělaný Ind je ve stálém rozporu. Indický student slyší o vynikajících osobách, které žily jiným životem než jeho rodiče a příbuzní. Učitelé se o jeho povahu hrubě nestarají, ba svými výroky často a často jeho náboženskou víru podkopávají. Učí se pochybovati, obřady, zvyky a obyčeji pohrdati, a přece je po návratu do rodiny povinen účastniti se náboženských obřadů, jako by s nimi souhlasil a jim věřil. Jaký div, že ztrácí víru v sebe, ve své okolí, že se stává nespokojeným a že se ocítá na scestí vida, že jím Evropané, kterým se vzděláním a bohatstvím rovná, opovrhují a že mu přístup k vyšším úřadům uzavírají. Ke křesťanství ho nic netáhne; vždyť cítí, že jsou v něm tytéž rozpory jako v obci hindické. Přerozuje se a přerod je bolestný avšak zdravý a nese zdravé ovoce. Ukázky jsou patrné. V červnu 1933 se syn Gandhiho, jenž pochází z náboženské obce džainů, ženil a bral si za manželku dívku z vysoké kasty brahman-

ské. Ženich se podrobil obřadné očistě, modlil se před mohutným ohněm a kněz ho prohlásil za brahmana. Po prvé v dějinách Indie byla prolomena mohutná hradba kastovní způsobem okázalým, významným.

V zákonodárném shromáždění obnovili volení poslanci 26. července 1935 návrh zákona, předloženého již r. 1918, jenž uznává platným sňatek, třebas nebyli manželé z téže kasty a třebas výklad hindického zákona odporuje.

VÝHONKY HINDICKÉHO NÁBOŽENSTVÍ

V polovici posledního tisíciletí před Kr. vynikli v Indii myslitelé, kteří hleděli náboženství hindické, vybudované brahmany, zjednodušiti a zlepšiti. Pocházeli z kasty vojenské, působili v jižním Biharu, opírali se o náboženské řády a neuznávali ani véd, ani jejich výkladů.

Paršva, mladík ze vznešeného domu, nejsa spokojen s rozmařilým životem a výklady, které mu o původu a účelu života dávali brahmani, hledal odpověď sám. Dospěl k poznání, že pravá moudrost, pravá víra a pravý způsob života jsou přístupny jen tomu, kdo v sobě umrtví všechny pozemské touhy; taková duše že dospívá k obydlí blažených, s nimiž se navždy raduje.

DŽAINOVÉ

Zásady Paršvovy si osvojil Vardhamana Mahavira, syn vojenského šlechtice z jižního Biharu. Po nějaký čas žil v řádu kajícníků založeném Paršvou, kde budoval na poznání svého mistra. Zanedlouho přemohl svět, i stal se džinou, vítězem. Zemřel kolem 477 před Kr. Podle jeho nauky se lidská duše odlišuje od hmotných částeček. Je vševědoucí, blažená, ale od nepaměti poskvrněna hmotnými částečkami. Utlumují její vědění a působí jí rozličná utrpení. Aby se jich zbavila, vtěluje se a za zásluhy nabyté ve vtělení postupuje od bytostí nedokonalých k dokonalejším. Mravný a kající život urychluje očistu a člověk dospívá na vrchol světa,

kde dlí ve věčné blaženosti. Náboženské nauky a předpisy jsou uloženy v posvátných knihách angách.

Džainové se dělí na vyznavače, kteří žijí ve světě, a na ony, kdož bydlí v klášterech mužských nebo ženských. Je to obec, rodina mnichů a jeptišek, jakož i bratří a sester světských. Světští mají za povinnost pečovati o obživu souvěrců řádových. Jsou úzce spjati s hindy.

Jindy měla obec džainská mnoho členů po celé Indii, ale na začátku našeho letopočtu byla zatlačena hlavně na pobřeží západní, kde jich bydlí 1,252.105. Od předchozího sčítání vzrostli o 2%, kdežto 1891 jich ještě bylo 1,416.000. Příčiny úpadku jsou rozličné. Členové řádoví se z velké části odchýlili od prvotních stanov, věřící se o posvátné knihy nestarají a společenské styky je svádějí k účasti na hindických slavnostech náboženských. Od 1893 konají ročně porady, jak by svou obec posílili a udrželi stoupence. Vydávají náboženské knihy, mniši konají misie, ale patrného výsledku není.

Džainové se hojně zabývají obchodem, náležejí do kasty banjů a jsou proslulí štědrostí, neboť podporují nejen dobročinné ústavy, nýbrž i národní písemnictví. Jsou i mezi brahmany, zvláště v jižní Indii.

BUDDHISTÉ

Bezmála současně se zakladatelem obce džainské žil v Biharu šlechtic, jehož jméno znají a uctívají v celé jihovýchodní polovici Asie. Jmenoval se Siddhartha a žil za mládí v blahobytu. Pod fíkem v okolí osady Gaie procitl ze světské nevědomosti, stal se probuzeným, buddhou, a pochopil, že je jeho povinností, aby budil jiné. Zemřel kolem r. 480 před Kr. Hlásal, že cesta osvobození od utrpení vede pravou vírou, pravým úmyslem, pravým vzpomínáním, pravým rozjímáním. Všechno pozemské pomíjí, působí bol. K blahu dospěje, kdo se pozemského zřekne. Neuznává ani posvátných véd, ani společenských příkazů brahmanů, ba neuznává ani osobního, věčného Boha.

Stoupenci Buddhovi nezachovali ve všech krajích, mnohdy velmi vzdálených, stejné nauky. Rozštěpili se na skupinu, která zůstala věrna prvotnímu učení a na skupinu, která jeho nauku doplňovala náboženskými a filosofickými názory místními. Tyto doplňky si často vzájemně odporovaly a byly příčinou vnitřního rozvratu, čehož brahmani využitkovali, poopravili náboženství hindické a v prvém tisíciletí po Kr. nauku Buddhovu z vlastní Indie skoro úplně vypudili. Její vyznavači se uchýlili na Ceylon, do Burmy, Siamu, Tibetu, Číny a Japonska, kde se všude opírají o náboženské řády mužské i ženské. Ve vlastní Indii je buddhistů 1,584.863.

ISLÁM

Druhým hlavním náboženstvím indickým je islám, neboť tam má 77,677.545 vyznavačů. Od sčítání 1921 se rozmnožili o 13%.

Jako jinde dělí se i v Indii muslimové na sunnity a šíity. Sunnité věří, že obec muslimská má právo určovati svobodnou volbou nástupce Muhammadova, chalífu. Šíité hlásají, že nástupce nebo, jak mu říkají, imám, pochází jen z potomků Aliho a Fátimy, že je tedy jeho hodnost dědičná. Rozcházejí se v počtu uznaných imámů. Někteří tvrdí, že jich bylo dvanáct; jejich přesvědčení je státním náboženstvím v Persii. Jiní věří jen v sedm imámů a jmenují se sedmíci nebo ismailovci.

Sunnitů je na 70,000.000, šíitů skoro 8,000.000, z nich dvanáctníků 6,700.000, ismailovců 700.000, bohorů 200.000, chodžů 180.000. Číslice nejsou věrné, poněvadž jednotlivci své vyznání zamlčují. Počet šíitů se obecně udává 20,000.000, kdežto při úředním sčítání se jich nepřiznalo ani 8,000.000.

DVANÁCTNÍCI

Mezi sunnity a šíity není dobré vůle. Sunnité jsou páni, pronásledují své rozkolné bratry a nutí je, aby své vyznání skrývali. Náboženské průvody konají odděleně na rozlič-

ných místech a v rozličný čas, aby nedošlo k různicím a netekla krev.

Nikde na světě nejsou sunnité proniknuti názory šíitskými jako v Indii. Uctívají Aliho a obzvláště jeho syna Husejna a často odsuzují prvé tři chalífy jako kacířské. Početně jako by šíitů ubývalo, avšak jejich vliv roste zásluhou sajjeda Ameera Aliho, vysokého soudního úředníka, jenž hlásal obrodu islámu nejen svým bratřím šíitským, nýbrž i krajanům sunnitským. V Lucknow mají šíité náležitě vybavenou školu střední, jakož i seminář pro vykladače zákona.

Na radu Ameera Aliho založili 1907 Všeindickou šíitskou konferenci s účelem vybudovati základy dokonalého školství a lepšího života společenského. Posílají hojně své syny na muslimskou universitu aligarhskou, kde se pro ně konají zvláštní přednášky náboženské.

ISMAILOVCI

Ke konci století jedenáctého se přistěhoval do Egypta misionář Hasan ibn Muhammad Sabbah, aby tam upevnil rozpadající se obec ismailskou. Po smrti chalífy Mustansera (1036—1094) vznikl spor o následnictví. Jedni chtěli jeho nejstaršího syna Nizara, druzí mladšího Mustaaliho. Mustaali zvítězil a hubil své odpůrce. Hasan se ujal Nizarova vnuka a odvezl ho do severní Persie na hrad Alamut, kde založil zákonitou větev ismailských imámů. Sídlil na Alamutu až do 1256, kdy se mongolské vojsko, jež vedl Hulagu, hradu zmocnilo. Četní věřící se vystěhovali do Afganska, do Indie a do Ománu, avšak značná obec se přece jen v kraji udržela.

Chodžové

Začátkem 19. století byl hlavou ismailovců perských Chalilallah Šah, jehož sídlem bylo Mehelat ve správním kraji Kum mezi Ispahanem a Teheranem. Byl zavražděn 1817 za návštěvy v Jezdu. K němu putovali ismailovci indičtí a při-

nášeli mu hojné dary. Jeho syna a nástupce Agu Khana uznal perský šáh správcem kraje kumského. Vzbouřil se 1838 proti vládě a po dvou letech se uchýlil do Sindu ke svým věřícím, již ho přijali s jásotem. Za sídlo si zvolil 1845 Bombay.

Ismailovci indičtí se dělí na chodže a bohory. Chodžové se přidržují Nizara, bohorové Mustaaliho. Aga Khan se vyhlašoval za hlavu všech chodžů. Někteří odporovali, nastaly soudy a vláda britská 1866 rozhodla, že je přímým potomkem vnuka Nizarova a že jsou všichni chodžové povinni mu odevzdávati poplatky, jaké mu přísluší podle jejich náboženských zákonů. Zemřel 1881 a jeho syn a nástupce Aga Ali Šah získával na bohatství i na vážnosti. Za manželku si vzal vznešenou Peršanku, která mu povila 1877 synka, jemuž dal jméno Sultan Mohammed Šah. Bylo mu 10 let, když mu otec zemřel. Matka se ho ujala a dopřála mu nejlepšího vzdělání. Účastnil se obrodného hnutí muslimského a předsedal 1906 na prvém valném shromáždění Všeindické muslimské ligy. Rád cestuje, navštívil všechny země evropské, Persii, Zanzibar a sídlí v Bombayi, Londýně, Paříži. V Indii poslouchá Agu Khana na 150.000 věřících. Mnozí v něm vidí zástupce prorokova, vtělené božstvo.

Své náboženství zachovávají v tajnosti. Místo koránu uctívají jako základ svého vyznání perskou knihu *Kalam-i-pir*, *Slova vůdcova*, již smějí ukázati pouze souvěrci. Mnohá přikázání připomínají křesťanství, jako na př.: „Raději si useknu ruku, než bys vzal cizí majetek. Oslep se, abys druhému nezáviděl.“ K jediné pouti jsou povinni: jíti naproti imámovi.

Chodžové se zabývají skoro vesměs obchodem. Mají odbočky po všech větších městech Indie, v jihovýchodní Asii, Číně, Japonsku, při Perském zálivu, v Africe, Americe a Austrálii. Mladé synky posílají na učení do vzdálených domů, poznávají svět a chápou důležitost vzdělání. Žádná

obec muslimská nemá školství nejen chlapecké, nýbrž i dívčí tak dobře vybudováno jako chodžové. Manželka Agy Khana založila v Bombayi spolek, jenž pečuje o vzdělání dívek.

Poslední dobou se množí počet odpůrců Aga Khanových. Vytýkají mu, že se oženil ve starých letech s Evropankou, že plýtvá dary věřících na dostizích a že dává špatný příklad rozmařilostí. V září 1927 mu poslali důvěrníci chodžů otevřený list, v němž ho žádají, aby pečoval o věřící, od kterých vybírá peníze. Má se vzdáti posvátných názvů, budovati po obcích muslimských mešity a podporovati školství, najmě obecné. Ať zakáže sbírky peněžité i věcné a zruší rady, které je nařizují a jeho jménem věřící zatěžují. Odpůrci jsou obzvláště silní v Punjabu a tamní chodžové se od něho odloučili.

Bohorové

Bohorové, stoupenci fátimovského chalífy Mustaaliho (1094—1101), bydlí hlavně v Bombayi a v Barodě. Je jich na 200.000, skoro vesměs domorodců, kteří přijali islám. Zabývají se obchodem, jak jejich jméno vohorvu ukazuje. Nejsou sjednoceni, neboť se od 1588 štěpí na skupinu Daudi a Sulejmani. Obec Daudova poslouchá vrchního vykladače zákona, jemuž říkají vzorný misionář a odvádějí mu pravidelně desátky. Je jím Taher Sejfaddin. Spravuje náboženské nadace, jak si stěžují, nejednou ve svůj prospěch. Sídlí v Suratu, kde mají od 1809 náboženskou kolej. Hindům se vyhýbají a nepřijmou od nich ani pokrmu, ani vody. Od ostatních muslimů se rovněž odlučují a mají vlastní modlitebny a hřbitovy.

AHMADOVCI

Na novou cestu se dal koncem minulého století mirza Gulam Ahmad chán. Narodil se 18. června 1839 v osadě Qadian v okresu Gardaspur v Punjabu. Qadian je hlavní

město státečku islampurského, v němž jeho otec vládl. Jako věrný stoupenec britský dopřál svému chlapci vzdělání potřebného pro úředníka a přiměl ho, že vstoupil do státní služby. Nelíbilo se mu v ní, po čtyřech letech ji opustil a zahloubal se do náboženství. S křesťanstvím ho seznámili skotští misionáři, hindické náboženství studoval z jejich knih, prohluboval se v islámu a 1880 vydal jeho výklad, jenž byl jako kacířský odsouzen všemi muslimy. Nezalekl se neúspěchu a 4. března 1889 veřejně prohlásil, že mu Alláh dovolil přijmouti přísahu poslušnosti žáků. Po dvou letech jim oznámil, že je zaslíbeným židovským mesiášem, křesťanským utěšitelem a Bohem vedeným mahdim muslimským. Pravdu svých slov dokazoval ve třech knihách a nesčetných proslovech a kázáních.

Velké boje mu nastaly s pravověrnými muslimy, hindy a křesťany. Muslimská obec ho vyobcovala, hindická a křesťanská před ním varovaly. Nepovolil a od 1892 šířil svou nauku měsíčníkem *The Review of Religions*, jenž dotud v Qadianu vychází.

Zdraví byl chatrného, od malička trpěl chudokrevností a závratí a spory i hádky mu ubíraly sil. V prosinci 1905 uveřejnil závěť, často předpovídal svou smrt, a přece se jí nenadál, když ho stihla 26. května 1908 v Lahore, kam se odebral, aby konal přednášku o poselství pokoje. Pochovali ho v Qadianu.

Jeho obec čítala na 20.000 členů. Podle závěti ji měl říditi volený sbor s předsedou, za kterého vybral svého prvého stoupence Hakima Nuraddina. Plně vůli zakladatelovu varoval každého člena, aby se nemíchal do věcí politických, a přece se do nich dostali 1913, kdy vláda chtěla zbořiti část mešity v Cawnpore, aby upravila silnici. Četní se připojili k ostatním muslimům a v jejich čelo se postavil Kemaladdin, druhdy redaktor revue *The Review of Religions*, vyslaný jako misionář do Londýna. Cestou do Anglie se stýkal s čelnými muslimy, poznal jejich nechuť, ba odpor k od-

středivému hnutí Ahmadovu, hleděl se s nimi sblížiti a mnozí se k němu přidali.

Konservativci se seskupili za Baširaddinem Ahmadem, nejstarším synem zakladatelovým z druhé ženy, a zvolili ho po úmrtí Nuraddinově za chalífu. Byla to novota, poněvadž Ahmad výslovně nástupce, chalífu, vyloučil, považuje sebe sama za posledního proroka a viditelného imáma. Protivníci chalifátu se připojili ke skupině Kemaladdinově a utvořili si nové středisko v Lahore. Založili Společnost šíření islámu jakož i semináře a rozcházejí se jako misionáři po světě muslimském i křesťanském.

Ahmadovci se rozštěpili na skupinu qadianskou a lahorskou. Qadianští tvrdí, že Ahmad byl skutečným prorokem a kdož ho neuznali, že jsou nevěřící. Lahorští vykládají, že Ahmad nepožadoval víry v sebe jako nového proroka, poněvadž se měl jedině za zosobněného Muhammada a oprávce, obnovitele jeho náboženství. Nikdy že neodsuzoval ostatních muslimů jako nevěřících.

Chalífa Baširaddin se vydává za dokonatele božského poslání svého otce. Přednáší na vysoké škole anglické v Qadianu a řídí pokrokovou společnost muslimskou, již založil a jež má odbočky po Indii, Anglii a Americe. V prosinci každého roku putují ahmadovci do Qadianu, aby rokovali o věcech náboženských a uctili hrob zakladatelův. Věří, že je korán slovo Alláhovo, zjevené Muhammadovi, jehož vlastní slova a činy se zachovaly podáním. Zjevení neskončilo Muhammadem. Alláh poslal Ahmada jako zaslíbeného mesiáše, aby dovršil dílo Muhammadovo. Ahmad přišel v duchu a v pravdě Kristově jako druhý projev Muhammadův. Baširaddin Ahmad je zaslíbený syn zaslíbeného utěšitele. V jeho čase bude zjevení dokončeno.

Skupina lahorská, vedená odborně vzdělaným Kemaladdinem, splývá pozvolna, avšak soustavně se světovou obcí sunnitskou. Mnozí ji mají za větev uahhábovců, jimž dnes náleží skoro celá Arabie. Má misionáře ve všech hlavních

městech a vybudovala s pomocí indických dobrodinců mešity v Londýně, Berlíně, New Yorku a jinde. Užívá zvláště tisku pro své účely. Počet členů odhaduje na čtvrt milionu; přesných čísel není.

POSTUP MUSLIMŮ

Islám se dostal na pobřeží jižní Indie s muslimskými kupci z Arabie. První muslimské vojsko vtrhlo do Indie 712 a založilo v Sindu při řece Indu nevelký stát. Od těch dob rozličnými dobyvatelé konali nájezdy do Indie, upevňovali svou moc, budovali větší, menší státy a islám se pod jejich vládou ponenáhlu šířil. Teprve ve století dvanáctém nastává jeho trvalý postup a rostou kolonie muslimských Turků, Mongolů a Pathanů. Pathanové jsou příslušníci arijského plemene bydlícího v severozápadních horách pohraničních. Z velké části si je podmanili přistěhovalci afganští, kteří si osvojili jejich jazyk, takže se jim dnes rovněž říká Pathani a mluví pakhtunem nebo paštu. Muslimští nájezdníci zabírali půdu, stávali se statkáři a dospívali k velké vážnosti. Z domorodců přestupovali k islámu radžputové a džatové, avšak též příslušníci kast nízkých, obzvláště utištěných, nedotknutelných. Důvody byly rozličné. Někoho vábila víra v jediného Boha, Alláha, muslimy hlásaná, jiného touha, aby se uchránil od daně z hlavy, jakou muslimové od nevěřících vybírali, nebo aby se přidružil k dobyvatelům, pánům a otevřel si dveře ke všem hodnostem.

MUSLIMSKÉ KASTY

V životě společenském se muslimové dělí na vyšší a nižší. Vyšším říkají šerífové neboli šlechta, nižším adžláfové, cháska. K vyšším kastám počítají sajjedy, šejchy, moguly a pathany. O sajjedech věří, že jsou potomci Muhammadovy dcery Fátimy, proto jim dávají čestný název sajjed nebo mír, emír před jméno a šáh po něm. Obecně se o nich říká, že jsou leniví a marniví. Mají-li peníze, dělají pány; když je

utratili, dávají se živit od souvěrců, jimž slibují přímluvu v nebesích. Šejchové tvrdí, že pocházejí z Korejšovců, příbuzných Muhammadových. Jsou střízliví, věrní, počestní, avšak rozmařilí. Mogulové se vydávají za příbuzné poturčených vládců, sídlících od 1526 v Delhi. Pathanové se chlubí, že jejich předkové panovali v Delhi ve století třináctém, čtrnáctém a patnáctém. Připojují ke svému jméno slovo chán.

Nižší kasty se nazývají podle zaměstnání. Z nich vynikají moplové nebo mappillové na jihozápadním pobřeží indickém. Jsou původu arabského, ale smísili se s věřícími z nejnižších kast, pročež ztratili vážnost svých souvěrců ze severní Indie, jimiž odvetou pohrdají. Jejich náboženské obřady jsou promíchány zvyky hindickými. Zabývají se velmi rádi obchodem a zemědělstvím; rybářství se vyhýbají. Hledí získati své sousedy hindické po dobrém i po zlém islámu, proto jich rok od roku přibývá. Odhadují se na dva miliony. Jsou obecně známi nevědomostí a nesnášelivostí.

Všichni muslimové konají obřady arabsky, třebas tomuto jazyku nerozuměli. S islámem se dostala do Indie osvěta arabsko-perská, která spojivši se s tamními domácími prvky umožnila nový rozkvět písemnictví i stavitelství. Islám učí, že jsou si všichni věřící rovni, nezná urozených ani kněží, a přece se muslimové indičtí dostali do kastovních ohrad. Nejen že si zachovali kastovní zřízení, které měli dříve, než se stali muslimy, nýbrž uznávají též kasty muslimské.

HNUTÍ OPRAVNÉ

Od začátku století devatenáctého jsou v Indii patrny dvě snahy: jedna chce islám očistiti od pohanských příměsků, kdežto druhá by jej ráda smísila s hindickým pohanstvím. Na cestu očistnou se dostali působením uahhábovců. Putují hojně do Mekky, kde se stýkají s poutníky z jiných zemí, sbírají roztodivné myšlenky, přinášejí je domů a v ovzduší indickém rostou nové a nové výhonky islámu.

Uahhábovci

Muhammad, syn Sulejmánův z rodu Abdaluahháb, hlásal v polovici století osmnáctého v Arabii potřebu návratu k prvotnímu prostému islámu. Jeho stoupencům uahhábovcům náleží dnes bezmála celá Arabie. Indický muslim sajjed Ahmad z Rae Bareli v Oudhu, vystudovavší v Delhi, navštívil 1822 Mekku, kde se sblížil s uahhábovci. Po návratu do vlasti učil, že prorok Muhammad zakázal přisuzovati vlastnosti božské některému tvoru, že nejsou dovoleny úkony, které nebyly známy za jeho života a že je hříchem vzývati anděly, duchy, náboženské vůdce, proroky nebo světce, poněvadž jsou to tvorové, kteří nemají moci a byvše přirovnáni k Bohu jsou slabí jako my. Kdo by věřil, že mají moc zasahovati do lidského života, nebo že jsou obdařeni tajným věděním o Bohu, propadá nevěře. Za života prorokova že nebylo zvláštních obřadů při manželství, nářků za mrtvé, neozdobovali hrobů, nestavěli nádherných náhrobků, nekonali průvodů ve výroční dny úmrtí, proto že je povinností věřících, aby zrušili takové a podobné novoty.

Stoupenců mu přibývalo a koncem 1830 opanoval Peshawar. Dlouho se v něm neudržel pro různice vypuknuvší mezi jeho druhy. Mnozí ho opustili. Sikhové přepadli 1831 tábor a Ahmada zabili. Věřící zatajovali jeho smrt. Tvrdili, že byl Bohem odvolán a zakrátko že se objeví jako zaslíbený mahdi. Založili si nový pevný tábor při hranicích indických v Sittaně, odkud podnikali s horskými kmeny nájezdy do území britského. Přidaly se k nim bezmála všechny pohraniční osady muslimské. Britové je stíhali v letech šedesátých výpravou za výpravou, opevněného tábora dobyli, avšak moc ahmadovců nezlomili. Trvají nadále po obou stranách hranic pode jménem ahl al-hadít. Utvořili Ligu, jejímž předsedou je maulana Abulkasem Saheb z Benares a dožadují se zvláštního zastoupení v samosprávných i státních úřadech. Šíří opravy islámu, při čemž napadají sunnity i šíity. Tvrdí, že je jich více než patnáct milionů.

Skupina aligarhská

Vznešený muslim sajjed Ahmad Khan (1817—1898) se dal jinou cestou. Hleděl smířiti své souvěrce s britskými pány a své náboženství s evropskou osvětou.

Před příchodem Britů požívali muslimové indičtí velké vážnosti a brali značné peníze, poněvadž sloužili jako vojenští velitelé, vrchní výběrčí daní a vysocí soudní a političtí úředníci. Britové nahradili 1837 perštinu ve státní správě angličtinou, jazykem, ve kterém se muslimové nevyznali. Britové jim nedůvěřovali, proto rádi použili nové záminky, aby je propouštěli z armády i z úřadů a nových nepřijímali. Jako soudcové působili muslimové po delší dobu vedle britských úředníků. Když však byl 1860 zaveden nový trestní zákoník, přizpůsobený věcem indickým, dostali se muslimští soudcové do výslužby. Vysokými úředníky občanskými se státi nemohli, poněvadž jim scházelo potřebné vzdělání a v podřízených úřadech se jim sloužiti nechtělo, kdežto hindové se spokojili s každým místem, které se jim nabídlo. Ve školy vedené po způsobu anglickém důvěry neměli. Tvrdili, že se v nich podkopává islám, proto se jich vzdalovali, kdežto hindové do nich posílali dítky. Někteří muslimové, jako na příklad bengalští, nechtěli, aby jejich dítky seděly vedle hindů, kteří jim až donedávna sloužili.

Z toho všeho těžili hindové a muslimové naříkali. Nemohli soutěžiti ani v úřadech, ani v obchodu a průmyslu, i považovali Indii za zemi cizí, nepřátelskou a jevili odpor proti jejím novým britským pánům. Zželelo se jich některým rozumným úředníkům britským, i podporovali sajjeda Ahmada, jenž své souvěrce nabádal, aby obrátili a přilnuli k Indii jako k domovině. Hlásal, že není možné, aby se bojem osvobodili, že je třeba úplné změny života rodinného i společenského a dokonalého vzdělání, jakého anglická osnova poskytuje. Nabádal ke studiu náboženství křesťanského a moderních věd, poněvadž není rozporu mezi vědou a vírou, ježto obě pocházejí od téhož tvůrce. S pomocí britskou za-

ložil 1866 Britsko-indické sdružení, jehož účelem bylo podávati londýnskému parlamentu bezpečné zprávy o věcech indických. Po třech letech navštívil Londýn a po návratu vydával v urdu časopis, jímž šířil společenské opravy. Dožadoval se větší společenské svobody a dodával muslimům sebedůvěry a odhodlanosti. Konservativci ho tupili, pronásledovali, avšak Ahmad zůstal na své cestě a vláda mu pomáhala otevříti v Aligarhu 24. května 1875 Muhammadan Anglo-Oriental College, jež byla po třech letech přičleněna k universitě calcuttské. Vyučovalo se anglicky, avšak na podkladě muslimském. Mezi profesory bylo vždy několik Angličanů nebo Evropanů. Kolej rostla, zakládala odbočky a byla 1. prosince 1920 uznána muslimskou universitou.

Stoupencům sajjeda Ahmada říkali naturists nebo nečáris, přírodníci, poněvadž vybízeli k návratu k přírodě a způsobem přirozeným vykládali korán, při čemž popírali zázraky. Ukazovali, jak korán napomáhá osvětě, jak dotud nebyl vykladači pochopen a jak je blízký křesťanství. Tyto myšlenky šířil obzvláště sajjed Ameer Ali četnými spisy. Odchovanci Aligarhu jsou uvědomělým křídlem, na počet nepatrným, avšak vlivným, poněvadž užívají živého slova jako kazatelé a řečníci, jakož i tisku. Učebnice upravili vesměs z angličtiny. Založili Všeindické muslimské bratrstvo studentské a 1895 otevřeli v Lucknow učitelský ústav, jehož žáci šíří nové názory po všech školách muslimských. Kolejí sdružených s universitou aligarhskou přibývá.

Odchovanci Aligarhu probouzeli vědomí nejen náboženské, nýbrž i národní. Vždyť dospívali jako jejich krajané hindičtí k přesvědčení, že jich Britové neuznají za rovné, do své společnosti jich nepřijmou a vlastní vůlí jim cestu k vyšším úřadům neotevrou. Sdružovali se a zapomínajíce na přehradu náboženskou, vstupovali do spolků hindických.

Konservativci vytýkali Ahmadu Khanovi, že aligarhská kolej věřící s náboženskou obcí nesbližuje, nýbrž je z ní vypuzuje. Aby se od této výtky uchránil, spojil se se sajjedem

Ameerem Alim a založili 1877 ústřední národní sdružení muslimské, jehož účelem bylo dopomoci muslimům do obecních rad. Přiměli lorda Dufferina 1885, že muslimům vyhradil určitý počet míst.

Všeindická liga

Na začátku tohoto století se chystala nová úprava sborů zákonodárných podle návrhu Mintoova a muslimům se dostalo práva voliti vlastní zástupce. Bylo třeba aby se účastnili politického života na podkladě náboženském. K tomu napomáhala Všeindická muslimská liga založená 1906. Jejím účelem bylo prohlubovati věrnost k britské vládě, chrániti politických a jiných práv věřících, oznamovati jejich potřeby a tužby úřadům a zajišťovati jednotu muslimské obce. Ameer Ali, jenž po dlouhá léta působil v Londýně, otevřel tam 6. května 1908 odbočku Ligy a spravoval ji až do své smrti 1928.

Svornosti v muslimské obci nebylo a není. Neznají ukázněnosti. Hledají osobní prospěch, štěpí se a dovolávají se vládní podpory. All-India Muslim League měla dvě křídla, která proti sobě ostře vystupovala. Na radu Agy Khana, náboženské hlavy ismailovců, se čelní muslimové seskupili r. 1927 v All-India Muslim Conference, jejíž povinností bylo zavésti pořádek a dopomoci věřícím k úspěšné činnosti. Ani jedno, ani druhé křídlo se nepodřídilo, takže měli muslimové dvě náboženská sdružení : Ligu a Konferenci. Na konci 1933 vypravila vláda londýnská Agu Khana do Indie, aby muslimy sjednotil. Po dlouhém smlouvání se mu podařilo vymoci od některých čelných mužů slib, že utvoří jednotný výbor s právníkem a politikem M. A. Jinnah v čele, jenž měl vyrvati kořeny rozmíšek a upevniti svornost. Vše zůstalo při starém.

Strana národní

Muslimové cítící národně se seskupili 1929 v All-India Muslim National Party. Zřizuje odbočky po celé zemi a jejích

členů přibývá mezi vzdělanějším obyvatelstvem. Začátkem 1930 našla oporu v mladých dobrovolnících muslimských sdružených ve spolku Khudai Khitmatgar, Služebníků božích nebo, jak jim Britové podle jejich šatu říkají, Červených košil, Red Shirts. Založil je Abdulgaffar Khan, statkář a velký národní bojovník v North-West Frontier Province. Cvičí se v obětavé lásce k vlasti a ukázněnosti, aby se stali učiteli, vůdci a obránci zaostalých a utištěných krajanů.

Na valné hromadě se muslimská omladina usnesla 27. července 1935 jednomyslně dožadovati se učilišť s učební osnovou náboženskou i světskou, aby škola vychovávala nejen dobré muslimy, nýbrž i zdatné občany.

Vykladači zákona

Učitelé a vykladači zákona muslimského se na výzvu Šaukata Aliho sdružili 1912 ve spolku Služebníků kaaby a 1919 utvořili zvláštní odbočku Ochránců chalifátu. Hlásali pravou víru a povzbuzovali věřící, aby se ujali cařihradského chalífy. Když mladá republika turecká chalifát zrušila a muslimská obec světová si nového chalífu nevybrala, soustředili ochránci chalifátu pozornost na muslimské země, které jsou obzvláště ohroženy. Poslední dobou pečují o Palestinu a Šaukat Ali působí vládě britské značné potíže vytrvalým požadavkem, aby přival židů do Palestiny zastavila.

Mimo spolky Služebníků kaaby a Ochránců chalifátu mají vykladači zákona Všeindické sdružení, jež dozírá na muslimské společnosti v jednotlivých obcích. Jeho výkonný výbor je jedinou pevnou oporou muslimského života, a má proto větší vliv než výkonný výbor Ligy a Konference. Zakládají semináře, učitelské ústavy a konají, co mohou, aby získali muslimskou mládež do spolků vedených po vojensku.

Sdružení muslimské mládeže má středisko v Káhiře. Odbočky jsou zřízeny po všech význačnějších indických městech. V Bombayi vydávají anglický časopis *Shubban's Voice, Hlas omladiny.*

Konservativci

Vykladači zákona naléhají, aby se muslimové domluvili s hindy nejen ve věcech náboženských, nýbrž i hospodářských a politických. Konservativní muslimové nejsou pro domluvy, neboť se obávají, že národní hnutí zeslabí základy, na kterých indický islám spočívá a přiměje přečetné muslimy domorodé, aby se vrátili k víře svých otců. Podobné obavy chovali vrstevníci Ahmada Khana, a ukázalo se, že nikoliv zbytečně. Vždyť to byli odchovanci Aligarhu, kdož překlenuli propast oddělující muslimy od hindů stranou národní, jež nezachovala z náboženství po jejich soudu leda přívlastek „muslimská". Proti Aligarhu založili konservativci r. 1885 v Lahore Společnost na obranu islámu s odbočkami po všech zemích. Její členové mají rozumně a důmyslně odpovídati ústně i písemně na všechny dotazy a námitky náboženské, pečovati o šíření islámu a zřizovati školy, v nichž by se dítky vychovávaly tak, aby neodpadaly od víry, zakládati chudobince a sirotčince, zlepšovati společenský život a nabádati věřící k bratrskému styku s muslimy jiných zemí. Spolu je společnost povinna vymáhati na vládě odměny za dotavadní věrnost.

Obránci islámu mají středisko v Lahore, kde vydržují devět vzorných škol pro chlapce, dvě pro dívky, jakož i muslimskou kolej, jež má evropského představeného. Učební osnova je jako na školách vládních. Vyučuje se domácím jazykem, avšak angličtina je povinným předmětem právě jako arabština a islám.

Spolek konservativních vykladačů zákona napodobuje od 1894 činnost křesťanských misionářů. Má ústředí v Lucknow. Na zvláštních učilištích vychovává muslimské misionáře, urovnává rozepře a pečuje o šíření islámu. Mladíci i dospělí mužové obcházejí osady souvěrců, poučují je a navštěvují též členy nižších kast hindických, které hledí získat. Šíří po Indii základní nauky islámu o úctě jediného Boha a mravnosti. Je toho třeba, poněvadž není o náboženskou

výchovu muslimů náležitě postaráno. Scházívají se v pátek do mešit, aby vykonali pobožnost. Obyčejní lidé, poněkud obeznalí v koránu a bohosloví, vykládají některou náboženskou pravdu v jazyce mateřském. Bohoslužby řídí soused, jenž bere plat od obce za to, že čte korán a dozírá na mešitu. Bývá to člověk, jenž marně hledá jiný výdělek. O mravní a duševní potřeby věřících nikdo nepečuje. Teprv poslední dobou vykládají odchovanci vyšších škol bohoslovných ve větších městech pravdy islámu.

Ženy

Muslimské ženy, skoro vesměs manželky nebo dcery učitelů zákona, si založily 1914 Všeindickou konferenci. Scházejí se ročně a podávají zprávy o výchově děvčat a postupu obrany ženských práv, najmě uvolnění svazků harémových. Na valné hromadě 1924 se jednomyslně vyslovily proti sňatku dívky s mužem již ženatým. Vymáhají větší svobodu, zvláště však obecné školy pro děvčata.

Muslimských listů vychází v Indii více než 230, nejvíce v Lahore.

OBCOVACÍ JAZYK

Vzdělanost, kterou muslimové do Indie přinesli, nebyla velká a vyrůstala z prvků prapodivných, hlavně perských a středoasijských. V Indii splynula s tamní kulturou domorodou, kterou muslimové, třebas proti své vůli, přece jen úplně prosákli. Je to patrno z jejich vývoje historického, literárního i uměleckého. Nemohlo tomu ani jinak býti; vždyť muslimové cizího původu značili nepatrnou menšinu a kdož k nim přešli z obyvatelstva domorodého, ať dobrovolně nebo nuceně, změnili pramálo nebo nic ze svých zvyků a obyčejů rodinných a společenských a částečně i náboženských a nutili cizí menšinu muslimskou, aby se jim přizpůsobila.

Zajímavé je, že muslimové svou ústřední správou razili

cestu ke sjednocení Indie a dali jí živý obcovací jazyk, hindi nebo hindustani, jak říkali domorodému nářečí, kterým se mluvilo v Delhi a okolí. Vojáci a nižší úředníci muslimští lámali státní perštinu, avšak plynně mluvili nářečím delhickým a šířili hindi po městech a osadách, ve kterých leželi posádkou nebo působili jako úředníci.

DOMOVINA

Muslimové se dostali do Indie jako cizinci, dobyvatelé. Přinesli do ní cizí náboženství, islám, cizí řeč bohoslužebnou, arabštinu, a cizí státní jazyk, perštinu. Bezmála třista let ji ovládali skoro celou, a přece k ní nepřilnuli, necítili se v ní doma. Nazývali ji Bilád al-Hind, Hindustan, země Indů, sami si však nikdy neříkali, že jsou Indové. Chlubili se svým původem perským, afganským, tureckým a mongolským. V Indii je drželo pospolu toliko náboženství; jen o islám se opírali. Islám nezná leda národnost arabskou. Tu nemohli v Indii pěstovati, poněvadž je s ní mimo řeč bohoslužebnou nic nespojovalo. Ode všeho indického se úzkostlivě oddělovali, a přece se kouzlu Indie neubránili. Podlehli její půdě a jejímu podnebí.

Aga Khan vybízel 16. února 1936 muslimy, aby si uvědomili, že jsou napřed Indy a že je jejich povinností získati své indické vlasti ústavu dominia a pracovati společně s ostatními sousedy o jejím hospodářském a sociálním blahu. Víra spočívá na osobním přesvědčení a nesmí jí býti zneužíváno proti jinému náboženskému názoru.

TŘENICE S HINDY

Ochránci chalifátu i vykladači zákona hlásají potřebu domluvy s hindy. Hospodářská tíseň ji ztěžuje. Muslimové, kteří nabyli většího vzdělání, těžce nesou soutěž hindickou, proto požadují, aby jim bylo vyhrazeno ve službě státní i obecní tolik míst, kolik jim podle počtu přísluší. Poněvadž konservativci trvají na zastoupení podle náboženství, jdou s ni-

mi i ve věcech národních, jsou pro oddělené volby a zdržují, ba ohrožují samosprávu, nezávislost. Rozumní a vzdělaní hindové se snaží, aby se s muslimy dorozuměli; vždyť se neliší ani jazykem, ani obyčeji, ani zaměstnáním. Dělí je pouze náboženství a domýšlivost, že to byli jejich souvěrci, kteří z velké části hindům vládli.

Srážky, někdy i krvavé, mezi hindy a muslimy jsou původu novějšího. Za vlády Mogulů jich nebylo. Propukly v letech osmdesátých minulého století. Úředníci přáli muslimům, udělovali jim rozličné výsady a dovolovali, co bylo hindům zakázáno. Ústřední vláda se neprotivila ze strachu před všeislámským hnutím, důrazně posilovaným Abdalhamidem II. Nelze říci, že by otevřeně muslimy podporovala, avšak ví, že to činí úředníci a mlčí. Je to patrno ze zprávy úředního výboru vyšetřujícího krvavé nepokoje v Cawnpore v březnu 1931. Sami britští odborníci vyslovili obdiv nad počínáním předsedy tamního národního výboru hindického, jenž nedbaje nebezpečí, jaké hrozilo jeho životu, hleděl zabrániti srážkám a chrániti majetek a život muslimů. Táž zpráva výslovně podotýká, že britské úřady, vojsko a stráž bezpečnosti zůstaly nečinné od 24. do 27. března. Jaký div, že si hindové stěžují, že jejich vlast má býti držena v područí pomocí muslimů.

SNAHY SJEDNOCOVACÍ

Styky s islámem nutily mnohé hindické myslitele, aby doporučovali víru v jediného Boha.

KABIR

Na začátku dvanáctého století Ramanudža hlásal v jižní Indii potřebu uctívati toliko jediné božstvo. Jeho nauku šířil ve století čtrnáctém náboženský myslitel Ramananda po severní Indii. Měl mnoho stoupenců obzvláště mezi chudobným obyvatelstvem a všichni uctívali boha pod jménem Rama. Z jeho učedníků vynikl Kabir, jenž osvojiv si nejkrás-

nější myšlenky náboženství hindického a muslimského, hlásal je kolem 1470 v severozápadní Indii. Bořil sochy a obrazy hindické dovozuje, že jediný bůh je pouhý duch, jenž nemůže, a proto nesmí býti znázorňován. Kasty odsuzoval a nabádal ke spojení s bohem modlitbou a dobrými skutky. Jeho stoupenci se dotud udrželi v severní Indii a přestupují rádi ke křesťanství.

SIKHOVÉ

Ještě dále pokročil Kabirův stoupenec Nanak. Narodil se r. 1469 jihozápadně od Lahore při řece Ravi. Vycvičiv se v mystice hindické i muslimské získával žáky, sikhy a procházel s nimi po blízkém i dalekém okolí, poučuje a dobře čině slovy i skutky. Proslovy zahajoval větou: „Není ani hindů, ani muslimů." Učil, že všichni jsou bratři, částkou jednoho božstva. Zemřel 1538 oplakáván hindy i muslimy. Před smrtí jmenoval svým pokračovatelem a učitelem, guru, nejlepšího žáka Angada, jenž rovněž jmenoval nástupce. Třetí guru Ram Das budoval pro sikhy středisko, jež nazval Amritsar, Rybník nesmrtelnosti. Umřel r. 1581 určiv za guru svého syna Ardžuna. Dokončil v Amritsaru velký rybník a na ostrůvku v něm stavěl nádherný zlatý chrám. Vynikal jako náboženský myslitel a básník. Sebral hymny Nanaka a jeho nástupců a vydal je se svými v knize Granth, Vznešené. Jeho syn a nástupce Har Gobind (1606—1645) zavedl mezi sikhy kázeň vojenskou a konal námezdné služby vládcům mogulským. Z pokojné obce Nanakovy vyrůstala výbojná armáda, jež se za desátého guru Gobinda Singha dostala do urputných bojů s císařem Aurangzebem a jeho nástupci a založila vlastní stát. Gobind Singh svolal koncem 1700 čelné sikhy a utvořil z nich chalsu, čistou, osvobozenou obec vyvolených. Každý nový člen byl pokropen vodou smíšenou s cukrem, jejíž zbytek vypil. Potom slíbil, že bude věrně zachovávati veškerá přikázání velkých gurů. Směl ke svému jménu připojiti čestný název lev, singh,

jenž mu připomínal povinnost cvičiti se ve zbrani, nikdy ji neodkládati, před nepřítelem neutíkati a za víru vlastní krev vyceditи.

Gobind Singh zahynul 1708 na utrpěné rány. Byl posledním guru a přidal ke Vznešené knize Ardžunově, jíž se říkalo Adi Granth, svou vlastní. Sikhové se domnívají, že se duše všech gurů vtělily do těchto posvátných knih a že jsou jejich stálými a živými učiteli. Chovají je v chrámu v Amritsaru zahalené hedvábnou látkou. Jsou v nich nejen hymny velkých gurů, nýbrž též vybrané písně hindické a muslimské, jakož i list, který poslal Gobind Singh císaři Aurangzebovi.

Podle učení sikhů je bůh jediný. Je to nejvyšší bytost, z níž každá jiná vyvěrá a do níž se vrací, takže jednotlivé bytosti nejsou leda projevy nekonečného božstva. Duše lidská je jiskra duše božstva a vrací se k věčnému plameni, z něhož vysršela. Návrat je snadný nebo obtížný podle skutků, které duše za lidského života konala. Člověk se spojí s božstvem za živa, když zničí sobectví, potlačí potěšení ze skutků a pocitů, když se mu stane lhostejným dobré i zlé a když se ponoří úplně do božstva. Tu teprv pro něho nastává věčný klid, odpočinek. Mají jediný chrám, harimandar, v Amritsaru na ostrůvku v posvátném rybníku, ve kterém je každý sikh povinen se vykoupati. Na jiných místech mají pouze budovy určené za shromaždiště, modlitebny. Kněží není. Při obecných bohoslužbách se očistí, načež odbývají posvátné hody. Požívají chleba upečeného z požehnané mouky, čistého másla a cukru a konají rozličné modlitby. Kasty zavrhují a věřící uznávají za bratry.

A přece u nich rostla kasta udasi, založená Nanakovým synem Sri Čandou. Prvotně to bylo bratrstvo, jehož členové pohrdali věcmi světskými a snažili se splynouti s božstvem. Nanak je odsuzoval, syna káral, a jej proto svým nástupcem neustanovil. Sri Čanda nepovolil, bratrstvo rostlo, odlučovalo se od ostatní obce a budovalo kláštery u modliteben

a posvátných míst, jichž střehlo. Z udasů se stali správci bohoslužebných nadací, hlasatelé poutí a škůdci čisté nauky, poněvadž obnovovali hindické obřady a zaváděli modly. Zájmu na věcech náboženských ubývalo, obliba vojenských rostla.

Praví sikhové si neholili brady, nestříhali vlasů, nekouřili tabáku, byli ozbrojeni a každé chvíle do boje připraveni. Hindičtí džatové se k nim přidali a společně dobývali území za územím a zakládali vojenský stát. Afgancům odňali 1799 Punjab a část Kashmiru k němu připojili. Angličané uzavřeli 1809 spojeneckou smlouvu s Randžit Singhem, jejich velitelem a vládcem v Lahore a využívali jeho pomoci, když jí potřebovali. Zemřel 1839 nezanechav vhodného nástupce. Vznikly občanské třenice, Britové zasáhli, r. 1849 Punjab ke svým državám připojili a světskou i vojenskou moc sikhů úplně zdrtili. Sikhů si vážili jako vzorných bojovníků. Najímali je do vojska, dobře je platili, dopřávali jim kořisti a měli v nich oporu proti hindům i muslimům. Každý nováček byl povinen, aby se dal přijmouti do chalsy podle obřadu guru Gobinda Singha, a byl trestán, účastnil-li se bohoslužeb hindických nebo muslimských. Takovým způsobem se sikhové nejen udrželi, nýbrž i rozmnožili. Podle sčítání z 1931 je jich 4,335.771. Za posledních 10 let jich přibylo o 33%.

Jsou velmi bohatí, neboť za výbojných válek zabrali hojný majetek, obzvláště náboženský, hindů i muslimů. Udasové jej spravovali napřed na prospěch obce, později na svůj vlastní. Obec se rozštěpila na boháče a chudinu. Boháči přecházeli k hindům, chudáci toužili po obnově původního zřízení. Hnutí očistné podporovaly vojenské úřady, jež by byly rády bojovné sikhy udržely. Koncem let osmdesátých se oprávci seskupili a s podporou britskou založili v Amritsaru 1892 kolej Chalsu s anglickým představeným. Krátce potom si zvolili výkonný výbor, jenž svolal do Lahore náboženské shromáždění, jež se 1905 usneslo na očistě nábo-

ženské i společenské. Obrazy hindických božstev, jakož i jiné novoty byly odstraněny napřed v Amritsaru, potom na jiných posvátných místech. V několika málo letech měli 46 škol pro chlapce, 33 pro dívky, jakož i několik kolejí a konali ročně vychovatelské porady. Výkonný výbor Chalsy dozíral na veškerý postup a hleděl mu zajistiti příjmy z bohatých náboženských nadací. Tomu se vzpírali udasové a obzvláště představení, mahanti, jednotlivých bohatých klášterů. Postavili se proti nim členové bratrstva akali, sluhové bytosti věčné. Tvrdili, že je založil desátý guru Gobind Singh, že usnuli, avšak s jeho pomocí že se znova probudili. Nežení se, nosí modrý oděv, ocelové náramky a mají za povinnost podporovati souvěrce zbraní, poučením a ruční prací. Boří ploty kastovní, varují rodiče před sňatky dětí, kárají rozmařilost, opilství, nádherné svatby a zakládají dobročinné ústavy. Mají četné stoupence ve vojsku.

Války světové se účastnilo více než 80.000 sikhů na rozličných bojištích. Přinesli si vědomí, že jejich náboženství a osvěta je lepší než evropská, že však je nezbytně třeba, aby své dědictví zachovali čisté, neporušené a spojili se se svými sousedy hindickými a muslimskými nikoliv na podkladě náboženském, nýbrž národním, indickém. Opouštěli kasárny a účastnili se projevů náboženských i národních, porušili vojenskou kázeň a byli odsouzeni k trestu holí. Na tisíce a tisíce jich bylo mrskáno a vězněno jednak že podporovali národovce, jednak že chtěli volně navštěvovati posvátná místa sikhská. Vláda to nedovolovala, ujímajíc se udasů, kteří si návštěvníky vybírali sami. Vzmáhalo se rozhořčení mezi muži i ženami, zejména vdovami. Vstupovali do bratrstva akalů, nosili dýky i válečné sekery a vedli mladé synky v řadách oprávců, aby uchránili náboženství a národnosti od domácích i cizích nepřátel. Hnutí náboženské se proměňovalo v politické. Punjabská vláda vidouc nezbytí napomínala bohaté udasy k povolnosti. Domluviv se s nimi, jakož i s akaly, dala se střední cestou a předložila zá-

nodárnému sboru návrh na úpravu věcí sikhů. Byl přijat 7. července 1925 jednomyslně. Sikhská obec se dostala na cestu vedoucí k lepší budoucnosti.

POKUS CÍSAŘE AKBARA

Vznešenější myšlenku než Nanak pojal císař Akbar (1556 až 1605), vlastní budovatel obrovské říše mogulské. Chtěje ji utužiti a zachovati, snažil se sjednotiti své poddané vírou. Zrušil daň z hlavy, džizju, již platili všichni, kdož nebyli muslimy, odstranil daň, kterou byli povinni odvádět poutníci hindičtí, a nabádal je ke společné práci. Vybízel hodnostáře, aby si brali za manželky hindické princezny, a otvíral hindům dveře ke všem úřadům a hodnostem. V souhlasu s vynikajícími hindy, muslimy, zoroastrovci, ba i křesťany, založil novou víru, tauhid ilahi, božskou jednotu, nebo din ilahi, božské náboženství, o které se domníval, že k ní mohou přistoupiti všichni jeho poddaní. Dvořané a vysocí úředníci vojenští i občanští ji přijali, avšak ostatní vrstvy o ní nechtěly slyšet. Po smrti Akbarově nové náboženství zaniklo v občanských válkách, které jeho říší otřásly, takže se bořila, až se úplně rozpadla.

KŘESŤANÉ

Podle starého podání dospěl apoštol Tomáš do Indie léta Páně 52. Jisté je, že nauku křesťanskou do Indie donesli syrští kupci, kteří měli obchodní domy v přístavech a velkých městech perských. Již na počátku druhého století byly křesťanské obce na arabském i perském pobřeží Perského zálivu. Šířily se na arabský a perský břeh Indického oceánu a odtud do přístavů jihozápadní Indie, zvané Malabar. V šestém století tam měly církevní zřízení a samosprávu. Jejich biskupové poslouchali metropolity nebo katholika, jenž původně sídlil v Seleukii, později v předměstí hlavního města perského Ktesifontu. Když se křesťané perští od jednotné církve odštěpili a založili si křesťanskou obec syrskou Orien-

tu, jíž se neprávem říká nestoriánská, dostali se též křesťané indičtí pod správu katholika neboli patriarchy nestoriánského. Dobře se měli, pokud syrské církvi Orientu Timur nezasadil kolem 1400 ránu smrtelnou. Churavěla, slábla a ponechávala křesťany indické samy sobě. Pečovali o ně Portugalci, jejichž lodi 1498 připluly do Calicutu. Františkáni a začátkem století sedmnáctého jesuité a karmelité se ujali duchovní správy zanedbávaných, a proto zaostalých křesťanů malabarských. Stavěli pro ně školy, dobročinné ústavy a zaváděli náboženské obřady v jazyce latinském.

ROZKOL JAKOBITSKÝ

Portugalské středisko Goa bylo povýšeno 1557 na metropoli a domorodí křesťané podřízeni biskupům latinským. Mnohým se to nelíbilo, i seskupili se v polovici století sedmnáctého kolem kněze Tomy. Odporovali opravám světským i církevním, zaváděným vládou portugalskou a arcibiskupem z Cranganoru. Založili si zvláštní obec a její hlavou měl býti Toma. Nenašel biskupa, který by ho vysvětil, i psal antiochenskému patriarchovi národní církve syrské neboli jakobitské, zda by nepřijal jeho stoupence do svého stáda. Na popud patriarchův zajel do Indie Gregorios, jakobitský metropolita jerusalemský, a vysvětil 1665 Tomu na metropolitu. K církevní obci jakobitské se nepřidal a s nestoriánskou neměl styků. Zůstal samosprávným jako jeho nástupci, již se nazývali rovněž Toma. Teprv mar Toma VI. se podřídil jakobitskému patriarchovi z Antiochie, jenž mu udělil název mar Dionysios, jehož nadále užívali metropolité nesjednocených křesťanů malabarských. Z nestoriánů se stali jakobity, aniž změnili vyznání nebo obřady. Zachovali nadále bohoslužebný jazyk syrský, kdežto doma a ve společnosti hovořili řečí malajalam. O výchovu kněžského dorostu nepečovali.

Rostly mezi nimi různice a hrozil nový rozkol. Patriarcha mar Ignatios III. hleděl rozvaděné věřící smířiti. Když ne-

dosáhl úspěchu písmem, odebral se na Malabar, aby tamní věci důkladně poznal a dal za pravdu, kdo je jí věren. K cíli nedospěl, neboť zemřel v únoru 1932 v Indii. Nespokojenců přibývalo. Někteří se sjednotili s Římem, jiní uznali dvě hlavy, z nichž se jedna klonila k církvi anglikánské. V létě 1934 navštívil mar Basalios, hlava skupiny pravověrné, patriarchu v Homsu v Syrii, kde dosáhli shody. Jakobitská obec malankarská bude míti v čele mafriana, zástupce patriarchova s plnou mocí. Prvým mafrianem byl ustanoven Basalios. Církevní správu povede synoda s mafrianem jako předsedou. O světské potřeby věřících bude pečovati sdružení volených zástupců. Sdružení a biskupská synoda vydávají nařízení a provádějí potřebné změny, projeví-li s nimi souhlas patriarcha antiochenský.

Anglikánští Syřané

Colonel Monroe, britský zástupce neboli resident u knížete z Travancore, se spřátelil s metropolitou jakobitů a nabádal ho, aby se postaral o lepší vzdělání věřících vůbec a kněží zvlášť. S jeho souhlasem pozval 1861 čtyři členy Church Missionary Society, aby založili a řídili kněžský seminář. Náleželi k levému křídlu anglikánskému, přáli evangelíkům, proto upravovali věci křesťanů domorodých podle svého. Syrštinu nahradili angličtinou a vybudovali obec Anglo-Syrian Christians, na niž dozírá biskup anglikánský.

Značná část jakobitů přijala opravy navrhované anglikány, avšak zachovala bohoslužebný jazyk syrský a sesku-pila se v církevní obec reformovanou sv. Tomáše. Úctu Panny Marie a svatých omezili a modlitby za zesnulé vymýtili.

Malankarští katolíci

Rozkol zavedený Tomou v polovici století 17. byl prastaré církevní obci malabarské na škodu. Rozštěpila se na tři díly. Náboženské horlivosti ubývalo, pochybovačnost a lhostejnost rostla. Nadšenému jakobitskému knězi Giver-

giovi se zželelo 1919 chladnoucích krajanů, i založil ve dvorci Betanii bratrstvo následování Krista. Zakrátko k němu přidružil podobný ústav pro ženy. V obou domech vychovávají dítky a nabádají dospělé, aby plnili náboženské povinnosti. Jakobitský metropolita ho 1925 vysvětil na biskupa pod jménem mar Ivanios. Po třech letech mu přidal dva biskupy a jmenoval ho metropolitou z Betanie. Mar Ivanios vybízel souvěrce, aby se sjednotili s Římem, což sám učinil 20. září 1930. Jeho příklad táhne a malabarských či malankarenských katolíků jazyka syrského přibývá.

MALABARŠTÍ KATOLÍCI

Domorodí křesťané, kteří zůstali pod portugalským metropolitou z Goy, se po příkladu svých krajanů jakobitských v polovici století devatenáctého rovněž domáhali církevní samosprávy. Dostali ji od Lva XIII. Rozdělil zemi na diecése, při čemž nedbal místních plotů kastovních. Nabyté zkušenosti přiměly Pia XI., že 21. prosince 1923 církevní zřízení pozměnil. Povýšil Ernakolam na metropoli a podřídil jí biskupství v Chandarnagar, Trichinopoly a Kottayam.

Církevní obec malabarská roste z pohanů i rozkolníků. Bohoslužebným jazykem je syrština, ze značné části též latina. Kalendář i kněžské hodinky jsou latinské. V semináři se vyučuje syrštině, latině a angličtině.

Z misionářů katolických působí v obci malabarské obzvláště karmelité. Založili 2. května 1831 kongregaci malabarských domorodců, jež spravuje kněžský seminář, obecné školy a pomáhá v duchovní správě. Středisko má v Thevanaře u Ernakolam ve státě Travancore. Jesuité mají pro domorodé křesťany seminář sv. Josefa v Mangalore.

LATINŠTÍ KATOLÍCI

Mimo na pobřeží jihozápadním neboli Malabaru jsou křesťanské obce rozšířeny ve zbylých osadách portugalských a francouzských, obzvláště v Goe a Pondicherry. Křesťané

jsou převážnou většinou míšenci, neboť ani Portugalci, ani Francouzi se neuzavírali pokrevnímu spříznění s domorodci, najmě s hindy. Arcibiskup z Goy byl primasem a patriarchou celé Indie.

Po dlouhou dobu trval spor mezi arcibiskupem z Goy a papežským výborem De propaganda fide, jemuž je svěřen dozor na činnost misionářskou v zámoří. Některé církevní obce uznávaly dvojí pravomoc: arcibiskupovu a Propagandy. Ujednáním z 1886, doplněným 1928, byla dvojí pravomoc odstraněna. Od té doby podléhají arcibiskupovi z Goy biskupové z Cochinu a Mylapore, kteréž obě leží v Indii podřízené svrchovanosti britské koruny. Ve všech ostatních zemích vykonává pravomoc Propaganda. Města Agra, Bombay, Calcutta, Madras, Pondicherry a Simla jsou sídly arcibiskupů neboli metropolitů, jimž je přiděleno několik biskupů.

Podle sčítání z 1931 měla katolická církev v Britské Indii a indických státech 2,164.918 členů obřadu latinského, 549.981 obřadu syrského. Ve francouzské Indii 25.492 a v portugalské 326.690 věřících rovněž obřadu latinského.

V duchovenstvu řádovém mají většinu Evropané, ve světském domorodci. Je ho přes 2.200. Britští odborníci uznávají katolická učiliště za nejlepší. Jsou to koleje v Calcuttě, Agře, Bombayi, Trichinopoly, Bangalore a Madrasu, kde vyrůstá katolická universita. O výchovu dívek se v Indii žádná křesťanská obec nestará lépe než katolická.

Ústavy katolické navštěvují hindové, muslimové, zoroastrovci či parsové i jiní a odcházejí ve značném počtu na další vzdělání do Evropy a Ameriky.

Hmotně není obec katolická zabezpečena. Jen kněží, kteří slouží za kaplany vojenské a železniční, dostávají pevný plat. Ostatní se živí z podpor vládních a příspěvků Propagandy. Zástupce svaté Stolice, apoštolský delegát pro Východní Indii, sídlí v Bangalore.

Státní církev anglikánská se dostala do Indie s prvními kupci a úředníky Společnosti východoindické. Východiskem byla Calcutta, kde založila prvé biskupství. Odtud se šířila s britskými posádkami po celé Indii, neboť vláda londýnská naléhala, aby Společnost ustanovila v každém městě, do kterého vložila vojsko, kaplana, jenž by pečoval o náboženské potřeby vojáků i občanů. Kaplani byli dobře placeni; k vojenským přibyli železniční, britské osady rostly a z kaplánek vznikaly fary a diecése. Všechny podléhaly dozoru arcibiskupa z Canterbury. Teprve po světové válce se domáhaly samosprávy.

Anglikánská církev v Indii je od 1. března 1930 samosprávná a má název anglikánská církev Indie, Burmy a Ceylonu. Má čtrnáct biskupských sídel. Nejstarší v Calcuttě bylo zřízeno 1814 a calcuttský arcibiskup je metropolitou. Diecése si volí biskupa, jenž rozhoduje ve věcech víry a mravů, avšak v souhlase s radou. Základem je farní rada, jejímž předsedou je farář a členem každý pokřtěný a biřmovaný farník, který na církevní účely pravidelně přispívá. Členové farních rad vysílají zástupce do rady diecésální, k níž všichni kněží po právu přísluší. V radách diecésálních volí kněží i laici zástupce do rady generální, jež se schází aspoň jednou za tři léta, obyčejně v Calcuttě. Skládá se ze tří domů: biskupského, kněžského a laického. Každý biskup je po právu též členem domu kněžského. Pravidelně rokují současně. Ve věcech víry a mravů rozhodují biskupové jako Bohem poslaní učitelé církve. O výživu duchovenstva pečuje vláda. Kněžský dorost přichází hlavně z Velké Britanie. Mladí kněží jsou buď přidělováni farářům nebo ustanovováni za kaplany vojenské a železniční. Kaplany jmenuje státní sekretář pro Indii po návrhu výboru, jemuž předsedá arcibiskup z Canterbury. Dostávají značný plat od vlády, mají nárok na výslužné jako státní úředníci, podléhají však ve věcech církevních biskupům, v jejichž diecési působí. Jsou to diecése

Calcutta, Madras, Bombay, Lahore, Lucknow, Rangoon a Nagpur. Těchto sedm diecésí bralo podpory od vlády.

Anglikánské církvi i vládě nastávají potíže zaváděním indických důstojníků, neboť ubývá důstojníků britských, a tedy i kaplanů. Vláda snížila 1924 jejich počet na šedesát. Mnohé chrámy i farní úřady připadly na starost diecésím, které sbírají ve Velké Britanii i jinde, aby zachovaly duchovní správu pro Brity a Anglo-Indy.

Poslední dobou vyjednávají křesťanské obce protestantské o sjednocení když ne v celé, aspoň v jižní Indii. Anglikáni severní Indie jsou konservativní pravé křídlo církve nebo, jak se říká, High Church, kdežto jejich souvěrci jihoindičtí z křídla levého, Low Church, se přikloňují k obcím evangelickým a jsou ochotni uznati rovnoprávnost všech církví ostatních vyjímajíc snad unitářskou. Unitáři nepožadují víry v božství Kristovo, proto se jim anglikáni vyhýbají.

POTÍŽE OBCÍ KŘESŤANSKÝCH

Křesťanství se v Indii uchycuje velmi těžce. Jeho hlasatelé zůstávají ve společnosti anglické, domorodých křesťanů do ní nepřijmou, za bratry jich neuznají. Mimo to filosofie křesťanská těžko odolává brahmanské. Rodinný a společenský život křesťanů a hádky jejich rozličných obcí nevzbuzují úcty ani hindů, ani muslimů. Pokřtíti se dávají hlavně příslušníci nejnižších kast, obzvláště tříd utištěných, nedotknutelných, nikoliv z náboženského přesvědčení, nýbrž aby si polepšili v rodině i ve společnosti. Stane-li se hind, jehož se příslušníci vyšších kast ani dotknouti nesmějí, křesťanem, otevře se mu obzor jako vznešenému brahmanovi.

Ani křesťané neunikli kastám. Pronikají všechny církevní obce a misionáři se marně namáhají, aby je odstranili. Pod křesťanským nátěrem jsou patrny zvyky a obyčeje hindické, muslimské, ba i animistické.

Zástupcové jednotlivých obcí křesťanských se scházejí ročně k obecným poradám, vyjadřují své tužby, upozorňují na

vady, doporučují školní výchovu, avšak jak se vrátí domů, upadají do zděděných předsudků jako jejich souvěrci a sousedé. Všech křesťanů je v Britské Indii a indických státech 6,296.763.

EVROPSKÉ SDRUŽENÍ

Zvláštní skupinou mezi indickými křesťany je společnost anglo-indická. Skládá se z potomků Britů a Indů, kteří se pokrevně spříznili. Až do války světové se jim říkalo Eurasijci. Po válce schválila vláda název Anglo-Indové, jehož se v Indii užívalo pro Brity, kteří se v Indii usadili, jakož i pro britské úředníky, kteří tam prožili mnoho let.

Místokrál lord Ripon zamýšlel podříditi Evropany i míšence stejným soudům jako domorodce. Obojí se tomu vzepřeli a založili 1883 The European and Anglo-Indian Defence Association na obranu svých zájmů. Chystaný návrh zákona pochovali a zasahovali vždy a všude, jak toho vyžadovaly jejich zájmy. Ve století dvacátém se jevila potřeba sdružení přetvořiti a odloučiti Evropany od míšenců. Stalo se to 1912, kdy vznikla European Defence Association. Následujícího roku bylo slovo Defence vypuštěno a Evropské sdružení budovalo odbočky po všech větších městech indických. Dnes jich má více než čtyřicet. Jeho členové jsou ve státní radě, v zákonodárných sborech, vedou podniky obchodní i průmyslové a mají první slovo v rozličných obchodních komorách. Jejich účelem je udržovati výsady britské společnosti v Indii, chrániti britských menšin a účinně projevovati dobrou vůli Anglo-Indům v jejich politických snahách.

ANGLO-INDOVÉ

Společnost anglo-indická se domáhá výlučného postavení, jaké mají praví Britové a britští úředníci. Domorodci pohrdá, schválně se od nich odlučuje, a přece se členové Evropského sdružení s ní stýkati nechtějí. Ve všech vynikajících

městech a na všech vojenských stanicích jsou čtvrti evropské, kde nejsou trpěni ani domorodci, ani míšenci.

Anglo-Indové se octli v úzkých. Angličané je odmítají a Indové se na ně dívají jako na cizince, poněvadž se dotud protivili jejich národním tužbám. Teprv poslední dobou se přiklоňují k Indům a dožadují se stejných práv a stejných povinností.

Britské úřady, obzvláště železniční, Anglo-Indům odjakživa nadržovaly. Nejen že pro ně zřizovaly ústavy, na kterých se pro železniční službu připravovali, nýbrž pečovaly a pečují o jejich zdraví, posílají je na zotavenou a platí i na školy pro jejich dítky. Dítě, které vynikne, bývá na účet správy železniční nebo poštovní posláno na vyšší učiliště, aby získalo vědomostí potřebných pro úřady nejvyšší. Školy Evropanů a Anglo-Indů jsou podřízeny státním dozorcům. Jejich učební osnova se liší od té, jaká je zavedena na státních školách indických. Je patrna vládní snaha, aby se míšencům zachovaly dotavadní výsady, proto je zařaďuje mezi menšiny, o jejichž bezpečnost a blahobyt je povinna se starati.

Podle sčítání z 1931 bydlí v Indii Britů či Evropanů 168.134, z nich mužů 117.336, žen 50.798; Anglo-Indů 138.395. Výsledky sčítání z 1931 ukazují, že Evropanů za deset let ubylo 10.883, kdežto Anglo-Indů přibylo, neboť 1921 se jich napočítalo jen 113.090. Sir Henry Gidney, vůdce Anglo-Indů, sám naznává, že se mezi Evropany skrylo mnoho tisíc míšenců, obzvláště těch, které barva neprozrazuje. Angličanů neboli Evropanů v Indii přibývalo až do 1911, kdy jich bylo zaznamenáno 199.776. Podobně nápadně rostl též počet míšenců; kdežto 1881 jich bylo jen 62.085, rozmnožili se 1911 na 101.657. Obecně se udává, že je v Indii Evropanů, britských vojáků, úředníků a statkářů, 150.000 a anglo-indických míšenců 170.000.

ZOROASTROVCI

Zoroastrovci jsou vyznavači náboženství založeného v druhé polovici šestého století před Kr. Zarathuštrou, jemuž se

říká mazdajské. Věří v dobrého boha Ahuramazdu, jenž potírá ducha zlého Angromajniuše. Nejsou v Indii doma, neboť se tam nastěhovali v druhé polovici devátého století po Kr. ze své vlasti Persie, kde je muslimové krutě pronásledovali. Říká se jim také parsové a jsou členy velké rodiny indo-evropské, k níž i my náležíme. Jejich náboženské knihy jsou psány písmem gudžeratským, avšak střední perštinou, pahlevi, jíž z věřících a kněží málokdo rozumí, poněvadž užívají v životě domácím i veřejném arijské řeči gudžerati.

Jsouce stejného původu s hindy a majíce podobné náboženství, přijali od nich mnoho zvyků a obyčejů, avšak zůstali parsy, Peršany. Ujali se obchodu a získali si vážnosti hindů i muslimů. O výchovu a vzdělání náboženské pečují teprv od 1849, kdy založili prvé školy chlapecké i dívčí s učební osnovou anglickou. Po dvou letech utvořili sdružení pro opravy náboženské a společenské obce mazdajské. Jeho účel hlásaly týdeníkem. Narazili na odpor konservativců, avšak nepovolili a postupovali od úspěchu k úspěchu. Zvláštní výbor pečoval od 1858 o souvěrce zbylé v Persii, kde se jim říká gabarové. Platili jako jinověrci daň z hlavy, džizju, jež je velmi tísnila. Šáh ji zrušil 1882 na přímluvu indické vlády.

Ponenáhlu hleděli zlepšiti život rodinný i společenský, pro kterýž účel vybudovali 1908 Domovinu služby, Seva Sadan, v níž pracují obzvláště ženy. Po dvou letech se na popud parského kněze Dali, odchovance kolumbijské university v New Yorku, sešli po prvé k poradám, jimž dali název Zoroastrovská konference. Byly patrny dvě skupiny: pokroková a konservativní, jež se 1912 odštěpila. Obě vydávají četné listy a snaží se zachovati čistotu mazdajského náboženství po všech osadách parských nejen v Indii, nýbrž i v Evropě a Americe, kde mají výstavný chrám v Bostonu.

Chlapci i děvčata, jak dosáhnou šestého roku, bývají přijímáni veřejně do obce. Děje se to názorně oblečením dlouhé bílé košile a upevněním vlněného pásu. Podávaje košili,

předříkává kněz dítěti: „Budiž velebeno náboženství mazdajské, vytvořené svatostí, čistotou a moudrostí Ahuramazdy. Náboženství dobré, počestné a pravé, jež pán seslal svým tvorům, je ono, které přinesl Zoroaster.“ Opravený katechismus učí, že víra Zarathuštrova spočívá na třech sloupech: Mazda, vševědoucí pán, žije, duše je nesmrtelná a čeká nás život posmrtný, jsme odpovědni za myšlenky, slova a skutky.

Všechno stvořil Mazda, i zlého ducha. Má-li jakou moc, dostal ji od tvůrce, aby tříbil lidi.

Nesmírně doporučují dobročinnost, obzvláště k chudým souvěrcům. Z bohatých nadací náboženských pomáhají mužům, aby se oženili a založili spořádanou rodinu, staví školy, dávají stravu i knihy žákům a udělují bohaté podpory každému, kdo se chce vzdělati na vyšších učilištích v cizině. Touží po výdělku a neštítí se žádného zaměstnání, jen když z něho kvete prospěch. Náboženským blouzněním se nezabývají a misionářů nevysílají. Neuznají za člena své obce, kdo se v ní nenarodil.

Svého náboženství nestudují. Spokojují se zevními úkony a občas chodí do chrámu ohně. Kněží si neváží. Kněžský úřad je dědičný, věnují se mu však toliko synkové, kteří se k ničemu jinému nehodí. Kněz udržuje posvátný plamen, kropí jej občas voňavkami a předříkává modlitby. Jeho žena tká posvátné pásy; žijí z almužny věřících neboť se jinému zaměstnání věnovati nesmějí. Modlitby odříkávají starou perštinou, avšak nerozumějí jim.

Oheň je symbolem jediného boha. Nekoří se mu. Dotýkají se posvátného popele značíce jím čelo, aby si připomněli, že se jednou promění v popel. V Bombayi, jež je jejich střediskem, se shromažďují každého večera na pobřeží, kde konají při západu slunce modlitby.

Parsové se živě účastnili obchodu s britskými posádkami, dostali se do styku s britskými podnikateli a stali se jejich prostředníky, zástupci. Založili již v prvé polovici minulého století banky po způsobu evropském. Otevřeli 1854 továrnu

na zboží bavlněné a brzo potom na zboží hedvábné. I do staveb železnic a lodního spojení vkládali peníze. Dosud řídí obchodní spojení Indie s Čínou, v čemž s nimi soutěží jen ismailští chodžové. Do Anglie dodávali bavlnu. Mají v tamních továrních střediskách odbočky, takže jsou dnes doma nejen v Indii, nýbrž i ve Velké Britanii. Při posledním sčítání 1931 jich bydlilo v Indii 109.752; přibylo jich 2%. Mají střediska v Bombayi a státu Baroda. Dozírají na velký obchod a účastní se národního života hospodářského i politického; starají se o Indii jako o novou vlast.

Na popud nynějšího perského šáha Rezy chána Pahleviho se zajímají o obchod a průmysl bývalé vlasti. Vypravují do Persie odborníky, aby studovali tamní věci hospodářské a vkládají peníze do rozličných drobnějších podniků. Pro velké se odhodlati nechtějí, pokud se nepřesvědčí o stálosti současné vlády.

ŽIDÉ

Kdy se židé dostali do Indie, lze těžko udati; snad v druhé polovici prvého tisíciletí před Kr. z velké říše perské, kde se po rozboření Jerusalema zabývali obchodem, snad na začátku našeho letopočtu z přístavů rudomořských, kde měli četné osady. Sami tvrdí, že se jejich předkové usadili v Cochinu, malém pobřežním státu v jihozápadním koutě indickém. Jsou bílí a černí. Bílí se považují za potomky prvotních osadníků. Černí jsou domorodci, kteří se stali židy. Novější je židovská osada v Kalabě u Bombaye. Všech se napočítalo 24.141. Za deset let vzrostl jejich počet o 5%. Živí se obchodem a orbou. Hrubě se jim nedaří, neboť stěží soutěží s hindickými a s muslimskými banji a s parsy.

OBŽIVA

Indie je země vesnic. Po venkově bydlí 313,858.567 lidí, z nich v Britské Indii 241,874.680, v indických státech 71,983.887. Neusazují se všude stejně. Na úpatí Himalají

s ornou půdou na mírných stráních žijí rolníci na samotách nebo v dědinkách o dvou, o třech rodinách. V Assamu, východním Bengalsku a na západním pobřeží Madraska jsou jednotlivá hospodářství značně od sebe vzdálena a zahradami ohraničena. V jiných částech Indie se domky seskupují kolem návsi, na které bývá rybník, při němž dobytek za noci odpočívá. Okolo vesnice jsou role, pastviny a mnohdy kusy lesů. Půda je načervenalá nebo černá, vhodná obzvláště pro pěstování bavlny, naplavenina a písečná, která pásem obepíná pobřeží. Naplavenina je nejúrodnější, avšak i ostatní půdy poskytují bohatých žní, jsou-li náležitě zavlažovány.

ZEMĚDĚLSTVÍ

Rolník mnoho půdy nemá, leda kolik obdělá párem volků nebo býčků, jichž upotřebuje nejen k orbě, nýbrž i k mlácení, čerpání vody nebo lisování cukrové třtiny. Nářadí je velmi jednoduché, dřevěné, jen tu a tam něco železného. Stroje lze zahlédnouti zřídka. Půdu obdělává náležitě, avšak má jí málo a i tu drobí podíly synům. Práci mu ztěžuje, že bydlí daleko od pozemků a ztrácí mnoho času dojížďkou. Hnojí slabě; vždyť slamou topí a nedopalky mrhá. Toliko na třtinu cukrovou, bavlník a tabák hledí nadělati hnoje.

Rok dělí na setbu zimní a letní. Za zimních měsíců je sucho; pouze v severozápadní Indii prší v prosinci a lednu. Měsíce největšího horka mívají nejspořejší deště, ovšem že se vláha rychle vypařuje. Její rýži, obzvláště v polovici východní, kde je podnebí vlhké a deště pravidelné. V severní Indii jsou dobré dvě třetiny pozemků osety pšenicí. Proso rozličných druhů se vlní po celé zemi, neboť se jím chudobní lidé živí. Čočku a luštěniny vysévají, aby dodali půdě potřebného dusíku; bavlník pro domácí potřebu i vývoz, plodiny olejnaté, najmě len, konopí a jutu, jež se daří nejlépe tam, kde rýže, na půdách zúrodněných náplavou a zavlažovaných. Tabák má raději pozemky mírně vlhké a podnebí suché. Čajovník dává značný užitek v severovýchodních krajích.

Blahobyt Indie závisí na dešti. Je-li monsún dobrý, je úroda dobrá. Mimo Australii není na světě země, ve které by byly deště tak nepravidelné jako v mnohých krajích Indie. Je-li monsún jen poněkud nedostatečný, úrodí se o čtvrtinu méně a hrozí hlad, proto uchraňují obilí ve skladištích a zavádějí pícniny vzdorující suchu, některé druhy kaktusů, jejichž ovoce ožehem zbavují trnů a předkládají dobytku. Žně jsou jisté jen tam, kde je upraveno zavodňování. Toliko ve východním Bengalsku, Assamu a dolní Burmě se rolník obejde bez zavodňování; v ostatních zemích nemá žně zabezpečeny.

Nikde na světě nevěnovali rolníci, statkáři a vládci tolik péče zavodňování jako v Indii. Někteří vládcové zřídili mnoho umělých a užitečných přehrad a kanálů. Nynější správa indická je upravuje, udržuje anebo podle nich buduje jiné. Nejčastěji zavodňují ze studnic. Menší jsou majetkem jednotlivého rolníka, větší několika. Zavodňovací komise udala 1903 jejich počet na 1,669.280 a zavlažovalo se z nich přes 13,000.000 akrů (5,260.723 ha). Od těch dob se nepočítaly. Jsou poměrně drahé stavbou i prací, avšak činí rolníka nezávislým. Levnější je zavlažování z umělých nádržek a kanálů, které odvádějí vodu z hrazených řek. Jsou velmi nákladné, proto pomáhá vláda. Zřizuje a opravuje kanály a nádržky až po otvory, kterými voda vtéká na pole. Od nich spravují jejich tok majetníci pozemků. Bezmála čtvrtina obdělané půdy indické je uměle zavlažována, skoro vesměs ze státních kanálů. Peníze v nich uložené nesou průměrně 7—8%; tolik se vymáhá na rolníku, jenž vody upotřebuje.

Zavodňování náleží do oboru veřejných prací, jenž má službu císařskou, provinciální a podřízenou. Za úředníky císařského neboli ústředního odboru ustanovuje státní tajemník pro Indii inženýry, kteří vystudovali v Anglii. Do ostatních dvou odborů jmenuje též inženýry indické. Generální inspektor zavodňování zkoumá návrhy a podává dobré zdání ústřední vládě. Když je schválila, provádí je vláda provinciální.

Odpad vody působí rolníkům snad ještě větší starosti než zavlažování. Řečiště nejsou dosti hluboká, nemohou přijmouti a odváděti vodu přebytečnou, je třeba budovati umělé odtoky, což stojí mnoho peněz a vyžaduje stálého dozoru.

ROLNÍK NENÍ ZAOSTALÝ

Indický rolník není zaostalý. Rád by pokračoval, avšak nemá peněz, aby zaváděl novoty. Poslední dobou zřizují svépomocná družstva vzorná hospodářství, na kterých ukazují nové druhy obilí a poučují, jak je pěstovati a jak ukládati. Mnoho pozornosti věnují lepším druhům bavlny a třtiny cukrové, jakož i zelenému hnojení, jež se osvědčuje obzvláště při rýži. Půda indická nevyniká úrodností. Je-li řádně vyhnojena a zavlažena, dá po hektaru pšenice až 18 q, zavlažená, avšak nehnojená 15 q, kdežto na polích nehnojených a uměle nezavlažených se urodí 7—8 q. Trpí ztrátou úrodných součástek, které jsou jednak větry odnášeny, jednak odplavovány monsúnovými povodněmi.

Venkované se poněkud zabývají chovem dobytka, zvláště hovězího, jakož i ovcí a koz. Koní, mezků a oslů mají málo, velbloudů ještě méně; v zemědělství jich nepoužívají. S buvoly pracují na polích, najmě kde pěstují rýži a jutu. Dávají hodně mléka a dobrého, z něhož vyrábějí máslo a sýr. Hovězí dobytek je chráněn nábožensky. V některých krajích není dovoleno míti voly, v jiných nesmějí býti prodány krávy. Chromého býka nebo jalovou krávu aby majetník živil, až zhynou přirozenou smrtí. U hinda nesmí kráva čerpati vodu a zhřešil by, kdo by ji zabil na maso. Pole obdělává a vodu čerpá býky. Po hovězím mase není poptávky; zato se měšťané shánějí po mléku pro děti.

Píce pěstuje rolník málo; vypomáhá si pastvou, hlavně ve státních lesích. Lesní úřady ji omezují, obecní lesy se proměňují v role, bažinaté pozemky se odvodňují a rovněž orají, pastvy ubývá a s ní dobytka; který se chová, nevyniká ani postavou, ani užitkem. Orná půda nestačí pro obyvatel-

stvo, jehož den ode dne přibývá. Nových rolí lze získati toliko umělým zavlažením a to je drahé při nízkých cenách zemědělských výrobků.

Jako jinde, i v Indii je patrna touha po půdě. Rolník kupuje kousky za cenu vysokou, ačkoliv ví, že se mu nevyplatí, jen aby své hospodářství zvětšil a měl podíly pro syny, kteří se na nich teprv neobživí. Mnozí obviňují indického rolníka z lenivosti. Neprávem. Jeho práce je podmíněna deštěm. Nemůže se věnovati svým pozemkům za sucha. Pokud měl domácí průmysl nebo řemeslo, našel zaměstnání a výdělek. Rozmachem velkého cizího průmyslu tento pramen vyschl a rolník neví, čeho se chytit za suchých měsíců. Nemaje na živobytí, posedává od rána do večera, jen aby se co nejméně unavil a co nejméně spotřeboval. Nechuť k práci přivádí často společný život jednotlivých rodin. Každý člen, třeba se mu do práce nechtělo, aby byl živen a šacen. Jaký div, že pracovití žádají, aby se společné pozemky pronajaly a nájemné se mezi ně rozdělilo rovným dílem. Dobře se pomějí leda při sňatku, narození syna nebo úmrtí, kdy hostí sousedy, jak je přikázáno náboženstvím a posvěceno starými zvyky a obyčeji. Tyto rodinné slavnosti nejsou vinny jeho bídou. Nedávno vyšetřovala komise příčiny zadlužení 742 rolníků. Toliko u třech nalezla, že upadli do dluhů při svatbách.

Z rolníka žijí a tyjí náboženští blouznivci, žebráci, jakož i právníci, kteří mu pomáhají při zbytečných sporech. Je chudobný a jeho chudoba je všude patrná. Hlavní vinu svaluje na státní správu a zdanění, sám však nejeví všudy chuti, aby vydělal více, než čeho právě potřebuje. Tato vlastnost by se odstranila lepší výchovou. O obecné školství se v posledních 150 letech málokdo staral.

ZEMĚDĚLSKÁ SPRÁVA

O zemědělství se zasloužil Američan Henry Phipps z Chicaga, jenž daroval místokráli Curzonovi £ 30.000 na zlepšení hospodářství. Tato suma byla základem Císařského vý-

zkumného ústavu zemědělského v Puse 1905. Následujícího roku zřídil lord Curzon indickou službu zemědělskou, jež se rozšířila po celé Indii. Po válce světové byly zákonem z 23. května 1929 zemědělské věci všech provincií soustředěny v Císařské radě zemědělského výzkumnictví v Delhi. Je přidělena ústřední vládě, jež se snaží, aby byl též výzkumný ústav z Pusy přeložen do Delhi. Císařské radě předsedá člen poradního sboru místokrálova, jemuž je svěřeno zemědělství. Členy jsou ministři zemědělství z jednotlivých provincií, jakož i volení a jmenovaní zástupci zákonodárného shromáždění a průmyslových a obchodních komor. Zabývá se veškerým oborem zemědělských potřeb.

V Císařské radě zemědělské má velkou oporu správa státních lesů. Pokrývají 22·6% plochy Indie a dělí se na vyhrazené 107.353 čtverečních mil (257.960 km²), chráněné 6.298 čtverečních mil (16.299 km²) a nezařaděné 135.503 čtverečních mil (350.936 km²). U lesů vyhrazených jsou přesně stanoveny a zaznamenány hranice, jakož i veškerá práva jednotlivců. Lesy chráněné nejsou dotud pevně ohraničeny a cizí práva nejsou vymezena. Z lesů nezařaděných vybírají správní úředníci daně a poplatky, upravují hranice a odměřují částky, které mají býti proměněny v role. Dojde na ně, až budou odměřeny hranice lesů chráněných. Od 75 let pečuje státní správa o zalesňování, z čehož mají zemědělci značný prospěch. Zajišťuje se jim laciné palivo a úrodná půda je chráněna od erose, deště jsou pravidelnější a za hladových let je odkud vzíti laciné krmivo pro dobytek a částečně i potravu pro lidi. Správa lesů je svěřena u vlády ústřední odboru školství, zdravotnictví a zemědělství.

PŮDA MAJETKEM STÁTU

Podle islámu je veškerá půda majetkem muslimského státu. Mogulští císařové, opanovavše Indii, rozdělili zemi v léna, jež udělili dočasně nebo dědičně svým hlavním stoupencům. Muslimští leníci se o domorodé obyvatele svých

obrovských statků hrubě nestarali a na jejich správě mnoho neměnili. Císaři byli povinni službou vojenskou, jízdní i pěší, jakož i daní. Daně dostávali od výběrčích, kterým je pronajali. Pozemky obsévali drobní zemědělci buď jako vlastní nebo jako najaté od domorodého statkáře. Prvotně to byli kmenové a čeledi, kdož lesy vykáceli, vesnice založili a obdělávali společně půdu. Dělívali se o ni a časem si ponechávali určité dílce, na které se dívali jako na své. Ostatní pozemky, ba v některých osadách všechny zůstávaly majetkem obecním a spravoval je starosta, jehož úřad se stával dědičným. Když získal přízeň cizích dobyvatelů, byla mu svěřena správa majetku dotud obecního jako jeho vlastního. Stal se statkářem, zemindarem. Bylo na něm, jak se k němu zachová výběrčí nového muslimského leníka. Byl-li hind a utiskoval ho, přestoupil zemindar k islámu a otevřel si cestu nejen k leníkovi, nýbrž i ke všem hodnostem. Byl-li výběrčí muslim, hleděl si získati jeho dobrou vůli utlačuje své nájemce.

Správa britská se chovala k muslimským leníkům jako oni k ní. Kde byli mocní a nespolehliví, zeslabila je, uznavši výběrčí za zemindary. Kde byli povolní, zaručila jim dotavadní práva, pokud řádně odváděli pozemkovou daň. Ve východním Bengalsku dala 1793 výběrčím půdu za vlastní a určila pozemkovou daň na věčné časy. Byla hodně vysoká, avšak noví statkáři přece vydělali, poněvadž jim vláda ponechala užitek z rozšířené a zlepšené půdy, jakož i právo dávati půdu neobdělanou do nájmu. Pozemkovou daň, již vláda považovala pouze za nájemné, byli povinni platiti do roka. Když to neučinili, směla vláda odprodati díl shodný s dluhem. Do polovice století devatenáctého rozprodala mnoho statků, avšak činili to i zemindaři sami, aby vyvázli z dluhů, jaké na sebe uvalili rozmařilým životem po městech. Někteří statky drobili a dávali jednotlivě do nájmu, čímž sami získali, avšak nájemce žebračili.

Vláda, která s počátku nadržovala zemindarům, pone-

náhlu rozličnými zákony chránila jejich nájemců, poněvadž se obávala přílivu nemajetného lidu do měst. Statkářští nájemci byli dočasní nebo dědiční: dědiční, kdož od nepaměti obdělávali určité dílce; dočasní, kdož si pronajali pozemky, uvolněné úmrtím nebo odchodem dotavadního rolníka. Zemindaři hleděli počet dědičných co nejvíce omeziti. Britská správa jim po několik desítiletí ponechávala úplnou volnost a zasáhla teprv, když bída vyhnaných a utiskovaných zemědělců ji přinutila. Statkáři, kteří dotud nájemné podle poptávky libovolně zvyšovali, byli zákonem z 1885 donuceni, aby je určovali vždy na patnáct let a zemědělcům, kteří aspoň dvanáct let tytéž dílce obsévali, udělila právo odvolati se z nového nájemného, považovali-li je za přemrštěné. Později vysílala k pronájmu své zástupce.

V zemích, kde muslimští leníci zůstali nebo kde byli domorodí dědiční statkáři, přebírala britská správa ponenáhlu jak pronájem, tak vybírání daní. Zemědělců od útisků neuchránila, neboť nechtěla ztratiti dobrou vůli mocných. Leníci nebo zemindarové, jimiž se stali, dělili pozemky, takže jsou kraje, distrikty, ve kterých má selská rodina jenom čtyři pětiny akru (0·323 ha). Jsou povinni zemindarovi robotovati, zásobovati ho na svátky mlékem a obilím a dožadovati se jeho svolení, aby některé pozemky zavodnili nebo odvodnili. Zadarmo neudělí mnohý zemindar nic, za peníze všechno. Kde vláda přímo zasahuje, mají se lépe.

Nájemné neboli pozemková daň

Indická vláda považuje veškerou půdu za svůj majetek a rolníka za nájemce. Nájemné upravuje trvale nebo dočasně ve způsobě daně pozemkové. Trvalou úpravu zavedla roku 1793 v Bengalsku a r. 1859 z velké části v Oudhu a z menší v Madrasku. Všude jinde v Indii se pozemková daň upravuje v období asi třicetiletém. Je to úkol zvláštního úředníka, jenž zaznamená veškerá práva a povinnosti rolníkovy, stanoví výši daně a předloží návrh svým představeným. Do-

časně se pozemková daň určuje po vesnicích. Jsou dvojího druhu: rajotvari a zemindari.

Rajotvari jsou četné v severní Indii, Bombaysku, Madrasku a Burmě. Vláda uznává buď každého jednotlivého zemědělce za držitele a jedná s ním přímo, nebo považuje veškerou půdu za společnou državu vesničanů a vymáhá daně od vesnické rady nebo od starosty, dědičného náčelníka. Pastviny a půda neobdělaná bývají vždy držbou obecní a úřady udělují svolení, aby je někdo proměnil v pole.

Vesnice zemindarské jsou hojné v United Provinces, Punjabu a North-West Frontier Province. Jsou v držení jednoho nebo několika statkářů. Jednotliví zemědělci obdělávají půdu jako nájemci. Bydlí na pozemcích statkářských podobně jako řemeslníci a obchodníci. Úseky neobdělané mívá pronajaty celá obec a od statkáře si vyžaduje dovolení, kdo by kousek proměnil v role. Pozemková daň se ukládá statkáři nebo statkářům za celou osadu. Mívají své zástupce, obecní radu. Nyní ustanovuje vláda starostu, jenž jedná s úřady.

Pozemková daň není vysoká, nezatěžuje rolníka, avšak dusí ho způsob, jakým je vybírána. Úředník ji stanoví mnoho let napřed; nedbá rodinných věcí jednotlivých zemědělců; mají-li úspory, nebo jsou-li zadluženi, a krutě ji vymáhá, i když rok dva nenapršelo, neurodilo se, nebo když byly osady zemětřesením nebo povodní zničeny. Chybou je, že úřady daň zvyšují z pozemků zlepšených. Sedlák nechápe, proč má najednou platiti o třetinu, o polovinu více, ba jednou tolik. Dřel se po léta s rodinou, aby pozemky ze své studny zavlažil, odvodnil, porostu zbavil, najímal si dělníky, zadlužil se, ještě nesplatil a při novém určování pozemkové daně bývá zatížen břemenem, které ho nutí, aby zlepšený majetek prodal, sic se o to postará věřitel.

Vodní dávka se neodhaduje množstvím vody, nýbrž plodinou, jakou pěstuje. Kdekterý rolník je zadlužen. Prvotně si vypůjčoval od vesnického obchodníka na 50—75%. Sotva sklidil obilí, dělil se o ně s vládou na daň, se statkářem na

nájemné, s věřiteli, vesnickými zřízenci a jemu a rodině zbylo pramálo. Vydlužoval si nejen obilí na živobytí, nýbrž i osivo a peníze na šaty. Cenu obilí určoval buď vládní zástupce nebo věřitel. Městští obchodníci a průmyslníci bohatli, zemědělec chudl. Co mu pomáhaly železnice a rychlá doprava, když neměl peněz, aby si za hladových let potřebné obilí koupil. Pojídal kořínky, časem i hlínu a umíral po tisících, po milionech a ztrácel dobytek. Za války světové a po ní se jeho stav zlepšil, vybředl z dluhů, avšak světová bída, pokles ceny peněz a tím i nesmírný pokles ceny zemědělských výrobků ho znova ožebračily. Zaplatí-li daně, nezbývá mu na živobytí.

Vláda snížila 1931 pozemkovou daň v některých provinicích, jak byla 1900, celkem o 22%, avšak ceny klesly více než o polovici. Zemědělec aby vykonal dva zázraky: méně jedl a více vyrobil, avšak komu prodati? Touží po pozemkové reformě. Proč odvádí nájemné zemindarovi, když z něho nic nemá? Za daň vládní dostává pokoj a pořádek — přece něco. Od světové války se pozemková daň určuje podle skutečného výtěžku. Zlepší-li si jej sedlák vlastní pěčí, bere užitek po celou dobu, na jakou je pozemková daň stanovena. Zvýší se pouze, bylo-li zlepšení provedeno na státní útraty zavodněním, odvodněním nebo silnicemi.

Do konce století devatenáctého se dostalo mnoho a mnoho tisíc hektarů nejlepších pozemků peněžníkům, kteří z nich vesměs těžili, aniž pečovali o ty, kdož je obdělávali. Dopomohli jim k nim venkovští obchodníci, banjové. Brali od nich peníze na vysoké úroky a na lichvářské je půjčovali zemědělcům. Skupovali výrobky a dobytek za cenu, jakou sami určovali, role ponenáhlu zabavovali a vymáhali veřejné dražby. Ze strachu, aby si neuškodil, nikdo nepřihodil, i dostávali nejlepší pozemky za babku. Zákony jim napomáhaly. Rolník jim nerozuměl a banja, jenž umí číst a psáti, ho hleděl zaplésti, aby se nevymotal.

Již koncem století devatenáctého se mnozí Indové, ba i Britové namáhali, aby byly v Indii zavedeny raiffeisenky, jakož i svépomocná družstva, ale velcí peněžníci se protivili. Teprv lord Curzon 1904 svépomoc dovolil a od těch dob se mají venkované přece jen trochu lépe. Venkovský člověk byl bezmála každý zadlužen. Neukládal ani za dobrých let, neboť ho k tomu nikdo nenabádal. V obcích a v okolí nebylo spořitelen. Bankám evropským nedůvěřoval a ani si od nich nevypůjčoval, aby se uchránil od dlouhého vyšetřování a velkých záruk. Bral na dluh od obchodníka nebo si od něho vypůjčoval až na 75%. Pomohly mu raiffeisenky a pomáhají mu svépomocná družstva, ústřední vládou 1912 povolená. Rychle se šířila a křísila vědomí pospolitosti a odpovědnosti po samotách, vesnicích, městech. Představenstva cítila potřebu svědomité správy, proto se domáhala vzdělaných tajemníků. Vzájemnou pomocí byly pro ně otevřeny školy v rozličných provinciích. Tajemníci jsou duší raiffeisenek i družstev. Nejen že dozírají na účty, nýbrž nabádají ke smíru, radí, povzbuzují.

Z raiffeisenek rostou zemědělské hypoteční banky, jež s pomocí vládní půjčují rolníkům větší peníze na menší úrok. Svépomocná družstva se seskupují a budují v každé provincii jednu nebo několik bank, u kterých ukládají přebytky, berou zálohy a kterým skládají účty. Ústřední banky družstevní vykonávají velkou službu, poněvadž vysílají odborné dozorce, aby prozkoumali vedení jednotlivých družstev. Seskupily se 1929 ve Všeindické sdružení, jež zřizuje zvláštní kolej pro družstevnictví a podporuje nadané mladíky i dívky, kdož se chtějí odborně vzdělati.

Zemědělská družstva podléhají dozoru vlád provinciálních. Hospodářská bída je krutě zasáhla, avšak nezanikla, poněvadž mají pevné základy a přizpůsobují se novým požadavkům.

Hnutí svépomocné se neomezuje jen na úpravu zeměděl-

ských dluhů. Jeho členové, obzvláště tajemníci, doporučují úspornost, zřizují obilní skladiště, prodávají obilí na hrubo, na hrubo nakupují strojená hnojiva, zemědělské stroje a prodávají je za nákupní ceny jednotlivým rolníkům. Velmi prospěla družstva v posledních letech, že skupovala bavlnu, čímž uchránila zemědělce od značných ztrát.

Svépomocná družstva přeměňují ponenáhlu život společenský i rodinný. Požadují od svých členů, aby se podepsali. Kdož se tomu v mládí nenaučili, navštěvují večerní školy, kde se cvičí ve čtení, psaní a jsou nabádáni k čistotě nejen po domech, nýbrž i po vesnicích. Družstva kříší vesnickou samosprávu a jejich výbory pečují o zdravotnictví, podávají návrhy na zlepšení hospodářských budov a zavádějí povinné podrobení se rozhodčí radě, čímž ušetřují soudních výloh.

Působením raiffeisenek a svépomocných družstev se zlevnil úvěr po celé Indii. Před světovou válkou platil zemědělec 25—75%, kdežto nyní dostane i od kupce nebo místního půjčovatele peníze na 9—18%. Svépomocné hnutí roste a vede k samosprávě po vesnicích, krajích a celé zemi.

ZÁKLADY SAMOSPRÁVY

Prvotně se jevily venkovské obce po celé Indii, zvláště jižní, jako soběstačné republiky. Jejich členové se vzájemně chránili, volenými radami se spravovali, řemeslníky a náboženské služebníky plodinami odměňovali a trvaly i beze státu, jehož vláda a správa se často měnila. Udržely se od úsvitu dějin až po Velké Moguly. Teprv Britové zasáhli a úředník vládl a spravoval, třebas potřeb a požadavků vesnických neznal.

NA VENKOVĚ

Lord Ripon chápal nebezpečí, jaké hrozí státní správě rozkladem místní správy, proto hleděl 1881, jakož i roku následujícího, zachrániti po vesnicích, co dotud nezahynulo,

a vybudovati samosprávu krajskou a městskou. Venkovské obce dostaly místní rady, jejichž členové byli většinou voleni, menšinou jmenováni. Měly vysílati zástupce do okresních rad, taluk, tyto pak do rad krajských, distriktních. Jejich většina byla rovněž volena. Za úkol jim byla přidělena starost o silnice, školství, nemocnice, některé převozy. Úředníkům nakázáno, aby se do jejich jednání nemíchali. Tyto zákony zůstaly většinou na papíře. Teprv po světové válce, kdy byla správa vesnická, krajská a městská svěřena jednotlivým provinciím, hledí zákonodárné sbory staré vesnické rady vzkřísiti. Dotud to neprovedly. Starostu, účetního a strážníka jmenuje a platí úřad.

V MĚSTECH

Městům věnovala Východoindická společnost značnou péči. Bombay, Calcutta a Madras dostaly městské rady již před 1850, kdy byly zavedeny pro celou Indii, avšak bez samosprávy. Vláda jmenovala městské komisaře, kteří vše řídili. Teprv lord Ripon zavedl 1884 městské rady, jejichž členové byli z velké části voleni a měli právo vybrati si starostu neboli předsedu. Dnes je v Indii skoro 780 městských rad, které spravují přes 20 milionů lidí. Dobrou polovici radních volí měšťané. Úředních členů je 7%, vláda jmenuje 25%. Pečují o bezpečnost, zdravotnictví, veřejné práce a školství. Městská rada v Calcuttě má 50 členů; polovičku jmenují guvernér, obchodní komory, university a jiní zájemci. V Madrasu ustanovuje vláda předsedu a 8 členů; ostatní jsou voleni od poplatníků a některých obecních úřadů. V Bombayi je 72 radních, 16 jmenovaných, ostatní voleni nebo zákonití zástupci soudů, universit a obchodních komor anglických. Radní si volí předsedu, výkonnou moc však má komisař, vybraný guvernérem z úředníků indické služby občanské. Na rady krajských měst vykonává krajský správce, kolektor, až dotud značný vliv.

Úkol, který je vytčen radám městským, mají též rady

krajské a místní. Bezmála v každém kraji, distriktu, Britské Indie je rada, které jsou podřízeny nejméně dvě rady místní zastupující několik vesnic. Jejich členové jsou voleni, pouze 11% je úředních, jmenovaných. Mají svěřenu bezpečnost, veřejné stavby, zdravotnictví a školství, na což vybírají krajské přirážky.

V indických městech bydlí 38,979.211 lidí; z toho 29,652.253 v Britské Indii, 9,326.958 v indických státech. Měst, která mají přes 100.000 obyvatelů, je toliko třicetsedm. Dohromady v nich bydlí asi 10,000.000 lidí. Čtyřiapadesát měst s 50.000—100.000 obyvateli má přes půl čtvrta milionu obyvatel. Všech měst je 2.575, z nich v Britské Indii 1.698, ve svobodných státech 877. Městského obyvatelstva je 11%. Od roku 1921 ho přibylo 0·9%. Největší jsou Calcutta s 1,485.582 obyvatelů, Bombay s 1,161.383, Madras 647.230. Rostou hlavně města přímořská nebo průmyslová střediska. Drobnější města venkovská trpí nedostatkem zaměstnání, a proto odlivem obyvatelstva.

Městské rady pracují svědomitě od té doby, co je většina jejich členů volena. Ucházejíce se o přízeň voličů jsou radní povinni jim prospívati. Odjakživa vykonávaly velký vliv na vesničany; vždyť to byli obyvatelé měst, kdož založili indickou osvětu, jež zůstala samosprávou v živém spojení s vesničany.

INDOVÉ A ÚŘADY

Styky velké většiny britských úředníků, najmě občanských, s obyčejnými rolníky a měšťany nebývají nejlepší. Hindičtí vesničané si váží svých kněží právě jako muslimové svých vykladačů zákona, nebo se jich aspoň bojí. Britský úředník jimi přečasto opovrhuje. Štítí se jich a přece by v nich měl nejlepší pomocníky, kdyby je přesvědčil o užitku, ba potřebě nařízení, která chce vydati. Indičtí úředníci, s nimiž rolník jedná, bývají bídně placeni. Aby uživili sebe a své rodiny, berou úplatky. K úplatkům nabádají, ba nutí jak starostu, který vybírá daně, tak hlídače, ba rolníka, který

od nich něčeho požaduje, neboť oba mohou jednání protahovati do nekonečna a jemu svou povinnou službu odpírati. Každý úředník, obzvláště britský, má právo vymáhati od nejbližších osadníků vše, čeho potřebuje na otop a výživu pro sebe, pro své koně a pro své průvodčí. Má za to platiti. Britský úředník to činí, avšak nikoliv přímo a sedláci nedostanou ani penízku za palivo, slepice, obilí, mouku, máslo. Velikým břemenem pro zemědělce je robota, jakož i povinnost dodávati úředníkovi nejen vůz, nýbrž i potah, mnohdy na několik týdnů.

Všichni Indové, i nejnižší, ba i členové kast utištěných, nedotknutelných, jsou vlídní a úslužní. Dobré chování považují za důkaz šlechetného původu. Zemindarové, třebas chudobní, jsou v osadách první mezi sobě rovnými. Poslední dobou cítí s krajany, starají se o ně, navádějí je k obchodu a průmyslu, sami spravují svůj majetek, posílají dítky do škol a britský úředník mnohdy jako by jich ani neviděl. Jaký div, že ho mají za cizince.

Indický zemědělec se rád hádá a soudí. Při má za souboj a domorodý advokát a jeho náhončí ho ještě ponoukají. Soudy se zabývají každou maličkostí, protahují spor a způsobují velké výdaje. Sami britští úředníci navrhují, aby se vrátilo obecním radám staré právo rozhodovati o sporech bez odborných soudců. Sousedé znají kořeny rozepře, i mohou přivoditi smír nebo vynésti spravedlivý nález.

SOUDNICTVÍ

Hindové i muslimové věřili, že jsou jejich zákony božského původu. Společnost východoindická byla povinna toho dbáti, proto nezavedla britského zákoníku, nýbrž přizpůsobovala domácí zvyky a obyčeje nařízením evropským a doplňovala je podle potřeby zákony jinými. Takovým způsobem si vytvořila trestní zákoník, jenž byl vydán 1860, jakož i civilní, jenž následoval později. Byly upraveny a dopl-

něny 1898 jakož i deset let později. Od té doby jsou v platnosti. Jen věci týkající se dědictví a manželství se rozhodují podle náboženských stanov hindických nebo muslimských.

Skoro v každé provincii je sedm tříd soudů podle toho, o které spory jde a jak jsou důležité. Indičtí soudcové mají přístup do všech soudů. Vysoké soudní dvory jsou v Bengalsku, Bombaysku, Madrasku, United Provinces a Punjabu. Nedávno byl zřízen též v Patně.

Soudce jmenuje koruna na dobu neurčitou, z třetiny indické právníky. Projednávají-li věci trestní, zasedá porota, při civilních nikoliv. Vysoké soudní dvory zkoumají nálezy soudů podřízených a přijímají odvolání soudů krajských ve všech věcech. Jejich nález je konečný, kromě záležitostí, ze kterých se lze ještě odvolati k radě Jeho Veličenstva. Krajským soudům předsedá obyčejně Angličan, člen indické služby občanské, ostatním nižším Ind. Britští poddaní bydlící v Indii nesměli býti souzeni od Indů. Lord Ripon se pokusil 1883 odstraniti plemenné přehrady, avšak Britové a anglo-indičtí míšenci se proti tomu ozvali, úředníci jim pomáhali a vláda londýnská nařídila, aby byly nejen Britům, nýbrž i Anglo-Indům ponechány dotavadní výsady. Octnou-li se před soudem krajským nebo nižším, mají právo požadovati, třebas běželo o věc nepatrnou, aby byli postaveni před porotu, ve které mají Evropané většinu. Toto právo jim vláda indická zachovala doplňkem k trestnímu zákonu z 1923.

Soudům pomáhá stráž bezpečnosti. Byla upravena zákonem z 1861. Je vojenská a civilní. Obojí vykonává rozkazy úřadů soudních i politických. Nepodléhá vládě ústřední, nýbrž provinciální a věnuje se jí veliká péče. Každá provincie má vlastní stráž s generálním inspektorem, jenž ustanovuje zástupce v jednotlivých krajích, distriktech. V hlavních městech presidencí spravuje policii komisař, odpovědný za pokoj a pořádek provinciálnímu ministru vnitra. Nejvyšší neboli císařská část policie se skládá z mužstva vybraného v Anglii. Ústřední policejní škola je v Nasiku v Bom-

baysku. Tam se učí mladí důstojníci angličtí indickým právním zvykům a obyčejům, jakož i řečem. Zvláštní stráž pečuje o železnice. Při menších proviněních vyměřuje policie tresty. Věci vážnější předkládá soudům.

Nelze přesně udati počet stráže bezpečnosti. Vojenská se odhaduje na 30.000; působí hlavně v Assamu a Bengalsku. Civilní na 200.000. Mimo ně trvá ještě záložní sbor, jenž může býti povolán, když toho potřeba vyžaduje.

Věznictví poslední dobou věnují větší péči. Každá provincie má generálního inspektora věznic, jenž bývá skoro vždy členem lékařské služby. Lékaři dozírají též na krajské věznice. Mladí provinilci jsou dodáváni do výchovných ústavů.

VEŘEJNÁ PÉČE

Chudoba indických zemědělců je vinna, že se tísní v bídných chatách, málo větraných a obklopených nečistotou. Z vesnického rybníku pije dobytek, koupají se v něm lidé a berou z něho vodu na vaření i na pití. Pro ozdravení venkova vykonaly úřady velice málo; vždyť nepečovaly ani o města, ponechávajíce veškerou starost městským radám. Teprv po světové válce se provinciální zákonodárné sbory ujímají venkova a zavádějí, co mohou provésti s omezeným penízem, jaký je jim vykázán. Zdravotnictví je svěřeno Všeindické službě lékařské, která náleží Angličanům. Kdo do ní chce býti přijat, podrobí se zkoušce v Anglii. Dozor vykonává vláda provinciální. V každé provincii je zvláštní zdravotní odbor, jenž má v čele generálního lékaře, nebo jak se mu též říká, generálního inspektora veřejných nemocnic. Každý kraj má občanského lékaře, dohlížejícího na všechny nemocnice a zdravotní zařízení. Generální ředitel Všeindické lékařské služby odpovídá vládě ústřední a jemu je podřízeno vědecké dílo lékařské po celé Indii. V posledních letech nechce uznati vysvědčení lékařských fakult indických za rovna britským.

SLUŽEBNÍCI INDIE

Zanedbaného venkova, ba celé Indie se zželelo universitnímu profesoru G. K. Gokhalovi, i založil s několika nadšenými krajany 1905 Společnost sluhů Indie. Do ní se hned prvého roku přihlásilo přes 4.000 členů. Každý člen je povinen podrobiti se přísné kázni a připravovati se na úkol, jaký si vybere nebo pro který ho předsednictvo určí. Obecné školství, výchova dospělých mužů a žen, péče o utištěné kasty, o věci zdravotní, společenské a národní — to všechno bylo a je předmětem výcviku jednotlivých členů. Středisko mají v Pooně, odbočky po všech větších městech. Z vynikajících členů se zabývá V. S. Srinavasa Sastri hospodářskými a politickými věcmi své vlasti nejen ve sborech zákonodárných, nýbrž i v cizině. Pandit H. N. Kunzru věnuje pozornost armádě a burcuje veřejné mínění, aby se domáhalo indických důstojníků. N. M. Joshi vedl a spravoval hnutí dělnické a vytvořil Všeindické dělnické sdružení.

Velikou zásluhu si získali Služebníci Indie, že založili 11. července 1908 Seva Sadan, navádějící ženy, aby pečovaly o vzdělání, zdraví a hospodářský pokrok budoucích matek indických. Jednotlivé odbočky Seva Sadanu, jakož i jiné spolky podobné se 1917 seskupily ve Sdružení indických žen. Konají všeindické porady a vybízejí dcery Indie, aby se sdružovaly, vymáhaly pro dívky závaznou docházku školní, zamezovaly sňatky nedospělých a zajišťovaly jako ženy-matky budoucnost Indie. Ponenáhlu přibíraly ke svým požadavkům též činné a trpné volební právo. Dosáhly značných úspěchů a císařské zákonodárné shromáždění 28. září 1929 schválilo zákon Sarda, jímž se zakazují sňatky dívek, které nemají 14 let. Bude-li proveden, zbaví Indii velké bídy. Nedospělé matky rodí slabounké dítky, takže jich z tisíce umírá v prvém roce až 600. Ovdoví-li žena osmi- nebo desítiletá, bývá na obtíž rodině i sobě, poněvadž jí kasta nedovoluje, aby se po druhé provdala. Nejedna přestoupí k islámu nebo ke křesťanství, aby se vysvobodila z nesnesi-

telných pout. Vyspělé ženy mají velký vliv na své muže, bratry a příbuzné a účastní se horlivě veřejného života. Sarodžini Naidu, věhlasná spisovatelka a nadšená učitelka svých zaostalých sester, nabádá při každé příležitosti, aby se indické ženy ujímaly utištěných, odstraňovaly kastovní přehrady a budovaly jednotný národ v jednotné vlasti.

ŽENSKÉ HNUTÍ

V posledních letech se ženy indické domáhají rovných práv s muži. Je to zásluha velké politické strany Všeindického národního kongresu, jenž od samého začátku dopřával ženě činného i trpného volebního práva a zvolil si ženy, též S. Naidu, za předsedkyně. Již před světovou válkou požadovaly ženy, které dokončily studia v Evropě nebo v Americe, aby měly právo voliti do městských rad. Dostalo se jim ho napřed v Bombayi, potom v Madrasu a za války světové také v jiných městech. Jednotlivé provinciální vlády posílaly obzvláště po válce vynikající ženy do městských rad jako členky jmenované.

Za světové války vedly ženy z velké části hnutí národní. Všeindické poselstvo žen vyslalo 18. prosince 1917 k státnímu tajemníku pro Indii Mr. Montagu, když Indii navštívil, výbor se žádostí, aby jim v nové ústavě byla přiznána práva, jaká mají v Kongresu. Britský parlament se touto žádostí nezabýval, neboť ponechal zákonodárným sborům indickým na vůli, zda chtějí ženám uděliti činné volební právo či nikoliv, trpné však vyloučil. Provinciální sbor madraský přijal již 1921 velkou většinou návrh, aby ženy nabyly činného volebního práva. Tohoto příkladu následovaly provincie ostatní a 1923 samo císařské zákonodárné shromáždění, jakož i státní rada přiznaly ženám volební právo do obou sborů v těch provinciích, které jim je udělily.

Dosáhnuvše volebního práva činného, vymáhaly ženy právo trpné. Poukazovaly na indický stát Travancore, v němž je měly od 1921. Londýnská vláda projevila v dubnu 1926

souhlas s trpným volebním právem žen a byla to opět provinciální rada madraská, jež jim je 17. července téhož roku přiznala. Jiné následovaly. Požadují vzdělání a majetku, čímž asi milion indických žen dostalo právo býti volenu. Všeindická ženská konference má výkonný výbor, jenž se skládá z komisí vychovatelské, dělnické a dvou pro sociální záležitosti. Zvláštní péči věnují utištěným. Ústřední sekretariát pracuje v Delhi.

TISK

Probuzení národní, hospodářské i politické nesmírně podporují noviny a časopisy. První anglický list *The Bengal Gazette* vyšel v Calcuttě na začátku ledna 1780, pět let později *The Times*. Ponenáhlu jich přibývalo, třebas jim úřady nepřály a redaktory jednoho po druhém ze země vyvážely. Tiskové svobody dosáhla Indie teprv r. 1818. Téhož roku vydali evangeličtí misionáři v Bengalsku prvý list indický *Samachar Durpan*. Lord Hastings mu dopřál velkých úlev poštovních, i vyšel již 1822 druhý *Bombay Samachar*. Přibývalo novin v jazyku anglickém i v indických, takže když se koruna ujala vlády a správy 1858, vycházelo v Indii 19 listů anglických a 25 v rozličných řečech indických. Tiskové sdružení se utvořilo 1915, aby střehlo svobody tisku proti všem pokusům zákonodárného shromáždění a aby si vzájemně vypomáhali majetníci tiskáren, listů i redaktoři.

PRŮMYSL A OBCHOD

Indie byla jednou z nejbohatších zemí světa. Císaři, jakož i ostatní panovníci zvelebovali orbu, průmysl, obchod, stavěli města a zdobili je chrámy, paláci a jinými domy, jejichž zbytkům se obdivujeme. Měšťané zabývající se obchodem a průmyslem byli majetní, zřizovali školy, knihovny nejen po městech, nýbrž i po venkově, kde jejich příkladu následovali velcí i drobní leníci a statkáři. Zámožná Indie lákala

Portugalce, Nizozemce, Angličany a Francouze. O chudobnou by nebyli zavadili. Za miliony a miliony vyváželi Arabové, Portugalci, Nizozemci jemných látek bavlněných, vlněných, hedbávných a obchodníci indičtí zásobovali po vlastních lodích celou oblast Indického oceánu. Calicut, kaliko, uchovalo dotud památku dřevní indické slávy textilní. Na východním pobřeží nebylo vesničky, aby se v ní nebyly tkaly jemné látky bavlněné. Též jinde se vesničané živili nejméně čtyři měsíce ročně řemeslnou výrobou rozličného zboží, jež prodávali nejen krajanům, nýbrž též vývozcům.

ÚPADEK

Velká Britanie se hleděla od dob Cromwellových státi ohniskem koloniálního dovozu a vývozu. Podle plavebního zákona z r. 1651 směly udržovati spojení s koloniemi jen lodi vystavěné v britských loděnicích a spravované rodilými Brity jako kapitány s posádkou ze dvou třetin britského původu. V koloniích byl v zárodku dušen průmysl a obchod a strohé zákony přesně určovaly, co se odtud smí do Anglie vyvážet. Byly to hlavně suroviny a i jejich dovoz byl omezován, jakmile poptávka v Anglii klesala.

Zásluhou Cromwellovou si Velká Britanie vybudovala průmysl a obchod, jenž ji učinil paní světa a zabezpečil veliký zisk všem, kdož ukládali úspory do rozličných podniků doma i v koloniích. Že kolonie trpěly, je na bíle dni; Spojené státy se proto odtrhly; Kanada hrozila, že půjde jejich cestou. Ze strachu, aby jí neztratila, dopřávala jí Velká Britanie větší a větší svobody obchodní, avšak teprv světová válka vzkřísila kanadský průmysl a spolu domácí obchod. Indie se nebránila, poněvadž byla slabá, proto trpěla a co měla, ztrácela. Z jediného města Dacca se ještě 1787 vyvezlo toliko do Velké Britanie mušelínu, jakého nikde jinde na světě nebylo, za £ 300.000 a za třicet let, r. 1817, se ho tam nevyrobilo ani za jediný peníz. Podobně hynuly továrny na

koberce, krajky, látky barevné, šperky a roztodivné nástroje železné a dřevěné.

V loděnicích calcuttských se stavělo ještě 1800 na sta lodí s nosností mnoha tisíců tun. Jiná přístavní města závodila s Calcuttou a dodávala lodi o polovičku laciněji než stavitelé britští. Indické lodi vydržely čtyřikrát tolik jako anglické a jejich pevnost a láce byla příčinou zániku indických loděnic. Žádná indická loď nebyla připuštěna do britského přístavu. V Indii samé byla jejich stavba ztížena značnými dávkami. Svoboda majetníků a kapitánů byla omezována a velký loďařský průmysl indický zahynul. Po r. 1858 se hotovily pouze pobřežní lodice plachetní, nejvýš osmdesátitunové. Úbytkem indických lodí ovládli velcí podnikatelé veškeren indický dovoz a vývoz. Na indické výrobky uvalili vysoké poplatky převozné, v Anglii vybírala vláda cla 100, ba 300%ní a indický průmysl a obchod vadl.

VÝVOZ SUROVIN

Vláda londýnská hleděla zabezpečiti domácím výrobcům dobré a levné suroviny, proto naléhala na indickou správu, aby podporovala pěstování těch, kterých v jiných koloniích anglických nebylo. V Assamu zabírali od r. 1835 rozvážní podnikatelé se souhlasem vlády rozsáhlé pozemky pro čajovník. Nebylo dělníků, i zajistila jim jich vláda, kolik potřebovali, z jiných zemí indických. Byli povinni uzavříti pracovní smlouvy na tři leta a po třech letech je obnoviti. Vláda určila nejnižší mzdu, předepsala, jak mají býti ubytováni a jak živeni, avšak opomíjela dozírati, aby byly závazky řádně plněny. Majetníci čajovníkových pozemků nedůvěřují vlastním dělníkům, proto vydržují na svou ochranu dva pluky lehké jízdy.

Po indigu byla poptávka po celém světě. Portugalci je dováželi do Lisabonu, kde je kupovali Nizozemci a po svých lodích pobřežních dodávali továrníkům evropským. Po vzpouře států nizozemských přerušilo Španělsko, s nímž

bylo Portugalsko od r. 1580 spojeno, jakýkoliv obchod s Nizozemci, čímž je podnítilo, aby se sami vydali do Indie. Nizozemcům vyrvali obchod s indigem Francouzi a jim Angličané. Soustavně se zabývali pěstováním indiga v Bengalsku a United Provinces od r. 1837. Těžili z něho nesmírně, pokud Němci nevyrobili chemicky náhradu. Tento vynález zasadil výnosnému obchodu s indigem ránu smrtelnou.

Jiní podnikatelé vlastní obrovské pozemky v Bengalsku, Biharsku a Assamu, na kterých pro ně domorodci pěstují od padesátých let devatenáctého století jutu. Vývoz surové se nevyplácel, proto zřídili již r. 1859 továrny. Toho roku zpracovaly denně 8 tun, letos přes 4.000 tun.

PRŮMYSL TEXTILNÍ SE PROBOUZÍ

Po ztrátě Spojených států odebírali angličtí továrníci bavlnu vesměs z Indie. Když se po několika desítiletích smířili s občany mladé republiky severoamerické, kupovali ji od nich zase, poněvadž byl převoz kratší a lacinější. Občanská válka r. 1861—64 zastavila pěstování bavlny a přerušila na nějakou dobu též obchod. Ve Velké Britanii byla nouze a bavlna indická stoupla ve vážnosti i v ceně. V Bombaysku, Central Provinces, Hyderabadu a Madrasku rostla pole bavlníková. Nejen britští podnikatelé, i indičtí peněžníci a sedláci získávali velké sumy. Po válce občanské poptávka klesala a všichni pěstitelé bavlníku požadovali, aby byla surovina doma zpracována a prodána. Londýnská vláda se vzpírala. Ztěžovala dovoz vhodných strojů a s nechutí povolovala jen drobné továrny, aby jejich zboží nesoutěžilo s lancashireským. Avšak v textilních továrnách ukládali podnikatelé angličtí své peníze a spolu s podílníky naléhali na parlament a vládu, aby ponechaly Indii volnost. Toliko nejjemnější výrobky měly zůstati vyhrazeny britským továrnám. Textilní průmysl rostl. V Indii bylo r. 1879 56 továren na zboží bavlněné, zaměstnávaly 43.000 dělníků a

zpracovaly 267.585 balíků bavlny; 1931 měla Indie 339 továren s 395.475 dělníky, kteří zpracovali ročně 2,633.176 balíků. Bombay je střediskem textilní výroby, Calcutta jutové.

STAVBA ŽELEZNIC

Mogulové a indičtí vládcové upravovali po většině zavodňování a silnice. Východoindická společnost vložila do silnic velmi málo peněz a zavodňovací stavby jenom udržovala. Jejím příkladem se řídila též londýnská vláda, když se koruna r. 1858 ujala správy Indie. Péči o silnice ponechala místním a krajským radám, zavodňování provinciím, zato však věnovala veškerou péči železnicím. Pohnutky byly vojenské a hospodářské. Vzpoura několika pluků domorodého vojska r. 1857 ukázala potřebu pohodlné a rychlé dopravy a železniční horečka, která se tou dobou jevila ve Velké Britanii, nabádala prozíravé podnikatele, aby uložili peníze výhodně v Indii. Krátké dráhy tam byly vystavěny již začátkem let padesátých. Vlastní činnost stavební se rozvinula teprv po zdolání vzpoury, kdy vojenští odborníci uznali potřebu, aby byla veškerá vynikající místa spojena železničními linkami.

Indická vláda uzavřela na konci r. 1859 s osmi anglickými společnostmi smlouvu, aby vybudovaly 5.000 mil trati. Zaručila jim 5% úrok, úhradu schodků, darovala veškerou potřebnou půdu a vymínila si právo po 25 letech smlouvy obnoviti nebo železnice koupiti. Společnosti stavěly vesele a mnohdy penězi plýtvaly; vždyť byly úroky zajištěny, úhrada schodku zabezpečena a dozor povrchní. Východoindická společnost účtovala na jednu míli (1·6093 km) trati £ 30.000 ve zlatě (více než 5,000.000 Kč), a přece vedla suchou rovinou, kde nebylo třeba ani jediného mostu nebo tunelu. Mnozí britští úředníci navrhovali, aby se v Indii zřídily továrny, které by vyráběly koleje, lokomotivy, vozy, jakož i vše, čeho je třeba na mosty, že má Indie hojnost nejen železné rudy, nýbrž i dobrého uhlí, avšak jejich návrhy byly

zamítnuty. I tyto podniky zůstaly vyhrazeny britským společnostem.

Železnice se ustavičně prodlužují na účet vládní nebo cizích podnikatelů, třebas užitku nepřinesou. Po světové válce vykazovaly schodek za schodkem, i vybídlo zákonodárné shromáždění 3. března 1924 místokrále, aby je úplně oddělil od ostatního rozpočtu a dal je zvláště spravovati, aby z vloženého kapitálu odváděly aspoň 1% ročně.

Železnice se v Indii posuzují rozličně. Jedni vytýkají, že přivodily úplný zánik domácího průmyslu, poněvadž se po nich zaplavily lacinými výrobky britskými kraje jindy téměř nepřístupné. Jiní poukazují, že cizí kapitalisté stavěli nesmírně draho a že indický lid bude dlouho krvácet, než jim zaplatí zlatých £ 235,000.000, jež do nich vložili. To je všechno správné, avšak je rovněž pravda, že železnice usnadňují rolníkovi výhodnější prodej úrody, že spojily jednotlivé země, ruší kastovní přehrady, mění společenské názory, probouzejí vědomí pospolitosti a pomáhají ponenáhlu budovati jednotný národ indický.

ŽELEZÁRNY

Indickému průmyslu železářskému se vláda indická na popud z Londýna dlouho a dlouho protivila. Na začátku tohoto století se o jeho vzkříšení pokusil Jamsheedji Tata, budovatel indické výroby textilní. Na své útraty dal zkoumati rudu železnou, jakož i rozličné sloje kamenného uhlí a poslal vzorky několika odborníkům anglickým s prosbou, aby je prozkoumali a podali o nich dobré zdání. Žřekli se velké odměny a odmítli. Tu hledal Tata pomoc ve Spojených státech a dostalo se mu jí. Vláda londýnská neodporovala, aby veřejného mínění nepopudila. Američtí odborníci se odebrali 1904 do Indie a s přispěním sira Doraba Taty, nástupce Jamsheedjiova, jenž mezitím zemřel, prozkoumali některé kraje. Našli výborné uhlí a ještě lepší železné rudy. Dorab Tata jich chtěl využíti. Hledal peněžitou pomoc v Anglii.

Když mu jí neposkytli, radil se s krajany a založil s jejich úsporami Společnost na výrobu železa a ocele, jakož i Společnost uhelnou a koksovní. Do stavby se dali 1908, huti otevřeli 1910 a ocelárny 1913. Kolem továren vyrostlo město Jamshedpur, v němž bydlí přes 100.000 lidí, ačkoliv tam před 25 lety nebylo ani domku. Leží na pahorkatině biharské v poloze zdravé a je zásobováno vodou.

ROZMACH PRŮMYSLU ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

Přišla světová válka a vlády nejen indická, nýbrž i londýnská s největším úsilím podporovaly, čemu dotud zabraňovaly, nebo co aspoň zdržovaly. Velká Britanie nebyla s to, aby zásobovala svou armádu evropskou a dodávala ruské, francouzské a později italské, čeho potřebovaly — a přece měla ještě druhou armádu na hranicích Palestiny a třetí v Iráku. V nich sloužili po většině Indové, indičtí dělníci pracovali a Indie měla dodávati nejen zbraně a střelivo, nýbrž též šatstvo, potraviny, léky, železniční koleje, vozy, lokomotivy a jiné. Roztodivné továrny rostly jako houby po dešti a všude se jevila zimničná činnost. Práce nebyla snadná. Potřebné stroje a pomůcky, kterých v Indii nebylo, bylo lze dovézti s nesmírnými obtížemi. Železnice, zvláště které vystavěly a spravovaly společnosti, jevily chybu za chybou, vyžadovaly oprav tratí, mostů, tunelů, neměly vozů a nebylo pobřežních lodic, aby je nahradily. Scházeli odborníci chemičtí a techničtí, jakož i vycvičení dělníci. Tu se ukázalo, kolik zdatnosti vězí v odchovancích indických škol. Zakrátko si osvojili od učitelů a mistrů evropských, co jim scházelo, a řídili svědomitě rostoucí výrobu. Dodali britské armádě v Iráku a Palestině na 5,000.000 ocelových pražců, 1.900 mil (3.050 km) kolejí, na 6.000 vagonů a 220 lokomotiv.

Páteří indického průmyslu jsou továrny na textilní zboží, přádelny juty, výrobny tramvajových a železničních vozů,

čistidel a lisů bavlny, rozličné strojírny, čistírny rýže a pod. Dobře se vyplácí těžba zlata, již britská společnost zahájila r. 1881. Některá léta platí až 100% dividendy. Bezmála všecek velký průmysl je britským majetkem. Britským společnostem náleží doly na uhlí, zlato, rudy měděné, petrolej. Jen továrny na bavlněné zboží jsou ze dvou třetin majetkem Indů, ale polovička peněz v nich uložených je majetkem anglických bank. Angličané vlastní továrny na jutu a mnohé jiné zboží.

LETECTVÍ

Od světové války podporují občanské letectví. Karachi je střediskem. Pravidelně je spojeno s Victoria Point, Madrasem, Daccou a Calcuttou. Tato linka bývá za noci osvětlena, rovněž její odbočka do Bombay. Chystá se pravidelný provoz z Karachi do Lahore a z Calcutty do Madrasu.

PENĚŽNICTVÍ

Z veřejného dluhu je toliko 10% majetkem Indie; ostatní aby spláceli do Velké Britanie nikoli ve stříbře, nýbrž ve zlatě. Přitom ztrácí Indie mnoho peněz; vždyť pro výměnu je cena jedné rupie stanovena 16 d, kdežto v obecném životě se pohybuje kolem 10 d.

Státní dluh spravuje, veškeré bankovní práce indické provádí a velké podniky zakládá Imperial Bank of India, jež má odbočky bezmála po všech krajských městech. Byla utvořena 27. ledna 1921 sloučením bank presidencí bengalské, bombayské a madraské. Dohlíží na ni ústřední rada guvernérů, jež se skládá ze dvou vedoucích guvernérů jmenovaných místokrálem v radě po návrhu ústřední rady, z předsedů, místopředsedů a sekretářů čelných odboček, dozorce měny ustanoveného místokrálem v radě a ze čtyř členů, kteří nejsou úředníky, rovněž od něho vybraných. Dozorce měny a sekretáři odboček nehlasují. Místokrál má právo podávati návrhy a zrušiti každé usnesení, které uzná za nevhodné.

OBCHODNÍ LOĎSTVO

Příjezd indických lodí s náklady do přístavu londýnského r. 1780 rozpoutal projevy, jako by se tam bylo ukázalo nepřátelské loďstvo. Ředitelská rada Východoindické společnosti zakázala domácím lodím plouti do Velké Britanie. Zanikly a přivodily záhubu velkého indického obchodu. Dobře to chápou, kdož se domáhají samosprávy, proto v zákonodárných radách provinciálních, jakož i v císařském shromáždění zákonodárném navrhují, aby bylo obchodní loďstvo indické vzkříšeno. Chtějíc aspoň poněkud vyhověti, utvořila vláda zvláštní výbor, aby o něm podal zprávu. Učinil to v červenci 1924. Požaduje, aby se věnovala větší péče výchově námořních inženýrů; aby byla plavba pobřežní vyhrazena Indům; dotavadní společnosti aby přijaly Indy za účastníky a ohlásily se jako domorodé. Jejich povinností by bylo najímati poloviču námořníků, úředníků a inženýrů z Indů. Při universitě calcuttské ať se zřídí škola námořního stavitelství a zvláštní odměny ať povzbuzují indické loďaře. Je na bíle dni, že se tomu vzpírá velký průmysl britský a že potrvá dlouho, než budou návrhy provedeny.

SOUTĚŽ BRITSKÁ

Z Indie se vyváží surová bavlna, juta, jutové pytle, rýže, olejnatá semena, čaj, pšenice, bavlněné tkaniny, surové kůže a kožišiny, kůže zpracované, opium, surová vlna, lak, káva. Vývoz i dovoz řídily vesměs anglické domy. Domorodé společnosti obchodní v Calcuttě jednají s cizími státy nebo kraji prostřednictvím domů britských, i prochází dobrých devět desetin tamního obchodu britskou kolonií calcuttskou. V čele jí stojí velcí podnikatelé, kdož vyrábějí čaj, jutu, indigo a dolují na zlato. V Bombayi je poněkud lépe. Tamní parsové a zčásti též džainové se vymanili z britského poručí. Hindové následují jejich příkladu, takže britské domy ztratily přes poloviču dovozu a vývozu.

Po celé století devatenácté se velkým obchodem zabývali hlavně Angličané. Zakládali si po městech obchodní komory po způsobu evropském. Indové a parsové od začátku tohoto století k nim přistupovali za členy, takže jsou dnes bezmála všechny obchodní komory smíšené, ovšem s převahou britskou. Indičtí obchodníci bombayští si ponenáhlu zřizovali vlastní komory a odbočky šířili po krajských městech. Vynikající továrník bavlněného zboží v Bombayi pars Fazulbhoy Currimbhoy zamýšlel již 1913 sdružiti obchodní společnosti v národní kongres, v němž by zástupcové všech rokovali o společných potřebách. Svůj záměr provedl teprv za světové války a na vánoce 1915 se konaly prvé porady. Na kongresu 2. ledna 1927 se účastníci velkou většinou usnesli, že utvoří Federaci indických obchodních komor, která by se ujímala průmyslu i obchodu doma i v cizině a hájila domácích zájmů před vládou. Její výkonný výbor provádí usnesení.

Domorodému průmyslu i obchodu by se prospělo ochrannými cly. Byla zavedena na čaj, ovšem ve prospěch britských majetníků rolí čajovníkových. Na podniky indické se zapomínalo, neboť po názoru lorda Curzona je prospěch britský přednější než domorodý. Po světové válce se věci zlepšily, aby byl zachován domácí průmysl ocelový, avšak ani ústava z 1919 neudělila Indii celní svobody. Postavili se proti ní britští průmyslníci, aby neztratili odbytiště. Prvotně se vybíralo z britských výrobků 2½% cla, kdežto výrobky indické byly vyclívány 18½%. Na popud britských výrobců a vývozců byla veškerá cla na jejich zboží 1882 zrušena. Indická vláda si stěžovala na úbytek příjmů, proto se od 1894 vybíralo opět 5%. Ze všech tkanin se od 1896 platilo 3½% bez ohledu, zda jsou původu britského nebo domácího. Za světové války zvýšila vláda clo na zboží bavlněné na 7½%. Domácí dávka zůstala jako dotud 3½%. Britští průmyslníci se vzpírali, ale londýnská vláda nezasáhla, neboť touže dobou jí Indie poskytla sto milionů liber na válečné výlohy.

Zákonodárné shromáždění se r. 1923 zásadně usneslo, aby byli domácí průmyslníci chráněni clem. Ani průmyslníci, ani obchodníci se nechtějí nadále podřizovati rozkazům průmyslníků a peněžníků britských, proto Indie zamítala jakékoliv výsady dovozu z britského imperia. Rovněž se bránila, aby byly velké státní podniky a dodávky zadávány výlučně příslušníkům britským. Na popud poslanců zřídila vláda v Londýně Indian Stores Department, aby zkoumal, které zboží by Indie mohla dodávati pro ni, jakož i pro imperium.

Všechny vlády londýnské by byly rády viděly, aby Indie vyhradila dovozu a vývozu britskému čelné místo, které měl do let devadesátých. Domnívaly se, že si tímto způsobem nejsnáze pomohou od nezaměstnanosti. Vždyť kdyby si každý člověk indický koupil ročně jen na jedny šaty, měly by všechny textilní továrny anglické zajištěnu práci na celý rok. S nimi by těžili dopravní lodi, uhelné závody, dělníci a drobní živnostníci. Všichni by vydělávali, měli by začkupovat a mohli by si dopřáti jako dříve. Před válkou soutěžilo v Indii i Německo. Bylo odstraněno, zničeno, avšak objevil se soutěžník nový, nebezpečnější. Přicházel z hýčkaného Japonska a nedal se odbýti. Bezohledná podnikavost a vytrvalost japonská naháněla strachu též Indům, proto jevili chuť dorozuměti se s britskými zástupci. Ti jim našeptávali, že snáze získají veřejné mínění britské pro ústavu dominia, které se domáhají, rozhodnou-li se dobrovolně pro britské imperium. Oba důvody byly rozumné, indické obchodní komory ve svém odporu ochabovaly a na jaře 1930 bylo uvaleno 20%ní clo na bavlněné zboží, které se nedováží z Velké Britanie. Odtud byl krok k úmluvě o celní dohodě s britským imperiem. Strohé zákony, které byly 1932 v Indii zavedeny, mnohé zastrašily a Lancashire dosáhl bezmála všeho, po čem toužil. Zákonodárné shromáždění naznalo 30. ledna 1935 šedesátišesti hlasy proti osmapadesáti a 31. března 1936 opět, že je úmluva Indii na škodu, a že má býti hned zrušena.

PRŮMYSL DOMÁCKÝ

Když se jednalo o zařadění Indie do vnitřního obchodu britského impéria, připomínali Indové po návrhu Gandhiho potřebu drobného průmyslu domáckého. Požadovali, aby si každý koupil aspoň občas na šaty hrubé látky domácí, jakou se odívali jejich předkové. Mimo to radili, aby se indický lid řídil příkladem britským a dbal hesla: „Kupujte výrobky indické!" Za toto heslo se postavily čelné společnosti a vláda nemohla zakročiti, poněvadž princ waleský sám vyzýval Angličany, aby kupovali jen výrobky britské. Indové pořádají výstavy domácích výrobků a navádějí po krajských městech a větších osadách, co by se mělo vyráběti, aby se vymanili z cizího područí obchodního. Na popud Gandhiho schválil Všeindický národní kongres 27. října 1934 stanovy Všeindického průmyslového sdružení vesnického. Má za úkol podporovati potřebné výzkumy, zakládati jednatelství, zlepšovati výrobu a podnikati vše prospěšné rozmachu domáckého průmyslu. Každý člen slibuje: „Pokud zůstanu ve sdružení, neúčastním se občanské neposlušnosti. Budu pomáhati každému, kdo je dobré vůle, bez ohledu na jeho příslušnost politickou." Domácké výrobky považují za svadeši. Od července 1934 jich chrání Všeindická svadeši liga.

VĚCI DĚLNICKÉ

Indický člověk se nerad stěhuje. Koná daleké pouti, jak mu ukládá náboženství hindické, muslimské, ba i křesťanské, avšak vrací se domů, doma se živí a doma umírá. Nepřitahuje ho rodná země, nýbrž ho drží příbuzenstvo, kasta. Nezbytné stěhování nastalo po záhubě domáckého průmyslu, obchodu a řemesel. Po čtyři, ba šest měsíců nemá venkovan práce. Chce se mu jísti, i ohlíží se po výdělku, zachází do měst nebo kde se zřizují zavodňovací kanály, nádržky, stavějí silnice, železnice, a nabízí se k dílu. Spokojí se nejmenší mzdou, dře se od rána do noci, jen aby něco domů přinesl buď každou sobotu nebo, je-li to daleko, za čtyři, za šest

měsíců, až ho bude potřeba na zděděném políčku. Vytýkají mu, že udělá málo práce. Je to pochopitelné; vždyť mu málo platí, špatně se živí a ještě hůře bydlí. Kde dostane, kolik jeho druh evropský a pořádně se nají a vyspí, nejen že se mu vyrovná, nýbrž ho předčí, poněvadž se bojí, aby neztratil dobrého místa.

Dělnictva jako u nás v Indii není. Jsou to skoro vesměs drobní zemědělci a řemeslníci z okolí, kdož se v továrně, při stavbě nebo kde se příležitost naskytne, ucházejí o práci. Bydlí po vesnicích a živí se současně výtěžkem svých polí.

Ani vláda ústřední, ani provinciální se nestarala, jak dělníci bydlí, jak se stravují, jak se léčí a jakou náhradu dostávají za nezaviněný úraz. Teprv lord Ripon se nad nimi smiloval a 1881 továrním zákonem hleděl omeziti práci dítek a žen. Jeho nařízení zůstalo na papíře. Dělník byl vydán úplně zaměstnavatelově zvůli. Byl částkou továrního zařízení.

Na začátku světové války zaměstnávaly továrny textilní 260.000 dělníků, jutové 216.000; mimo to rostly továrny jiné, průmyslové podniky, jakož i železnice. Nabídka práce byla četná; vždyť přírůstkem obyvatelstva zemědělského ubývalo půdy, proto se hrnuli do továren, přijímali mzdy nejnižší a pracovali co nejdéle nejen muži, nýbrž i ženy a dítky. Za světové války odešlo přes půldruhého milionu lidí z Indie do Evropy, Asie, Afriky. Bylo třeba je opatřiti šatstvem, válečnou výzbrojí. Dovoz hotového zboží evropského ustal, poněvadž obchodní lodi převážely vojsko a válečné zásoby. Potřeba surovin vzrostla, nebylo možno je vyvážeti, i vyrábělo se v Indii, čeho bylo třeba na bojištích. O dělníky se ucházeli nejen továrníci, nýbrž i větší zemědělci. Rychle stoupala cena bavlny, juty, pšenice. Mzdy se zvyšovaly, dělníci měli příjmy jako nikdy předtím. V nejlepším vývoji je zachvátila 1918 chřipka, jež zahubila miliony obyvatelstva, zejména venkovského a dělnického.

Po válce se zavíraly továrny napřed na zbraně a náboje, potom jiné a 1922 se projevil nedostatek práce a nastala po-

třeba nové úpravy dělnických věcí. Vždyť Indie podepsala mírovou smlouvu versailleskou, uznala závazek upraviti dělnické věci a účastniti se mezinárodních porad, jaké se o nich budou konati. Základy dělnického řádu byly položeny továrním zákonem z července 1922. Pracovní týden byl zkrácen na 60 hodin. Dítky pod 12 let byly z továren vyloučeny. Rovněž zakázána noční práce žen. Hornický zákon z 1923 nedovoluje dětskou práci pod zemí a na povrchu připouští jen děti starší než 13 let. Týdenní práce pod zemí trvá 54 hodin, nad zemí 60 hodin. Teprv tento zákon přiznává dělníkovi právo na náhradu při úrazu. Žen bylo zaměstnáno v hornictví pod zemí 39.618, na povrchu 18.913.

Zaměstnavatelé dbali málo zákonitých ustanovení. Snižovali mzdy a dělníci si nestěžovali, aby nebyli propuštěni. Místy je popuzovali cizí náhončí, i vzpírali se úbytku výdělku a docházelo k bouřlivým stávkám, které jen ponenáhlu končily pokojným smlouváním. Vždyť dělníci, třebas nepracovali v podnicích, živili se ze svých pozemků anebo dostávali podpory od příbuzenstva. Zaměstnavatelé nahrazovali drahou práci lidskou stroji. Dělníci se seskupovali k obraně a v lednu 1927 založili stranu dělníků a zemědělců, jež usilovala o cíle bolševické.

Vláda zasahovala strohými zákony a podporovala zřizování dělnických spolků ústavních. Na popud britské Labour Party měla královská komise o indických věcech dělnických prozkoumati, čeho je třeba. Zprávu uveřejnila v červenci 1931. Je bezmála jednomyslná a dosvědčuje, že se dotud pro dělnictvo v Indii dělo velmi málo a že je třeba, aby se dělnické věci tvořily od samých základů. Pracovní doba má býti omezena; práce dětská a ženská upravena; pobyt v továrnách, dolech, při tratích a plantážích usnadněn; zadlužení zmírněno; zdravotnictví a sociální péče vybudovány; náhrada za úraz a doživotní práci zaručena; sdružování nařízeno a zástupcům dělnictva zajištěno právo, aby se domluvili o sporných věcech se zástupci zaměstnavatelů.

Všichni členové komise schvalují spojení dělnictva s vesnicí a nabádají, aby bylo udržováno a podporováno, sic že by se zatížila města indická vrstvami, kterých dotud neznala. Trvalou práci týdenní určili 54 hodinami, denní desíti. Litují, že jsou dobré dvě třetiny dělníků zadluženy a že platí až 75% úroků ročně, mimo úrok z úroků. Ubytování že je prabídné; v chyši o jedné místnosti, v komůrce bez oken že se tísní 6—9 osob. Tyto návrhy se dotud nestaly skutkem.

Indičtí dělníci se seskupovali teprv po světové válce a tvořili si sdružení podle zaměstnání, obdobu kast. Jednotlivé spolky dělnické se nestýkaly, a přece bylo třeba, aby vyslaly zástupce k mezinárodním poradám dělnickým. N. M. Joshi, vynikající člen Sluhů Indie, slučoval spolky v All-India Trade Union Congress, aby měly středisko a ohnisko působnosti a mohly vystupovati při mezinárodních poradách. Jeho dílo se zdařilo a 31. října 1920 se sešli po prvé zástupci Dělnického kongresu. Bylo jich přes 800 ze 60 spolků, kdežto ostatních 42 projevilo souhlas s usnesením. Nezabývali se jen věcmi dělnickými, nýbrž i národními. Kongres si zvolil předsednictvo a výkonný výbor, jenž by prováděl, co mu uloženo. Měl dvě křídla: konservativní a pokrokové. Udržovala se pohromadě až do 1929, kdy při poradách v Nagpuru byl zvolen za předsedu pandit Jawaharlal Nehru, jenž opíraje se o levé křídlo podporoval návrhy, které se pravému nelíbily. Došlo k roztržce. Umírnění členové, mezi nimi N. M. Joshi a Devan Chaman Lal, se odštěpili a založili All-India Trades Union Federation. Na druhé valné hromadě v Nagpuru 29. prosince 1935 se federace dohodla s kongresem, že se sjednotí v All-India Trade Union Congressu.

ŠKOLSTVÍ

Před příchodem Evropanů měla bezmála každá větší osada školu, kde se vyučovalo čtení, psaní, počtům a na vyšších učilištích městských nebo klášterních vědám jiným, zvláště

náboženským. Národní písemnictví hindické i muslimské je nejlepším důkazem bohaté osvěty indické. Portugalští jesuité zavedli nejen po državách portugalských, nýbrž i po městech, jejichž vládcové byli s Portugalci spřáteleni, školy s evropskou osnovou. Nizozemci je z velké části zrušili a Francouzi věnovali více péče politice a hospodářství než vzdělání. Londýnská společnost východoindická se o obecné školství zásadně nestarala. Na konci osmnáctého století rostlo u jejích ředitelů mínění, že snadněji udrží pod svou správou lid zaostalý než osvícený, a podle toho jednali. Když si někteří čelní mužové indičtí naříkali na úpadek školství, zřídila společnost r. 1781 v Calcuttě muslimskou střední školu, medresu, a deset let později hindickou Sanscrit College v Benares. Více neučinila, vymlouvajíc se na nedostatek peněz.

Byli to křesťanští misionáři, kdož pečovali o vzdělání Indů. Britští baptisté přišli do Madrasu 1787, aby hlásali radostnou zvěst. Ponenáhlu poznávali, že dosáhnou trvalejších výsledků vyučováním, i otevřeli 1818 prvou školu v Serampore s vyučovacím jazykem anglickým. Dvě léta před tím založil nějaký Angličan s brahmanem kolej hindickou s učební osnovou evropskou.

ANGLIČTINA UČEBNÍM JAZYKEM

Generální guvernér William Bentinck zamýšlel nahraditi perštinu, která byla dotud jazykem správním i soudním, angličtinou. Nemoha obsaditi všechna místa rodilými Brity, byl povinen postarati se o výchovu úřednického dorostu indického. Potřeba úřední angličtiny určila vyučovací jazyk a s ním též osnovu. Ačkoliv mnozí navrhovali, aby se zakládaly školy s jazyky domorodými a tím se Indie rozdrobila, přece jen zůstal lord Bentinck při svém a opíraje se o dobré zdání svého úředníka, pozdějšího dějepisce T. B. Macaulaye, zavedl do státních škol angličtinu a anglickou osnovu. Tímto skutkem prokázal Indii službu nesmírnou, neboť dal prvý podnět k jejímu probuzení a sjednocení. Generální

guvernér a kdož s ním souhlasili, byli přesvědčeni, že se angličtina stane trvalým poutem mezi Velkou Britanií a Indií; odchovanci státních škol že zůstanou hlavní oporou britské správy. Odpůrci již tehdy poukazovali, že se budou takoví Indové dožadovati stejných práv se svými druhy anglickými, že budou proti Velké Britanii brojiti a že se dostanou na cestu, po které se ubírali občané Spojených států a po které kráčí Kanada. Na jejich námitky se mnoho nedalo, neboť byli všichni za jedno, že podobné nebezpečí není dozírné a po stu, dvou stech letech že britská vláda a správa zařídí, co za potřebné uzná.

Do státních škol se hrnuli obzvláště brahmani a příslušníci písařské kasty. Přijímáni byli jen synci předních rodin, čímž touha dostati se mezi ně rostla. Muslimové se školám vyhýbali jednak z hrdosti, aby jejich děti neseděly vedle potomků rodičů, kteří jim do nedávna byli podrobeni, jednak že se na státních školách nevyučovalo žádnému náboženství, ba že byly všecky zmínky o té neb oné víře vyloučeny. Perština byla 1837 nahrazena angličtinou a 1844 vyšel rozkaz, aby se při výběru úředníků dávala přednost těm, kdož vychodili školu s vyučovacím jazykem anglickým státní nebo misijní.

Školství obecné a střední bylo třeba doplniti universitami, jimž uloženo, aby na ně dozíraly. Rozhodovaly o učební osnově, navrhovaly učitele, avšak neudílely podpor, poněvadž neměly peněz. Správní odbor obecného školství rozdělował podpory, aniž vykonával vliv na vyučování. Studia odborného, průmyslového university nedbaly. Hlavní důraz kladly na znalost angličtiny, neboť jenom kdo ji náležitě ovládal, složil zkoušku matrikulační a mohl býti přijat na universitu.

ŠKOLY SOUKROMÉ

Státní školy obecné nestačily, proto rozkázala správa Indie 1854, aby se zakládaly nové a obecné vzdělání se soustavně šířilo. Dělo se to pozvolna teprv od 1859. Školství zůstalo vyhrazeno vládě a misiím. Vláda se vymlouvala, že nemá

peněz, a misie nebyly s to, aby vyhověly nesčetným žádostem. Soukromé školy vláda nezavírala, avšak ztěžovala jejich činnost. Teprv 1854 je upravila tak, aby poskytovaly pokročilejším žákům možnosti vstoupiti do středních škol anglických. Lord Ripon (1880—1884), jehož jméno je pevně spjato s národním probuzením Indie, se rozhodl, že školní pouta uvolní a dovolí zakládati školy soukromé s osnovou schválenou vládou. Obecné školství podřídil místním a městským radám, střední zůstaly nadále pod dozorem universit. Trpěly nedostatkem, nebyly s to, aby platily vzorné učitele, i snažily se, aby měly co možná nejvíce žáků a ze školného hradily výlohy. Úroveň učitelů i žactva klesala.

Podle přání školní komise měly školy střední míti dvě skupiny: jednu, která by vedla k universitě, druhou k obchodu, průmyslu a odborům technickým. Druhá se nemohla zvetiti; indický obchod a průmysl byl dušen a britští podnikatelé neradi přijímali do svých služeb Indy. Lord Curzon hleděl 1904 zesíliti vládní dozor na university a universitní na školství střední. Nedařilo se mu, poněvadž nebyl s to, aby zákon podepřel penězi, jichž byl na školství vždy nedostatek. Teprv po světové válce se věci obrátily k lepšímu na školách obecných, středních i vysokých.

PRVÉ VYSOKÉ ŠKOLY

Školství s vyučovací osnovou anglickou bylo doplněno universitami v Calcuttě, Madrasu, Bombayi 1857, v Lahore, v Punjabu 1882 a v Allahabadu 1887. Nebyly to university jako naše. Dozíraly jen na učební osnovu středních škol a zkoušely žáky ústavů, které jim byly přiděleny, třebas byly roztroušeny po celé provincii, ba po celé Indii. Calcuttské universitě bylo přičleněno 58 kolejí, bombayské 17, madraské 53, lahoreské 24 a allahabadské 33, jež byly vzdáleny mnoho set mil. University byly trpné a jejich členové nic podstatného nekonali. Udržovala je pohromadě potřeba, aby někdo zkoušel a ručil za vědomosti a znalosti studentů. O před-

nášky a vlastní vyučování nepečovali. Tuto starost ponechávali učitelům vyšších kolejí.

Kdo složí s dobrým výsledkem zkoušku z jazyka matrikulačního, vstoupí do koleje, v níž se učí po čtyři léta asi obdobně jako na naší fakultě filosofické nebo přírodovědecké. Prvá dvě léta se vyučuje jako na střední škole a koná se zkouška. V následujících dvou letech se přednáší asi jako u nás a zkouška se zdarem složená dopomáhá k hodnosti bakaláře filosofie nebo přírodních věd. Bakaláři jsou oprávněni k odbornému studiu, jež vede k hodnosti magistra. Podobný je průběh studií na kolejích lékařských, právnických, zemědělských, lesnických, technických a obchodních. Posluchači zemědělství, lékařství a inženýrství jsou povinni prokázati, že navštěvovali aspoň rok nebo dva některou kolej přírodovědeckou.

NOVÉ OBZORY

Odchovanci státních škol dospívali na samém začátku k zvláštnímu způsobu života. Doma lpěli na zvycích a obyčejích kastovních, kdežto v úřadě a ve společnosti se hleděli pohybovati jako skuteční Angličané. Jejich nadšení pro anglický jazyk, anglické písemnictví a anglickou osvětu bylo nesmírné. Mnozí, obzvláště kteří vychodili školy misijní, se stali křesťany. Zanedlouho se ukázalo, že vláda neuznávala akademické hodnosti universit indických za rovné britským. Advokát, jenž si přinesl vysvědčení z Londýna, měl snadnější postup než právník indický. University se snažily, aby vyplnily mezery, které je dělí od britských, avšak přece jen odcházeli mladí Indové na další studia do Evropy, do Ameriky a do Japonska, napřed ojediněle, později ve skupinách. Byl to nový průlom kastovních ohrad. Kasta zakazovala změnu bydliště na delší dobu. Za Indií viděla svět nepřátelský, proto varovala každého člena, aby se do něho vydal, a hrozila tresty, když neposlechne. Neposlušných přibývalo, kasta umlkla, cizí myšlenky se do ní do-

stávaly a obzor jejích členů se šířil. Kdož se setkali v Anglii, nedbali kast, seskupovali se jako krajané, pomáhali si a dospívali k přesvědčení, že jsou bratři a synové jediné matky Indie.

Jednotliví studenti indičtí jezdili do Anglie již v polovici devatenáctého století. S počátku je tam hýčkali; ponenáhlu je však vytlačovali, odpuzovali. Nechtěli s nimi pracovati v odborných ústavech a nemocnicích. Stěžovali si u indické vlády a vraceli se roztrpčeni. Za pobytu v Anglii si všímali vnitřních politických rozporů, rozličných vad společenských, vykládali o nich doma a podkopávali dotavadní pilíře, o které se britská nadvláda opírala — nový úkaz, kterého se nenadáli, kdož zavedli v Indii anglickou učební osnovu.

Angličtina otvírala Indům dveře evropské osvěty. Studovali politické dějiny, obdivovali se čelným mužům, kteří za ústavní práva britská trpěli, a ptali se, proč jsou těchto svobod zbaveni. Prozíraví britští úředníci navrhovali, aby se anglické dějiny z učební osnovy vymýtily. Tomu se vzpírali university, jejich odchovanci, jakož i členové londýnského parlamentu.

Znalost politických dějin anglických nabádala myslící Indy ke studiu dějin domácích. Čtli knihy anglických historiků a myslitelů o indických dějinách, filosofii, náboženství, radovali se z obdivu tu a tam projeveného a toužili, aby se dověděli, co stojí v pramenech. Byly psány řečmi domácími, najmě hindim. Učili se mu soukromě a ponenáhlu jej zaváděli napřed jako učební předmět, později jako vyučovací jazyk nejen ve školách středních, nýbrž i na vysokých. Hindi neboli po muslimsku urdu vyrůstal v dorozumívací jazyk a zatlačoval angličtinu. Hindové si založili universitu v Benares. Přednáší se na ní sanskrt a náboženství hindické, džainské i sikhské, jakož i odbory technické. Vyučovacím jazykem je angličtina. Islámu se vyučuje na universitě v Aligarhu. Otvírají se studnice domácí osvěty a kdož z nich čerpají, srovnávají je s evropskou. Vyrůstá nové pokolení, nová osvěta.

ŽIVÉ UNIVERSITY

Mladá Indie toužila po universitách živých, na kterých by profesoři nejen zkoušeli, nýbrž také, a to hlavně, přednášeli. Od 1915 vyrostly university v Benares, Mysore, Patně, Osmania v Hyderabadu, v Dacce, Aligarhu, Rangoonu, Lucknow, Delhi, Nagpuru, Andhře, Agře, jakož i Annamalai v Chidambaramu v Madrasku. University benareská a aligarhská podléhají ústřední vládě, poněvadž jsou vybudovány na podkladě náboženském pro celou Indii. Na universitu v Delhi dozírá rovněž ústřední vláda, neboť je město Delhi s okolím spravováno generálním guvernérem. Všechny z novějších universit mají koleje technické, některé též školy zemědělské. Na všech se řádně přednáší a koleje, ze kterých vznikly, se proměňují na přípravné. Na Osmanii se konají přednášky jazykem urdu. V Pooně mohutní universita pro ženy, která míní zachovati úplnou nezávislost na vládě.

Ústava indických universit je přizpůsobena anglické. Místokrál je kancléřem university v Delhi a každý guvernér kancléřem university své provincie. Výkonná moc je svěřena syndikátu. Jeho předsedu, místokancléře, ustanovuje vláda. Ostatní členy, vyjímajíc ředitele veřejného školství, volí fakulty, pokud možno ze sborů profesorských. Registrátor a spolu tajemník ustanovený senátem odpovídá za úřední činnost.

Zákonodárným sborem university je senát. Většinu jeho členů určuje vláda, menšinu volí graduovaní odchovanci. Vláda schvaluje usnesení senátu, jenž nemá míti od 1904 více než sto členů.

Na novějších universitách jsou věci správní odděleny od akademických. Správní jsou vyhrazeny výkonné radě nebo vysokému dvoru, akademické pak senátu nebo universitní radě, v níž mají většinu profesoři, kteří skutečně přednášejí. Moc výkonnou má syndikát. Vysoký dvůr universitní dozírá na všechny úřady i na senát.

NÁR. KNIHOVNA PRAHA

Náhlý vzrůst universit za světové války a po ní zavdal podnět k četným poradám jejich zástupců o úpravě nového volebního řadu. Aby si práci usnadnili, rozhodli se 24. května 1924, že založí Inter-University Board, jehož účelem bude sjednotiti předpisy o zkouškách, usnadniti výměnu profesorů, vymáhati uznání akademických hodností domácích v cizině, zastupovati indické university na mezinárodních poradách a vybudovati ústřední úřad, jenž by sloužil všem.

Misijní školy mají právo vyučovati svému náboženství. Aby nepopudily četných žáků hindických a muslimských, budují mravouku na bibli.

Stoupenci obrodného hnutí sdružení v Arya Samadž si založili 1902 v Hardwaru vysokou školu neboli kolej Gurukula. Oživují na ní starodávná indická učiliště a tvoří z ní ohnisko svých obrodných snah. Vykládajíce náboženské knihy védy a staré zřízení, podrývají výstřelky bohoslužebné i kastovní. Vyučuje se hindim po 16 let, od 7. do 23. roku. Hned při vstupu se každý žák zaváže přísahou, že neopustí ústav po 16 let. Počátkem 11. roku ji obnovuje. Příbuzní ho mohou navštíviti dvakrát za rok. Vstávají časně, koupají se dvakrát za den, požívají hojně zeleniny, jsou nabádáni ke zbožnosti, rokují o všem, čemu se vyučuje, a o prázdninách cestují po Indii. V šestém školním roce je zavedena angličtina jako učební předmět a s ní potřebné vědy a vynálezy západní. Cvičí se v zařizování a upotřebení telefonu a jiskrové telegrafie a hojně užívají vybrané knihovny. V desátém školním roce poslouchají přednášky z fysiky, matematiky, rolnictví, dějin. Vynikající Angličané se dívají na Gurukulu jako na ústav ideální. Jeho odchovanci jsou nejlepšími služebníky a učiteli národa; zlepšují jeho povahu, a jsou proto na prospěch Indie i Velké Britanie.

Slavný básník Rabindranath Tagore má v Šantiniketan u Bholpuru školu s vyučovacím jazykem bengalským. Učební osnova je evropská, avšak s velikou péčí pěstuje umělecké

schopnosti hudbou, tancem a divadlem. Vyrůstá z ní universita, na které se má přednášeti o cizích osvětách, najmě asijských. Islám byl zaveden 1935.

OBECNÉ VZDĚLÁNÍ ROSTE

Nové období školské počíná v Indii udělením částečné samosprávy po světové válce. Školství rozděleno: část ponechána vládě ústřední, část svěřena jednotlivým provinciím jako samosprávná. Místní, okresní, krajské a městské rady o ně pečují pod dozorem indického ministra odpovědného zákonodárnému sboru provinciálnímu, jakož i guvernérovi. Věnuje se větší péče výchově učitelů, neboť se obecně uznává, že povinná docházka školní může býti zavedena teprv, až bude dostatek učitelů řádně připravených a placených.

V červnu 1935 zřídila vláda ústřední vychovatelský poradní sbor. Skládá se z člena místokrálovy výkonné rady pověřeného správou výchovy, zdravotnictví a zemědělství, vychovatelského komisaře, 6 členů jmenovaných vládou, z nich aspoň jedné ženy, jednoho určeného státní radou, dvou vyslaných zákonodárným shromážděním, tří vybraných společným výborem universitním a jednoho zástupce vlády každé provincie.

Prozíraví Indové otevřeli na podzim 1934 v Dehra Dun veřejnou školu s učebnou a výchovnou anglickou osnovou, přizpůsobenou indickému okolí. Britský odborník ji řídí. Má 400 indických chovanců vštěpovati věrnost, podnikavost a rozhodnost, kteréž vlastnosti vyznačují žáky několika nejlepších ústavů anglických.

Vláda ústřední i provinciální věnují poslední dobou značné peníze na výzkumné ústavy, které až do světové války bezmála vesměs zanedbávaly. Skoro na všechny dozírá vychovatelský odbor při vládě ústřední, k němuž bylo 1923 přičleněno též zdravotnictví a zemědělství. Obecné je přesvědčení, že za celou dobu britské vlády a správy v Indii se

pro školství nevykonalo tolik jako od 1920. Hospodářská bída posledních let brzdí školský rozmach, což však není na škodu, nýbrž spíše na prospěch, poněvadž se získá času, aby se dotavadní výsledky přehlédly, prozkoumaly a vytvořila se společná a trvalá osnova. Podle sčítání z 1921 umělo v Indii z tisíce mužů čísti a psáti 122, žen 18; podle posledního sčítání 156 mužů a 29 žen. Anglicky čte a píše z tisíce obyvatelů 25 mužů a 3 ženy. Angličtina zůstala vyučovacím jazykem na většině středních škol, avšak od světové války se zavádí též hindi.

Lidí akademicky vzdělaných je v Indii v poměru k ostatním asi tolik jako v Evropě. Je pravda, obrovské množství venkovanů neumí ani čísti, ani psáti, ale není to jeho vinou. Teprv G. K. Gokhale, universitní profesor a předchůdce Gandhiho, podal 1909 návrh na povinnou návštěvu školní. Vláda jej odmítla, že není peněz. V posledních letech se četné sbory provinciální usnesly, že zavedou povinnou docházku, nemohou však zákon provésti, pokud není učitelů a škol.

NEDOSTATKY

Jak již řečeno, trpí indické školství nedostatkem dobrých učitelů a vychovatelů. Též v Indii zapomínají, že čím mladší je dítko, tím lepšího potřebuje učitele a vychovatele, proto je dobrých obecných škol málo. Neudrží se na nich ani lépe připravení učitelé, poněvadž nemohou vystačiti se skrovným platem a hledají zaměstnání výnosnější. Kdo se nemůže uchytiti jinde, zůstává venkovským učitelem a spokojí se, když se žáci hodně učí nazpaměť. Kolem desíti let věku přijde dítko ze školy národní do smíšené školy střední, učí se anglicky, má učitele vzdělanějšího, poněvadž lépe placeného, ale i ten je nutí, aby se učilo co nejvíce nazpaměť a vykonalo zkoušku do vyšší školy, do níž vstoupí ve čtrnáctém roku. Může si vybrati vládní, hindickou, muslimskou nebo misionářskou, ovšem bydlí-li ve větším městě. Jinak se rozhodne pro nejbližší a nejlacinější.

Ve vládní škole se neučí náboženství, ale má mravouku. Po zdech vidí rozvěšeny četné mravní průpovědi. V soukromých školách je výchova náboženská. V hindických se vykládají stati ze sanskrtu, v muslimských z koránu, v křesťanských z evangelií. Ve vyšších školách je vyučovací řečí angličtina. Každý žák toužící po postupu se chvěje strachy před matrikulační zkouškou, která mu zabezpečuje přístup do koleje. Do ní přijde průměrně, když dokončí šestnáctý rok. Čelné university jsou vlastně jen zkušební komise, profesoři přednášejí málo nebo nic, posluchač je odkázán na koleje, které jsou přeplněny a mají špatné učitele. Kolej si vybírá jako školu vyšší. Hindické a muslimské jsou lacinější a více dbají náboženského a národního ducha. Prvá dvě léta jsou přechodná. Po nich se musí podrobiti zkoušce ze čtyř předmětů, z nichž jedním jest angličtina. V následujících dvou letech si vybere tři předměty, mezi nimi opět angličtinu. Může opustiti universitu jako bakalář svobodných umění; zůstane-li ještě dvě léta, studuje jediný předmět a odchází jako mistr svobodných umění.

Student si přináší ze škol mnoho a mnoho nových poznatků, aniž je s to, aby je spojil s dřívějšími a vytvořil si z nich životní názor. Na myšlení nemá kdy; vždyť studenti, obzvláště z vyšších ročníků, jsou ženatí. Vniká mezi ně politika. Napřed tomu vláda zákony zabraňovala, nyní se však působením národního hnutí poznává, že je lépe uváděti politické myšlenky rozhovory a vhodnými promluvami na pravou cestu. Je chyba, že v národním nadšení indických studentů vidí mnozí úředníci začátky revolučního hnutí. Takové hnutí skutečně křísili inspektoři, kteří mnohdy krutě pronásledovali posluchače zabývající se s počátku politikou jako sportem. I to se mění. Revoluční hnutí u studentstva mizí a nastává klidná, rozumná politická výchova.

Indický student trpí evropskou osnovou nejen na duchu, na své povaze národní, nýbrž i na těle. Západní osnova vyžaduje větší práce, větší živosti. Předpokládá lepší stravu,

zdravější byty a toho není. Vždyť kolejní student nemůže platiti na stravu více než 13 s 4 d měsíčně, tedy asi 6 d denně. I když je v Indii živobytí lacinější než v Anglii, přece podražilo i tam a sotva se za tyto peníze nají. Snadno podléhá nákaze a souchotiny neřádí mezi studentstvem nikde tak zhoubně, jako v Indii. Studenti potřebují sociální péče jako soli. K ní napomáhají některé zákony vydané péčí volených poslanců. Účinně ji provádějí Sluhové Indie nejen pro studenty pocházející z kast vyšších, nýbrž i pro žáky a žákyně z tříd utištěných, o něž se dosud vláda nestarala.

VÝCHOVA K ODPOVĚDNOSTI

V posledních letech se věnuje v Indii veliká péče obecné výchově k odpovědnosti, rozvaze a vytrvalosti. Učiteli jsou členové společnosti Sluhů Indie. Navádějí mládež, aby se uskrovňovala a dbala blaha obecného i svých spolubratří. Gandhi a jeho stoupenci zřizují po osadách cvičné ústavy, ašramy, kde po způsobu Sluhů Indie odchovávají v kratších nebo delších běžích sociální pracovníky vesnické i městské. Spojují vědění a osvětu s vírou v Boha, doporučují prostý život a velebí účinnou lásku k utištěnému a nevzdělanému. Probouzejí touhu trpěti za druhého a schopnost vésti davy k pokojnému boji za nezávislost. Výsledky jsou patrné z politických dějin posledních let. Lid, který se o věci veřejné nestaral, poněvadž na ně nemyslil, se staví za vůdce a umlčuje ty, kdož tvrdili, že je úplně spokojen s dotavadní vládou a správou.

VOJENSTVÍ

Východoindická společnost dobyla obrovských držav za indické peníze a z velké části indickým vojskem. Přidružila se k tomu neb onomu vládci a nabídla mu pomoc proti nepřátelům. Zásobila ho na jeho útraty zbraní a střelivem, cvičila jeho vojsko a když nepřítele pokořilo, zabrala nepřátelskou zemi a spravovala ji napřed pro svého spojence,

potom sama pro sebe a zřizovala si vlastní armádu. Přijímala do ní, kdož se hlásili, nejraději členy vysokých kast a syny mocných rodin. Dopřávala jim nejvyšších míst, hýčkala je a vychovávala si v nich oporu proti jejich vlastním krajanům. Nečinila rozdílu mezi hindy a muslimy, mezi kastami bojovnými a bázlivými, jichž prvotně nebylo, avšak přikloňovala se k mocným, zvláště náboženským hlavám. S jejich pomocí vládla, spravovala a bohatla. Vojáků rozených ve Velké Britanii měla poměrně málo. Prvý prapor řadového vojska připlul do Indie r. 1754. Počet Britů rozmnožovala po r. 1805, kdy posledního francouzského vojáka vypudila a v Indii se po svém zařizovala. Hleděla si pomoci od vysokých důstojníků domácích, poněvadž jim nedůvěřovala a jich nepotřebovala, propouštěla je nebo je podřizovala mladičkým Britům. Těžce nesli, že jsou za své dobré služby odstrkováni, podpichovali a čekali na vhodnou příležitost, aby se vzepřeli. K jedné příčině nespokojenosti se přidružovala druhá a začátkem května 1857 propukl odboj malé částky námezdného vojska domorodého.

Společnost východoindická měla tehdy tři armády: bengalskou, v níž sloužilo 21.000 Britů a 137.000 Indů; madraskou, 8.000 Britů a 49.000 Indů; bombayskou, 9.000 Britů a 45.000 Indů, tedy 38.000 Britů a 231.000 Indů, poměr jako 1:6. Kdyby se byla veškerá síla indického vojska vrhla na Brity, nebyl by ani jediný vyvázl životem. Nejen že proti evropským pánům nepovstali, nýbrž jim pomáhali proti vlastním sourodákům a začátkem r. 1858 byla vzpoura utlumena a krvavě potrestána.

VOJENSKÉ TŘÍDY

Koruna se ujala vlády a správy a vojenští odborníci tvořili novou armádu. Nenajímali do ní ze všech tříd, nýbrž toliko z určitých skupin společenských a náboženských. Čím zaostalejší byli kmenové, ze kterých najímali, tím byli spolehlivější. Největší důvěru měli k horalům Gurkhům z Nepalu

a z nich zvláště ke Gurungům, již brahmanů neuznávají. Sikhové, džatové, hindičtí i muslimští, byli rovněž bráni, mimo ně radžputové a Marathové. Nebyli zařadováni pospolu, nýbrž členové každé kasty, každé náboženské obce zvlášť. Po rozkazu místokrále Johna Lawrence (1864 až 1869) se cvičili úplně odděleně, aby každá jednotka viděla v druhé nepřítele. Důležité zbraně si ponechali Britové, vyšší místa si rovněž vyhradili a domorodce nechávali sloužiti až do podzimu života, aby ve výslužbě neburcovali sebevědomí svých krajanů. Poměr Britů k Indům byl jako 1:2·5. Třebas číselně slabší, měli Britové výzbrojí úplnou převahu. Místokrál jmenoval některé Indy důstojníky, avšak neměli ani moci, ani vážnosti jako důstojníci britští, ustanovení králem. Nepostoupili leda za majora a nejlepší odcházeli obyčejně s tímto čestným názvem do výslužby.

ROZDĚLENÍ VOJSKA

Koruna měla v Indii 65.000 Britů a 140.000 Indů ve třech armádách: bengalské, bombayské a madraské. Po nové úpravě byly armády nahrazeny 1895 čtyřmi komandy, velitelstvími: punjabským, bengalským, madraským a bombayským. Lordu Kitchenerovi se zdálo, že takové rozdělení zeslabuje výkonnost, proto byla na jeho popud 1907 velitelství zrušena a utvořeny dvě armády: severní a jižní, každá s generálem, jenž dozíral na výcvik a velel, neměl však správní odpovědnosti. Za světové války se ukázalo, že vojsko indické nebylo řádně spravováno, neboť se nedostávalo výzbroje, zásob, zdravotních zařízení, proto koncem 1918 byl název armáda nahrazen velitelstvím a vrchním velitelům přiděleny řádně vybavené odbory správní. Původně byla utvořena dvě velitelství; ta rozšířena 1920 na čtyři.

Severní velitelství v Murree obsahuje Punjab a North-West Frontier Province; jižní v Pooně zahrnuje presidence bombayskou a madraskou, část Central Provinces a Rajputanu; východní v Naini Tal zaujímá presidenci bengal-

skou a United Provinces; západní v Quettě slučuje Sind a Baluchistan. Každé má velitele; všichni čtyři podléhají vrchnímu veliteli, General Officer Commanding-in-Chief.

VELENÍ A SPRÁVA

Státní sekretář pro Indii má nejvyšší moc a odpovědnost za vojenskou správu. Radí mu vojenský tajemník v India Office. Bývá to starší důstojník, jenž sloužil v Indii a občas do Indie zajíždí.

Dozor a řízení ve věcech civilních a vojenských vykonává generální guvernér v radě. Provádí, co mu státní sekretář pro Indii nařídí. Vojenské výdaje jsou vyhrazeny jemu a nepodléhají císařskému zákonodárnému shromáždění. Vrchní vojenský velitel, jenž bývá vojenským členem výkonného výboru místokrálova a spolu členem státní rady, provádí, co souvisí se správou a vojenskou politikou indické vlády. Spolu spravuje Royal Indian Marine a Royal Air Force in India. Pomáhá mu výkonný výbor, skládající se ze čtyř štábních důstojníků. Tajemník odpovědný místokráli řídí vojenský odbor ústřední vlády. Zabývá se všemi věcmi armády, jakož i královského indického loďstva a královské služby letecké v Indii, pokud spadají do vládní pravomoci.

V zákonodárném shromáždění zastupuje armádu vojenský člen státní rady, jakož i vojenský tajemník. Vojenská rada, jíž předsedá vrchní vojenský velitel a jež se skládá z členů přesně určených, radí a přispívá vrchnímu vojenskému veliteli ve vykonávání jeho správních povinností, když za dobré uzná, aby ji svolal. Přímému dozoru vrchního velitele podléhá mimo čtyři velitelství vojensky též Burma, třebas je oddělena zeměpisně a vláda londýnská ji od Indie odloučila.

Royal Air Force in India je částkou obranné služby imperia. Velí mu letecký maršálek, Air Marshal, jenž úřaduje v sídle vlády indické. Střediska leteckého vojska jsou v Peshawaru a Quettě. Jednotlivé škadrony jsou rozloženy při severo-

západních hranicích od Quetty do Rizalpuru. Hlavní skladiště má v Karachi, dílny v Lahore.

Britská jízda a pěchota umístěná v Indii jest částí britské služby vojenské. Žádná britská jednotka nekoná službu jen v Indii. Obyčejně zůstane nějaká částka ve Velké Britanii, kdežto ostatní jsou službou přiděleni do Indie.

Válečné lodi střehoucí pobřeží jsou indické a mají od 1. října 1934 název Royal Indian Navy. Není jich mnoho, pouze devět, největší o 2.050 tunách. Oddělení královského válečného loďstva dlí od 1930 v indických vodách; indická vláda na ně platí ročně přes £ 400.000 ve zlatě.

DOBROVOLNÍCI

Za světové války se hlásili bezmála všichni Britové a ostatní Evropané bydlící v Indii k vojsku. Sloužili doma, aby uchránili svého majetku a svých rodin od možné vzpoury. Jejich služba byla upravena 1920, kdy byla vytvořena Auxiliary Force, pomocná síla indická. Její členové mají pravidelná cvičení, těžší pro mladší, snadnější pro starší, ve všech vojenských oborech. Kdož jsou povoláni na cvičení, dostávají odměnu přesně vymezenou. Po čtyřech letech mohou žádati, aby byli z činné služby propuštěni; rovněž ti, kteří dovršili 45 let.

Indové slouží hlavně u jízdy, pěchoty a zákopníků, oddělení technických, tanků a lékařských, jakož i zpravodajských, Signal Corps. Činná služba trvá sedm let, osm v záloze; činná bývá však prodloužena až do sklonku života.

Za světové války vznikla Indian Territorial Force. Vrstvy, které dotud nikdy nesloužily, se hlásily k obraně vlasti. Britští důstojníci je cvičili a užívali jich, když řadové vojsko bezmála všechno Indii opustilo. Vytvořili z nich milici a dopřávají jí pravidelného výcviku. Skládá se ze tří skupin: 7 praporů provinciálních, 4 městských, jakož i universitních. Universitní studenti a profesoři konají cvičení jednou za týden a po 15 dní táboří pod dozorem britských

velitelů. Po skončených studiích mohou vstoupiti do skupiny městské nebo provinciální na čtyři léta nebo na šest. Po uplynutí této doby se mohou opět přihlásiti. Prapory provinciální jsou povolávány k výcviku na jeden měsíc ročně. Slouží jako městské po šest let. Členové městští se cvičí prvého roku 32 dní, každého následujícího jen 16 dní. Účelem Indian Territorial Force je nahromaditi zásobu poddůstojníků a důstojníků pro mužstvo za války.

VOJSKO INDICKÝCH STÁTŮ

V indických státech trvají Indian State Forces, vojska, jež vydržují knížata pro svou potřebu. Indická vláda jich se souhlasem knížat často užívá. Sbor britských důstojníků je cvičí a řídí. Po světové válce je rozdělili na tři skupiny: A, vyzbrojenou a cvičenou jako řadová armáda indická; B, ponechanou, jak byla do války světové; C, milici, svolávanou podle potřeby. Vojáků domorodých knížat je 43.000.

Řečí armády je hindi čili hindustani.

VOJSKO A SNAHY NÁRODNÍ

Armáda zatěžuje Indii nesmírně; vždyť na ni potřebuje bezmála třetinu rozpočtu. Značná část z toho se posílá přímo ministerstvu války a ministerstvu letectví do Londýna za výcvik jednotek, které mají v Indii sloužiti, za výzbroj, převoz, výslužné a odměny. Bez Indie by Velká Britanie sotva vydržela armádu tak silnou a dobře vyzbrojenou. Rozliční odborníci britští tvrdí, že není spravedlivé, aby Velká Britanie uvalovala na Indii výlohy armády, jejímž úkolem je hájiti imperia, nikoliv indických hranic. Na obranu Indie a zabezpečení pořádku že by úplně stačila stráž bezpečnosti s několika málo dělostřeleckými pluky.

Velká Britanie ráda užívala indické armády a indických peněz daleko za hranicemi Indie. Indické pluky bojovaly v Habeši 1867—68 a Indie platila výlohy. Indii uložila londýnská vláda nahraditi, co vydala 1882 za obsazení Egypta,

za bojů proti mahdistům, jakož i za výpravu súdánskou 1896—1898. Tyto a ještě jiné války na Ceylonu, v Burmě, na Malacce i v Číně označovala za potřebné na ochranu hranic indických. Z téhož důvodu požadovala od Indie, aby platila diplomatické a konsulární zástupce v Persii, Iráku, na Perském zálivu a v Adenu.

Indové si trpce stěžovali, že britský důstojník, i nižší, mívá sedm sluhů, navštěvuje nejdražší hostince a ještě platí staré dluhy doma. V prvních třech letech že dostane 11 měsíců placené dovolené mimo četné kratší. Pracuje jen každý třetí den asi tři hodiny a je nespokojen, že jeho představení mají větší plat a méně práce. Indičtí dostávají mnohem méně a jejich výslužné je bídné. Kasárny domorodého vojska že jsou zanedbány, nemocnic není, o výchovu dítek ženatých vojáků domorodých že se nikdo nestará.

Londýnská vláda se dlouho zdráhala přispěti něčím na indickou armádu. Na místokrálovo naléhání se teprve v březnu 1934 rozhodla, že na ni poskytne £ 1,500.000 ročně.

Na začátku světové války měla indická armáda se zálohou 194.000 mužů. Za války bylo do služby povoláno 791.000 mužů, sloužilo tedy 985.000 vojáků. Z toho vypravilo vojenské velitelství 552.000 bojovníků za moře.

Pomocných sil vojenských bylo před válkou 45.000. Do služby bylo povoláno 427.000, z nich posláno 391.000 za moře. Účastnilo se tedy války světové 1,457.000 mužů, z nich 943.000 za mořem.

Britských vojáků dlí v Indii 60.000, indických 155.000.

Indové bývali jmenováni důstojníky generálním guvernérem, nikoliv králem. Teprv od světové války se stali důstojníky rovnými britským Indové, kteří vychodili královskou vojenskou kolej v Sandhurstu nebo královskou vojenskou akademii ve Woolwichi; mimo ně schopní indičtí důstojníci, kteří dovršili výcvik v Sandhurstu nebo Woolwichi, a konečně zasloužilí důstojníci, které král povýšil čestně. Přijímací zkoušky se konaly v Indii dvakrát za rok. Do

Sandhurstu se přijímalo ročně 10 Indů, do Woolwiche tři.

V Dehra Dun byla zřízena vojenská kolej, na které britští důstojníci pod dozorem vlády indické vzdělávají po šest let žáky pro důstojnickou hodnost. Prvotně jich mělo býti v každém ročníku 70, později byl tento počet snížen na šedesát.

Důstojníci britští nebyli ochotni sloužiti s indickými jako rovní s rovnými, proto bylo pro indické určeno osm jednotek indické armády, které jimi mají býti úplně obsazeny. Jsou to lehká jízda, pěchota a zákopníci.

Od světové války se Indové domáhají v zákonodárných sborech, ve veřejných schůzích i v novinách, aby měli domorodí důstojníci stejný postup s britskými, aby byla zavedena obecná služba vojenská a vybudována jednotná armáda indická. Z patrných důvodů se tomu Velká Britanie vzpírá, smlouvá a vyhovuje jenom, kde vidí nezbytí. Na podzim 1932 přivolila, aby královská vojenská kolej v Dehra Dun připravovala syny čelných Indů civilních i vojenských k přijímací zkoušce do královské koleje v Sandhurstu. Indičtí vlastenci požadují, aby se z ní mohli hlásiti též do Woolwiche, jakož i do královské koleje letecké v Cranwellu. Dotud bez úspěchu, ačkoliv císařské zákonodárné shromáždění bylo ochotno povoliti potřebné sumy. Někteří poslanci si stěžovali, že stojí britský voják pětkrát tolik jako indický a britské jednotky že nejsou soustředěny na hranicích, nýbrž rozloženy po velkých městech indických. Na hranicích severozápadních že je poměr vojínů anglických k indickým jako 1 : 6·7, kdežto ve vnitřní Indii jako 8 : 7 — nejlepší důkaz, že Britové nestřehou hranic, nýbrž že nedůvěřují Indům.

V červenci 1934 oznámil v zákonodárném shromáždění mluvčí vlády nové ústupky ve věcech vojenských. Z královské akademie v Dehra Dun bude ročně propouštěno 60 indických důstojníků. Indický sbor bude rozdělen ve tři skupiny: do prvé náležejí britští a indičtí důstojníci, kteří vychodili Sandhurst; do druhé indičtí, kdož vyšli z Dehra Dun; do třetí ti, které jmenoval místokrál. Indové se po-

zastavovali nad tímto novým rozdělením správním poukazujíce, že budou všichni důstojníci indičtí znova podřízeni britským a že jich spíše ubude, poněvadž místokrálem nadále jmenovaní nedosáhnou hodnosti majora. Má-li se indická armáda spokojiti šedesáti indickými důstojníky ročně, tu že nebude poindičtěna ani za 150 let. Zákonodárné shromáždění v Delhi zamítlo 11. března 1936 dávku na vojenský rozpočet z důvodu, že vláda schválně brzdí vzrůst počtu indických důstojníků.

Vlastenci hledí dáti hindickým vojákům výcvik podobný tomu, kterého se dostává britským. Založili Ústřední hindickou společnost pro vojenskou výchovu. V červenci 1936 otevře v Bhonsla, poblíž vojenského tábora deolalského, střední vojenskou školu s pensionátem pro 300 chlapců.

INDICKÉ STÁTY

Na počátku své činnosti se Východoindická společnost dožadovala ochrany pobřežních vládců, za niž jim odváděla poplatky přesně stanovené. Ponenáhlu se poplatky proměňovaly v dary a pomoc válečnou a hospodářskou. Když došlo k rozhodným bojům mezi ní a Francouzi, uzavírala s jednotlivými vládci smlouvy přátelské a spojenecké na výboj a odboj. Ještě koncem století osmnáctého s nimi jednala jako rovná s rovnými, uznávala jejich svrchovanost jakož i právo, aby uzavírali smlouvy mezi sebou i se státy cizími. Po odchodu posledního francouzského vojáka 1805 své chování měnila. Přátelství a spojenectví hleděla nahraditi protektorátem. Někteří vládcové se vzpírali. Byli pokořeni s pomocí svých krajanů-sousedů, kteří jim přáli záhuby ze žárlivosti a ukvapenosti. Když prohlédli, o co běží, bylo pozdě a jim nezbylo, leda aby se podrobili cizí vůli, neměli-li ztratiti trůn i stát. Svrchovanost a nezávislost ustoupila protektorátnímu dozoru nikoliv právně, nýbrž skutkem. Vždyť ani Východoindická společnost, ani koruna neodvolala jediné

spojenecké smlouvy se státy uzavřené, ani jediné výsady uznané nebo záruky udělené. Královna Viktorie prohlásila 1858 slavnostně, že bude dbáti práv, hodností a cti domorodých knížat jako svých vlastních. Žádný stát si nevzala, ba 1881 vrátila Mysore vládnoucímu rodu, ovšem s břemenem ročního poplatku zlatých £ 234.000 — a přece 1874 pohrozila vládci Travancoru, že jej odstraní, bude-li se dovolávati svých práv zaručených smlouvou spojeneckou.

Země svobodných států indických pokrývají plochu 1,845.396 km² a mají 81,310.845 obyvatelů. Všech států je 564. Některé jsou nepatrné, jiné, jako Hyderabad, se rovnají rozlohou Italii a počtem obyvatelstva naší republice. Mysore, Baroda a Kolhapur byly po mnoho let spravovány britskými úředníky, kteří v nich zavedli britský zákoník. Baroda vykonává lenní pravomoc nad 193 státečky, v nichž bydlí 386.000 lidí, již jsou rovni barodským.

KNÍŽATA A BRITSKÁ VLÁDA

Britská vláda ponechala státům samosprávu. Tvrdí, že jsou svobodné, a přece s nimi mnohdy jedná jako s leníky. Žádný z vládců se nesmí úředně nazývati králem a jeho synům není dovoleno říkati princ. Tyto názvy přísluší jenom pánům celé Indie. Generální guvernér určuje, kdo je mezi vládci první, kolika ranami z děl bude pozdravován a jakého titulu smí užívati. Nezachová-li se, sníží počet ran a změní název. Vládcům států Baroda, Hyderabad a Mysore přiznáno právo na 21 pozdravných ran. Cizí státy nesmějí uděliti vyznamenání indickému vládci bez britského souhlasu a žádný kníže se neopováží nabídnouti titul nebo řád britskému zástupci. Není dovoleno knížeti, aby měl ve svém státu zástupce státu jiného, třebas domorodého, a je mu naprosto zakázáno přijmouti konsula některé velmoci. Konsulové smějí se souhlasem vlády britské bydliti v pobřežních městech přístavních, která jsou středisky obchodními. Jedině britská vláda uznává nástupce, rozhoduje nástupnické spory

a vybírá poplatky od vládce, kterého na trůn povolala, ač nebyl přímým dědicem. Pokud ho britský zástupce neuvede, nesmí dosednouti na trůn. Místokrál je oprávněn zakročiti, kdyby kníže svůj stát drobil nebo jeho částku někomu odkázal. Spravuje stát, je-li nástupce nezletilý, a pečuje o jeho výchovu. Tresty stihne vládce, jenž by se provinil proti britské koruně nebo vládě, k čemuž užije britského vojska nebo stráže bezpečnosti. Určuje počet vojska toho kterého knížete a může je vyzvati k obraně Indie. Jménem koruny vkládá do státu britské posádky, k čemuž užívá prostředků dopravních, potravin a jiných zásob státních. Domorodé úřady jsou povinny vydati každého zběha a provinilce.

Britská vláda smí zřizovati ve státu železnice, telegrafy, pošty a na ně dozírati. Pozemky k tomu potřebné jí stát odstoupí podobně jako místo pro soudy a svobodný obchod. Žádný stát nesmí uzavírati hranice vysokými cly a v soudnictví je povinen přizpůsobiti se zákonům britským. Posádky, úředníci, zřízenci, železnice, telegrafy, pošty, obchodní stanice a jiné podléhají ve všech věcech pouze a jedině vládě britské.

Indická knížata nemají práva stýkati se se svými sousedy nebo se státy cizími ani písemně, ani osobně. Jediným prostředníkem mezi nimi, sousedy a cizími mocnostmi je vláda britská. Žádný cizí konsul nesmí přímo vyjednávati s domorodými státy; je povinen odevzdati věc vládě britské. Týž postup zachovávají domorodé státy, chtějí-li jednati mezi sebou. Jen vláda britská končí spory a zaručuje sousedský pokoj. Opustí-li některý poddaný indického knížete svůj stát, stává se britským poddaným a britská vláda chrání nejen jeho, nýbrž i knížete, odebere-li se do ciziny.

Britská vláda soudí a hájí evropské a americké občany bydlící ve státech. Větší jsou povinny se zavázati smlouvou, menší tichým souhlasem, že nepřijmou do svých služeb Evropana bez britského svolení; smí tedy vláda indická vyvézti z domorodého státu každého Evropana, který se tam usadil

bez jejího vědomí. Jen ona stíhá Evropana nebo Američana, který se provinil proti indickému knížeti nebo státu. Viník hledající útulek v některém státu musí býti vydán. V žádném není dovoleno najímati dobrovolníky pro stát cizí, třeba sousední. Britská vláda je povinna vyšetřiti stížnosti každého poddaného některého státu a dopomoci mu ku právu.

Některým státům dovoluje britská vláda raziti peníze, avšak toliko pod jejím dozorem.

Domorodé státy a jejich vládcové podléhají svrchovanosti Jeho britského Veličenstva, jenž ji vykonává generálním guvernérem Indie nebo jiným úředníkem jemu podřízeným. Ve větších státech zastupuje generálního guvernéra resident, ve skupinách států jednatel, jemuž pomáhají místní residenti nebo političtí jednatelé; v drobných státech roztroušených po Britské Indii je to krajský správce nebo, jak se mu říká, kolektor či komisař, kdo dozírá na státečky ležící v jeho obvodu. Všechny věci jsou vyhrazeny generálnímu guvernéru, jemuž o nich podávají zprávu zástupci. Mají za povinnost raditi a přispívati vládcům, kdykoliv jsou požádáni.

Jediný Nepal si zachoval aspoň stín nezávislosti a svrchovanosti, a to proto, že má dlouhé hranice s Tibetem a že by mohl dopřáti průchodu cizím pobuřovačům. Před světovou válkou to mohli býti Rusové, po ní hrozí Japonci. Až dotud sídlí v Nepalu British Envoy, britský vyslanec. Tak zní jeho úřední název, třebas indická vláda o něm mluví jako o residentu. Nepalský vyslanec zastupuje svého vládce nejen v Indii, nýbrž i ve Lhase v Tibetu.

VÝCHOVA ČLENŮ PANUJÍCÍCH RODŮ

Domorodá knížata jsou většinou hindové, avšak jsou mezi nimi i muslimové a sikhové. V Hyderabadu a Bhopalu vládnou muslimové, třebas bylo obyvatelstvo skoro vesměs hindické. V Kashmiru poroučí hind, kdežto poddaní jsou ze tří čtvrtin muslimové.

Pro syny a příbuzné knížat a náčelníků zřídila vláda in-

dická pět kolejí. Jejich učební osnova se rovná naší škole obecné a měšťanské. Kdož chtějí nabýti vzdělání, kterého poskytuje úplná škola střední, navštěvují zvláštní třídy na Mayo College v Ajmeru. Ukončivše je dostávají vládní vysvědčení, jako by byli složili zkoušku bakalářskou.

Knížata nebyla s vládními kolejemi spokojena. Před válkou se neopovážila něco namítnouti, avšak v posledních letech si stěžují, že jsou příliš drahé a nepečují ani o vzdělání, ani o výchovu. Třebas se vláda protivila, posílají děti do veřejných ústavů, kde se důkladněji vycvičí a stykem s nadanými studenty nabudou širšího rozhledu. Při jednání o těchto záležitostech se některá knížata domáhala na začátku 1930 po prvé přímého styku s místokrálem. Nedostalo se jim ho.

ÚSTAVA NĚKTERÝCH STÁTŮ

Mnohé indické státy jsou na cestě ústavní dále než Britská Indie. V Travancore mají zákonodárný sbor již od r. 1888. Jeho většina je od r. 1927 volena. Národní shromáždění bylo zřízeno 1933. Má 72 členů, z nich je 10 úředních, 48 volených a 12 jmenovaných zástupců menšin a kast utištěných. Ženy se účastní voleb činně i trpně. Žádná britská provincie nevěnuje na školství tolik peněz jako vláda travancoreská.

Hyderabad je největší z indických států. Jeho vládce, zvaný nizam, je pánem života i smrti svých poddaných. Uděluje čestné názvy i vyznamenání, razí vlastní peníze zlaté, stříbrné i papírové a má poštovní známky. Po světové válce zřídil sedmičlenné ministerstvo, jakož i dvacetičlennou zákonodárnou radu a vybudoval universitu Osmania. Výkonnou moc odloučil od soudní 1923.

Mysore se tak zove po hlavním městě, vládním a správním středisku však je Bangalore. Maharadža svěřuje správu ministerskému předsedovi či devanu a dvěma členům. Zákonodárnou moc mají dva ústavní domy: zastupitelské shromáždění a zákonodárná rada. Zastupitelské shromáždění bylo zřízeno již 1881. Nové stanovy dostalo 1923 a od té

doby jsou jeho členové voleni. Ženy mají činné i trpné právo volební. V zákonodárné radě je 50 členů, z nich 30 volených a 20 jmenovaných. Státní universita byla otevřena 1. července 1916. Připouští dívky za posluchačky. Školní návštěva se stává povinnou. Obyvatelé si pochvalují mírnou vládu a správu, zvláště že se nevybírají daně za suchých let a neúrody.

Ve státu Oundh udělil vládce veškerou moc zákonodárnou i výkonnou národu, jehož volení zástupci rozhodují o všech záležitostech.

Indore dostal v únoru 1936 zákonodárný sbor.

TŘENICE NÁBOŽENSKÉ

Náboženských třenic nebylo v žádném státu. Teprve v posledních letech propukly v Jammu a Kashmiru vysoko v horách na severozápadním pomezí. Tamní většina muslimská je úplně rozštěpena. Sunnité mají dvě skupiny, šíité rovněž. Mimo ně jsou ještě čtyři jiné muslimské skupiny kmenové. Hašteří se mezi sebou, dochází k půtkám a když vládní úředníci, ponejvíce hindové, zavádějí pořádek, spojí se rozvadění proti nim a dožadují se pomoci a ochrany u svých souvěrců v Britské Indii. Muslimské listy indické přinášejí zprávy o útisku ubohých krajanů kashmirských. Nadšení hlasatelé islámu se k nim vydají, popudí je k odporu, dojde k půtkám, teče krev a ničí se majetek. Maharadža je člověk rozumný. Dával na radu britského residenta a od 24. ledna 1922 nepodnikal nic bez souhlasu výkonného výboru. Jeho umírněnost měli mnozí muslimové za zbabělost, vyvolávali nepokoj za nepokojem a zavdali vládě indické záminku, aby vnitřní věci upravila sama. Vyslala do Kashmiru zvláštní výbor, po jehož návrhu udělil maharadža 1934 novou ústavu. Moc zákonodárnou vykonává státní rada spolu se zákonodárným shromážděním. Shromáždění má 75 členů z nich 33 volených, a to 21 muslimů, 10 hindů, 2 sikhy, 12 úředníků a 14 jmenovaných zástupců, mezi nimi 2 hin-

dy, 1 sikha, 3 muslimy ze šíitů a dělnictva, 2 buddhisty a 3 z muslimských kmenů. Šestnáct členů státní rady určuje maharadža, z nich 8 muslimů, 7 hindů, 1 sikha. Zasedají současně se zákonodárným shromážděním, avšak státní radové po 4 leta, kdežto poslanci jenom po tři. Při udělování volebního práva se dbá majetku a vzdělání. Každý učitel a kdo vychodil školu měšťanskou, má právo voliti a volenu býti.

Kashmirské nepokoje přiměly mnohá knížata, aby vládu varovali poukazem, že by se mohly snadno rozšířiti do Indie. Vláda nejen že nezasáhla, nýbrž svým nátlakem na maharadžu rozvášněným muslimům ještě dodala odvahy, čímž ostatní knížata postrašila a popudila. Přisvojuje si právo zakročiti, když uzná, že je vnitřní pokoj některého státu ohrožen. Prohlášení královny Viktorie z 1858 to zřejmě vyjadřuje.

KOMORA KNÍŽAT

Řádný postup britské správy vyžaduje podobného pokroku ve státech domorodých. Mnohý provinciální guvernér vymáhal přísně, aby se knížata sousedních států řídila jeho přáními. Stěžovala si a lord Minto jim v listopadu 1909 připomněl, že jejich zájmy jsou totožné se zájmy Indie a že se do jejich vnitřních věcí míchati nebude, nebudou-li mu podány stížnosti. Lord Hardinge je 1914 zval, aby svá přání přednesli osobně politickému tajemníkovi, jemuž svěřil jejich záležitosti. Spolu požadoval, aby každý kníže plnil svou povinnost a vykonal návštěvu u něho, u jeho tajemníka a členů státní rady. Protivili se tvrdíce, že mají jediného vrchního pána, císaře indického a ten že členy výkonné rady místokrálovy neustanovil svými zástupci.

Za světové války se knížata postavila za vládu britskou nejen majetkem, nýbrž i vojskem. Vláda se jim chtěla odvděčiti, jejich dobrou vůli udržeti, proto povolila v nejedné věci, na kterou si stěžovali, jako ve správě státu, je-li nástupce nezletilý, při určování nástupce a v povinných návštěvách.

Lord Chelmsford svolal 1916 knížata a s jejich souhlasem

ustanovil smíšený výbor, na jehož zprávu v srpnu 1917 vyhlásil, že Velká Britanie je ochránkyní a poručnicí neplnoletých, že vyhoví přání jednotlivých vládců v nástupnictví, že bude hájiti zájmů jejich rodů a že je zbavuje povinnosti úředních návštěv, leda po nastoupení na trůn, a to teprv až bude stanoven počet pozdravných ran z děl. Spolu vybízel nejoddanější knížata, aby vypracovala návrh sněmovny, ve které by rokovala o úpravě ústavy Indie, aby jim byla na prospěch. K témuž radil státní tajemník pro Indii Montagu v únoru 1918, kdy dlel v Indii. V prosinci 1919 prohlásil král a císař, že chce nadále hájiti a zachovati výsady, práva a hodnosti indických knížat a že zplnomocňuje místokrále, aby oznámil stanovy nové sněmovny, v níž by se knížat dotazoval na potřeby jejich států, pokud souvisejí s Britskou Indií nebo s jinými částkami britského imperia, aniž by se míchal do vnitřních záležitostí.

Komoru knížat, Narendra Mandal, otevřel 8. února 1921 vévoda z Connaughtu, jenž jménem krále ubezpečil knížata, že jejich práva a svobody nebudou zmenšeny a že žádný britský úředník nesmí zasahovati do jejich vnitřní správy. Komora že bude míti jenom hlas poradní, nikoliv výkonný a že neodstraní dotavadní přímé jednání s vládou. Nemá se v ní rokovati o vnitřních potřebách jednotlivých států, ani o činech vládců; má doporučovati, aby byly dodržovány smlouvy, zachovávány výsady a práva knížat a jejich států, jakož i podávati návrhy o záležitostech, jež jí budou místokrálem přiděleny. Zvláštní výbor odborných znalců že ji bude podporovati. Své stanovy nesmí změniti bez místokrálova souhlasu.

Komora činí rozdíl mezi státy velkými a malými, jakož i mezi oněmi, které jsou podřízeny ústřední vládě, nebo závislými na provinciálních vládách. Porad se smějí účastniti jen knížata, kterým Velká Britanie přiznala právo na poctu ranami z děl nebo která místokrál vybral.

Indické státy lze zahrnouti do tří skupin. Do prvé náleží 110 států, jejichž vládcové po právu zasedají v komoře kní-

žat a které se mají účastniti federace. V druhé skupině je 127 států, jež mají rovněž zástupce v komoře knížat, avšak nikoliv každý zvlášť, nýbrž několik pospolu. Třetí skupina má 327 státečků, které mají mnohdy jen několik málo hektarů půdy a v komoře knížat zastoupeny nejsou.

Komora si volí kancléře a místokancléře. Schází se jednou za rok, předsedá jí místokrál a od února 1929 je její jednání veřejné.

Knížata velkých států, jako nizam z Hyderabadu, maharadža z Mysore a gaikwar z Barody, do komory knížat nepřišli, ba prohlásili se proti ní ze strachu, aby nezesílila místokrálův vliv.

POŽADAVKY KNÍŽAT

V prvých letech byla knížata velmi opatrná, ponenáhlu si však dodávala odvahy a 1930 si při rokování stěžovala na mnohé. Jednotliví vládcové požadovali, aby bylo přesně vymezeno, kdy se má koruna, nikoliv místokrál, vměšovati do věcí vnitřních. Dnes že jsou v každém státu dva vládci: kníže a britský politický úředník. Kníže že není jist, nezakročí-li proti němu, poněvadž nezná jeho práva a neví, jak si smí svou moc vykládati. Styky jednotlivých států s korunou že jsou upraveny mezinárodními smlouvami a Velká Britanie že je povinna jich dbáti. Z projevů při zasedání v květnu 1934 bylo patrno, že si nepřejí, aby komora trvala. Členové uložili výboru, aby studoval vytvoření ministerských porad. Kdyby je vláda dovolila, komora knížat by zanikla.

Nenadáli se ve Velké Britanii, že komora knížat dodá zástupcům států indických odvahy k veřejným steskům nejen politickým, nýbrž i hospodářským a že uvolní pouta, která je dotud vázala. Sám sebou přestal zákaz přímého dopisování a návštěv jednotlivých knížat. Scházeli-li se, kdož se porad v komoře účastnili, bylo třeba to dovoliti i těm, kdož zůstali doma. Cestou k zasedání nebo za návratu domů se vládcové zastavovali u toho neb onoho, odjížděli do ciziny, seznamo-

vali se a posilovali se. Táž přeměna nastávala v jejich stycích s vládou britskou nebo, jak důsledně psali a říkali, s korunou. Vymáhali si práv a svobod zaručených listinami, které chovají ve svých sídlech. Vláda nemohla popříti jejich obsah, proto smlouvala a povolovala, aby si je udržela a odloučila je pokud možno od národního hnutí indického.

K politickým požadavkům přistupovaly hospodářské. Bezmála všichni odvádějí indické vládě ročně veliké poplatky, a to ve zlatě, čímž při směně ještě ztrácejí. Účastní se obchodu, mají právo vybírati na hranicích určitá cla, která jsou však nepatrná, poněvadž indická vláda hledí zameziti dvojí vyclívání. Pozbyli vyššího celního podílu, který jindy měli, a tím zatížili státní rozpočet. Britské společnosti, kterým náleží železnice, procházející jejich územím, se vyhýbají dani, mají zisk, státy však škodu. Tyto a podobné stesky měly býti vyřešeny po dobrém. Místokrál odpíral, i svěřila knížata r. 1927 stížnosti několika nejlepším právníkům britským, dala jim doklady a žádala, aby vypracovali pamětní spis, který by předložila koruně. Londýnská vláda se zarazila a aby knížata uchlácholila, zplnomocnila zvláštní výbor, aby jejich přání prozkoumal a podal podrobný návrh. Měl práci těžkou. Knížata požadovala přesné vymezení práv plynoucích ze svrchovanosti v souhlase se smlouvami, jakož i zvýšení příjmů z cel a průmyslových podniků, kdežto vláda londýnská si přála, aby byl britský vliv zesílen, pojítka s Britskou Indií uvolněna a příspěvky na obranu Indie zvýšeny. Výboru napomohl odpor některých knížat k ústavnímu hnutí v Britské Indii a všemu, co s ním souviselo, jakož i nespokojenost obyvatelů některých států se samovládou tamních knížat. Svou konečnou zprávu podal v únoru 1929, avšak nebylo z ní provedeno nic, poněvadž se již přetřásala nová ústava celé Indie.

Zástupci obyvatelstva Britské Indie se skoro vesměs domáhali ústavy dominia a knížata nejen že neodporovala, nýbrž účinně přizvukovala. Byla zastoupena při mírovém

jednání v Paříži, při založení Společnosti národů, při poradách britského imperia, octla se na cestě k dominiu a nemohla ji opustiti, nechtěla-li se sama vyloučiti z vlasti a podkopati trůny. Soudila, že se jim konečně naskytla příležitost, aby své styky s britskou korunou řádně upravila a dostala se z područí britské vlády. Spoléhala na podporu indických politiků, ba vlastních poddaných, proto se nejen v komoře knížat, nýbrž i při prvních poradách londýnských svými zástupci prohlásila pro federaci na podkladě ústavy dominia. Indie že má dostati odpovědnou vládu nejen v provinciích, nýbrž i v ústředí, aby byla silná a zastupovala jak britskou Indii, tak indické státy, poněvadž v mezinárodních záležitostech budou vystupovati jako jediný celek. Maharadža z Bikaneru prohlásil 11. prosince 1930:

„Přišli jsme do Londýna, abychom splnili svou povinnost ke králi, císaři a k své vlasti. Může se někdo domnívati, že by se některý myslící Ind spokojil trvalou porobou, udržovanou krví a železem? Shledali jsme, že dospějeme ke společnému cíli federalisací. My knížata jsme se dobrovolně zřekli četných svých výsad a zástupcové Britské Indie slevili hodně se svého národního ideálu, jen abychom se dostali ke společnému cíli."

Zástupcové obyvatelstva indických států projevili na četných schůzích úplný souhlas s postupem svých vládců, stěžovali si však, že nebyli k poradám pozváni a že se jedná o nich bez nich. Vyhrazovali si přímé volby do ústředního zákonodárného sboru federativní Indie, jakož i ústavní vlády ve státech, kde jí dotud není.

Čím dříve se knížata přidají k federaci, tím lépe pro ně i pro zemi. Nemají důvodu k otálení. Je pravda, vzdají se částky své svrchovanosti, avšak za to náhradou budou dozírat na vládu i správu a účastní se jí účinně s ostatním obyvatelstvem. Osvobodí se ze jha politického odboru místokrálova, jenž pod rouškou ochrany Jeho Veličenstva zasahuje do vnitřní správy jednotlivých států i do záležitostí panujících rodů. Po dlouhá léta si na to jednotlivá knížata

stěžovala a při prvých poradách londýnských prohlásila, že se sloučí se samosprávnými provinciemi toliko tehdy, bude-li ústřední vláda doopravdy odpovědná. Ústava z roku 1935 neposkytuje v plné míře ani provinciím samosprávy, ani odpovědné vlády ústřední, avšak indický lid a s ním i knížata mohou užívati všech prostředků, aby si obé vymohli, ovšem jedině, půjdou-li knížata s lidem.

Sir Austen Chamberlain prohlásil za rozprav o nové ústavě: „Zájmy knížat jsou tytéž jako naše. Jejich zástupci se přičiní, aby byla nejen jejich, nýbrž i naše dotavadní moc zachována, ba zvýšena. O to je postaráno způsobem volby do ústředních zákonodárných sborů a nerozlučitelností horní sněmovny neboli senátu."

Nesvornost náboženských obcí poskytuje odpůrcům jednotné Indie mocnou zbraň a knížata jdoucí proti lidu by ji ještě posílila. Nelze očekávati, že by se knížata dala cestou odlišnou od oné, po které se ubírá velká většina indického obyvatelstva. Odloučila by se od něho a měla by je proti sobě.

Výkonný výbor kongresu vyhlásil 1. srpna 1935: „Indický národní kongres přiznává obyvatelům indických států vrozené právo na svaradž stejně jako obyvatelům Britské Indie. Je přesvědčen, že by měla knížata ve vlastním zájmu zavésti vládu úplně odpovědnou a zabezpečiti takovým způsobem veškerá občanská práva. Není třeba připomínati, že jsou obyvatelé sami povinni vymoci si parlamentní vládu, neboť kongres není oprávněn a nemá síly, aby v jednotlivých státech zasahoval. Nikdy neopustí lidu, aby si zabezpečil ochranu a podporu knížat."

INDOVÉ V BRITSKÉM IMPERIU

Žádný člen Britského sdružení národů nemá Indů za rovné, třebas byli již r. 1858 uznáni za britské poddané. Žádné dominium, Velkou Britanii nevyjímajíc, nedovoluje, aby se do něho stěhovali, v něm se zakupovali a účastnili se činně

a trpně voleb. Z Kanady, New Zealandu a Austrálie hledí staré indické usedlíky vypuditi, přistěhovalce odmítají a dočasné návštěvy Indů ztěžují. Mnohé korunní kolonie, zvláště malajské a kenyjská, se řídí jejich příkladem a v císařském zákonodárném shromáždění se co chvíle ozývají stesky, prosby a hrozby, nevymůže-li vláda, aby se Indům dostalo v državách indického císaře po právu.

V JIŽNÍ AFRICE

Do Jižní Afriky přicházeli Indové od r. 1860. Byli najímáni na závazné práce, sloužili ve vojsku a ponenáhlu se usazovali jako obchodníci a zeměděl ci. Z britské kolonie se stěhovali do států boerských, kde jim nedůvěřovali a je zvláště za vlády Krügerovy roztodivným způsobem týrali. Ministr kolonií se jich ujímal a péče o ně byla jedním z důvodů, proč se Velká Britanie dala 1899 s Boery do války. Připojili se k ní a s Gandhim v čele ji úspěšně podporovali. Po válce se jim zanedlouho dařilo hůře než před ní. Indové byli po dobrém a po zlém naváděni, aby se vystěhovali a bylo to r. 1906 v Jižní Africe, kde Gandhi zahájil po prvé boj utrpením za lidská práva svých utiskovaných krajanů.

Indická vláda zakázala r. 1911 najímati do práce pro Jižní Afriku, aby se uchránila od stížností a neměla povinnosti zakročovati zvláště proti vládě natalské, jež podnikala, co mohla, aby se Indů zbavila. Na její popud přijalo dominium Jihoafrické r. 1913 zákon, podle něhož má ministerstvo právo zakázati přístup všem přistěhovalcům z Asie. Byl namířen proti Indům. Bydlilo jich v Jižní Africe na 160.000; z nich se jich tam 102.000 narodilo, takže se nových stěhovalo málo, leda ženy a dítky, které přicházely za manžely a rodiči, kdož již byli trvalými obyvateli a poddanými africkými. Nemohli se hnouti, neboť jim nebylo dovoleno přecházeti ze země do země. Dostávali podpory, aby se vrátili do Indie, a kteří to neučinili, pozbývali chleba, poněvadž se jim ztěžovala živnost rozličným způsobem.

Gandhi a generál Smuts se r. 1914 domluvili, že Indové nebudou zbaveni práv, kterých dotud požívají. Sám zástupce Jižní Afriky r. 1918 prohlásil, že jsou to dobří, poslušní a pokojní obyvatelé a že zasluhují, aby se s nimi jednalo jako s lidmi. Ozýval se v něm ještě obdiv nad zmužilostí, již prokázali za světové války. Sotva byla skončena, rostla nevraživost znova. V Transvaalu, kde je jich více než 15.000, jim bylo vzato právo na půdu, ačkoliv ho požívali déle než 35 let. V Natalu ho rovněž pozbyli a byli omezováni v obchodu i při volbách. Měli bydliti v určitých okresech a zabývati se vymezenými živnostmi.

Indická vláda vypravovala do Jižní Afriky nejlepší lidi, aby se svých krajanů ujímali. Vraceli se se sliby; činy nenásledovaly. Od r. 1926 dlí v Jižní Africe jednatel indické vlády, jenž zůstane úředním prostředníkem mezi Indy a jihoafrickou vládou, pokud nenabudou volebního práva.

Ještě hůře je v Australii. Aga Khan, náboženská hlava ismailovců, pozdravovaný jedenácti ranami z děl, chtěl navštíviti tamní souvěrce. Svůj úmysl neprovedl, poněvadž australská vláda požadovala, aby se podrobil výjimečnému řádu stanovenému pro každého barevného návštěvníka.

V KENYI

V královské kolonii Kenyi je sotva 9.000 Britů, na 30.500 Indů a 12.100 Arabů. Indové si tam zakoupili pozemky, zařídili průmysl a obchod dávno před příchodem Angličanů. Jejich krajané a souvěrci, vojáci muslimové a sikhové, porobili černochy a zajistili život anglických úředníků a přistěhovalců — a britští přistěhovalci zabrali zdravé kraje pro sebe a přinutili Indy, aby se tísnili s milionem černochů na nepatrném bažinatém úseku. Zakazují jim obchod, půjčování peněz a po dlouhém nátlaku vláda londýnská projevila 1926 ochotu, že připustí pět jejich zástupců do zákonodárné rady. Britové jich mají jedenáct, Arabové jednoho. Ani v Jižní Africe, ani v Kenyi nesmějí Indové užívati želez-

ničních nebo poštovních vozů, ve kterých sedí Evropané. Je jim zakázáno chodit do evropských lázní a posílat dítky do afrikaanských nebo anglických škol.

Z Kenye a Jižní Afriky se šíří nevraživost na Indy do bývalých kolonií německých, kde se jich na britský popud mnoho usadilo a kde poskytovali britským konsulům vítanou záminku, aby se občas zamíchali do vnitřní správy. Vymohli jim úplnou rovnoprávnost. Sotva však rada Společnosti národů uznala dominium Jihoafrické a Velkou Britanii za poručníky v těchto zemích, omezují úřady jejich svobodu a berou jim, co jim před světovou válkou zajistily. Indická vláda a státní tajemník pro Indii vyjednávají co chvíle s vládami jednotlivých dominií, nemohou je však přivést k povolnosti. Jsou samosprávná, nezávislá a poukazují na korunní kolonie, jež státnímu tajemníku pro kolonie podléhají, a přece nejednají s Indy jako s britskými poddanými.

CIZÍ DRŽAVY

Přes sto let hledali Portugalci cestu do Indie a když 20. května 1498 přistali v Calicutu, bezmála rovněž tak dlouho jí střehli. Střediskem jejich indického obchodu byla Goa. Z ní ovládali celé západní pobřeží a vydatně těžili ze své námahy. Naštěstím bylo, že zůstali od 1580 do 1640 připojeni ke Španělsku. Jejich dotavadní spojenci nebo aspoň přátelé Nizozemci a Angličané se dali do válek se Španěly a Portugalci trpěli. Nizozemci je připravili skoro o všechny indické državy, jenže se dlouho ze svých úspěchů netěšili. Tlačili se Francouzi a postupovali zcela jiným způsobem než jejich předchůdci. Neopírali se toliko o své vojsko, nýbrž tvořili domorodé armády. Z Pondicherry nabízeli pomoc nejbližším vládcům, vyzbrojili a vycvičili jejich vojska a dobývali země za zemí, napřed pro své přátele a spojence, později pro sebe. Některé země spravovali jako vlastní provincie v jiných ponechali indická knížata, avšak dozírali na jejich

vládu a správu. Toto zařízení zachovali Angličané, když za napoleonských válek zlomili poslední zbytky francouzské moci a celou Indii si vzali. Po Nizozemcích v ní nezůstalo skoro ani památky; Portugalci a Francouzi se přece jen honosí indickými državami.

PORTUGALSKÉ

Východní panství portugalské se v Indii scvrklo na provincii Goa, území Daman, Pragana-Nagar-Avely a ostrůvek Diu s blízkými dvěma osadami. Spravuje je generální guvernér, jenž sídlí v Panjimu neboli Nové Goi. Všechny državy zaujímají 3,783 km² a bydlí v nich 570.426 lidí. Přístav Goa je jeden z nejlepších v presidenci bombayské. Město má podle sčítání z r. 1921 531.592 obyvatelů. Hindové jsou v převaze, muslimů je málo. Křesťané se štěpí na kasty jako hindové. Arcibiskup sluje primas Východu a patriarcha Východní Indie. Jeho pravomoc sahá daleko do Britské Indie. Hindové a muslimové mají úplnou náboženskou svobodu a všichni požívají stejných práv jako obyvatelé vlastního Portugalska. Volí zástupce do lisabonského parlamentu a třebas byli barevní, dospívali a dospívají v Portugalsku k nejvyšším úřadům. Jsou úplně spokojení a netouží, aby se dostali pod vládu a správu britskou.

FRANCOUZSKÉ

První francouzská obchodní výprava dospěla do Indie r. 1603. Vyslali ji kupci z Rouenu, aby si zajistili aspoň částku indického dovozu a vývozu. Byli slabí, vláda je nepodporovala a podnik se ztroskotal. Teprve kardinál Richelieu soustředil pozornost vlády na obchodních stycích s Indií a založil r. 1642 Compagnie d'Orient, jež se však hrubě neosvědčila. Velký národní hospodář Colbert udělil r. 1664 Compagnie des Indes rozličné výsady a vyhradil jí obchod s Indií na padesát let. Její předseda Caron zřídil r. 1668 ústřední obchodní jednatelství v Suratu. Dostal se

do rozporu s Nizozemci a jeho společnost byla ráda, že se r. 1674 uchytila v pobřežní vesničce Pondicherry, z níž vybudovala ohnisko hospodářského, politického a vojenského rozmachu.

Z bývalé slávy zbylo Francouzům v Indii pět osad: Pondicherry, Chandernagor, Karikal, Mahé a Yanaon, dohromady 507 km² a podle sčítání z r. 1931 286.410 obyvatelů. Guvernér sídlí v Pondicherry. Bydlí tam rovněž arcibiskup a četní misionáři, kteří se rozcházejí po Britské Indii. Pondicherry nemá přístavu. Lodi se zastavují na půldruhého kilometru od pobřeží a skládají zboží i cestující na silné lodice.

Obyvatelé francouzské Indie jsou zastoupeni v pařížském parlamentě senátorem a poslancem.

Osady těží značně z činnosti misionářské, neboť jsou ohnisky školní výchovy a s ní spojených styků hospodářských.

III

BRITOVÉ V INDII

Nejnovější vykopávky v severozápadním koutě Indie ukazují památky vyspělé osvěty dávno před úsvitem dějin. Kdož ji vytvořili — snad Dravidové — pocházeli z národů středomořských, nebo se hojně stýkali s kolébkou osvěty egyptské a obzvláště sumersko-babylonské. Na nejstarší osvětě budovali přistěhovalci arijští novou, jež časem pokryla celou Indii a dala jí jediný domácí nátěr. Prvky cizí, západní, snad do ní vnikaly, avšak nebylo jich mnoho a nebyly přímé. Procházely Persií a snad též Rudým mořem a Indickým oceánem. Teprv mladistvý dobyvatel Alexander Veliký přinesl do Indie, co vypěstovali Řekové, když se zmocnil r. 326 nevelkého úseku severozápadního koutu. Posádky tam zůstaly, byly však brzo po jeho smrti r. 321 vypuzeny a přímá výměna osvěty indické s řeckou přerušena. A přece Řekové po sobě zanechali paměť, neboť se udrželi po delší dobu ve státu baktrijském, jenž sousedil na severozápadě s Indií.

MUSLIMŠTÍ DOBYVATELÉ

Bezmála tisíc let žila Indie opět sama sobě. Až koncem sedmého století se k ní přiblížili muslimští dobyvatelé arabští. Mnoho nového neměli. Arabská osvěta se rodila a oni sami se hlouběji do Indie nedostali. Muslimský nápor neustával a byl koncem desátého století zesílen ze státu, jehož hlavním městem byla Ghazna, ležící západně od Kabulu. Afganci vedení Turky zabírali kraj za krajem, zemi za zemí, až založili r. 1206 říši s hlavním městem Delhi. Vladař podělo val své pomocníky a důvěrníky lény, i rostly státy a státečky nezávislé a závislé podle toho, seděl-li na trůnu v Delhi muž slabý nebo silný. Silní, jako Alaaddin (1296—1315), se nespokojili severní Indií, nýbrž si razili pahorkatinou Vin-

dhyajskou cestu do jižní, kde zakládali nové a nové provincie, jež se ponenáhlu proměňovaly v léna. Vzdálenější hindické státy uznaly buď svrchovanost delhického pána anebo si zachovaly nezávislost, měly-li oporu v silném vojsku a spokojených poddaných.

Vládcové z Ghazny a Delhi byli rozličného původu a vzdělání, avšak všichni podporovali vědy a umění. Poskytovali útulku a obživy všem, kdož byli nuceni opustiti rozpadající se říši arabskou nebo rostoucí perskou a z Bagdádu, Mešhedu, Buchary a Samarkandu spěchali do severní Indie. Přinášeli osvětu islámskou, vybudovanou na prvcích starého Orientu původem perských a hellenistických. Muslimští vládcové ji šířili po Indii. Dosvědčuje to nejedna památka, kterou zanechali ve svých sídlech. Mešita Kutbaddinova v Delhi poutá dodnes pozornost znalců staršího stavitelského umění muslimského a je spolu důkazem, že se cizí osvěta muslimská spojovala s domácí hindickou.

Muslimové přinesli Indii novou řeč, perštinu. Byla od století desátého státním jazykem východní polovice islámského světa, zatlačovala domácí jazyky indické a slučovala muslimské poddané. Slučování, patrné v osvětě a v řeči, nemohlo minouti náboženství. Bylo třeba překlenouti propast, dělící poddané hindické od muslimských pánů, a o to se pokoušeli v patnáctém století mnozí mužové, ze kterých vynikl zvláště Kabir.

ŘÍŠE VELKÉHO MOGULA

Muslimská říše s hlavním městem Delhi se udržovala, ba rostla, třebas byla občas zmítána občanskými válkami a hindickými vzpourami. Ani velký dobyvatel, poturčený Mongol Timur, Tamerlan, jí nezbořil, třebas 1398 jeho vojska vyplenila Delhi. Vrátila se do hlavního města Samarkandu, z něhož Timurovi potomci udržovali svou moc. Timurův pravnuk Babar se vypravil s poturečtěnými kmeny, zvanými Mogulové, z Kabulu na jih, obsadil r. 1526 Delhi a jeho

rod ovládl Indii. Říkalo se mu Velký Mogul, poněvadž jeho členové odvozovali svůj původ od poturčeného Timura.

PORTUGALCI

Skoro současně s vládnoucím rodem Velkého Mogula zasáhl v Indii znova národ středomořský neboli evropský, nikoliv na krátko jako Řekové Alexandrovi, nýbrž trvale. Dal dějinám Indie směr světový a založil nové období.

Na konci sedmého století opanovali muslimové veškeré cesty nejen po souši, nýbrž i po moři, spojující Evropu s Indií. Benátčané si dali mnoho práce, aby si zajistili přímé spojení s jižní a jihovýchodní Asií, avšak marně. Muslimové, třebas rozdrobení, se sdružovali proti nim i proti křižákům, kdykoliv dali najevo, že by se účastnili výnosného obchodu s hedvábím, vzácným kořením a jinými drahocennými výrobky dálných krajů asijských. Měl nadále zůstati nevyčerpatelným pramenem bohatství pro muslimy, soustřeďovati se v Alexandrii a odtud teprv se rozcházeti po Středomoří.

Evropané sídlící při Atlantickém oceánu záviděli Benátčanům a hledali novou cestu do Indie. Našli ji vytrvalí Portugalci. Vasco da Gama plul podél Afriky k jihu, zabočil na jejím jižním konci k severovýchodu a přistal 20. května 1498 v přístavu Calicut v jihozápadní Indii. Nadšení neznalo mezí ani u Portugalců, ani u Indů; vždyť se Indům naskytla příležitost k soutěži. Mohli se vymaniti z područí muslimského aspoň na moři, když jim nemohli odolati na souši. Přijali cizince s otevřenou náručí a cizinci v nich aspoň na počátku viděli přátele, bratry. Přízniili se s nimi pokrevně, přiváděli je ke křesťanství a zakládali osady, jejichž obyvatelé se od svých sousedů hindických a muslimských nelišili, leda náboženstvím a částečně řečí.

ZEMSKÁ SPRÁVA ZA VELKÉHO MOGULA

S rostoucí říší Velkého Mogula neměli Portugalci sporů, pokud nepřevzali tvrzí a nepřisvojovali si pobřeží. S počátku

se věnovali toliko obchodu a Velký Mogul a jeho leníci, jakož i hindická knížata se s nimi rádi stýkali, poněvadž od nich dostali evropské výrobky levněji než od kapitánů lodí egyptských a tureckých.

Z Velkých Mogulů vynikl zvláště Babarův vnuk Akbar. Bylo mu 13 let, když r. 1556 dosedl na trůn. Řídil se radou starších, přiučil se rozvaze a vytrvalosti a po dobrém a po zlém rozšířil svou říši na celou severní Indii. Zajistiv se v ní, překročil pahorkatinu Vindhyajskou a tlačil se na jih, kde si zakrátko přisvojil rozsáhlé země, které hleděl pevně spojiti s hlavním městem. Leníkům nedůvěřoval, proto zaváděl a upevňoval ústřední správu a vkládal vojsko do všech důležitějších měst. Říši rozdělil na větší a menší provincie. V čelo jim stavěl úředníky, které často vyměňoval. Úkolem guvernérovým bylo zabezpečiti pořádek v okolí města, ve kterém sídlil, a vybírati daně a jiné dávky. Na venkově pečovaly o pořádek obce, jimž byla ponechána samospráva. Guvernér jmenoval nižší úředníky. Všichni dostávali buď pevný plat anebo pro sebe spravovali větší nebo menší kraje jako léna. Z nich odváděli do Delhi předepsanou částku, ostatní si ponechali. Odvoláni mohli býti každou chvíli a při úmrtí císařově se sami hlásili o nový úřad.

Úmysl Akbarův a jeho nejbližších nástupců byl dobrý, avšak síly nestačily, neboť nebyli s to, aby v obrovské říši na každého zemského a krajského správce dohlíželi, proto nemohli zabrániti úplatkům a vyssávání lidu. A přece za jejich vlády Indie kvetla a všichni, i venkované, dospívali ke značnému blahobytu.

Soustředivé snahy Velkých Mogulů budovaly základ indického národa, ba jednotné Indie. Ponechali perštinu úředním jazykem, avšak zaváděli hindi čili urdu jako řeč dorozumívací po celé říši. Mluvili jí vojáci a úředníci a roznášeli ji od obrů himalajských až do Madraska. Ponenáhlu vytiskovala tato domácí řeč perštinu i písemnictvím a otvírala Indům dveře k nejvyšším úřadům.

Na počátku byli přední dvořané a úředníci původu cizího. Zanedlouho se mezi ně tlačili též hindové, za Akbara obzvláště radžputové, za jeho pozdějších nástupců muslimové. Zvyky a obyčeje hindické vnikaly do muslimské společnosti a jevily se snahy sjednotiti muslimy s hindy též duševně, nábožensky. Ke sblížení nabádali náboženští blouznivci hindičtí i muslimští. Zdálo se jim, že mají stejné nazírání a lid nečinil mezi nimi rozdílu. Posvátné hroby byly nezřídka navštěvovány stoupenci obou vyznání. Tohoto vývoje chtěl použíti velký císař Akbar, aby sjednotil poddané nábožensky a obrovskou říši zajistil. Zrušil daň z hlavy, jakou byli povinni platiti, kdož nevyznávali islámu; odstranil příliš horlivé vykladače muslimského zákona, bral do své družiny hindické radžputy a svěřoval jim správu důležitých provincií. Po úradě s předními důvěrníky povolal do svého nádherného sídla Fatehpur-Sikri u Agry brahmany, parsy, džainy, jakož i portugalské jesuity a vyzval je, aby před ním rokovali o tom, co je v jejich náboženství společného. Společné prvky vybral a založil nové státní božské náboženství, din-ilahi, jež však po jeho smrti zaniklo. Akbar zemřel r. 1605 a jeho syn a nástupce Džehangir ho pochoval v Sikandře u Agry v nádherném náhrobku, jenž dosvědčuje, jak se tehdy osvěta muslimská sbližovala s hindickou.

Džehangir konal mnoho po radě své rozumné manželky Peršanky Nurdžehan a zůstal ve šlépějích svého otce rovněž jako jeho vnuk Šahdžehan (1627—1659). Třebas vedl četné války v jižní Indii, přece nezapomínal na vědy a umění a zanechal nádherné památky stavitelské. V Delhi vybudoval pevnost, jakož i džami mesdžed, mešitu snad nejvýraznější muslimského světa. Náhrobku Tadž Mahal u Agry, v němž pochoval svou manželku Mumtaz Mahall, se dodnes obdivuje, kdo jej navštíví. Klidného stáří se nedočkal. Onemocněl, jeho synové se hádali a nejsilnější Aurangzeb ho uvěznil v Agře, kde r. 1666 zemřel.

NIZOZEMCI

Za Aurangzeba ustupovali Portugalci evropským soupeřům, Nizozemcům s Angličany a Francouzům. Střehli žárlivě cesty indické, avšak již na začátku sedmnáctého století se stěží bránili náročným Nizozemcům, jimž dopřávali velkého zisku jako překupníkům. Nizozemci se hleděli zmocniti přímého obchodu, což se jim podařilo za španělské nadvlády v Portugalsku. Usadili se pevně na ostrovech Malajských, zvláště na Javě a odtud vytlačovali Portugalce s indického pobřeží. S pomocí anglickou jim vzali po r. 1661 největší část indických držav, avšak dlouho jich neužívali. Vzbudili svými obrovskými úspěchy a vysokými cenami žárlivost svých spojenců a stěží uchránili svých východních ostrovů. Z Indie byli za napoleonských válek vytlačeni úplně.

BRITOVÉ

Angličané se hleděli dostati do Indie bezmála současně s Kolumbem. Hledali do ní severozápadní cestu. Objevili Kanadu, usazovali se v severní Americe, podnikali loupežné výpravy do kolonií španělských a na portugalskou Indii zapomínali. Zabývali se jí po porážce španělského loďstva r. 1588 na popud nizozemský. Královna Alžběta udělila r. 1600 výsadu výhradního obchodu s Indií a Čínou společnosti, jejíž úřední název zněl: The Governor and Company of Merchants of London Trading into the East Indies. Celý národ britský ji podporoval, i zakotvila pevně s pomocí perskou r. 1612 v Perském zálivu a severozápadním koutě Indického oceánu. Nejdůležitější ohniska měla v osadě Surat a na ostrově Bombay, jejž přinesla r. 1661 princezna portugalská věnem anglickému králi.

Ze severozápadního koutu se tlačili angličtí obchodníci do zálivu bengalského a uchycovali se u Madrasu a Calcutty, kde své domy opevňovali a proměňovali v tvrze. Calcuttské říkali Fort William. Vhodná příležitost se jim naskytovala nejen k obchodu, nýbrž i k činnosti politické, dobyvatelské.

Císař Aurangzeb rozpoutal nespokojenost na všech stranách ukrutnostmi, jichž se dopustil cestou k trůnu. Jednotliví guvernérové se přidávali k tomu neb onomu členu vládnoucího rodu, ústřední moc zeslabovali, vlastní posilovali a ubírali se k nezávislosti. Občanské války zostřil Aurangzeb neurvalostí k hindům. Opíraje se o přemrštěné vykladače zákona, v nichž viděl a hledal hlavní oporu, obnovil daň z hlavy, bral hindům chrámy, obracel je k islámu a v jejich svatém městě Benares vystavěl mešitu, která ukazovala výškou, že islám vládne.

Popuzení hindové, zvláště Marathové, povstali, aby zlomili cizí jho. Vedl je prozíravý a vytrvalý Sivadži, jenž s pomocí svých krajanů založil r. 1668 v Západních Ghatech silný vojenský stát. Při smrti Aurangzebově r. 1707 byly základy říše Velkého Mogula otřeseny vojensky, finančně i politicky a nové občanské války živeny nesvorností jeho tří synů. Jednotliví guvernéři čekali na vhodnou příležitost, aby přerušili veškeré svazky s ústředím v Delhi. Asafdžah, guvernér v jižní Indii, vypověděl r. 1723 poslušnost a proměnil svou provincii v nezávislý stát hyderabadský, v němž jeho potomci dotud vládnou.

BRITSKÉ DRŽAVY ROSTOU

Četné občanské války poskytovaly evropským cizincům příležitosti nesmírně vhodné, aby co nejvíce vytěžili a pevně se usadili v Indii. Přidávali se hned k tomu, hned k onomu vůdci odporu, zásobovali ho, pomáhali mu vojensky a za námahu požadovali peníze a půdu. Obchodníci se měnili v kolonisátory, dobyvatele, vládce. Myslitelé a politikové evropští uvažovali o zprávách donesených z Indie a Číny a vybízeli své vlády, aby v obou účinně zasáhly a zajistily si nevyčerpatelné prameny tamního bohatství, chtějí-li ovládnouti světový obchod a s ním celý svět. Myšlenka se ujala ve Velké Britanii i ve Francii. Angličané ji prováděli Východoindickou společností, kdežto Francouzi si r. 1664 upra-

vili Compagnie des Indes, jíž však soustavně a vydatně nepodporovali. A přece prokazovali francouzští velitelé a podnikatelé více důvtipu než jejich angličtí soupeři. Oni to byli, kdož budovali z domorodců armády hned pro toho, hned pro onoho nespokojeného vládce, užívali jich ve svůj prospěch a šířili své državy od pobřeží západního i východního do vnitra. Angličané se od nich učili a že je z Indie vypudili, bylo vinou vnitřních zmatků, které v osmnáctém století ve Francii rostly a jež v napoleonské války vyvrcholily.

Angličané podporovali Aurangzebovy odpůrce a r. 1690 se pevně usadili ve Fort William a tím i v Calcuttě. Měli tři střediska, Bombay, Madras, Calcuttu, jichž hájili proti Francouzům a jejich spojencům a z nichž nabízeli pomoc těm, kdož ji bohatě zaplatili. Velké úspěchy přiměly jiné drobnější anglické společnosti, aby se připojily k Východoindické, čímž vznikla r. 1702 The United Company of Merchants of England Trading to the East Indies, jež byla r. 1708 parlamentem schválena a tím podřízena dozoru koruny.

Indických zmatků využil perský vládce Nadir Šah a podnikl r. 1739 nájezd hluboko do Indie. Vyloupil Delhi a odvezl odtud a z jiných měst památky nesmírné ceny. Velký Mogul pozbýval moci a tím i vážnosti. Peršané si nic nepřisvojovali, zato však Ahmed Šah Durrani, zakladatel nového afganského státu, opanoval r. 1750 značné části severozápadní Indie. Hindičtí Marathové tísnili jednotlivé muslimské vládce a poručeli Velkému Mogulovi v Delhi. Jižjiž se zdálo, že islám podlehne a jeho vyznavači že uznají vládu a správu hindickou. Francouzi šli s Marathy a Angličané, aby jim vítězný postup zamezili, se přidali k muslimům. Třebas v Evropě občas uzavřeli s Francií mír, v Indii a v jiných državách zámořských válka trvala a Francouzi ztráceli spojence za spojencem, území za územím.

V druhé polovici osmnáctého století usilovala Východoindická společnost o nadvládu v celé Indii. Robert Clive, jenž od r. 1750 vedl britské a indické vojsko, zosobňoval zájmy a tužby svého národa a ocelovou rukou drtil každého, kdo se mu postavil do cesty. Rozhodné vítězství, jehož dobyl u Plassey 23. června 1757 nad spojenci Francouzů, zajistilo mu celou severovýchodní část Indie. Dal si je důkladně zaplatiti od Mira Džafara, uchazeče o bengalský trůn. Dostal £ 2,340.000 ve zlatě, Calcuttu s okolím a dozor na sousední trůny, na něž dosazoval, kdož více platili, a sesazoval, když projevili odpor nebo když se vyskytli jiní, kteří nabízeli výhody větší. Měl příjmy nesmírné. Úředníci a důstojníci se řídili jeho příkladem, trýznili domorodce a když je stíhal, obžalovali ho v Londýně. Opustil Indii r. 1767, aby se hájil před výborem dolní sněmovny. Sněmovna pokárala r. 1773 jeho činnost a Clive z lítosti si vzal následujícího roku život.

Warren Hastings přišel 1772 do Indie jako guvernér bengalský. Následujícího roku ho londýnský parlament jmenoval prvým generálním guvernérem, čímž mu podřídil guvernéra bombayského a madraského, neboť Bengalsko mu zůstalo. Na jeho vládu a správu měl dohlížeti ředitelský sbor Východoindické společnosti, leč ten úřadoval daleko a Hastings jednal po svém. Upravil vybírání daní, zařídil soudnictví, položil základy stráže bezpečnosti a šířil državy. Na knížatech vymáhal nové a nové poplatky, avšak chránil jich před vyděračstvím svých podřízených, kteří si stěžovali. Koruna nesvěřila stížnost dolní sněmovně, nýbrž lordům. Vyšetřovali ho po sedm let a uznali, že nemá viny.

Londýnský parlament prohlásil 1784 veškeré snahy dobyvatelské za protivné přání, cti a politice britského národa — a přece lord Wellesley, jenž přišel 1798 do Indie jako generální guvernér, dobyl zemí a sesadil vládce jako žádný z jeho předchůdců. Měl za úkol francouzskou moc nejen zlomiti, nýbrž francouzské vojáky z Indie úplně vypuditi.

Napoleon Bonaparte se touže dobou vypravil do Egypta, aby si v něm zřídil oporu válečného postupu. Chtěl napodobiti Alexandra Velikého a zničiti Velkou Britanii obsazením Indie a zabráním největšího pramene jejího zdaru. Z Egypta psal Marathům, ať se přihotoví k rozhodnému boji, že jim s celou silou přikvapí na pomoc. Nedostal se k tomu, vrátil se s nepořízenou domů a francouzští vojáci a spojenci v Indii trpěli. Spojení s vlastí bylo přerušeno, nebyli zásobováni ani zbraněmi a střelivem, ani novými bojovníky; Angličané na ně doráželi se všech stran. Zmocnili se Delhi 1805, Marathy zničili nebo aspoň vyhnali a Velkého Mogula si úplně podřídili. Ponechali ho na trůně, avšak sami určovali nejen jeho příjmy, nýbrž veškeré počínání. Byl stínem dávné slávy a zmizel za povstání 1857. Posledního císaře odvezli do Rangoonu, kde 1862 zemřel.

Velká Britanie vládla 1823 od Perského zálivu do Singapore. Nebylo odpůrce, který by se proti ní byl postavil. Výsadu obchodní ztratila Východoindická společnost r. 1813. Od té doby se mohli účastniti obchodu s Indií všichni rození Angličané. Třebas často a často prohlašovala, že se nebude míchati do věcí vnitřních států, se kterými uzavřela smlouvy přátelské a spojenecké jako rovná s rovnými, přece se po 1813 snažila, aby si je podřídila. Lord Hastings (1813 až 1823) vybízel své zástupce, residenty, které posílal do jednotlivých států, aby si nepočínali jako vyslanci, nýbrž jako diktátoři a zasahovali do všech vnitřních záležitostí. Knížata mají poznati, že podléhají svrchovanosti britské.

Postup Hastingsův a jeho nástupce se nelíbil parlamentu, jenž se 1833 usnesl, že Východoindická společnost má spravovati indické imperium, jako by jí bylo svěřeno korunou. Generální guvernér smí vykonávati vládu a správu nikoliv samostatně jako dotud, nýbrž v radě s vědomím a souhlasem předností čelných úřadů. Správa Bengalska, jež byla v rukou generálního guvernéra, svěřena za lorda Dalhousieho (1848—1856) zvláštnímu guvernérovi.

Lord Dalhousie nahrazoval indické důstojníky britskými, posiloval britský vliv v jednotlivých státech, sesazoval nepovolné vládce a zabíral jejich země, čímž připravoval povstání jedné části indického vojska. Vypuklo v květnu 1857 a omezilo se na kraj mezi Delhi a Lucknow. S pomocí domorodých vládců, najmě nepalského, jakož i věrných indických pluků bylo do konce téhož roku bezmála úplně potlačeno.

Východoindická společnost ustoupila 31. října 1858 koruně. Škody neměla. Více než sto milionů liber ve zlatě odnesla z Indie a na sedmdesát milionů si za ní napočítala. Londýnská vláda tuto sumu uznala a jako státní dluh uvalila na Indii. A přece se Společnost zmocnila Indie pomocí indického vojska a za indické peníze. V pamětním spise, který podala 1858 londýnskému parlamentu, praví: „Indické državy Velké Britanie byly získány a chráněny zdroji plynoucími z těchto držav. Britský ministr financí na ně nedal nic." Dividendy Společnosti a její závazky ve Velké Britanii byly hrazeny jedině z příjmů Indie. Výlohy vzniklé potlačením vzpoury námezdních vojáků, jakož i náhradou poškozeným Britům a britským stoupencům byly rovněž přičteny k veřejnému dluhu indickému. S útratami za válku habešskou r. 1867 dosáhl indický dluh sumy £ 140 milionů.

VLÁDA A SPRÁVA ZA SPOLEČNOSTI

Obchodníci londýnští se sdružili 1599 ve Východoindickou společnost, jež měla vybudovati přímé spojení s Orientem. Správu společnosti vykonával guvernér s generálním sborem či dvorem majetníků a sborem ředitelů. O podniky a věci společnosti v Bombay, Madrasu (Fort St. George) a Calcuttě (Fort William) pečoval tamní president či guvernér s radou složenou ze starších úředníků. Bombaysko, Madrasko a Calcuttsko byly presidence navzájem nezávislé a podřízené sboru ředitelů v Londýně.

Ponenáhlu dosáhla Společnost svrchované moci v Indii. Její působnost se nesmírně rozšířila, správa ochabovala, domorodci trpěli a zájmy společnosti ustupovaly zájmům nesvědomitých jednotlivců. Parlament londýnský zasáhl a ustanovil 1773 generálního guvernéra se čtyřmi rady, aby spravoval presidenci fort williamskou (Bengalsko) a dohlížel na Madrasko a Bombaysko. Oběma podřízeným presidencím zakázal parlament vésti válku nebo uzavírati smlouvy bez souhlasu generálního guvernéra v radě, leda že by toho bylo nezbytně třeba.

Zákonem z 1784 upravil parlament v Anglii dozorčí sbor a správou v každé ze tří presidencí pověřil guvernéra se třemi rady, mimo ně i s vrchním vojenským velitelem. Moc generálního guvernéra v radě rozšířil 1793.

Společnost byla přinucena zákonem z r. 1833, aby zanechala obchodu a věnovala se vládě a správě svých rozsáhlých zemí, jako by jí byly svěřeny korunou. Týmž zákonem udělil parlament generálnímu guvernéru v radě veškerou správu věcí civilních i vojenských, jakož i moc zákonodárnou. Tento stav potrval v podstatě i po 1858, leda že se generálnímu guvernéru říkalo místokrál, kterýž název však není žádným zákonem odůvodněn.

BRITSKÁ KORUNA SE UJME VLÁDY A SPRÁVY

Vzpoura domorodého vojska ukázala britskému parlamentu i lidu potřebu, aby se sami ujali vlády a správy v této největší britské državě. Stalo se to zákonem o lepší vládě v Indii v srpnu 1858. Země East India Company připadly koruně a moc, kterou Společnost vykonávala, svěřila koruna státnímu sekretáři pro Indii. Měl míti po boku patnáct doživotních ředitelů a dostávati i s nimi plat z příjmů indických. O účasti Indů ve vládě a správě nebylo řeči.

Generální guvernér lord Canning psal 25. září 1857 krá-

lovně Viktorii, že by se velká část evropské společnosti indické radovala z rozkazu, aby byl každý hind a muslim prohlášen za psance a nebylo žádnému domorodci dovoleno sloužiti ve státní službě, leda nejnižší. Rovněž že by si přála, aby byli Angličané vzdáleni od domorodců, poněvadž v ně nemají důvěry. Královna se touto radou neřídila a ve svém prohlášení z r. 1858 slíbila, že zachová všechna práva domorodých knížat zaručená smlouvami a že se přičiní, aby plnila svou povinnost k domorodcům indickým, jako ji plní ke svým ostatním poddaným. Každý domorodec že bude svobodně a nestranně přijat do státního úřadu, prokáže-li potřebné vědomosti. Název císařovny indické přijala po zákonu z 1876.

Správa Britské Indie spočívá na zákonech anglického parlamentu, doplněných indickými zákony a nařízeními. Koruna vládne státním tajemníkem pro Indii s patnáctičlennou radou, již sám jmenuje na 10 let, načež může býti jmenování obnoveno na 10 let a potom ještě na 5 let. Podle nové úpravy nemá býti v radě méně než 8 a více než 12 členů jmenovaných na 5 let. Polovičku vybírá státní tajemník z mužů, kteří aspoň 10 let a sice nejdéle před 5 roky v Indii bydlili. Nikdo z nich nesmí býti členem parlamentu. Indická rada velké moci nemá, neboť je pouhým poradním sborem. Státní tajemník aby dbal přání londýnského parlamentu, jakož i indické vlády, jež je přesvědčena, že zná indické potřeby lépe než státní tajemník, který mnohdy Indii ani nenavštívil, nebo než parlament, jenž se s Indií přímo nestýká. Státní tajemník se často mění, proto za stálost postupu v Indii ručí leda tamní vláda.

SPRÁVA BRITSKÉ INDIE

V Indii zastupuje korunu generální guvernér a výkonní členové jeho rady. Všechny jmenuje koruna na dobu neurčitou, podle zvyku na 5 let. Výkonná rada, Executive Council, má 7 členů, kteří spravují školství, zdravotnictví

a zemědělství; vnitro; finance; obchod; průmysl a dělnictvo; spravedlnost; vojsko. Místokráli je vyhrazena správa zahraničních záležitostí. Železnice jsou podřízeny vrchnímu komisaři se železničním sborem, přičleněnému k odboru obchodnímu. Vrchní vojenský velitel bývá řádným členem výkonné rady a řídí odbor armádní. Výkonná rada se může shromážditi, kdekoliv generální guvernér určí. Obyčejně zasedá v Delhi a Simle. Koná-li výkonná rada své porady v Madrasku, Bombaysku nebo Bengalsku, jsou guvernérové těchto presidencí mimořádnými jejími členy.

Každý člen výkonné rady je vlastně státním ministrem a rozhoduje o obvyklých věcech svého odboru. Pouze kde zamýšlí pozměniti usnesení nebo návrh provinciální vlády, podá zprávu místokráli. Běží-li o záležitost týkající se též jiného odboru, oznámí ji jeho přednostovi.

Výkonná rada se schází jako ministerstvo jednou nebo dvakrát za týden. Jsou-li názory rozličné, rozhoduje většina, avšak místokrál má právo určiti, co sám za dobré uzná.

Každému členu výkonné rady pomáhá tajemník, jehož práva a povinnosti jsou obdobné stálému podtajemníku státnímu jednotlivých ministerstev londýnských. Dozírá na vedení úřadu a o každé důležitější věci podává zprávu nejen svému představenému, nýbrž i místokráli.

Všechny nálezy indické vlády vydává generální guvernér v radě.

V čele každé provincie stojí guvernér se tří- nebo čtyřčlennou výkonnou radou. Generální guvernér navrhuje státnímu tajemníku vrchního velitele armády, guvernéry jednotlivých provincií a členy jejich výkonných rad. Státní tajemník je předkládá koruně ke jmenování.

ZÁKONODÁRNÁ MOC

Prvotně vykonával zákonodárnou moc v Britské Indii generální guvernér, když svolal výkonnou radu za účelem zákonodárným. Po zákonu z 1861 byl povinen ji rozmnožiti

ne méně než šesti a ne více než dvanácti členy dodatečnými; 1892 zvýšen jejich počet na 16, z nich 6 úředních a 10 neúředních, jež jmenoval na dvě léta. Čtyři neúřední mu doporučili dodateční členové provinciálních zákonodárných sborů, jednoho obchodní komory v Calcuttě. Zbylých pět vybíral z rozličných vrstev obyvatelstva. Guvernéři jednotlivých provincií rovněž rozmnožovali svou výkonnou radu členy dodatečnými za účelem zákonodárným. Usnesení zákonodárného sboru nabyla platnosti souhlasem generálního guvernéra, avšak královně zůstalo vyhrazeno právo zrušiti prostřednictvím státního sekretáře též schválená usnesení.

Zákonem z 1892 byl počet členů indických zákonodárných sborů rozmnožen a generálnímu guvernéru v radě přiznáno právo určiti zásady, jichž třeba dbáti při výběru členů dodatečných. Výběr členů byl 1909 v Madrasku a Bombaysku nahrazen nepřímou volbou ze skupiny hindické, muslimské, evropské, statkářské, obchodní a universitní. Počet volených zástupců i v zákonodárném sboru ústředním, jenž měl 60 členů, rozmnožen na 32, takže nabyli většiny. Prvotně neměly zákonodárné sbory ani moci zákonodárné, ani dozoru na výkonné úřady, ani práva hlasovati o rozpočtu. Vyslechly, co jim generální guvernér nebo guvernéři provinciální přednesli, a někdy něco poradily. Po zákonu z 1892 směly rokovati o rozpočtu, avšak nikoliv o něm hlasovati. Teprv 1909 směli guvernéři bengalský a bombayský dovoliti rozhovor o rozpočtu a dotazovati se jednotlivých členů na úsudek. I při této omezené působnosti vykonávali dodateční členové značný vliv na výkonné rady a sami se učili odpovědnosti.

PROVINCIE

Britská Indie se dělila na 15 provincií. Vznikly z důvodů nahodilých. Nikdo nedbal jazyka, původu, dějinného a hospodářského vývoje, ani potřeby správní. Desíti, které mají v čele guvernéra, se říká guvernérské. Jsou to Assam, Bengal,

Bihar and Orissa, Bombay, Burma, Central Provinces, Madras, Punjab, United Provinces, Agra and Oudh a North-West Frontier Province. Mimo ně stojí Baluchistan, jakož i správní kraje Delhi, Coorg, Andamany, Nikobary, Ajmer-Merwara. Vládu a správu v nich řídí Chief Commissioner, vrchní komisař, jejž ustanovuje ústřední vláda jako svého jednatele.

Každá provincie, madraskou vyjímajíc, se skládá z divisions, území, a každé území z distriktů, krajů. Území spravuje Commissioner, kraj Collector and Magistrate, jak se mu říká v Bombaysku, Bengalsku, Madrasku a Agře, nebo Deputy-Commissioner, jak se jmenuje jinde. V Madrasku není území, divisions, proto je Collector podřízen vládě provincie. Komisař vykonává dozor na správu, kdežto výběrčí zahrnuje vládu i správu. Je nejen úředníkem výkonným, nýbrž též soudcem. V některých provinciích se kraje dělí na okresy, taluky nebo tahsily, které se skládají ze skupin obcí.

Východoindická společnost zavedla smluvní civilní správu, Covenanted Civil Service. Koruna ji zachovala a jejím členům vyhradila vyšší místa správní, vyjímajíc soudce vysokého soudního dvoru. Místokrál, členové jeho výkonné rady jakož i guvernéři Calcutty, Bombaye a Madrasu nebývají úředníci civilní správy, nýbrž britští politikové. Svůj úřad vykonávají po pět let, kdežto v Indian Civil Service trvá služba 25 let. Členem Civil Service se stane, kdo se podrobí zkoušce. Prvotně byla přístupna toliko Britům, 1879 se však otevřela též Indům, kteří prokázali zásluhu a schopnost a přihlásili se v Anglii. Kdož obstáli, byli zařaděni do služby provinciální. Provincial Civil Service a Subordinate Service jsou nižší stupnice, do kterých se ponenáhlu ustanovovali hlavně Indové a Anglo-Indové.

O příjmy se dělila vláda ústřední s provinciálními. Z úředního názvu výběrčí, Collector, je patrno, že Východoindická společnost pečovala najmě o peníze. Krajský úředník, Collector, požíval velkých svobod, třebas byl odpověden guvernérovi.

IV

NÁRODNÍ PROBUZENÍ

Muslimští dobyvatelé a páni považovali Indii za cizinu, proto se v ní nepříznili pokrevně ani s hindy, ani s těmi, kdož islám přijali. Hledali oporu ve své muslimské vlasti, odtud si brali manželky a tam hledali snoubence pro své dcery. Teprv za Velkého Mogula Akbara (1556—1605) se dívali na Indy jako na přátele. Brali si indické dívky za ženy, indické zvyky a obyčeje se mezi nimi šířily, hindi neboli urdu se vyvíjel v jazyk obcovací a islám dostával nátěr indický. Ani Portugalci a Francouzi se neštítili hindů a muslimů, třebas barevných. Nizozemci se s počátku řídili jejich příkladem a ani Britové nepohrdali indickou šlechtou, nýbrž si brali její dcery za manželky.

BRITOVÉ A INDOVÉ

V polovici století devatenáctého se klidné soužití měnilo. Britové zapomínali na služby, které jim domorodí vládcové a čelní mužové prokázali, nedůvěřovali jim, hleděli je z vojska i ze společnosti vymýtiti. Parníky urychlily spojení s Evropou a průplav Suéský, jenž byl 1869 otevřen, poskytl všem Britům příležitosti, aby vlast často navštěvovali. Silnice a železnice spojovaly ponenáhlu všechna větší města, bezpečnost rostla a britští úředníci i důstojníci se ženili doma a brali své manželky do Indie, kde žili po způsobu anglickém. Ženy se se společností indickou skoro ani nestýkaly. Na Indy, třeba vznešené a vzdělané, se dívaly jako na pokrevence svého služebnictva. Jejich řeči nerozuměly, dějin a vzdělanosti neznaly, opovrhovaly jimi jako barevnými. Společnost britská se uzavírala nejen doma, nýbrž i v úřadech.

Prohlášení královny Viktorie z r. 1858 slibovalo Indům přístup do všech úřadů. Ke skutku bylo daleko. Vyšší místa byla vyhrazena Britům a členové Indian Civil Service utvo-

řili kastu, která jediná v Indii vládla a ji spravovala. Neustoupili nikomu, ani místokráli. Lord Ripon hleděl 1883 leccos pozměniti. Britské úřednictvo se postavilo proti němu a vyhrálo. Britský parlament nedal vyšetřovati ani jediné stížnosti na úřednictvo, jen aby neotřásl jeho silou. Chování se britské společnosti, úřednictva, jakož i vlády londýnské a indické přivádělo vzdělané Indy k přesvědčení, že měří jinou měrou sobě a jinou jim, poněvadž jim nechtějí dopřáti, čeho se sami domáhali a čím se chlubili. Srovnávali věci ve Velké Britanii s indickými a poznávali, že britská správa zanedbává školství a průmysl a nepečuje leda o vojsko a o železnice. Způsob vládní a správní, který na Indii naštěpovala, že se pro Indii nehodí anebo aspoň že se nevyrovná samosprávě, kterou měly venkovské obce. Byly to právní a správní jednotky, seskupovaly se v kraje a na nich se budovala zemská samospráva. To všechno zmizelo a s tím zmizel po názoru Indů i národní blahobyt.

ÚČINKY ANGLICKÉ SPRÁVY A VÝCHOVY

Rodící se národní noviny zveličovaly křivdy vlády a útočily nejen na ni, nýbrž i na Angličany. Místokrál lord Lytton je chtěl udusiti strohým zákonem z r. 1878. Státní tajemník mu to dovolil, čímž Indy ještě více podráždil. Gladstone nesouhlasil a když se sám 1880 ujal vlády, poslal do Indie lorda Ripona, aby tam provedl důležité opravy. Dopřál Indii tiskové svobody, noviny psaly o veřejných věcech a oznamovaly vládě, co zachvívá myslícími Indy. Schvalovaly, že místokrál upravil městské rady, rozšířil jejich činnost, křísil vesnickou a okresní samosprávu a ponechával lidu volbu zástupců. Ujímal se rolníků a chtěl zajistiti, aby byla pozemková daň zvyšována jen tehdy, stoupnou-li ceny.

Výsledky indické správy se jevily. Mládež, která vychodila britské školy, mluvila a četla anglicky. Angličtina a anglická školní osnova překlenula rokle dělící jednotlivé národnosti a kasty; železnice, parníky, poštovní úřady, telegrafy zasypá-

valy tyto rokle, společný zájem se jevil a nabádal ke společnému cíli. Národní seménko se ujalo, vzešlo a že vybujelo dříve, než se kdo nadál, bylo zaviněno postupem společnosti anglo-indické proti správě lorda Ripona, jenž chtěl dopomoci indickému lidu aspoň částečně k jeho právu a připoutati jej vděčností ke své vlasti. Anglo-Indové se tomu opřeli tvrdíce, že jediný národ, který má nějaké právo na Indii, jsou Britové.

Lord Ripon mínil, že odstraní rozdíly plemenné při trestním řízení a že venkovské soudy budou rozhodovati o vině či nevině domorodců, Angličanů i míšenců. Proti tomu povstali angličtí úředníci a Britové i míšenci se k nim přidali a zahrnovali vládu londýnskou žádostmi, aby byl odvolán. Tento postup otvíral domorodcům oči. Seskupovali se a radili se, jak by uhájili aspoň těch drobtů, které s vládního stolu padají.

VŠEINDICKÝ NÁRODNÍ KONGRES ZALOŽEN

V Calcuttě bylo od 1876 Indické sdružení, Indian Association, jež se zabývalo politickými věcmi. Nadaný a nadšený mladík Surendra Nath Banerjea (Banerdži) v něm byl hlavním činitelem. Dostudoval v Anglii, složil zkoušku do Indian Civil Service, byl jmenován, avšak po nějakém čase ze smyšlených důvodů svého místa zbaven. Jezdil po Indii, hledal druhy, konal přednášky a zanedlouho se přesvědčil, že podobně jako on cítí a soudí na sta, ba na tisíce odchovanců škol anglických a že je třeba, aby se seskupili a soustavně pracovali pro blaho vlasti. A. O. Hume, bývalý člen Indian Civil Service, mu radil, aby vlasteneckou činnost sjednotil ve Všeindickém národním kongresu. The All-India National Congress konal prvou valnou hromadu o vánocích 1885 v Bombayi. Měl za účel sloučiti v národní celek rozličné a nesouladné prvky, z nichž se skládá oby-

vatelstvo Indie, duševně, mravně, sociálně a politicky probouzeti národ takto vzniklý a upevniti jednotu mezi Anglií a Indií odstraněním všeho, co je nespravedlivé nebo Indii škodlivé. První valné hromady se účastnilo 72 zástupců, druhé již 440 a čtvrté více než 1.200. Byli to velkou většinou advokáti, žurnalisté, učitelé, profesoři, obchodníci, průmysloníci, avšak též statkáři, členové rozličných kast a rozličných náboženských obcí, jakož i ženy. Kongres mínil budovati pouze na podkladě národním, nikoliv náboženském, proto otevřel dveře všem, i ženám a utištěným. Městští vlastenci se domlouvali s venkovskými, nižší úředníci čtli usnesení Kongresu, vykládali o něm a procítali k národnímu vědomí. Kongres zachovával úplnou věrnost britské koruně a vážil si britského národa, opíral se však přestřelkům a nespravedlivostem úředníků. V Londýně založil 1892 odbočku, aby poučovala britskou veřejnost o tužbách Indů.

Mladší a vášnivější vlastenci se seskupovali kolem listu *Kesari, Lev*, jejž vydával od 1890 v marathi brahman B. G. Tilak, jakož i kolem jeho anglického týdeníku *The Maratha*. Tilak narozený 1856 byl právník, jenž znal starou řeč indickou, indické dějiny a hájil v obou listech nejen svých krajanů, nýbrž i drobných anglických obchodníků, utiskovaných velkými podnikateli a vládou, o niž se opírali.

Snahy Kongresu se zamlouvaly též muslimům, již vyslali 1890 na šestou valnou hromadu v Calcuttě 156 zástupců, aby ujednali společný postup nejen ve věcech politických, nýbrž i sociálních. Založiť Kongres 1887 odbočku Social Conference, aby se každého roku radila o pozvolném a soustavném odstraňování vad kastovních a náboženských a důsledně prováděla, na čem se usnese.

Vláda indická na počátku Sjezdu přála domnívajíc se, že jí pomůže udržeti dobrou vůli vzdělaných jednotlivců a mírniti rozbroje společenských tříd. Nenadála se, že by se míchal do věcí politických a nebála se ho, třebas by to učinil, jsouc jista podporou muslimskou. Teprv když se objevila u musli-

mů snaha obdobná, se zarazila a hleděla muslimy získat. Stalo se to 1892, kdy byl zákonodárný sbor imperiální neboli generálního guvernéra rozmnožen dodatečnými členy, jež jmenoval místokrál po návrhu místních rad a společenstev. Byl to prvý nesmělý krok na cestu volební.

Národní kongres se s místními a provinciálními odbočkami přeměňoval v parlament nové Indie. Na valnou hromadu se koncem každého roku scházelo na tisíce zástupců z celého indického světa; poznávali se, domlouvali se a kladli požadavky, které uznávali za spravedlivé i rozvážní vyšší úředníci. Radili se nejen zástupcové vzdělanců nebo měšťanů, nýbrž i členové vznešených rodin statkářů, městských a okresních rad, soudcové, universitní profesoři, inženýři, venkovští obchodníci, sedláci. Nebylo mezi nimi rozdílu ani kastovního, ani stavovského. Angličané, kteří se jednání zúčastnili, jim vzdávali plnou chválu tvrdíce, že by si ani vzdělaní Britové nepočínali umírněněji a účelněji. Projevy nové Indie, nového indického národa se šířily a prohlubovaly.

NÁRODNÍ HNUTÍ ROSTE

Lord Ripon dovolil, aby též soukromníci pečovali o školství obecné a střední. Působením členů Kongresu se množily střední školy a koleje. Počet jejich odchovanců rostl a tím přibývalo stoupenců Kongresu. Přičiněním vlády, jež dopřávala muslimům lepších míst na úkor hindů, se zástupcové muslimští ponenáhlu Sjezdu stranili udávajíce za důvod, že jeho tajemník Tilak doporučuje ve svých listech příklad hindického reka Sivadžiho, jenž ozbrojenou rukou před dvěma stoletími potíral muslimské dobyvatele a zabezpečoval svobodu svým ujařmeným krajanům.

Muslimové proti Kongresu nic nepodnikali a hnutí národní se klidně rozvíjelo až do 1903, kdy mu napomohl k netušenému rozmachu místokrál lord Curzon. Domníval se, že je zarazí nebo znemožní, zmenší-li počet středních škol a zvýší požadavky anglických universit. Kdo se mu opřel

veškerou silou, byl Tilak. Hlásal ve svých listech bojkot britského zboží a doporučoval svadeši, svůj k svému. Bojkot nebyl připraven, nemohl býti náležitě prováděn, a přece se pro něj na valné hromadě 1905 prohlásili všichni politikové i umírnění. Lord Curzon dával, kdykoliv se mu naskytla příležitost, najevo, že opovrhuje barevnými, nejen obyčejnými, nýbrž i knížaty. Byli ochotni vítati císaře a krále a složiti mu hold, ale nechápali, proč mají oslavovati jeho služebníka Curzona. Odkloňovali se od něho a posilovali hnutí národní, čímž zavdali straně liberální, jež při volbách 1905 zvítězila, vhodnou záminku, aby ho odvolala. Státním tajemníkem pro Indii se stal Gladstoneův odchovanec a životopisec John Morley a místokrálem jeho přítel Gilbert J. Elliot lord Minto. Oba se snažili napraviti, co lord Curzon pokazil.

Tilak a kdož stejně smýšleli, upozorňovali na vítězství barevných Japonců nad bílými Rusy a hlásali, že je povinností každého nasaditi nejen majetek, nýbrž i život za národní svobodu. Vlastní lidé mají vládnouti a spravovati, nikoliv cizinci, kteří při každé příležitosti dávají najevo, že opovrhují nejen indickými lidmi, nýbrž i jejich náboženskými a společenskými zvyky.

SPOLEČENSKÉ ÚTISKY

Pramenem nechuti k Angličanům nebyly záležitosti politické, nýbrž hospodářské. Indové, zejména vzdělaní, napodobovali Angličany. Jejich denní výdaje rostly, příjmů nebylo. Ve vládních školách se jim dostalo literárního vychování, nikdo však jim neposkytl návodu k odborům technickým, obchodu nebo řemeslu. Jaký div, že kdož vychodili školy anglické, chtěli se míti jako Angličané a zdráhali se hledati obživu v zaměstnání otcově. Úřady, banky, železnice jich nepřijímaly, neboť dávaly přednost Angličanům nebo aspoň anglo-indickým míšencům. Vzdělaný Ind se hleděl uchytiti jako učitel. Plat měl bídný, jeho nespoko-

jenost rostla. Kdo se přece oddal obchodu, nebyl s to, aby soutěžil s Evropany a v průmyslu se mu dařilo ještě hůř. Všechna zřídla petrolejová, všechny doly rudné a uhelné byly Evropanů, právě jako lépe placená místa při železnicích. Maně rostla v každém myslícím Indu touha, aby byl ve vlasti doma a neustupoval cizincům, od nichž neslyšel, leda že je slaboch, že by se bez nich neobešel, proto že je nezbytné, aby jim sloužil. Evropská policie zakročovala mnohdy krutě proti vynikajícím Indům, i zdálo se jim, že vláda podniká, co může, jen aby uchovala Evropanům prvenství. Tilak hlásal v *New India* svaradž, samosprávu, a jeho stoupenců přibývalo, neboť mu pomáhali Angličané sami.

Britští úředníci stýkající se s lidem si počínali rozumně a opatrně, avšak mnozí důstojníci, vojáci, řemeslníci, obchodníci a turisté projevovali svou vypínavost nejen slovy, nýbrž i skutky. Jejich výroky se roznášely, o činech se vykládalo v indických listech a lid chápal, jaká křivda se mu děje a jak jím opovrhují ti, jež živí a jejichž blahobyt zajišťuje. Lord Curzon ukázal při nejedné příležitosti, jak málo si váží Indů a jak souhlasí s každou strohostí svých krajanů. Lid to cítil a jeho zástupci veřejně vykládali, že jim nebyl ani jediný místokrál tak nesnesitelný jako Curzon.

Vzdělaní Indové, kteří dotud Evropanům věřili, se ponenáhlu vraceli k svému lidu a uvědomovali si svou národnost. Chválili Indii a indickou vzdělanost, studovali své náboženství, dějiny a umění, srovnávali je s evropskými a tvrdili, že je předčí. Vychvalovali zařízení z dob, kdy nebylo nadvlády cizinců a přehrady mezi bílými a barevnými. Čeho se dočítali v anglických listech a knihách britských státníků, požadovali pro sebe a pro svou vlast. Chtěli míti stejná práva jako Angličané, jimž se osvětou rovnali a jež minulostí převyšovali. Kdo se dostali přece jen do Indian Civil Service, nechápali, proč by měli zůstati na podřízených, špatně placených místech, když pracovali ne-li více, tož jistě aspoň tolik jako jejich angličtí druhové, kteří nevynikali ani

vědomostmi, ani vytrvalostí. Vidouce, že nedosáhnou stejného postupu, popouzeli svá příbuzenstva a množili nespokojence.

Statkáři, dotud nejbezpečnější opora vlády, pozbývali moci a vlivu. Nestarajíce se o výchovu svých dětí, žili po způsobu předků, zadlužovali se, vymáhali vládní podpory a když jich nedostávali, poněvadž příjmy nestačily, přidávali se k odpůrcům. Politických listů přibývalo a lidoví řečníci rostli jako houby po dešti. Byli to většinou advokáti, kteří nemohouce se uchytiti u soudních dvorů a nejsouce s to, aby překonali soutěž anglických právníků, toužili, aby byli cizinci odstraněni a Indie vrácena Indům.

OMLADINA SE HLÁSÍ

Stoupenci Tilakovi se ozvali důrazně při valné hromadě Kongresu 1905 v Benares. Usilovali o předsednictvo, avšak za předsedu zvolen G. K. Gokhale. Narozen 1866 byl po nějakou dobu profesorem v Pooně, načež se věnoval úplně politické výchově lidu. Jménem Kongresu požadoval, aby byla ve všech zákonodárných sborech aspoň polovička členů volena, aby se jim dostalo větších práv a aby tři Indové byli jmenováni do rady státního tajemníka, jakož i aby byla Indům přiznána stejná práva a stejné povinnosti v dominiích a korunních koloniích jako ostatním anglickým poddaným. Jednání bylo nadšené, mnohdy bouřlivé a účastníci po prvé zanotili píseň Bande Mataram. Složil ji spisovatel Bankin Chandra a uveřejnil ji ve svém románu *Amanda Math, Klášter radosti*, kde ji zpívali nadšenci bojující za svobodu ujařmených krajanů. Z Kongresu se Bande Mataram dostala mezi studenty a do škol, byla uznána za národní hymnu a získávala Kongresu nové a nové přívržence. Na valné hromadě 1906 bylo doporučeno svadeši, svůj k svému, jakož i budování a podpora domácké výroby a průmyslu z ní rostoucího, poněvadž není možná nezávislost bez hospodářského podkladu. Tehdy se po prvé na Kongresu ozval hlas,

že by měli Indové dozírati na správu Indie jako Angličané na správu Anglie a že je toho třeba pro pokrok a blaho indického lidu.

VŠEINDICKÁ MUSLIMSKÁ LIGA

Britští úředníci nabádali Agu Khana, církevní hlavu muslimské obce ismailovské, jakož i jiné čelné muslimy, aby se rovněž seskupili a brzdili rozmach Kongresu. Vyhověli snadno, poněvadž žárlili na moc Kongresu a spolu se obávali, aby nepozbyli vedení, kdyby muslimská mládež opustila náboženskou základnu a dala se oslniti vlastenectvím. Po delších poradách založili 1906 All-India Muslim League, jež měla prohlubovati pocity oddanosti muslimů k anglické vládě a věcně ji upozorňovati na jejich potřeby a přání. Avšak již tehdy někteří prozíravější přinutili konservativce, aby doplnili účel Ligy slovy: „. . . a podporovati podle možnosti svornost mezi muslimy a jinými obyvateli," z čehož bylo patrno, že si mladí národovci muslimští přejí politickou shodu s hindy. Z Kongresu se rodilo ohnisko politických stesků a politického výcviku nejen pro hindy, nýbrž i pro muslimy.

Na valné hromadě v Suratu 1907 podalo pravé umírněné křídlo Kongresu návrh, aby se indickému lidu dostalo vlády, jakou mají samosprávní členové britského imperia, a spolu možnosti, aby se účastnil práv a povinností imperia jako rovný s rovnými. Za tímto cílem že Kongres půjde stálou úpravou dotavadní správy, upevněním národní jednoty, zdůrazněním veřejných zájmů a sdružením rozumových, mravních, hospodářských a průmyslových pramenů. Svaradžní s Tilakem v čele dostali předsednictvo a třeba se zdálo, že se Kongres rozštěpí, přece se následujícího roku sešli zástupcové obou křídel. Svaradžní tvořili po Indii skupiny dobrovolníků. Kdo se jím chtěl státi, slíbil: „Já, národní bojovník, slavnostně slibuji, že se budu domáhati svarádže pokojně a zákonně a že se vynasnažím, abych šířil

pokoj a dobrou vůli mezi všemi třídami a náboženskými obcemi Indie." Umírnění založili již roku 1905 po návrhu Gokhalově Společnost sluhů Indie, kteří měli vychovávati národní učitele, pomáhati utištěným, zachovávati shodu s Angličany a domáhati se samosprávy v britské říši, až by obyvatelstvo dospělo k politické zralosti.

ZASTOUPENÍ NA PODKLADĚ NÁBOŽENSKÉM

Vláda se nadála, že se Kongres rozštěpí, i zarazila se nemálo, když se umírnění rozhodli rovněž pro samosprávu, třebas v době pozdější, a když se k nim četní muslimové přidávali. I v Londýně poznali, že je třeba, aby se takový nebezpečný vývoj zabrzdil nebo aspoň zpomalil. Místokrál lord Minto omezil svobodu tisku, dal pozavírati četné vlastence, avšak současně pozoroval věci a osoby a chystal se, že rozličným přáním přece jen vyhoví.

Konservativci britští, jakož i členové Indian Civil Service soudili, že by bylo vládě na prospěch, kdyby se muslimům a křesťanům dopřálo většího zastoupení. Místokrál namítal, že by se dostal do Indie náboženský rozkol, který by národní jednotu ohrozil a hindům zavdal vážné důvody ke steskům a k odporu.

Ve Velké Britanii toužili všichni, konservativci, liberálové i členové vyrůstající Labour Party, aby byla Indie britskému imperiu zachována, i hlásali, že je třeba, aby využili všech prostředků k tomuto účelu vhodných a jedním z nejvhodnějších že je zastoupení na podkladě náboženském. Takovým způsobem že si udrží muslimy, zachovají Brity a anglo-indické míšence a ponenáhlu k sobě připoutají též ostatní obce náboženské. Lord Minto byl povinen vyhověti a 17. prosince 1908 byla zavedena do sborů zákonodárných zásada zvláštního náboženského zastoupení a tudíž oddělených voleb. Do výkonné rady místokrálovy a některých gu-

vernérů, až dotud držav Indian Civil Service, bylo přijato po Indu a hind a muslim se dostali do rady státního tajemníka. Muslimští konservativci, jakož i Anglo-Indové se radovali, všichni ostatní si trpce stěžovali, že se prohloubila propast mezi hindy a muslimy.

V prosinci 1911 navštívil král-císař s manželkou Indii, kde vyhlásil, že sídlo indické vlády bude z Calcutty přeneseno do Delhi. V Calcuttě byl národní život příliš vyvinut, omezoval vládu ústřední, právě jako ona omezovala provinciální. Mělo býti vybudováno nové hlavní město New Delhi obrovským nákladem. Hindové tomu rádi nebyli; vždyť jim připomínalo porobu, jakou zakoušeli od Velkých Mogulů. Mimo to namítali, že je tam podnebí příliš horké, po osm měsíců že budou úředníci bydliti v Simle nebo jinde, avšak vláda zůstala při svém, ubytovala se prozatímně a stavěla nové sídlo.

Po celé Indii se konaly schůze a přítomní podporovali návrh, aby se Indii dostalo práv, jaká mají ostatní dominia britského imperia. Místokrál lord Hardinge upozorňoval, že je to naprosto vyloučeno a lord Crewe, státní tajemník pro Indii, v londýnské sněmovně 14. června 1912 vykládal, že jsou podobné tužby zbytečné a marné, poněvadž není možné dopřáti cizímu plemenu práv jako Angličanům. Že nelze pomysliti, aby zmizeli z Indie britští úředníci, jako zmizeli z Australie a New Zealandu, poněvadž Angličany s Indy nepoutá ani náboženství, ani krev. Podobná slova anglických státníků podporovala národní hnutí lépe než sta schůzí a porad.

MUSLIMOVÉ SE SBLIŽUJÍ S HINDY

Mýlila se londýnská i indická vláda domnívajíc se, že zastoupením na podkladě náboženském si muslimy trvale připoutá. I mezi nimi se šířilo přání po svaradži, samosprávě, a zahraniční politika britská popuzovala i konservativce. Od-

suzovali ji tvrdíce, že je namířena proti islámskému světu. Soudili to z chování britské vlády za války mezi Italií a Tureckem, z nátlaku na Persii, obzvláště však za války balkánské, kdy se jim zdálo, že Velká Britanie schválně zeslabuje Turecko, poslední samostatný stát muslimský, aby pokořila chalífu Abdalhamida II., kolem něhož se tehdy seskupoval islámský svět. Ještě 1908 se při valné hromadě Všeindické muslimské ligy posmívali požadavkům národní samosprávy a již v srpnu 1912 sami o nich rokovali a na začátku ledna 1913 se při valné hromadě usnesli, že neustanou, pokud nevymohou vhodné samosprávy pro Indii. Následujícího roku konala Liga valnou hromadu v témže městě jako Kongres, avšak odděleně. Nesplynuly, poněvadž se dožadovala zvláštního zastoupení v jednotlivých sborech, kdežto Kongres trval na společných volbách podle většiny hlasů.

Britové, zejména členové Indian Civil Service, nemohli pochopiti, jak se Indie dostala na cestu, která ji měla dovésti k samosprávě, k nezávislosti. Od let osmdesátých se Angličané chlubili, že nesou břímě výchovy barevného člověka. Přikládali si vlastnosti nadlidské. Vyvyšovali se nad ostatní Evropany a s patra pohlíželi na barevné. Běda Indovi, třebas členu rodiny nejvyšší, koupil-li si železniční lístek prvé nebo druhé třídy. Nejnižší úředník britský by ho byl z takového oddílu vyhnal. V lepších hostincích britských mu nepodali jídla. V hotelích pro něho neměli bytu, třebas byl členem císařského zákonodárného sboru. Britské kluby vylučovaly i Indy tříd nejvyšších, ba i samostatné vládce.

INDOVÉ V ÚŘADECH

Největší mravní utrpení zakoušeli Indové, kteří vystudovali ve Velké Britanii a dlouho tam pobyli. Rostla vzájemná nenávist a nedůvěra. Britové s úsměškem hovořili o indické věrnosti, Indové pak kladli za vzor britské sliby. Navzájem se obviňovali, že nejsou upřímní. Rozmíšky vyvolané vzrůs-

tající nechutí vnikaly též mezi členy Indian Civil Service a vyšší britští úředníci požadovali, aby z ní byli Indové vylučováni a zůstala državou jejich. A přece se do ní dostalo málo Indů, poněvadž cesta k ní vedoucí byla nesmírně obtížná. Bylo třeba podrobiti se zkoušce v Londýně. To bylo snadné pro uchazeče britské, avšak málo indických rodičů bylo s to, aby zaplatili synkovi drahou cestu do dalekého Londýna.

Na vládní nátlak byla ustanovena Public Service Commission, jež 1912 a 1913 vyšetřovala úřednické věci, čímž rozdmychávala půtky mezi všemocným úřednictvem britským a bezbrannými Indy. Úřednictvo bylo podporováno britskými politiky. Sám Mr. Ramsay MacDonald trval, že je třeba, aby byla Britům i nadále ponechána přednost. Indové s větším důrazem upozorňovali na rozpor mezi hlásanou demokracií britskou a skutečnou samovládou. Zpráva byla uveřejněna teprv za světové války. Nadržovala Britům a Indové s rozhořčením odmítali drobty, kterých se jim mělo v Indian Civil Service dostati.

Vysoké úřednictvo hledalo oporu nejen v Londýně, nýbrž též u Britů usazených v Indii, jakož i u anglo-indických míšenců. Indičtí Britové byli velcí peněžníci, kteří uložili v rozličných podnicích obrovské sumy své i cizí, zastupovali britské banky a měli velké slovo v celém imperiu. Lord Curzon jim pravil v listopadu 1901: „My Angličané máme v Indii týž účel: vy se snažíte, abyste co nejvíce vytěžili z půdy a přírodního bohatství Indie, my abychom indický lid co nejlépe spravovali ve prospěch lidu britského."

Britové se po několik desítiletí vyhýbali anglo-indickým míšencům, avšak pozorujíce národní vývoj, znova se s nimi spřátelili. Anglo-Indové je napodobovali, odlučovali se od barevných domorodců a stavěli se na roveň čistokrevným Angličanům. Společně s nimi se domáhali zvláštních škol pro své dítky a zvláštního zastoupení v městských radách, v zákonodárných sborech, obzvláště však v úřadech. Vysocí

úředníci jim vyhovovali na úkor Indů, neboť v nich viděli oporu dotavadního způsobu vlády a správy. Jenže bylo Britů a Anglo-Indů poměrně málo a od roku 1912, kdy se muslimové postavili za svaradž, samosprávu, se britští úředníci cítili osamoceni a trpce si stěžovali na nevděk. Připomínali Indům, že britská správa zabezpečila vnitřní pokoj a zamezila vzájemné rozbroje jednotlivých knížat. Neznala úplatků, její soudcové nečinili rozdílů. Protkala celou zemi železnicemi a silnicemi. Zavodnila rozsáhlé kraje. Vytvořila z Indie součástku světového celku hospodářského. Zavedla do ní evropskou vědu a techniku. Indové tuto pravdu uznávali, spolu však připomínali, že čím se Britové chlubí, vykonali s pomocí milionů a milionů domorodců. Ti že se vycvičili a že není třeba, aby úpěli pod cizím poručníkem, když mohou svou vlast, svůj majetek spravovati sami. Indičtí vojáci že to byli, kdož jednotlivá knížata porobili a na hranicích zajistili mír. Proč že se Britové protiví indické armádě, když sami uznávají, že je s to, aby uhájila své vlasti? Poukazovali, že se za britské správy blahobyt venkovského obyvatelstva nepovznesl, nýbrž klesl. O dělnictvo že se nikdo nestaral. Zdravotnictví že se věnuje málo péče. Školství že se skoro úmyslně zanedbává a žádný z britských úředníků že se nepokusil, aby ponadzdvihl jho tížící Untouchables, nedotknutelné. Vláda že zabezpečila život a majetek Britů, že však se poctivě nepřičiňuje, aby zamezila bouře mezi hindy a muslimy, kterých stará Indie neznala, poněvadž vznikly teprv za lorda Ripona, proti němuž vysoké úřednictvo, Britové a Anglo-Indové, popuzovali doma i v cizině. Spravedlivostí že britská správa nevynikla, daně že po právu nerozdělila. Bohatších, zvláště britských podnikatelů a peněžníků, šetřila právě jako muslimských statkářů, v nichž viděla své stoupence. Služné a výslužné britských úředníků a důstojníků nesmírně zvýšila. Místokrál že dostává přes Kč 3,000.000 ročně, mimo to že má přídavky úřední, svobodný byt, palivo, světlo a jiné, volnou železnici a cestu z Evropy do

Indie a zpět. Každý Evropan že bere průměrně ročně zlatých £ 607, míšenec £ 81, Ind £ 36 služného. O tyto peníze že Indie přichází, poněvadž rodiny úřednické bydlívají ve Velké Britanii a tam že odchází do výslužby kdekdo.

SVĚTOVÁ VÁLKA

Bylo ke zdaru Velké Britanie, že měla od listopadu 1910 do března 1916 v Indii místokrálem lorda Ch. Hardinge. Hledě upokojiti pobouřené mysli, splnil tu a tam nějaký požadavek, dopřával větší svobody vládnoucím knížatům a kde mohl, se ujímal Indů za hranicemi a rovněž si všímal tužeb konservativních muslimů. Na jeho popud vyhlásila vláda londýnská, jak Turecko vstoupilo do války světové, že nechce a nebude válčiti ani ve svatých městech v Arabii, ani při posvátných místech v Iráku a že bude chrániti bezpečnost poutníků. Upokojila poněkud muslimy, avšak přece si jejich důvěry nezískala.

Všichni politikové, nejen hindičtí, nýbrž i muslimští, ba i sám Tilak se prohlásili pro Dohodu. V Londýně nad tím plesali a ministerský předseda slíbil, že bude pohlížeti na věci indické jiným zorným úhlem. Vysocí úředníci z Indian Civil Service se strachovali, jakou že cenu Velká Britanie zaplatí Indům za věrnost. Vláda mnoho povolnosti neukazovala. Zavedla strohé zákony na ochranu veřejného pořádku a sněmovna lordů v létě 1915 zamítla návrh zákona, aby ve výkonné radě United Provinces zasedal Ind, jak již bylo v Bengalsku a Biharu.

V témže roce zemřel Gokhale, uznaný vůdce Kongresu a umírněných a nebylo, kdo by ho nahradil. Političtí vůdcové byli velmi opatrní. Nabádali k pokoji a poctivě se snažili, aby jej zachovali.

Velká Britanie posílala vojsko, kde ho bylo třeba. Jednu dobu neměla v Indii ani 15.000 britských vojáků. Vyzvala tu Brity a Anglo-Indy, aby se přihlásili k dobrovolné

službě a obhájili svých rodin a svého majetku, kdyby se Indové vzbouřili. Přece jim nedůvěřovala. Hlásili se též Indové za dobrovolníky. Zařaďovala je do zvláštních jednotek. Na dva miliony Indů sloužilo v zámoří a pracovalo doma. Z domova byli zásobeni, placeni a stopět milionů liber darovala vláda indická britské.

Lord Hardinge se divil obětavosti a věrnosti Indů a před odchodem na jaře 1916 jim přál, aby se dočkali brzkého splnění svých spravedlivých a zákonných požadavků. Jeho nástupce lord Chelmsford se ujal vlády a správy 4. dubna 1916 a hleděl zachovati dobrou vůli s muslimy a hindy. Jednal správně, neboť se v Indii chystaly velké, avšak pokojné projevy.

ZA SAMOSPRÁVU

Zástupcové Ligy a Kongresu se domluvili v prosinci 1915, že zvolí zvláštní výbor, aby vypracoval stanovy samosprávy. Byli do něho přibráni všichni vynikající politikové, obzvláště Tilak, jenž byl na začátku války světové propuštěn z vězení, do něhož byl pro vzpouru odsouzen na šest let. Návrh na samosprávu podala Angličanka Mrs. Annie Besantová, hlasatelka theosofické nauky. Usadila se v Indii 1893 a založila 1898 s pomocí šlechetných dárců v městě Benares ústřední hindickou kolej, z níž ponenáhlu vyrůstala universita. Vydávala rozličné listy a knihy a poctivě se snažila, aby své krajany britské smířila se svými přáteli indickými. Její návrh byl v prosinci 1916 na valné hromadě v Lucknow schválen jednomyslně.

Sešli se zástupcové Kongresu, Ligy i Křesťanské konference, jakož i členové císařského zákonodárného sboru, v němž 19 zástupců podalo v říjnu pamětní spis s podrobným nástinem samosprávy se žádostí, aby byla provedena. Všichni účastníci valné hromady požadovali od vlády jednomyslně závazný slib, že se Indii dostane samosprávy. Surendra Nath Banerjea, hlava umírněných, vyvracel v obšírné řeči

námitky anglických politiků podporovaných Anglo-indickým sdružením. Upozorňuje na výtku, že indický lid není zralý pro vládu demokratickou, pravil:

INDOVÉ A SAMOSPRÁVA

„Snad je to zčásti pravda, avšak za tuto chybu je odpovědna dosavadní vláda. Po sto let spravovala Indii a nestarala se o lepší výchovu obyvatelstva. Leč nelze zapomenouti, že dnešní stav Indie byl na začátku století devatenáctého obecným v Evropě i v Americe. Málokdo uměl číst a psát, a přece se obyvatelé všech států evropských, ba i Kanady domáhali svaradže, samosprávy. V Kanadě se obyvatelstvo dělí národností i náboženstvím a vláda britská mu dopřála samosprávy a odpovědné vlády již 1840. Samospráva se osvědčila a obyvatelé pro ni dozráli. Vždyť v Anglii i v jiných zemích se zřizovalo lepší školství obecné, až se lid sám spravoval, nikoliv předtím. Proč by nebylo podobně i v Indii? Proč by i zde svoboda neurychlila a neusnadnila obecné výchovy? Proč nám vláda houževnatě zadržuje samosprávu, již ochotně udělila Jižní Africe, když přece s velkou částí tamních obyvatelů před krátkou dobou krvavě válčila?

Stále nám říkají, že se demokratická vláda pro nás nehodí, poněvadž pro ni nemáme základů a nikdy jich nedosáhneme. Totéž se tvrdilo o Japonsku, a demokratická vláda se tam osvědčila. Totéž namítali odpůrcové ústavní vlády skoro v každém státě evropském a dnes se v nich vládne demokraticky. Ani náboženství hindické, ani islám nejsou proti demokracii, jako proti ní není náboženství křesťanské, třeba se ho evropští nepřátelé ústavy dovolávali.

Domorodé státy se spravují samy a jejich správa se ničím neliší od správy sousedních britských provincií, ba předčí ji ve školství, soudnictví a průmyslových podnicích. Jejich vládcové si vybírají nejlepší ministry z Indů a svěřují jim správu svých států. Proč by vláda anglická nečinila podobně?

V britských provinciích slouží přečetní úředníci indičtí. Angličtí představení je chválí pro jejich svědomitou činnost. Svěřili jim mnohé nižší správní obory. Proč by neodevzdali jejich vedení i odbory vyšší? Není pochyby, že by se i tam osvědčili. Měli dobré učitele v britských představených, kteří vybudovali indickou správní loď a čím pevněji ji vystavěli, s tím větší důvěrou ji mohou svěřiti našim námořníkům, kteří budou chrániti této své lodi, aby s ní nepozbyli i životů.

Lord Curzon jednou s úsměškem pravil, že žádný indický kaprál nenosí a nositi nebude maršálskou hůl ve svém tlumoku. Necítil, jak nás jeho výrok zabolí, když přece statisíce indických vojáků sloužilo anglickému imperiu, tisíce a tisíce jich v dnešní světové válce padlo za svobodu Velké Britanie a za rovná práva lidská? Proč by neměl či nesměl indický člověk-voják nositi maršálskou hůl?

Namítají, že náš lid je ticho, že se lidských svobod nedomáhá, o těch že horuje jen několik křiklounů. Totéž se říkalo i v jiných zemích. Anglická Magna charta, Velká listina, byla vymožena několika politickými vůdci. Vůdcové dopomohou lidu ke svobodě a ta pronikne mezi lid a on pochopí. Jak by se dnešní malý indický člověk zabýval politikou, když ho na každém kroku pronásleduje smrt hladem? Půdy je málo, není řádně zavlažována a nepřijde-li hojný déšť, je úroda zničena a hladovějící sedlák se marně ohlíží po práci v továrně. Vždyť byl náš domácí průmysl schválně podkopán.

KASTY A NÁBOŽENSKÉ OBCE V SAMOSPRÁVĚ

Říkají, že naše kasty zamezují politickou svobodu a samosprávu. Není to pravda. Omezují společensky, avšak nikoliv politicky. Kdekterý chudák najde podporu v kterémkoliv indickém domě. Každý náš dům je chorobincem a sirotčincem.

Poukazují, že jsou naše politické požadavky velmi mladé,

že vznikly teprv v osmdesátých letech minulého století, avšak mladá je též anglická Labour Party a roste a chystá se k vládě. Straší vrstvy utištěné, nedotknutelné, že budou vydány na pospas brahmanům. Jsou to strachy na lachy. Utištění chudáci vidí, že vyrůstají vynikající mužové nejen z kast, nýbrž i ze skupin utištěných a ti že pomáhají a hledí pomoci každému a že se může o ně opírati kdekterý indický člověk.

Nepřátelé indických snah usilovali vší mocí, aby prohloubili propast mezi hindy a muslimy a hle, sešli jsme se. Vždyť roste v Indii národnost, která nepředpokládá ani národní, ani sociální federaci, nýbrž politickou jednotu. Muslimové i hindové jsou téhož původu a indický muslim neposlouchá ani tureckého sultána, ani perského šáha.

Nechtějí nám dopřáti samosprávy, poněvadž prý s námi nejsou spřízněni ani krví, ani náboženstvím. Proč nenásledují příkladu Spojených států severoamerických? Dopřáli samosprávy obyvatelům Filipin, s nimiž je nepojí ani původ, ani řeč a kteří se rozpadají na různorodé prvky etnograficky, nábožensky i politicky. Proč by se nezachovala Velká Británie k Indům podobně? Vždyť se Indové od ní odloučiti nechtějí. Přejí si zůstati s ní pospolu, avšak jako rovní s rovným, právě jak je tomu v ostatních dominiích.

Upozorňují, že sami nejsme sjednoceni, že jsou u nás umírnění a svéprávní, staří a mladí. Je to pravda, ale dnes zde vedle nás starých zasedají mladí se svým vůdcem Tilakem, neboť my jako oni se dožadujeme svobody vlasti, jenže my staří jsme pro postup pozvolný, mladí pro spěšný. Všechny nás sjednocuje touha, aby byly naše národní požadavky splněny. Světová válka do nás vdechla nového ducha, naplnila nás novými tužbami a ty nelze udusiti u nás, jako jich nelze utlumiti nikde v Orientě.

OBĚTAVOST A ODPOVĚDNOST

Poukazují, že nejevíme dosti obětavosti ani k sobě, ani k druhým. To je patrná nepravda. Kdo to tvrdí, vědomě

uráží indický lid. Kolik jsme zřídili nemocnic, chorobinců, sirotčinců, a nejsou určeny pro členy jednotlivých kast, nýbrž i pro krajany, kteří nejsou ze žádné kasty, pro utištěné! Svou obětavost k jiným, ke svým dosavadním vládcům a správcům, dokazujeme majetkem i krví; vždyť za svobodu anglických poddaných nejen platíme, nýbrž i krvácíme.

Nechápeme prý odpovědnosti. Chápeme ji a budeme ji chápati tím lépe, čím upřímněji ji vláda bude posilovati. Bez výcviku není odpovědnost možná a kdo jí požaduje, je povinen dopřáti k ní příležitosti. Téže zbraně, které dnes užívají proti nám, využívali samovládcové a státníci zaostalých států evropských proti tužbám francouzské revoluce a evropského obyvatelstva 1848 a po něm. Každá despotická vláda tvrdí, že pracuje jedině pro lid, čímž dává najevo, že nechce s lidem nic míti a že si nepřeje jeho pomoci při správě. Jaký div, že mu hledí zameziti přístup k ní. Je chyba, velká chyba, že si Evropané dnes naříkají, že jen oni pečují o barevné národy, kteří by si bez nich nevěděli rady. My jsme barevní, jsme na to hrdí, ale sami na tom nemáme ani zásluhy, ani viny. Proč v nás bílí Evropané nevidí bratry? Proč se od nás vzdalují? Proč nás odpuzují od správy naší vlasti?

Myslící politikové angličtí sami říkají, že skutečné nebezpečí nespočívá v udělení odpovědné vlády Indii, nýbrž ve snaze udržeti dotavadní postup, který byl někdy dobrý, ale dnes je již zaostalý. Proč to vláda neuzná? Proč schválně oddaluje potřebné opravy, nebo je provádí jen zpola? Což se nebojí, že připravuje revoluci? Každá reforma má býti úplná, aby ukázala lidu důvěru a získala za ni jeho důvěru. Lid, který nemá k vládě důvěry, se dovolává oprav větších s větším důrazem a stěží vytrvá na půdě zákona. My se dožadujeme samosprávy najednou, v nejbližší budoucnosti, úplné, nechceme na ni čekat po několik pokolení. Nejlepší přípravou, aby lid pro ni úplně dozrál, je, aby mu byla svěřena. Jsme odpůrci anarchismu, avšak vláda ať nezapo-

míná, že anarchismus svědčí o nespokojenosti, a ať se přičiní, aby odstranila jeho kořeny. Obviňují nás, že živíme anarchistické hnutí. Neživíme ho a nikdy jsme ho neživili. Dnes pučí anarchismus nejen u nás, nýbrž i v Anglii a ve Francii. Nedá se vyrvati násilím a nezanikne, pokud nezaschnou a neuhnijí kořeny, ze kterých vyrůstá. Nejsilnější z jeho kořenů je nedůvěra. My jsme projevovali a projevujeme svou důvěru Anglii, proto očekáváme právem, že ona ji ukáže nám a splní naše tužby.

Indie je naše vlast. Je třeba, aby byla spravována z Delhi a ze Simly, nikoliv z Whitehallu nebo Downing Streetu. Požadujeme takovou samosprávu, která by nám zaručila stát svéprávný, nezávislý, v jednotnosti anglického imperia. Státní tajemník pro Indii ať nemá u nás v Indii většího práva než státní tajemník pro kolonie v dominiích. Indie trvá na samosprávě finanční, zákonodárné i administrativní, a to na úplné. Političtí úředníci ať jsou odděleni od státní vlády a žádný z nich ať nezasedá v zákonodárném sboru. Chceme se starati sami o sebe. Dotud se o nás staral anglický parlament, ale jen podle jména; ve skutečnosti o nás nepečoval nikdo. Indian Civil Service vládla a spravovala samovolně jako ruský car.

Požadujeme svobodu politickou i hospodářskou. Hospodářské nám dotud vláda odpírala. Nedopomůže nám k ní leda samospráva.

Chceme samosprávu, abychom se dívali do očí mužně všem a smyli se sebe pohanu, že nejsme s to, abychom se spravovali sami, že potřebujeme chův a poručníků."

ODPŮRCOVÉ SAMOSPRÁVY

Angličanka Mrs. Annie Besantová vykládala mezi jiným:

„Všechny námitky proti samosprávě Indie jsou malicherné a lživé, jen jedna je pravdivá a zní: Nechceme Indii dopřáti samosprávy, poněvadž v ní bydlí barevný lid. Tuto námitku odmítne každý barevný člověk s rozhořčením.

Tvrdí, že je propast mezi hindy a muslimy. V Kashmiru, kde vládne hindický princ, v Deccanu, kde panuje kníže muslimské, není rokle mezi hindy a muslimy. Sami ji překlenuli, avšak tvoří se žleby v provinciích spravovaných Anglií, poněvadž angličtí úředníci boří každý most, každou lávku. Od 1887 je zakázáno každému Indovi, ať hindovi, ať muslimovi, pod trestem smrti míti zbraň. Marně se domáhali a domáhají přístupu do vojenských škol, postupu v důstojnických sborech. Jak by je to nemrzelo, nebolelo!"

Tilak ve své řeči poznamenal:

„Chceme samosprávu. Proti ní se ozývá kdejaký úředník anglický. Bojí se o své postavení, o svou moc. Starost o sebe zakrývá starostí o nás. Dožadujeme se svaradže. Budeme-li míti samosprávu, vybudujeme si svadeši, svůj k svému."

Mohamed Ali Jinnah (Džinna) se přimlouval za společný postup:

„Muslimům nepomůže nikdo, nepomohou-li si sami. Je třeba, aby se obyvatelé Indie dorozuměli a upevnili bratrskou věrnost. Malichernými rozmíškami se neprospěje žádné velké věci. Zbytečná je starost, že by došlo k náboženskému pronásledování. Nedopřejeme cizincům, aby se radovali z našich půtek s hindy. Řiďme se příkladem muslimského vládce hyderabadského, jenž dává za pravdu hindům, kde mají skutečné právo. Budeme-li dbáti vzájemných práv, dospějeme ke společnému cíli a nikdo nás nerozdvojí."

Jménem Všeindické křesťanské konference prohlásil předseda Doss:

„Byli jsme dříve Indy, než jsme se stali křesťany. Právě křesťané si získali největších zásluh odstraněním kastovních plotů a sbližováním jednotlivých členů. Vážíme si starých památek hindických právě jako svých evangelií. V lásce ke společné vlasti nezadáme ani hindům, ani muslimům. Naší starostí je, aby se žena dostala do popředí. Křesťanů je více než 4,000.000 a nemají ani jediného zástupce v císařském zákonodárném sboru. Vláda nejmenovala ani jed-

noho z nich za člena. Kdo tam jsou, byli navrženi muslimy a hindy. Kde jen může, zamítá křesťanské žadatele za lepší místa v školské správě, a přece je na tisíce křesťanských učitelů a učitelek na indických školách. Indičtí křesťané mají za svou povinnost podporovati národní průmysl, aby nezůstali navždy otroky Manchestru. Vždyť průmysl přinese chléb milionům indických chudáků a nezhyne jich tolik hladem."

V

ZAČÁTKY SAMOSPRÁVY

Londýnská vláda mlčela k indickým požadavkům. Odhodlala se k odpovědi teprve v létě 1917, kdy byly věci válečné na vážkách a ruský rozvrat ohrožoval nejen střední Asii, nýbrž též Persii a Indii. V ruské Asii byly statisíce německých a rakouských zajatců a v Londýně se strachovali, aby je ruská vláda neozbrojila a nevypravila do Afganska a Persie. Odtud bylo jen krok do Indie.

V Indii se vláda opírala po většině o sikhy. Na začátku 1917 se jich vrátilo několik z britské Columbie a vykládali, jak krutě s nimi tamní úředníci jednali a ze země je vyháněli. Sikhů sloužilo na anglických bojištích na 80.000. Byli to nejvěrnější vojáci a vláda se právem obávala, aby se mezi nimi nevzmohl nepokoj. Sikhové žádali za pomoc Kongres, v němž měli hojně zástupců, a obrátili se též na Mrs. Annie Besantovou. Členové Indian Civil Service se domnívali, že si snáze pomohou, vsadí-li přední vlastence do vězení a vykáží-li Mrs. Annie Besantové a jejím pomocníkům některé odlehlé místo k nucenému pobytu. Tím veřejné mínění ještě pobouřili a nový státní tajemník pro Indii E. S. Montagu nenašel jiného východiska, leda dáti požadovaný závazný slib.

SAMOSPRÁVA SLÍBENA

Mr. Montagu, náboženstvím žid, byl jedním z nejbystřejších státních tajemníků, jaké kdy Indie měla, a přece mu dalo hodně práce, než vymohl, ba vynutil na ostatních členech vlády souhlas k prohlášení z 20. srpna 1917. Učinil je v dolní sněmovně, kde jménem vlády slíbil, že Indie dostane nejen postupnou účast ve všech odborech administrativních, nýbrž i samosprávu, ponenáhlu rozšiřovanou v odpovědnou ústavní vládu a že zůstane podstatnou součástkou

britského imperia. Aby Indy ukonejšil, že vláda tento slib skutečně splní, odebral se brzo potom do Indie a chystal s místokrálem podrobný návrh opravný.

V Indii cítili, že se přiblížila rozhodná chvíle, proto konali schůze a projevy od města k městu, od osady k osadě. Účastnil se jich též Mohandas Karamchand Gandhi, jenž se měl zanedlouho státi duševním, ba i politickým vůdcem indického lidu. Narodil se 2. října 1869 v přístavním městě Porbandaru ve státu Kathiawar severně od Bombaye, kde byl jeho otec, člen náboženské obce džainské, úředníkem vládce státu Kathiawaru. Studoval práva v Indii a Londýně, odkud se vrátil do Bombaye jako zástupce ve věcech trestních a civilních u tamního vysokého soudního dvoru. Za právní záležitostí odjel 1893 do Natalu v Jižní Africe, kde poznal bídu indických krajanů. Zůstal mezi nimi jako rádce a ochránce. Stěžoval si na jednání boerských republik u vlády britské žádaje, aby se ujala svých státních příslušníků. Lord Milner doléhal na obě boerské republiky, aby poskytly Indům plných práv jako britským poddaným. Že nevyhověly, bylo jedním z důvodů války boerské.

GANDHI ZASÁHNE

Gandhi se domníval, že vítězní Angličané Indy osvobodí, proto jim nabídl své služby a utvořil nemocniční sbor indických dobrovolníků, jenž za války vykonal mnoho dobrého. Když se vzbouřili Zulové v Natalu, pomáhal znova se svými krajany vládě, avšak vida, že potlačivši povstání Indy neosvobozuje, nýbrž jařmo přitužuje, pozbyl důvěry a nabádal k odporu utrpením. Za důvod uváděl, že vláda vědomě vydává zákony, kterými snižuje hodnost lidskou a ruší náboženskou svobodu z plemenných důvodů. Koncem 1914 odjel do Londýna, odkud se na začátku 1915 vrátil do Indie. Veliké služby prokázal nejen svým tamním krajanům, nýbrž i vládě, podobně jako činil v Jižní Africe.

V Jižní Africe poznal Gandhi, jak Evropané barevným obyvatelstvem nejen pohrdají, nýbrž jak je nenávidí, jak je klamou a jak krutě pronásledují každého, kdo se ho ujímá. Jako barevný byl sám několikrát vypraven z prvé třídy železniční, ačkoliv zaplatil lístek, shozen s poštovního vozu, vypuzen z hostince, hnán jako nevolník v šatech černochů do vězení a ubytován, třebas byl politickým vězněm a anglickým advokátem, mezi černými lupiči a vrahy. Zklamal se v několika předních státnících a politicích, kteří zrušili čestné slovo a pevnou úmluvu bez jakéhokoliv důvodu. Chápal, jak těžko je důvěřovati evropskému člověku. Dával vinu evropské osvětě, že ona nabádá ke lsti, šalbě a politickému podvodu. Soudil, že nejlepší zbraní proti ní je odpor utrpením, satjagraha. Indické náboženství ve své čisté formě že by takového pokrytectví nedovolovalo. Evropské písemnictví, evropské vědy technické nezavrhoval, pokud se jich neužívá výlučně ke hmotnému prospěchu a k ujařmení jiných. Požadoval změnu srdcí úředníků i vlády.

Gokhale, vůdce umírněných, si Gandhiho velice vážil, avšak obávaje se jeho názorů, prosil ho, aby aspoň na čas mlčky pozoroval a své přesvědčení mezi vlastenci indickými nešířil. Gandhi slíbil a po dvě léta se života politického neúčastnil, nýbrž pomáhal všem, kdož trpěli a byli bez viny ponižováni. Indové všech obcí náboženských ho ctili jako světce a obdivovali se jeho skutkům a utrpením v Jižní Africe a dobrému příkladu, který dával v Indii. Masa nepožíval, jídla si většinou sám připravoval, odíval se šaty zhotovenými z látky, kterou si sám utkal a nebylo člověka, který by mu vytkl šalbu nebo vinu. Poslouchal svého svědomí a své přesvědčení projevoval bez ohledu na posluchače, kteří, třeba slyšeli mnohdy trpkou pravdu, přece se na něho nehoršili.

ZPRÁVA MONTAGU-CHELMSFORDOVA NEUSPOKOJILA

Toužebně očekávaná zpráva Montagu-Chelmsfordova o ústavních opravách v Indii byla uveřejněna 8. července 1918. Indie měla dostati odpovědnou vládu, avšak jen v provinciích a ani tam nikoliv úplnou, nýbrž jenom částečnou, dyarchii. Některé podřízené obory měly býti svěřeny dozoru indických ministrů, odpovědných zákonodárným sborům, kdežto všechny ostatní měly zůstati vyhrazeny guvernérovi a Indian Civil Service. Císařská rada zákonodárná měla býti rozšířena v zákonodárné shromáždění, jež však nemělo dozoru ani na generálního guvernéra, ani na jeho výkonnou radu. Ústředí neznalo ani odpovědnosti, ani dyarchie.

Stoupenci Tilakovi neboli svaradžní návrh odsuzovali. Umírnění se dožadovali dyarchie též pro ústředí. Britové a Anglo-Indové si naříkali, že se dostanou do područí barevných domorodců a všechny strany horlivě uvažovaly o opravách a konaly schůze.

Světová válka skončila vítězstvím Dohody a v Indii očekávali, že Velká Britanie prokáže svou vděčnost a dopřeje jim svobody, ba sebeurčení, pro které bojovala. Zatím dala vláda indická, nedbajíc jednomyslného odporu domorodých členů dotavadního císařského zákonodárného sboru, 18. března 1919 schváliti zákon revoluční či Rowlattův, jímž se jí dostalo plné moci, aby trestala bez řádného soudu politické zločiny nejen vykonané, nýbrž i připravované a tímto způsobem zamezila každé spiknutí, každou vzpouru. Vlastenci se chvěli, že ho využije k svévolnému ničení každého samostatného projevu. Gandhi sdílel jejich obavy a soudil, že mohou úřady podkopávati lidská práva zaručená britským poddaným nejen přísahou císaře indického, nýbrž i jeho a jejich náboženstvím. Kázal obranu utrpením a vyhlásil na 30. března národní smutek, hartal, v hlavním městě Delhi. Jednání císařského zákonodárného sboru bylo přerušeno, všechny obchody zavřeny a konány kajícné pobožnosti. Po-

dobný hartal se odbýval 6. dubna v Lahore a veřejný smutek se šířil od města k městu.

Sikhové pořádali smuteční a politické projevy 10. dubna ve svém náboženském středisku Amritsaru. Měli tam mluviti též jejich souvěrci, kteří se vrátili z Kanady. Vláda chtěla projevy překaziti, tekla krev a teklo jí mnoho, velmi mnoho. Generál Michael O'Dwyer dal za jediný den 13. dubna postříleti na 2.000 bezbranných lidí a jeho vojáci krutě nakládali s muži, chlapci, ženami a dětmi nutíce je bodáky, aby se plazili ulicí, ve které byla uhozena Angličanka, která na prosebný průvod vylila nečistotu. Na sta, ba na tisíce spoutaných věznili po dny, aniž jim poskytli možnosti, aby se umyli, nebo vykonali přirozenou potřebu. Zprávy vyšetřující komise anglické a indické osvětlují temnou propast zející mezi bílými pány a barevnými poddanými v Indii.

ÚSTAVA Z 1919

Za léta 1919 měl Mr. Montagu mnoho práce s přípravou ústavního zákona. Bylo mu dbáti ostatních členů ministerstva, poslanců a veřejného mínění. Kdo měl moc, piloval na jeho návrzích, jaký div, že se skoro ani nehlásil k zákonu schválenému parlamentem a vyhlášenému králem 23. prosince 1919.

Ústava z 1919 uznává Indii za kolonii spravovanou po zákonu z r. 1858 korunou. Její nositel se od r. 1876 zove císař indický.

Indie se rozděluje na provincie samosprávné a na provincie, které samosprávy nemají, nýbrž podléhají přímo generálnímu guvernéru.

Moc zákonodárnou vykonávají sbory A, ve kterých Indové zástupců nemají; B, ve kterých jsou zastoupeni. Indové nemají zástupců ani v dolní, ani v horní sněmovně parlamentu westminsterského. Zastoupeni jsou v Indian Legislature, jež se skládá z generálního guvernéra a dvou

komor, jakož i z provinciálních sborů o jedné komoře. V případech výjimečných mají nařízení moc zákona.

Parlament westminsterský si vyhradil právo budovati indickou ústavu. Upravuje nadále věci, které zařídil nějakým zákonem po 1860 a dozírá na finanční hospodářství ústřední i provinciální. Státní tajemník pro Indii mu předkládá do 28 dnů květnového zasedání podrobné vyúčtování za předposlední rok. Státní tajemník smí se souhlasem parlamentu ukládati nová břemena finanční indické vládě.

Finanční dozor na obory vyhrazené provinciální samosprávě vykonává zákonodárný sbor té neb oné provincie.

Žádný zákonodárný sbor indický nesmí schváliti zákon, který by omezoval pravomoc parlamentu westminsterského nebo pozměnil některý dílec nepsané ústavy britského imperia. Parlament westminsterský má právo svěřiti částku své moci zvláštním zákonem buď ústřední nebo provinciální zákonodárné moci indické. Parlament westminsterský vydal indickou ústavu, i může ji měniti nebo též zrušiti. Dočasně ji smí zastaviti v některém území generální guvernér v radě.

Indian Legislature se skládá z generálního guvernéra a dvou komor: státní rady a zákonodárného shromáždění. Generální guvernér bývá jmenován Jeho Veličenstvem plnou mocí s vlastnoručním podpisem. Má právo obraceti se na kterou koliv komoru.

Nikdo nemůže býti členem obou komor.

Provinciální sbor zákonodárný nebo, jak se mu též říká, zákonodárný sbor guvernérův, má členy volené a jmenované. Guvernér není členem. Má právo sbor rozpustiti nebo jeho období prodloužiti, avšak jen na rok. Svolává jej k zasedání a rozhoduje při rovnosti hlasů. Předseda vyhlašuje odročení.

PŮSOBNOST ZÁKONODÁRNÝCH SBORŮ

Správní odbory indické se dělí na ústřední a provinciální. Zákonodárné shromáždění může zákonitě upravovati nejen odbory vyhrazené vládě ústřední, nýbrž i některé provin-

ciální. Sbory provinciální mají právo zabývati se zákonně jen odbory přenesenými; se svolením generálního guvernéra se však smějí usnášeti též o zákonech upravujících odbory vyhrazené či ústřední. V zákonodárném shromáždění i ve sborech provinciálních může býti rokování o některé předloze zastaveno, uzná-li místokrál nebo guvernér, že ohrožuje bezpečnost.

Odmítne-li zákonodárný sbor vládní předlohu, stane se přece zákonem, prohlásí-li generální guvernér, že toho vyžaduje bezpečnost Indie.

Zásada parlamentní odpovědnosti je zavedena toliko v provinciích v odborech svěřených ministrům. Na věci finanční těchto odborů smí dozírati sbor provinciální, avšak nikoliv na všechny. Všeliký ostatní dozor má parlament westminsterský.

Každá státní rada trvá pět let, zákonodárné shromáždění tři léta od prvního zasedání. Jedna i druhá komora může býti rozpuštěna i dříve nebo její období prodlouženo generálním guvernérem, uzná-li toho potřebu. Rozpustí-li tu neb onu komoru, určí, aby se sešla nová do šesti měsíců nebo se schválením státního tajemníka do devíti měsíců ode dne rozpuštění.

Žádný úředník nesmí býti zvolen ani do jedné, ani do druhé. Přijme-li některý člen té neb oné komory státní úřad v Indii, uprázdní se jeho místo.

Každý člen výkonné rady generálního guvernéra bude jmenován v té neb oné komoře, nepozbude však práva účastniti se jednání i ve druhé, leč nesmí býti členem obou. Hlasovati smí jen v jedné. Státní rada má 60 členů, 34 volených, 26 jmenovaných, mezi nimi nejvýše 20 úředníků. Zákonodárné shromáždění se skládá ze 144 členů, 104 jsou voleni, 40 jmenováno, z nich 26 úředních.

Volební právo do státní rady se přiznává majetníkům velkých statků, hospodářských podniků, bývalým členům zákonodárných sborů, vysokým úředníkům městským nebo

státním ve výslužbě, jakož i členům správních sborů universit a kdož byli vyznamenáni za znalost klasické vzdělanosti indické a písemnictví.

Do zákonodárného shromáždění volí a voleni býti mohou, kdož mají větší majetek. Volební okresy v jednotlivých provinciích jsou bezmála totožné s divisions, územími, právě jako volební okresy do sborů provinciálních splývají s districts, kraji.

Do obou komor se volí přímo. Není třeba, aby kandidát bydlil ve volebním okrese; stačí, má-li trvalé bydliště někde v provincii.

	Do zákonodárného shromáždění	do st. rady
Madrasko volí	16	5 členů
Bombay	16	6 „
Bengal	17	6 „
United Provinces	16	5 „
Punjab	12	4 „
Bihar and Orissa	12	3 „
Central Provinces	6	2 „
Assam	4	1 „
Burma	4	2 „
Delhi	1	— „
North-West Frontier Province	1	— „

Zákon, který schválí jedna komora, budiž do 6 měsíců schválen druhou, buď jak byl navržen nebo s doplňky, na jakých se obě dohodnou. Nestane-li se to, je ponecháno generálnímu guvernérovi, aby návrh předložil oběma komorám zasedajícím společně, leda by ustanovily zvláštní výbor pro návrhy, ve kterých se neshodují.

I kdyby některý zákon prošel oběma komorami, má generální guvernér právo jej vrátiti té neb oné, aby o něm znova uvažovala.

V obou komorách je zaručena úplná svoboda řeči a nikdo

nesmí býti stíhán pro něco, co souvisí s jednáním v té neb oné.

Návrh rozpočtu vypracovaného a schváleného generálním guvernérem v radě je předložiti každého roku oběma komorám. Žádnému členu není dovoleno podati návrh na příděl nějaké sumy, leda s doporučením generálního guvernéra.

Ani jedna, ani druhá komora nemá práva hlasovati nebo rokovati o úrocích a splátkách státních půjček; o výlohách zákonem určených; o služném a výslužném osob ustanovených Jeho Veličenstvem nebo státním tajemníkem v radě; o služném vysokých komisařů a soudních komisařů; o výlohách církevních, politických a vojenských. Není-li jasno, zda ta neb ona částka rozpočtu náleží mezi výdaje jmenované, rozhodne generální guvernér.

Ostatní rozpočet se předloží zákonodárnému shromáždění se žádostí, aby jej povolilo. Má na vůli vyhověti, zamítnouti nebo stanovenou sumu částečně nebo úplně pozměniti. Částky odhlasované zákonodárným shromážděním se předloží generálnímu guvernéru v radě, jenž smí zamítnuté sumy obnoviti, uzná-li, že jsou potřebné k vykonávání jeho úřadu. Jemu přísluší schváliti vydání, o němž soudí, že je nevyhnutelné pro zachování pokoje a pořádku Britské Indie.

Nepřipustí-li ta neb ona komora předlohu nějakého zákona, nebo nepojednáli o ní způsobem navrženým, má místokrál právo ji označiti za podstatnou pro pokoj a pořádek nebo zájmy Britské Indie. Byl-li podobný návrh zákona zamítnut třebas oběma komorami, nabude práva zákona v té způsobě, v jaké byl podán. Nebylo-li o něm v jedné komoře rozhodnuto, předloží se druhé a když jej schválí, jak byl navržen, nabude se souhlasem generálního guvernéra práva zákona. Podobně se stane, kdyby jej druhá komora zamítla.

Každý takový zákon budiž co nejdříve předložen oběma domům parlamentu londýnského. Platnosti nenabude, pokud Jeho Veličenstvo s ním neprojevilo souhlas. Je-li toho po názoru generálního guvernéra nezbytně třeba, nabude moci

zákona ihned, leda že by s ním Jeho Veličenstvo v radě nesouhlasilo.

Bez schválení generálního guvernéra není dovoleno podati ani v té, ani v oné komoře návrh zákona upravujícího nějaký odbor provinciální nebo částku provinciálního odboru, která nebyla vyhrazena oběma komorám. Podobně je vyloučen návrh zákona, jenž by zavrhoval nebo opravoval návrh zákona provinciálního nebo zákon či nařízení generálního guvernéra.

Generální guvernér má právo prohlásiti o jakémkoliv návrhu podaném nebo chystaném, nebo o výhradě či doplňku, jaký má význam pro pokoj a bezpečnost Britské Indie nebo její částky a zakázati každé další jednání o něm.

Zákonodárné sbory provinciální, zřízené zákonem z 1919, dostaly právo voliti si místopředsedu hned, předsedu teprv po čtyřech letech. Guvernér jmenoval prvního předsedu, sám však jím přestal býti.

Provinciální zákonodárný sbor má 70 členů volených a je oprávněn dopřáti volebního práva i ženám. Při stanovení volebních okresů bylo dbáno, aby byla zastoupena plemena, obce náboženské a zvláštní zájmy. Jsou tedy volební okresy nemuslimské, muslimské, evropské, anglo-indické, statkářské, universitní, obchodní a průmyslové. Voliči se dělí na zvláštní, mezi něž přísluší statkáři, členové správních rad universitních, plantážníci, obchodníci, a obecné, jež tvoří muslimové, Evropané, sikhové, hindové a ostatní obyvatelé.

Udělení volebního práva závisí na majetku, dani pozemkové neb důchodové, městské a je ho dopřáváno všem úředníkům nebo důstojníkům ve výslužbě bez ohledu na majetek nebo příjmy.

Provinciální vláda předkládá každého roku návrh rozpočtu se žádostí, aby směla použíti provinciálních příjmů a jiných peněz. Sbor má právo vyhověti nebo žádost zamítnouti nebo sumu požadovanou zmenšiti. Zahrnuje-li odmítnutí obor vyhrazený, nedbá ho guvernér a jedná, jako by

byla žádost povolena. Kde potřeba káže, není povinen čekati, až zákonodárný sbor vyhoví. Služné a výslužné osob ustanovených Jeho Veličenstvem nebo s jeho schválením nebo státním tajemníkem v radě, jakož i služné vysokého dvoru provinciálního a státního zástupce nepodléhá schválení sboru.

Odbory přenesené, které spravuje guvernér s ministry, jsou místní samospráva, samospráva lékařská, veřejné zdravotnictví, školství, veřejné práce, zemědělství, dávky výrobní, jakož i záležitosti průmyslové. Za správu těchto odborů odpovídají dva nebo tři ministři osobně zákonodárnému sboru, jakož i guvernérovi. Smí je ponechati v úřadě, i kdyby se sbor vyslovil proti nim, ovšem podaří-li se mu vymoci od něho jejich služné. Odmítnutím služného vykonává zákonodárný sbor dozor na správu odborů přenesených. Kdyby důsledně odmítal služné toho neb onoho ministra, má guvernér právo je sám povoliti, aby zachoval pokoj a pořádek. Po poradě s ministry určí guvernér sumu, kterou uzná za potřebnou pro řádnou správu přenesených oborů. Neshodne-li se s nimi, požádá generálního guvernéra, aby rozhodl.

O MOCI VÝKONNÉ

Jako moc zákonodárná, je též výkonná moc rozdělena mezi Londýnem a Indií.

Ústřední výkonná moc indická v Londýně je svěřena státnímu tajemníku pro Indii. Pomáhá mu indická rada.

Státní tajemník je členem londýnského ministerstva, je tedy odpovědenparlamentu westminsterskému a placen jako každý jiný člen londýnské vlády.

Indická rada má míti nejméně 8 a nejvíce 12 členů jmenovaných na 5 let státním tajemníkem. Z polovice jsou to muži, kteří aspoň 10 let v Indii sloužili nebo bydlili a ji neopustili leda před 5 lety. Žádný její člen nesmí býti spolu členem westminsterského parlamentu. Schází se povinně jednou za měsíc a nemá práva podávati návrhy.

Státní tajemník v radě dozírá na správu ústředních odborů, rozhoduje spory mezi jednotlivými provinciemi, střeže zájmů imperia a zastupuje indickou vládu ve věcech společných s jinými částkami imperia. Rozhoduje ve finančních záležitostech.

Státní tajemník měl až do 1919 právo dávati rozkazy kterémukoliv úředníku, generálního guvernéra nevyjímajíc, nařizovati, co by se mělo díti, a dozírati na vše, co se v Indii dělo. V jeho stycích s generálním guvernérem v radě se neudály ani po zákonu z 1919 podstatné změny, avšak parlament nařídil společným vybraným výborem, aby zasahoval do indických věcí jedině výjimečně, kde by o to byl požádán vládou nebo zákonodárným shromážděním. Trvalý parlamentní podtajemník řídí úřad státního tajemníka.

Státnímu tajemníku a indické radě je přidružen sekretariát nazývaný India Office. Jednotlivé jeho úředníky jmenuje státní tajemník v radě. Služné vyplácí z největší části dotud Indie.

Od 1. října 1920 má Indie v Londýně vysokého komisaře, jmenovaného generálním guvernérem. Jsou mu přiděleny ony odbory India Office, jejichž účelem bylo a je kupovati pro indickou vládu, čeho potřebuje, dozírati na indické studenty, vypláceti výslužné a dovolené, dohlížeti na přípravu úředníků přijatých do služeb indických, posílati domů nemajetné Indy, prodávati spisy vládou indickou vydané a pod.

Parlament westminsterský vybral 1920 z každého domu po 11 členech a utvořil z nich společný výbor trvalý, jehož úkolem je sledovati vývoj indických záležitostí a podávati o něm podrobnější zprávu.

V Indii je výkonná moc ústřední svěřena generálnímu guvernéru v radě, provinciální pak guvernéru v radě a spolu guvernéru činnému s ministry.

Zákonem z 1919 se nic nezměnilo na způsobu správy generálního guvernéra v radě, leda že byl počet jejích členů omezen nejvýše na osm a tři místa vyhrazena Indům, jimž se jich dostalo již 1917.

Provinciální guvernér je jmenován po úradě s generálním guvernérem Jeho Veličenstvem plnou mocí s vlastnoručním podpisem. Podobným způsobem jsou ustanovováni též členové jeho výkonné rady. Nesmí jich býti více než čtyři a nejméně jeden aby sloužil koruně déle než 12 let. Předsedou je guvernér, jenž jmenuje některého člena svým zástupcem.

Žádný ministr nesmí býti členem rady. Výkonné úřady provinciální vedou všechny provinciální odbory, tedy i ony, které jsou vyhrazeny zákonodárnému shromáždění. Odbory provinciální se dělí na přenesené a vyhrazené.

V odborech přenesených má výkonnou moc guvernér činný s ministry. Vybírá je z volených členů zákonodárného sboru na dobu, jaká se mu zlíbí. Může jmenovati i toho, kdo není poslancem, jen na šest měsíců. Guvernér sám není odpovědný ani za odbory přenesené, ani za vyhrazené. V odborech vyhrazených vykonává svou moc v radě, a zákonodárný sbor nemá na ně žádného práva. Guvernér je odpovědný parlamentu westminsterskému. Provinciím jsou svěřeny i některé odbory vyhrazené vládě ústřední. Guvernér v radě je spravuje jako jednatel ústřední vlády.

Výkonná moc ústřední nezná dyarchie. Vede ji pouze generální guvernér v radě, jenž není odpovědný žádnému zákonodárnému sboru indickému, nýbrž toliko parlamentu westminsterskému. Dozírá na provincie, aby nezasahovaly do ústředních odborů. Bez jeho podpisu nenabude žádné usnesení provinciálního sboru moci zákona.

Generální guvernér v radě je ve všem poslušný rozkazů státního tajemníka pro Indii.

Zákonem z 23. prosince 1919 byla Britská Indie rozdělena na 15 provincií, z nichž má každá zvláštní místní vládu a správu. Dělí se na samosprávné a takové, které nemají samosprávy.

Presidence madraská, bombayská a bengalská, jakož i provincie: United Provinces, Punjab, Bihar and Orissa, Central Provinces, Burma, Assam a North-West Frontier Province

jsou vybaveny místní vládou, jež se skládá z guvernéra, výkonné rady, nejvýš čtyřčlenné, a dvou nebo více ministrů. Původně byla Burma vyloučena, avšak 1921 přičleněna k Indii. Dostala guvernéra s výkonnou radou, ministry a zákonodárným sborem, do něhož mají právo voliti i ženy. North-West Frontier Province byla obdařena guvernérem a zákonodárným sborem 1931. Ostatních pět provincií spravují vrchní komisaři, vlastně jednatelé ústřední vlády, jako před 1919.

V desíti provinciích je výkonná vláda podvojným tělesem, jež sjednocuje guvernér. Je to dyarchie. Jedna jeho částka, skládající se z guvernéra a výkonné rady, odpovídá za správu vyhrazených odborů. Druhou částku představuje guvernér jednající po radě s ministry, když spravuje přenesené odbory. Členy výkonné rady jsou z polovice Indové, z polovice Britové, vyjímajíc v Biharu a Orisse, kde ze tří jsou dva britští úředníci.

Na způsobu správy guvernéra v radě se nic nezměnilo. Rozhoduje většina, avšak guvernér má právo rozhodnutí zrušiti, jestliže s ním nesouhlasí. V takovém případě podá zprávu generálnímu guvernéru, jenž uvědomí státního tajemníka.

Příjmy nebo jejich prameny jsou přesně rozděleny mezi vládu ústřední a provinciální. Provinciální vláda dozírá na příjmy jí přidělené, smí na ně uzavírati půjčky a se schválením generálního guvernéra zaváděti nové daně. Schodek ústřední vlády hradí ročními dávkami provincie, vyjímajíc Bihar a Orissu, jejíž příjmy jsou skrovné. Dávka nesmí býti zvýšena, avšak ústřední vláda ji může snížiti, uzná-li toho potřebu.

Moc soudní není v Indii ani po zákonu z 1919 odloučena od správní. Dotud ji vykonává krajský úředník, Collector, jenž dozírá spolu na odbory politické a hospodářské.

Jeho Veličenstvo jmenuje předsedy a soudce vysokých soudních dvorů na dobu podle své libosti. Soudce nižších stolic ustanovuje generální guvernér v radě a má právo měniti hranice soudních obvodů.

Po desíti letech, tedy po 23. prosinci 1929, vyšle parlament westminsterský do Indie zvláštní výbor, aby zkoumal, jak se ústava z 1919 osvědčila, a podal zprávu, zda je radno zavésti zásadu odpovědné vlády anebo rozšířiti, pozměniti či omeziti trvající částku odpovědnosti.

NOVÉ SÍDELNÍ MĚSTO

Ústřední vláda indická sídlila za chladné roční doby v Calcuttě. Nebylo to na prospěch vládě bengalské presidence, jež tam rovněž bydlila, proto rozhodnuto 12. prosince 1911, že se ústřední vláda přestěhuje do nového sídla, za něž bylo vybráno Delhi, hlavní město bývalé říše mogulské. Z provincie punjabské byla vyloučena plocha 573 čtverečních mil, přidělena městu Delhi a podřízena i s ním vrchnímu komisaři. Má 636.246 obyvatel.

Místokrál a jeho úřady se ubytovali v domech narychlo upravených. Současně se budovaly nové domy v Novém Delhi na obvodu starého města. Úřady se tam přestěhovaly v listopadu 1926 a místokrál 23. prosince 1929. Nové město není hotovo; stále se v něm staví.

Za horkého období úřaduje ústřední vláda v Simle na úpatí Himalají ve výšce 2.160 m.

INDIE VE SPOLEČNOSTI NÁRODŮ

Za světové války potřebovala Velká Britanie indické pomoci, proto konala, co za dobré uznala, aby si udržela dobrou vůli tamního obyvatelstva a zachovala klid a pořádek. Dovolila, aby se zástupcové Indie účastnili 1917 a roku následujícího s dominiemi válečných porad v Londýně, jakož i porad imperia konaných od 1921. Indie směla vyslati zástupce k jednání o mír do Paříže a byla přijata mezi zakládající členy Společnosti národů, třebas nebyla nezávislá, ba ani samosprávná. Zástupce Indie nevolí žádný zá-

konodárný sbor, nýbrž je ustanovuje státní tajemník s dorozuměním indické vlády. Ve věcech velké politiky jsou povinni říditi se jeho pokyny; v ostatních mohou hájiti vlastního názoru. Jako členka Společnosti národů obeslala Indie rozličné mezinárodní porady Společností svolané. Státní tajemník k nim skoro vesměs vysílal britské úředníky, avšak Indové poukazujíce, že taková poselstva sami platí, požadují, aby je též volili. Společnost národů otevřela 1932 v Bombayi kancelář, aby podávala veřejnosti zprávy o tom, co koná.

NOVÁ ÚSTAVA ZAVÁDĚNA

Probouzející se Indie toužila po samosprávě, aby si vybudovala školství, zemědělství, průmysl, obchod a položila základy nezávislosti. Za světové války se horovalo o svobodě a sebeurčení národů. Velká Britanie tvrdila, že bojuje za práva utištěných národů, a Indové byli utištěni. Domáhali se svobody a aby si ji zajistili, podporovali Velkou Britanii krví i majetkem. Očekávali, že jim ukáže dobrou vůli a dopřeje samosprávy. Státní tajemník Montagu jménem vlády závazně slíbil postupnou samosprávu vedoucí k odpovědné vládě a ústavě, jakou mají dominia britského imperia. V prvotním návrhu, který podal s místokrálem lordem Chelmsfordem, byla obsažena úplná samospráva provinciální a částečná ústřední; Indům zajištěn přístup k nejvyšším úřadům a obnovena politická jednota společnými volbami. Není pochyby, že tento návrh vypracoval v souhlase s ministerskou radou, čelnými politiky a veřejným míněním. Za půl roku byla světová válka skončena a názory na indické záležitosti se třídily.

Velká Britanie vyšla ze světové zátopy bez pohromy, ba byla nesmírně posílena. Zbavila se dvou největších soupeřů. Německo bylo zdrceno, Rusko vnitřním rozvratem zeslabeno, Francie krvácela, Spojené státy dostávaly strach z hospodářského a vojenského rozmachu japonského, Velká Bri-

tanie se stala znova jedinou paní světových moří a cest. Utajovaná nechuť k barevným rostla — a Indové byli barevní. Imperialisté šeptali a ponenáhlu hlasitě vykládali, že byl závazný slib ze srpna 1917 vynucen tehdejším neblahým stavem válečným, časy se změnily a že je třeba překaziti, aby Velká Britanie své vítězství ohrozila vsunutím Indie na cestu vedoucí z imperia.

Mr. Montagu trval na svém návrhu, místokrál mu pomáhal, avšak ani jeden, ani druhý nebyl s to, aby zabránil jeho přeměně. A přece jak velký pokrok znamenala ústava z 1919! Umírněný despotismus byl odstraněn a brána k samosprávě otevřena. V indické radě státního tajemníka měli Indové tři zástupce, ve výkonné radě generálního guvernéra rovněž; ve státní radě, jakož i v zákonodárném shromáždění ústředním dostali volenou většinu, volby přímé z celé Indie. Indian Legislature měla vyrůsti na osu Britské Indie. Byl to první útvar, sjednocující všechny země a všechny národy indické, maják šířící osvětu a pečující o blahobyt kdekterého kraje. Podobného zařízení Indie nikdy neměla a že se jí ho dostalo, bylo zásluhou světové války.

Je pravda, ústřední vláda nebyla odpovědná ani jedné, ani druhé komoře, avšak její členové nebyli hluší. Slyšeli mínění, tužby i stesky zástupců celé Indie a nebyli s to, aby udusili tvořící se veřejné mínění politické. Z Indie se šířilo do Evropy, do Ameriky a Velká Britanie a s ní vláda indická, třebas s nechutí, přece jen byly povinny, aby ho dbaly a v mnohých tužbách mu vyhovovaly.

Nepatrný, ba nesmělý byl postup samosprávný v provinciích. Dobré tři čtvrtiny provinciálních odborů zůstaly jako dotud. Jediná čtvrtina byla přenesena na bedra odpovědných ministrů indických. Po zákonu je měl guvernér vybírati z volených členů zákonodárného sboru. V mnohých provinciích si práci usnadnili přídavkem, že smějí jmenovati ministrem i toho, kdo není poslancem, avšak jenom na šest měsíců.

Ministerský úřad byl nesmírně těžký. Ministr byl povinen

dbáti guvernérova přání, spokojiti se sumou, jakou mu určil a odpovídati za správu svého odboru nejen jemu, nýbrž též zákonodárnému sboru. Uvážíme-li, že byl odkázán na zprávy a dobrou vůli britských úředníků, členů Indian Civil Service, přisvědčíme, že mnohdy nevěděl kudy kam. A přece byl i tento kousíček samosprávy předůležitý. Byl to prvý kámen; vedle něho se mohl položiti druhý, třetí a byl zde základ indické samosprávy.

Vadou nové ústavy bylo, že drobila Indii podle náboženství a zájmů, že oddělovala města od vesnic a že dovolila mnohým provinciím, aby omezily trpné volební právo jenom na osoby bydlící ve volebním okrese. Tím zbavila voliče zdatných zástupců, třeba sourodáků, kteří se usadili v krajském městě. Zastoupení zájmové samočinně štěpilo obyvatelstvo na stavy a vytrhávalo pojítka národní pospolitosti, která ponenáhlu všechny vrstvy indické pronikala.

Zvláštní volby podle obcí náboženských dávaly nové ústavě zpátečnický nátěr. Zaváděla, co se v Evropě a Americe přežilo. Hnala vodu na mlýn zaostalých. Výslovně se zmiňovala jen o muslimech, kdežto všechny ostatní náboženské obce zahrnovala do jediné skupiny, nazývané nemuslimskou. A přece i v ní byly zárodky zpátečnictví, neboť čeho dopřála muslimům, mohli požadovati sikhové, parsové, animisté a domorodí křesťané, jelikož křesťané ve volebním řádu uvedení byli totožní s Brity nebo Anglo-Indy.

Náboženské štěpení mohlo pokračovati. Mezi hindy se mohli dožadovati zvláštních volebních okresů členové kast nižších než brahmanské, jakož i utištění, nedotknutelní, kteří byli bez kasty. Mezi muslimy bylo ještě hůře. Šiítští dvanáctníci a ismailští sedmíci pohlíželi závistivě na sunnity. Ahmadijje, stoupenci qadianského mesiáše, jakož i ahl al-hadít, vyznavači uahhábovské nauky, si trpce stěžovali na útisky ostatních muslimů a dožadovali se ochrany svých občanských práv a tedy poměrného zastoupení v zákonodárných sborech i v úřadech. Mezi křesťany bylo podobně.

Zvláštní volby na podkladě náboženském národní scelení oddálí, avšak nezastaví, neboť i v Indii zvítězí národnost a konservativci ustoupí rozvážným vlastencům. Podobně je tomu s ostatními vadami. Správní a vládní zkušenosti ukáží všem vrstvám indického lidu, co jim škodí, touha po samosprávě jim dodá síly, domluví se a sjednotí se.

ODPOR PROTI ÚSTAVĚ

Těžký byl porod indické ústavy, slaboučká byla, když se do Indie dostala a neujali se jí, jak bylo třeba, kdož o ni měli pečovati. Velká většina britských úředníků s ní nesouhlasila, ba protivila se jí. Jednali všude po svém a pojednou se měli v některých oborech podříditi jiným, a kdyby to byli bývali jejich bílí krajané! Avšak uznati nad sebou barevné domorodce, to byl požadavek příliš silný. Mnozí šli do výslužby, jiní byli přeloženi — a přece nebylo služebního místečka, ve kterém by se nebyli setkali s barevnými. A jejich počet měl býti rozmnožen, neboť Indové se dožadovali většího a většího zastoupení ve vládě i správě. Členové Indian Civil Service varovali své krajany, aby se nehlásili do indických služeb. Varovný hlas neměl valného účinku, poněvadž lákaly bohaté příjmy a veliká úřední moc; vždyť členové Indian Civil Service vládli a určovali vládní postup. Žádný místokrál se neopovážil vystoupiti proti nim a kdo to, jako lord Ripon, přece učinil, pozbyl úřadu. Britští politikové jim pomáhali; sám Lloyd George veřejně vyhlásil, že si nedovede pomysliti, že by mohla býti Indie spravována bez britských úředníků.

Indové požadovali, aby do Indian Civil Service nepřijímal státní sekretář v Londýně, nýbrž ústřední vláda indická jakož i vlády provinciální, které přece jen podléhaly zákonodárným shromážděním. Tomu se opřeli vyšší britští úředníci do jednoho a houževnatě vymáhali, aby zůstalo vše při starém.

Politická služba byla přední skupinou úřednickou, kdežto do druhé, třebas méně vlivné, avšak početně silnější, náležely úřady policejní, zdravotní, vychovatelské a veřejné práce.

I tato se dělila na Imperial Service a Provincial Service. Imperial Service zůstala vyhrazena státnímu tajemníku. Jen on do ní přijímal, platy určoval a povyšoval. Provinciálním vládám byla ponechána Provincial Service.

Členové všeindické neboli imperiální služby měli veliké služné a byly jim otevřeny nejvyšší úřady. Jako se bránila Indian Civil Service, tak vzdorovali oni a nacházeli oporu v londýnském parlamentu. Nejčastěji se střetli s veřejným míněním indickým členové Medical Service. Tvrdili, že nelze pomysliti, aby se britské ženy a dívky podrobily lékařskému ošetření domorodců. Měli pravdu, neboť bílé ženy opovrhují barevnými mnohem silněji než mužové. Uznávajíce, že jim nelze budovati odpor na přehradě barevné, tvrdili, že indické lékařské fakulty nejsou řádně vybaveny, že jejich odchovanci postrádají odborného vzdělání, a přece četní Indové dostudovali ve Velké Britanii nebo na lékařských fakultách evropských a amerických universit.

Spory mezi jednotlivými skupinami úřednickými trvaly, i přiměly vládu, že konečně 1923 ustanovila zvláštní výbor, aby vše prozkoumal a podal jí zprávu. Zasedali v něm čtyři Angličané a čtyři Indové. Domluvili se a jednomyslně navrhli přibírati Indy, svěřiti jim úplně odbory přenesené, avšak spolu zvýšiti služné úředníků britských a chrániti jich v jejich působnosti. Veškerá čelná místa měla nadále zůstati vyhrazena Britům. Je na bíle dni, že spory úřednické nebyly na prospěch mladé ústavě a že nespokojenci podnikali, co mohli, aby ji podryli. A přece se státní stroj nezastavil a indičtí úředníci, zvláště vyšší, prokázali, že svým britským druhům v ničem nezadají.

MUSLIMOVÉ

Ústava trpěla rozštěpeností obyvatelstva. Nejen že přinesla základy nových kast zájmových, náboženských, městských, vesnických, bílých a barevných, nýbrž zesilovala i kasty staré, místo aby je odstraňovala. Již 1813 tvrdil velký politik an-

glický, že bezpečnost britské správy v Indii spočívá na různicích mezi jednotlivými složkami tamního obyvatelstva. Všechny vlády indické této zásady dbaly a kde jen mohly, dopřávaly třenicím pokojného vývoje. Rostly nesváry mezi muslimy a hindy, avšak ani muslimové nebyli jednotní. Štěpili se na konservativní, kteří měli moc, a národní, kteří se teprv rodili. Doprostřed se vsunuli Ochránci chalifátu. Byli to stoupenci bratří Mohameda a Šaukata Aliho, kteří se za světové války seskupili ve Výbor chalifátní nebo, jak si též říkali, v Ochránce chalifátu. Ujímali se tureckého sultána, brojili proti velkému šerífu Husejnovi jako zrádci svaté věci muslimské a konali po celé Indii projevy proti vládě Lloyda George, jíž vytýkali, že chce Turecko rozkouskovati a muslimský svět zbaviti posledního pilíře. Po záhubě tureckého chalifátu si dali jméno Služebníci posvátných měst a pečovali o Mekku a Medínu, o pouti a o Hedžáz. Souhlasili, aby Eben Saúd, církevní a světská hlava náboženské obce uahhábovské, zrádného krále Husejna vypudil z Hedžázu, avšak požadovali, aby tuto posvátnou zemi svěřil dozoru zástupců celé obce muslimské. Když na popud britský nevyhověl, prohlašovali ho za kacíře a ujímali se utištěných muslimů v rozličných zemích, zejména v Palestině.

Svou upřímnou snahou o blaho islámu splývali oba bratří Ali s konservativci, kdežto s národovci je spojovalo přesvědčení, že je třeba, aby pohlíželi na Indii jako na vlast a domluvili se s hindickými sousedy. Nemínili nadále sloužiti za nástroj panovačnosti, avšak přece jen se Britů nespouštěli, aby nepozbyli opory a neztratili výsad, kterých dotud požívali. Mohamed Ali několikrát své stoupence upozorňoval: „Muslimové vládli v Indii po mnoho století, třebas byli v menšině, jako Britové, avšak zvolili si Indii za vlast, a proto chtějí, aby Velká Britanie uznala jejich práva.“ Mezi tato práva zahrnovali poměrné zastoupení v zákonodárných sborech i v úřadech, kolísali však mezi zvláštními volbami a zvláštním výběrem, jak žádali konservativci, nebo mezi jednotnými

volbami a výběrem podle schopnosti, pro něž horují národovci. Kde viděli potřebu, šli s Kongresem a Gandhim. Kde se jim zdálo, že by věci muslimské zadali, přiklonili se k Všeindické muslimské lize a konservativcům. Mimočinnost politickou vyvíjeli značnou působnost osvětovou a hospodářskou, čímž se nikterak nelišili od Kongresu a Gandhiho.

Ve sporech britských úředníků s indickými se muslimové bezděky přikloňovali k Angličanům. Na rady konservativců neposílali svých dětí do škol, aby tam neztratili náboženství, neměli potřebných schopností, nebyli s to, aby soutěžili s ostatními Indy, zůstávali v menšině ve vyšších úřadech civilních i vojenských, žárlili na své krajany, záviděli jim jejich příjmy a vliv a věřili Britům, že jim dopomohou k dávné moci a někdejšímu blahobytu. Nedívali se na novou ústavu jako na první základ národní osvěty a národního blahobytu, nýbrž jako na vhodnou příležitost, aby získali, co vlastní vinou ztratili. Potřebovali pomocníků, britští imperialisté se jim nabízeli, přijímali nabídku a přidávali se ke křesťanům bílým i anglo-indickým míšencům. Slaboučká, poněvadž mladičká národní jednota hindicko-muslimská za nové ústavy vadla a se rozpadala.

HINDOVÉ A UTIŠTĚNÍ

Hindové se nenadáli, že nová ústava posílí kastovní rozštěpenost. Dotud mezi nimi vedli brahmani, třebas se nikde svým původem nehonosili. Měli nejlepší vzdělání a ostatní se jim bezděky podřizovali. S jejich vedením nebyly spokojeny kasty nižší, které měly převahu najmě v jižní Indii. Slabé jejich sdružení nebo, jak se mu říkalo, Justice Party, za nové ústavy rostlo a zakládalo odbočky po krajských městech. I členové Justice Party se přimykali k britským úředníkům, kteří jim slibovali hojnější zastoupení při správě a tedy lepší příjmy. Radili, aby se domáhali poměrného zastoupení, jakož i zvláštních voleb, aby snáze odolali všemocným brahmanům, ovládajícím Kongres, ba celý veřejný

život politický a hospodářský. Neprozíraví uvěřili a posilovali roztříštěnost.

Částečná svoboda politická, kterou nová ústava Indii přinesla, poskytla několika mužům příležitost, aby se vyšinuli s pomocí utištěných, nedotknutelných, o něž se dotud soustavně skoro nikdo nestaral. Indická vláda jich nedbala, neboť se zásadně přidržovala bohatých a vznešených. Utištěné ponechávala v bídě osvětové i hospodářské a mlčky přihlížela, jak je její mocní přátelé utiskovali a odstrkovali. Mezi muži, kteří se jim věnovali, vynikl Dr. Ambedkar. Vychodil školu misionářskou, dovršil své vzdělání v Americe a po světové válce si z utištěných zakládal vlastní stranu, napřed sociální, ponenáhlu pak politickou. Vymáhal pro ně přístup ke studnicím, do chrámů, do škol, do obecních rad, jakož i do zákonodárných sborů.

Členové Indian Civil Service, kteří se dotud utištěným úzkostlivě vyhýbali, se s nimi přátelili, podporovali Dr. Ambedkara a radili k vytrvalosti a neústupnosti. Utištění měli dostati poměrné zastoupení a zvláštní volby. Mezi hindy se rozevírala nová propast. Byl to Gandhi, který hrozící nebezpečí zpozoroval, utištěných se vší silou ujal a zahájil pokojný, avšak urputný boj proti kastovním přehradám a za lidská a občanská práva nedotknutelných. Tímto bojem vnesl rozkol do náboženské obce hindické; ponenáhlu se štěpila na konservativní a národovce, čímž působnost nové ústavy oslabovala a zdržovala.

BRITŠTÍ PODNIKATELÉ

Britský průmysl a obchod, jakož i velcí podnikatelé angličtí měli Indii úplně otevřenu a byli v ní s pomocí Indian Civil Service všemocnými pány. Nová ústava jejich samovládu omezovala nepatrně sice a jen v částkách některých odborů, avšak přece jen se dotýkala jejich hospodářských zájmů, čímž vybízela, aby byli na stráži a nedovolili, aby zapustila kořeny hlouběji a podřídila průmysl a obchod do-

mácí vládě a správě. Odedávna se opírali o britské úřednictvo. Po vyhlášení ústavy pochopili, jak ho potřebují, proto hájili jeho zájmů ve Velké Britanii i v Indii a spolu s ním podnikali, co uznávali za vhodné, aby působnost nové ústavy zeslabili a výsady britských úředníků, průmyslníků, obchodníků a podnikatelů nejen zachovali, nýbrž ještě rozšířili. Do konce světové války se s anglo-indickými míšenci bezmála nestýkali. Po ní se s nimi přátelili a jejich zájmů se zastávali a spolu s nimi se dožadovali takového zastoupení v zákonodárných sborech a úřadech, jaké přísluší jejich podnikům a jejich zdatnosti. Nová složka, ba nová kasta ohrozující národní a politickou jednotu indickou.

INDICKÝ ČLOVĚK SE PROBOUZÍ

Přes půldruhého milionu Indů sloužilo za války světové za mořem. Vojáci a dělníci indičtí se stýkali s britskými a francouzskými, dovídali se mnohého, čeho dotud neznali, tvořili si nové představy o svých pánech, vraceli se s nimi a šířili je po městech i vesnicích. Indický člověk se probouzel ze své ospalé ponížености, přímel se a díval se tváří v tvář bílému úředníku, před kterým se do nedávna plazil.

Nový duch se jevil i v armádě. Přinášeli jej indičtí důstojníci, odstrkovaní britskými, třebas vychodili Sandhurst jako oni a složili zkoušky s prospěchem nejlepším. Vrstvy, ze kterých se dotud vojáci nenajímali, se hlásily samy ke službě vojenské, požadovaly, aby byla obecná a povinná a aby Indové svou krví a svým majetkem hájili nejen britského imperia, nýbrž i své matky vlasti. Vrchní velitelé indických armád pocítili, že by mohlo v Indii dojíti k bojům mnohem těžším, než jaké byly 1857, proto v Londýně radili k brzdění, spojovali se s Indian Civil Service, jakož i se všemi odpůrci ústavních ústupků a toužili, aby se v Indii vládlo jako před světovou válkou.

Všem prvkům rozkladným odporoval v Indii Gandhi. Stal se jí vychovatelem, ba politickým vůdcem na cestě nesmírně důležité, avšak spolu obtížné. Politických ideálů britských si vážil, neboť uznával, že se v žádném státě tak málo nevládne jako ve Velké Britanii a že má každý občan britský právo na největší osobní svobody. Již v Jižní Africe chránil britských zájmů. Za světové války vybízel své indické krajany, aby s Velkou Británií a pro ni bojovali, statky a životy obětovali, avšak rovněž se dožadovali potřebných oprav. Ještě na začátku 1918 vyzýval mladé Indy, aby se hlásili za vojáky.

Ústavní návrh Montagu-Chelmsfordův uznával Gandhi za dobrý pokus a vhodný začátek samosprávy a odpovědné vlády, avšak se zákonem z 1919 nesouhlasil, poněvadž v něm nebylo skoro ani zbla z toho, co návrh obsahoval. Přece ještě trval při Velké Británii, až ho od ní odvrátil trestní zákon Rowlattův. Tvrdil, že je nespravedlivý, poněvadž Indové za války zachovali pokoj a pořádek a obětovali nejen miliony peněz, nýbrž i krev, ba i životy. Znaje britskou všemocnost, varoval své krajany před branným odporem, doporučoval však staré přikázání: „Nezabíjej živé bytosti!", jež je hlavním článkem víry náboženské obce džainské, v níž se narodil. Nabádal k odporu utrpením. Indický lid mu porozuměl a účastnil se snad po prvé v dějinách bojů politických. Vojáci, kteří se vrátili s bojišť evropských a asijských, mu pomáhali, sikhové se k němu družili a zprávy o ukrutnostech spáchaných v Amritsaru a jinde v Indii mu získávaly nové a nové přívržence. Čím více jich bylo, tím těžší měl práci, aby je ovládl a uchlácholil touhu po pomstě.

Svým stoupencům hlásal Gandhi pravdu jako snad nikdo jiný. Nedával vinu na jejich utrpení jen Velké Británii, nýbrž i jim, svým krajanům. Vytýkal jim zaostalost, otrocký způsob myšlení a hleděl je pozvednouti, dodati jim zmužilosti, nikoliv násilím, nýbrž utrpením a přerušením veškerého styku s vládou, která se sama ukrutností dopouští a jiné

za ně netrestá. Žádný Ind se neměl účastniti správy své vlasti. Žáci ať opustí školy, úředníci své povinnosti, ať neplatí daní a každý ať podniká, co může, aby vládní stroj zastavil. Velká Britanie měla poznati, že není schopna spravovati Indii.

KONGRES SE NEÚČASTNÍ VOLEB

O vánocích 1920 přijal Kongres na valné hromadě za své, co Gandhi hlásal. Usnesl se, že se nezúčastní voleb do zákonodárných sborů. Mínili, že trpným odporem vymohou, aby byla ústava co nejdříve pozměněna a samospráva zavedena. Ukázalo se, že občanská neposlušnost a boj utrpením probouzí lid k politickému uvědomení, že však není s to, aby uvedl v pohyb veškeré obyvatelstvo, že se proto vládní stroj nezastaví a zmařený čas nenahradí.

Politickými věcmi se zabývali na podkladě národním členové Kongresu a liberálové. V čele Kongresu stál po smrti Tilakově začátkem srpna 1920 Motilal Nehru, advokát z United Provinces. Jeho rádcem byl Gandhi. Kongres se vyslovil proti samému návrhu na indickou ústavu, proto se od něho odštěpili umírnění členové a založili 1918 National Liberal Federation. Jejich vůdcem byl stařičký budovatel indického národa sir Surendra Nath Banerjea. Nebyli spokojeni s návrhem, tím méně s ústavním zákonem, avšak chtěli se účastniti vlády i správy, aby vymohli rychlejší postup k samosprávě.

Muslimové neměli národního sdružení. Všeindická muslimská liga založená na podkladě náboženském dřímala, poněvadž se značná skupina jejích členů přidala z větší části ke Kongresu, z menší k liberálům. Hlavní slovo měli advokát Mohamed Ali Jinnah, jakož i bratří Mohamed a Šaukat Ali, zakladatelé a vůdcové Ochránců chalifátu. Kdož šli s Kongresem, byli proti ústavě a proti účasti na volbách do zákonodárných sborů. Kdož šli s liberály, jakož i konservativci, kteří politických stran nenáviděli, byli ochotni vstoupiti do zákonodárných sborů, obzvláště když věděli, že jim zvláštní volby snadno dopomohou k poslanectví.

Vláda přiznávala volební právo, komu chtěla, neboť jí k tomu poskytovaly příležitosti četné podmínky a výjimky. V mnohých provinciích volili po vesnicích jen starostové úřady jmenovaní. V jiných nesměli kandidovati v okresech venkovských, kdož bydlili v městech. Volby byly vykonány hladce a do zákonodárných sborů vstoupili poslanci povolní nebo aspoň umírnění. Ministry byli jmenováni jednak umírnění, mezi nimi Banerjea, jednak konservativci — a přece poctivě pracovali všichni, ministři i poslanci.

ZÁKONODÁRNÉ SHROMÁŽDĚNÍ ZAHÁJENO

Zákonodárné shromáždění v Delhi zahájil 9. února 1921 vévoda z Connaughtu, králův bratr. Jeho jménem pravil: „Po léta, ba po pokolení vlastenci a věrní Indové snili o svaradži pro svou vlast. Dnes máte začátky svaradže v mém imperiu a nejširší možnost a nejvhodnější volnost ke svobodě, jaké požívají má ostatní dominia.“ Král hovořil se svými indickými poddanými jejich způsobem. Mluvil jim ze srdce a všichni toužili, aby jim dopřál svaradže nejen slovem, nýbrž i skutkem.

Hned po zahájení podávali liberálové návrhy, aby byly rozličné trestní zákony odvolány a ujařmený tisk uvolněn. Požadovali, aby nebylo ve věcech trestních rozdílu mezi přistěhovalým Evropanem a domorodým Indem; aby žádný Ind nebyl z vlasti vyvezen a političtí vězni nestrkáni mezi obyčejné provinilce. Stýskali si na branný zákon, jenž dovoluje nositi zbraň každému Angličanu, třebas ani obecnou školu nevychodil, kdežto Indu hrozí smrtí. Vymáhali, aby byli na vhodná místa v úřadě státního tajemníka, India Office, jakož i při správě indické povoláváni Indové. Upozorňujíce na rostoucí chudobu venkova, vybízeli vládu, aby věnovala více péče domorodému průmyslu a obchodu, zamezila vývoz surovin, všímala si státních železnic, zřizovala

svépomocné spolky, obzvláště úvěrní, jakož i průmyslové banky a budovala indické obchodní loďstvo. Všechny tyto a podobné návrhy byly podporovány i většinou státní rady a vládě nezbylo, než aby zřídila přípravné výbory. Po půldruhém stu let po prvé zpytovali zástupcové Indie její svědomí a vybízeli ji k nápravě.

Nejednou si většina státní rady a zákonodárného shromáždění stěžovala na svévolnou umíněnost úředníků, kteří překážejí, kde jen mohou, úspěšné činnosti nových úřadů samosprávných, aby mohli ukázati, že se neosvědčují. Podobně se volení poslanci v zákonodárných sborech provinciálních snažili, aby rozumně pracovali a svůj vliv šířili. I mezi nimi se ozývaly časté stesky na krajské úředníky, Collectors, jimž vytýkali, že schválně neplní, na čem se zákonodárné sbory usnesly, a navádějí zaostalé obyvatele k trpnému, ba i činnému odporu proti sociálním opravám a školní docházce. Bezmála ve všech provinciích byly ustanoveny zvláštní výbory z poslanců volených i úředních, aby dohlížely na postup jednotlivých krajských úředníků britských a zabránily, aby se vměšovali do rad obecních a městských, aby rady přestaly býti úředními odbočkami a přeměňovaly se ve sbory svéprávné. Vybudování vesnické a městské samosprávy bylo prvním úkolem provinciálních sborů. Obnovovaly vesnické rady, pančajat, čímž křísily zájem vesničanů.

Bylo velkou výhodou, že jednotliví členové Kongresu se dávali od konce 1922 voliti do obecních a městských rad a účastnili se jednání. Přinesli oživující ruch a vedli vesnická a městská zastupitelstva k nové, zdravé práci. Na jejich popud pečovali i liberálové o dělný lid a odhlasovali v zákonodárných sborech leccos, co bylo na prospěch dětem, ženám a mužům pracujícím v továrnách a hutích. Všichni se domáhali obecného školství, jež bylo dotud zanedbáváno. Vědouce, že nebude povinné docházky, pokud se vesnické rady nepřesvědčí o úspěšnosti škol, zřizovali učitelské ústavy a podporovali ty, kdož do nich vstoupili. Poslanci i ministři

podávali viditelný důkaz, že se k samosprávě hodí a že jsou s to, aby odstranili nechuť i zarputilých členů Indian Civil Service. Tento důkaz provedli zejména v Madrasku, kde panovala úplná shoda mezi ministry, výkonnou radou guvernérovou a poslanci.

Ponenáhlu si dodávali poslanci zákonodárného shromáždění odvahy a bránili se, když generální guvernér využívaje svých výsad provedl svou bez nich. Veřejné mínění se obracelo proti němu, proto se hleděl podobným činům vyhnouti. Nepřekazil, aby poslanci nerokovali o jednotlivých položkách rozpočtu a aby neodpírali daní. Třebas mezi nimi nebylo jediného člena Kongresu, přece přijali v červenci 1923 většinou hlasů návrh, aby byla místokrálova moc omezena a zrušen článek dávající mu právo, že smí bez ohledu na vůli většiny o své újmě provésti, co uzná za potřebné pro bezpečnost a prospěch Indie.

ODBOJ UTRPENÍM USTÁVÁ

Indický lid se ozýval nejen v zákonodárných sborech, nýbrž i jinde. Odboj utrpením, jakož i non-cooperation podrývaly vládu i správu. Školy a úřady byly prázdné, čety dobrovolníků střehly obchody, ve kterých se prodávalo anglické zboží, z národní společnosti byli vypuzeni, kdož se s úřady přece stýkali, pořádek hynul a doléhala bída. Gandhimu se zželelo lidu, proto na podzim 1921 odboj utrpením, jakož i non-cooperation odvolal a nahradil je občanskou neposlušností, při níž mu pomáhali dobrovolníci. Vláda prohlásila jejich sdružení za nezákonné a Gandhi vyzval obyvatele určitých krajů, aby neplatili daně. Trvalé projevy, nekonečná zatýkání a žalářování roznítily mysli lidu a Gandhi, třebas zakazoval kdejaké násilí, přece jen nebyl s to, aby mu zabránil. Muslimští moplové v Madrasku sloužící ve vojsku se v srpnu postavili proti svým sousedům hindickým, mnoho jich porubali a jiné nutili, aby přestoupili k islámu.

Krev tekla i v Bombayi, když tam 17. listopadu 1921

přijel princ waleský. Konaly se smuteční průvody, hartaly. Ústřední vláda chtějíc odstraniti trapný dojem, jakým na dědice indického trůnu působily veřejné projevy nespokojeného lidu, zasáhla pěstí ocelovou a drtila, kdo se neohnul. V čele jí stál od dubna lord Reading, náboženstvím žid jako státní tajemník Montagu, jehož byl důvěrným přítelem. Vůli měl dobrou, avšak moc skoro žádnou, poněvadž hvězda státního tajemníka zapadala, imperialisté nabývali převahy a ministerský předseda Lloyd George v nich hledal oporu.

Ve vězeních nebylo místa pro vůdce indického lidu. Bratří Mohamed a Šaukat Ali odsouzeni na 2 léta a kdož zůstali na svobodě, postaveni pod policejní dozor. A přece projevy neustávaly a veřejné mínění se neuklidňovalo, ba nespokojenost se šířila i za hranice vlastní Indie.

V Burmě, již vláda londýnská mínila od Indie odděliti a proto jí nedopřála samosprávy, se konaly veřejné schůze, jež končívaly žádostí, aby se jí dostalo aspoň takové ústavy, jakou mají větší provincie indické. Jejich jednotný a silný postup přiměl vládu, že přiznala 7. října 1921 Burmě vlastní zákonodárný sbor a znova ji přičlenila k Indii.

Lord Reading uznal, že by snáze obnovil pokoj a pořádek, kdyby odloučil muslimy od Kongresu. Toho že by dosáhl veřejným odporem proti politice ministerského předsedy Lloyda George, usilujícího o záhubu Turecka. Po domluvě se státním tajemníkem uveřejnil na začátku března 1922, že indická vláda podporuje spravedlivé požadavky muslimů, aby velmoci opustily Cařihrad, obnovily nadvládu sultánovu nad posvátnými městy Mekkou a Medínou a vrátily Turecku Thrácii s Edrinem a Malou Asii se Smyrnou. Tímto prohlášením zalichotil muslimům, kteří působili na Gandhiho. Nebylo toho třeba.

Gandhi litoval krve, která vytekla v Madrasku a v Bombayi a když se v únoru 1922 jeho stoupenci vrhli na stráž bezpečnosti, která je bez důvodu trýznila, odvolal občanskou neposlušnost, nařídil klid a pořádek a vybízel k pod-

poře domácího průmyslu a obchodu, jakož i k bojkotu britského zboží. Bojkotem trpěly nejvíce domy anglické, proto jejich zástupci vymohli v Londýně, že místokrál dostal pokyn zatknouti Gandhiho. Stalo se to 10. března a Gandhi odsouzen na šest let. Členové Indian Civil Service a kdož se o ně opírali, soudili, že hnutí, jež vyvolal, udusí a než vyjde z vězení, že jej o nejlepší stoupence připraví. Mýlili se. Klid a pořádek se obnovoval, avšak výchovné snahy národní a probouzení politického vědomí trvaly.

Lloyd George neodpustil státnímu tajemníku, že se zamíchal do jeho velké politiky a přinutil Montagua, aby se vzdal svého místa. Ve sněmovně poslanců pravil v srpnu 1922, že by měla býti nová ústava zrušena a obnoven starý způsob, kdy se indickému lidu vládlo vojskem a policií. Tato řeč by byla Indii naplnila novým rozhořčením, nebýti volených poslanců státní rady a zákonodárného shromáždění, kteří ji velkou většinou odsoudili a před podobnými výroky varovali, poněvadž by je měli Indové za důkaz evropské šalby a přetvářky.

KONGRES MĚNÍ POSTUP

Skoro touže dobou uvažoval výkonný výbor Kongresu o změně své politiky. Důvod měl ve zprávě, kterou mu podal zvláštní výbor, jenž od června zkoumal veřejné mínění a poznal, že si indický lid přeje účasti v radách obecních, okresních, krajských, městských, jakož i ve sborech zákonodárných. Na valné hromadě pravil předseda C. R. Das, bengalský advokát, jenž se vzdal výnosné činnosti, aby se věnoval politické výchově lidu indického, v souhlasu s Nehru a muslimem Ajmal Khanem, že je pro účast v zákonodárných sborech. Než do nich vstoupí, ať členové Kongresu upevňují základy indické samosprávy po vesnicích, krajích a městech a všímají si venkovanů a dělníků, aby se jich nezmocnili činitelé rozvratní. Děkoval zástupcům muslimským, že odolávají britským svodům a nabádají souvěrce ke shodě

s hindy, čímž podporují vzrůst jednotného indického národa.

Na valné hromadě liberálů kárał předseda Srinavasa Sastri výrok Lloyda George s poukazem, že by londýnská vláda podkopala základ, na kterém National Liberal Federation stojí a buduje, a ztratila v Indii kdekterého stoupence, kdyby svého závazného slibu z 1917 nedodržela. Výslovně uvedl potřebu, aby se liberálové sblížili s Kongresem, čímž by uklidnili lid a snáze vymohli nové ústupky samosprávné. Dospívali k přesvědčení, že vláda londýnská nemá dobré vůle, aby jim v ústředí dopřála aspoň částečné samosprávy, proto se sešli v dubnu 1923 se zástupci Kongresu i Muslimské ligy a radili se o společném postupu. Brzo potom výkonný výbor Kongresu vyhlásil, že je dovoleno jeho členům účastniti se voleb do rad správních i sborů zákonodárných.

Volební prohlášení Kongresu se hrubě nelišilo od liberálního. Obě strany trvaly na zabezpečení ústavy dominia a rovných práv občanských v celém britském imperiu. Výkonné rady generálního guvernéra i guvernérů provinciálních ať jsou zrušeny a vláda ústřední i provinciální ať jsou odpovědné zákonodárným sborům ve všem, vyjímajíc věci zahraniční a vojenské. Provincie ať vybírají vlastní daně a Indům ať se otevrou místa ve vojsku, aby sami bránili své vlasti. Do Indian Civil Service ať přijímá jen vláda indická, nikoliv státní tajemník. Vzdělání budiž rozšířeno a národním požadavkům indickým přizpůsobeno; zemědělství, průmyslu a obchodu ať se pomůže, aby se vymanily z cizího područí.

Zástupcové Kongresu a Ligy se sešli 15. září a vydali společné listiny kandidátní. Voleb se účastnili bratří Mohamed a Šaukat Ali, jimž se dostalo milosti, navštívili Gandhiho ve vězení a šířili jeho vzkaz, že s účastí při volbách nesouhlasí, přece však se jí neprotiví, když členové Kongresu zachovají věrnost a přičiní se o smír s liberály.

Skoro ve všech provinciích došlo k dohodě mezi hindy a muslimy nejen ve sborech zákonodárných, nýbrž i v městských a obecních radách. Přičinili se o ni Das, Lajpat (Ladž-

pat) Rai, jakož i oba bratří Ali. Třebas bylo volební právo přiznáno z velké části veřejným a tajným odpůrcům Kongresu a členové Indian Civil Service zřejmě nadržovali liberálům a konservativním muslimům, nedošlo nikde k půtkám, neboť Nehru nabádal k umírněnosti a smířlivosti.

Konservativci a kdož kladli náboženství před národnost, se seskupili ve stranu nezávislou, takže se ucházely o přízeň voličů strany tři: Kongres, liberálové a nezávislí. Cíl měli stejný. Na cesty k němu se dívali různě a vláda věděla, že se nejednou spojí a způsobí jí značné potíže. Členové Kongresu získali v mnohých provinciích většiny, kdežto do jiných, jakož i do Indian Legislature vstoupili v silné menšině.

Někteří Indové se domnívali, že se vláda Labour Party, jež se dostala k veslu, ujme indického lidu a splní jeho spravedlivé požadavky. Rozvážní vůdci soudili správněji, že Labour Party pro Indii mnoho nevykoná, poněvadž nemá v parlamentě westminsterském většiny, je odkázána na dobrou vůli liberálů, jejichž vůdce Lloyd George se svou nechutí k Indii netajil, a že jsou členové Labour Party imperialisty jako ostatní. Zastupujíce dělnictvo jsou povinni chrániti britský průmysl a obchod, nemohou proto přivoliti k samosprávě. Samosprávná Indie by mohla snadno přerušiti britský dovoz a vývoz a zbaviti Velkou Britanii obrovského a bezpečného odbytiště, čímž by bída nezaměstnaných ještě vzrostla. Že se nemýlili, dokázal ministerský předseda Mr. Ramsay MacDonald svým posláním Indii 6. ledna 1924. Slohem plynným, avšak jadrným uvádí na paměť všem, kdož jsou v Indii činní, Indům i britským úředníkům, že nedovolí, aby Indie zabočila napravo nebo nalevo, že si nedá nic vynutiti a že přivolí pouze a jedině k cestám ústavním. Tato slova v Indii nikoho nepřekvapila a nikoho nezarazila. Členové Indian Civil Service si z nich nic nedělali vědouce, že je moc Labour Party chvilková, a Indové se utvrdili ve svém přesvědčení, že jsou odkázáni sami na sebe.

Zasedání provinciálních sborů bylo zahájeno 15. ledna, zákonodárného shromáždění v Delhi 31. ledna 1924. Členové Kongresu si zvolili za předsedu Nehru, nezávislí Jinnah, liberálové Sapru. Při společných poradách se shodli, že je účelem indického lidu svaradž, samospráva, společným jazykem národním hindustani; úplná náboženská svoboda, a pokud vědomí osobní svobody nepronikne, že má potrvati ochrana menšin a poměrné zastoupení ve sborech i radách. Zvláštní výbory místní a krajské ať rovnají náboženské třenice. Všechny tři strany podaly návrh, aby byli propuštěni političtí vězni, obzvláště Gandhi. Vláda vyhověla a 4. února opustil Gandhi vězení.

Skoro touže dobou utvořili poslanci Kongresu s nezávislými společný klub, zvaný národní, k němuž se zakrátko přidalo několik liberálů. Zabezpečiv si většinu, podal Nehru 8. února předlohu, aby byla indická ústava pozměněna a zavedena vláda odpovědná; zákonodárné shromáždění rozpuštěno a nové volby vypsány v souhlasu s ochranou menšin; zákon o této ochraně aby byl předložen britskému parlamentu; zástupcové obyvatelstva aby se sešli u kulatého stolu a vypracovali návrh ústavy. Odůvodňuje svou předlohu poukázal, že jeho strana nynější ústavy neuznává nemohouc připustiti, aby měl britský parlament právo rozhodovati o času a míře ústavního postupu v Indii.

Nehruův návrh byl přijat velkou většinou v únoru 1924 a vláda projevila ochotu vyšetřovati, jak se ústava osvědčuje. Bude-li patrno, že je rozšíření samosprávy žádoucí, podá příslušný návrh parlamentu westminsterskému. Zákonodárné shromáždění ustanovilo vyšetřovací výbor.

Levé křídlo Labour Party souhlasilo s návrhem Nehruovým, čímž pobouřilo veřejné mínění britské a ztížilo práci ministerstva. Mr. Ramsay MacDonald uznal za potřebné, aby britský lid uklidnil, proto státní tajemník pro Indii lord Olivier ubezpečil 26. února 1924 poslance i veřejnost, že je naprosto vyloučeno, aby vláda projevila souhlas s novou

úpravou indické ústavy, pokud se život parlamentní nezakoření. Vytýkal Indům nedůvěru, a to neoprávněnou, jakož i neochotu k jakémukoliv dorozumění, patrnou z projevů všeindických stran. Indická vláda si přeje vyhověti Kongresu a zavésti takovou samosprávu, jaká je v dominiích, avšak nikoliv najednou. Indická vláda a britští úředníci ať dbají větších styků s obyvatelstvem a voliči, aby dosáhli po dobrém, čeho by jinak vymáhali zbraní.

S projevem lorda Oliviera nebyli spokojeni ani Indové, ani Angličané. Anglické listy v Indii se pozastavovaly najmě nad výslovným prohlášením, že zavede londýnská vláda v Indii vládu odpovědnou a udělí jí úplnou samosprávu, jakou mají jiná dominia. To že odporuje zákonu z 1919. Listy Kongresu upozorňovaly, že účelem lorda Oliviera bylo, aby zapustil klín mezi liberály a Kongres.

ČLENOVÉ KONGRESU V ZÁKONODÁRNÝCH SBORECH

Při poradách Kongresu na konci 1924 vznikla parlamentní strana svaradžní. Gandhi s ní souhlasil, avšak politikou se nezabýval. Věnoval se mravní přípravě lidu, zejména však utištěným, haridžan. Doporučoval vřeteno a kolovrat, aby venkované měli práci v měsících, kdy pozemky odpočívají; aby si vyráběli šaty, domácí náčiní a nářadí a ušetřili milionů, které vydávají za britské výrobky.

Prvý pokus odboje utrpením nepřivedl Indii k cíli, avšak učil lid trpěti pro vlast a zabývati se správními věcmi. Politické snahy pronikaly mezi vesničany a Gandhi si uvědomil, že je bude seznamovati s tím, čeho si vůdcové přejí a o co by měl venkov usilovati. Stal se otcovským vychovatelem indického lidu.

Kongres se ponenáhlu přeměňoval v jakousi indickou vládu a správu. Nejsa vybudován na podkladě náboženském, přijímal za členy příslušníky všech obcí a poněvadž křísil domácí průmysl a obchod, zveleboval zemědělství a

podporoval družstevnictví, slučoval spolky, které rozličnými zájemci utvořili právě jako sdružení učitelská a dělnická. Nevylučuje zvláštních názorů politických, nezabraňoval vzniku zájmových stran a dovoloval, aby jejich stoupenci šli k volbám odděleně. Měl za účel sjednocovati obyvatele zemí indických v národ, probouzeti národní vědomí, cvičiti je v ukázněnosti a odvaze a vychovávati pro vlastní vládu a správu. Gandhi byl duševním rádcem, avšak nikoliv politickým vůdcem. Takového ani nebylo. Advokát Madan Mohan Malaviya, jeden z předních mužů Britské Indie, míval zcela jiné názory než Gandhi, s nímž ani Motilal Nehru mnohdy nesouhlasil. C. R. Das, bengalský advokát, se nejednou postavil proti všem třem, neboť se dal ovládati svým přítelem a pomocníkem Subhas Bosem, jenž nebyl pro pokojný vývoj, nýbrž pro násilný převrat. Několikrát se střetl s Lajpat Raiem, osvíceným a klidným přítelem a rádcem Malaviyovým.

Subhas Bose hleděl získati indickou mládež všech náboženství. Cvičil ji vojensky, dal jí zvláštní úbor a tvořil z ní čety, prapory a pluky dobrovolníků. Svou činnost rozvíjel v Calcuttě, obzvláště když tam byl zvolen Das za starostu. Vláda se domnívala, že jeho činnost zarazí, vsadí-li ho s čelnými stoupenci do vězení, což učinila v říjnu 1924. Městská rada se ho ujala a vyhlásila občanskou stávku. Calcutta byla v čele národního hnutí a její rada vybízela vždy k prostředkům zákonným, ústavním. A přece nebylo v žádné provincii tolik podvratných živlů jako v Bengalsku.

Das varoval své krajany na valné hromadě místního Kongresu začátkem května 1925 před hlasateli násilí, kteří se z ciziny do Indie vpližují a stěžoval si, že je to vláda, která strohými nařízeními touhu po násilí ještě zesiluje. Sémě cizích náhončích se neujme, kde pro ně není půda připravena. Chce-li vláda násilí vyhubiti, ať odstraní jeho kořeny a splní, čeho se lid od ní dožaduje.

„Je pravda, my Bengalové bojujeme za svobodu vlasti, ale

zbraněmi čistými, nikoliv krví zbrocenými. Vy občané britští, kteří mezi námi bydlíte a nás znáte, byste se nás měli ujmouti a svým krajanům v Anglii domluviti, aby nám dali, co závazně slíbili a co nám nemohou zadržeti. Před mým duševním zrakem se vynořuje obraz budoucí Indie, federace všech států indických se zeměmi Britské Indie. Každý člen této federace bude svobodný, aby si budoval vlastní osvětu, vlastní podání. Zůstane spojen s druhým snahou, aby se dostalo celku, co mají částky, každý obyvatel Indie aby cítil, že je svobodný a že má právo zváti se člověkem."

S touto vidinou Das opustil vlast, neboť zemřel 16. června ochrnutím srdce. Všichni ho litovali, Gandhi ho velebil a stařičký patriarcha národovců Banerjea jej oplakával, třeba se s ním politicky rozcházel. Sám odešel 6. srpna. Byly to těžké ztráty v dobách, kdy Indie potřebovala osvědčených rádců.

Nástupcem Dasovým ve starostenském úřadě calcuttském se stal Sen Gupta, horlivý člen Kongresu, avšak umírněný, bližší Malaviyovi a Raiovi než Gandhimu. Omladina byla pro Bose, jenž však nemohl býti zvolen, poněvadž dlel ve vězení. Calcuttská odbočka Kongresu se štěpila ve dvě křídla: pravé Guptovo, levé Bosovo.

Vyšetřovací výbor zákonodárného shromáždění podal v březnu 1925 dvě zprávy: pětičlenná většina, v níž byli volení zástupcové Britů a členové jmenovaní, nalezla, že je doba příliš krátká, aby se utvořil úsudek, jak se ústava osvědčuje. Čtyřčlenná menšina poslanců volených, mezi nimi i vůdce muslimů Jinnah, poukazovala, že Indian Civil Service koná, co může, aby i ten drobet samosprávy podkopala a že je tedy třeba, aby byla ústava pozměněna a Indii udělena samospráva aspoň taková, jaká jí byla v srpnu 1917 závazně slíbena.

Státní tajemník lord Birkenhead prohlásil 7. července 1925, že na nějaké rozšíření samosprávy nepomýšlí, čímž popudil všechny, nejen Kongres, nýbrž i Liberální federaci a Muslimskou ligu.

Členové Kongresu vstoupili do zákonodárných sborů, aby je rozbili a prokázali, že se ústava z 1919 pro Indii nehodí. Nabyté zkušenosti je naváděly ke změně nazírání i postupu. Hledíce zachovati dobrou vůli s ostatními stranami, byli povinni podporovati, co bylo Indii na prospěch, a netrvalo dlouho, podávali sami rozličné návrhy opravné. Dobrá vůle mezi nimi a jinými poslanci se projevila, když byl v Simle 23. srpna zvolen jejich druh, advokát a bývalý starosta calcuttský V. J. Patel předsedou zákonodárného shromáždění.

Děkuje za důvěru upozorňoval Patel, že se mýlili, kdož tvrdili, že svaradžní nejsou schopni budovati, poněvadž dotud ustavičně bořili. Budují, sotva se jim naskytla příležitost, a on jejich jménem žádá obzvláště jmenované členy zákonodárného shromáždění, aby jim ji poskytli co nejčastěji. Naposledy mluví jako člen Kongresu. Od té chvíle nenáleží žádné straně, nýbrž všem. K místokráli půjde, kdykoliv ho pozve, a bude před ním hájiti zájmů zákonodárného shromáždění a indického lidu.

Koncem října se proneslo, že se nástupcem lorda Readinga stane lord Irwin. Kdo ho znali, těšili se na něho. Jmenoval se Edward F. L. Wood. Vzdělání nabyl důkladného a dostal se do parlamentu 1910 jako člen strany konservativní. Od 1917 byl ministrem zemědělství. Jeho otec lord Halifax byl ctěn po celé zemi, třebas byl upřímným zastáncem anglických katolíků. Lord Irwin věděl z rodinného podání, kolik jeho příbuzní vytrpěli pro náboženské přesvědčení, cítil s ujařmenými a pomáhal jim, kde pomoci mohl. Zabýval se indickými věcmi a odcházel na nové působiště s pevným předsevzetím, že se přičiní, aby Indy upokojil a britské koruně tuto perlu zachoval.

Na valné hromadě Kongresu 1925 se střetl Nehru s Malaviyou nikoliv pro cíl, nýbrž pro cesty k němu vedoucí. Nehru nabádán svým synem Jawaharlalem se přiklonil k levému křídlu, jež se dožadovalo rychlejšího postupu, ba i hrozeb, aby se Indii dostalo, co jí po právu náleželo.

Malaviya mluvil za umírněné pravé křídlo. Upozorňoval, že by bylo bláznovstvím vymáhati nemožné. Indie že je odkázána na dobrou vůli westminsterského parlamentu, proto ať upustí od boje utrpením, občanské neposlušnosti a dosvědčí ukázněností, že se pro samosprávu hodí. Nehru odpovídal v souhlase s Gandhim, že má Kongres cíl, k němuž vede několik cest. Ať zůstane Malaviya na své a nepodkopává jejich. Jeho postup že je úplně rozumný, že ho jistě užije ten, u koho se probudilo národní vědomí. Na vesnický lid však že působí mocnějším dojmem odboj utrpením, obecná neposlušnost, jakož i odmítnutá součinnost, poněvadž mají podklad v náboženství nejen hindickém, nýbrž i muslimském, ba i křesťanském a dávají národnímu hnutí posvátný nátěr mučednictví.

Do nových voleb v listopadu 1926 šel Kongres ve třech skupinách, z nichž však později zůstaly dvě: svaradžní, kterou vedl Nehru, a národní, jež se opírala o Malaviyu a Lajpata Raie. Muslimská liga s Jinnah v čele byla na vážkách mezi směrem národním a náboženským.

Kongres svá místa udržel, ba získal nová, jež připadla té neb oné skupině. V Madrasku strana Spravedlnosti pozbyla mnoho voličů. Přešli ke svaradžním. Ukázalo se, že mezi hindy nátěr náboženský netáhne, proto mnozí navrhovali, aby se Justice Party obrodila a své dveře otevřela příslušníkům všech kast, tedy i brahmanům.

Valná hromada Kongresu 1926 rozhodla, aby jeho členové nepřijali ani místo ministerské, ani jakýkoliv jiný úřad udělený vládou; aby odmítali rozpočet, jakož i všechny návrhy, které by posilovaly moc úředníků. Spolu jim uložila, aby podávali a podporovali předlohy užitečné vzrůstu národního života průmyslového, zemědělského a obchodního a konali, co mohou, pro nájemce selských statků, jednak aby jim zajistili pozemky, které obdělávají, jednak aby jim pomáhali od vydřiduchů.

Muslimská liga nalezla při svých valných hromadách, že

považuje společné volby za potřebné, avšak pokud se k nim nedospěje, že trvá na zvýšení počtu svých zástupců. Liberální federace se dovolávala rychlejší výměny úředníků britských s indickými a úplného uvolnění všech odvětví služby vojenské Indům. Calcuttský starosta Gupta upozorňoval vládu indickou i britskou, že nejsnáze přesvědčí lid o své dobré vůli, propustí-li politické vězně a vsunou-li ústavu indickou na cestu vedoucí k úplné svaradži bez dalšího doprošování se britského parlamentu.

V zákonodárném shromáždění, zahájeném 18. ledna 1927 v nové budově v Delhi, měli členové Kongresu dvě skupiny: svaradžní, již vedl Nehru, a národní, jež si zvolila za předsedu Lala Lajpata Raie. Občas se potýkali, avšak ve věcech důležitějších vystupovali sjednoceně a byli podporováni zbytky liberálů, jakož i muslimy s M. A. Jinnah v čele. V. J. Patel zůstal předsedou a počínal si s takovou obezřelostí, že získal uznání, ba důvěru všech členů, nejen volených, nýbrž i úředních a jmenovaných. Práci mu značně usnadňoval lord Irwin, jenž vnikaje do bludiště věcí indických chápal jasněji a jasněji, že nelze dotavadní postup vládní udržeti a že je proto nevyhnutelné, aby se potřebné změny ústavní promyslily a náležitě připravily. Konec desítiletého období se blížil a tu neměli ani britští imperialisté důvodu protiviti se úvahám o ústavní změně.

ÚSTAVNÍ VÝBOR SIMONŮV

Na popud místokrálův se rozhodla konservativní vláda londýnská 8. září 1927, že vyšle do Indie ústavní výbor, aby vyšetřil tamní věci a podal parlamentu podrobnou zprávu. Předsedou jmenovala sira Johna Simona, vynikajícího advokáta a liberálního člena parlamentu, jenž se však dotud indickými potřebami odborně nezabýval. Za členy výboru vybrala pouze a jedině Brity, současně však určila, aby Indie platila výlohy. Výbor měl pozvati zákonodárné shromáž-

dění, jakož i ostatní sbory provinciální, aby si zvolily zástupce, kteří by vypracovali návrhy a jemu je předložili ku prozkoumání. Spolu ponechala vláda londýnská Indům na vůli, aby vypravili do Londýna poselstva, která by projednala s parlamentním výborem obou sněmoven konečné návrhy ústavní.

Sotva se donesla zpráva o Simonově výboru do Indie, rozpoutala se proti němu bouře, jež zachvátila nejen všechny zákonodárné sbory, nýbrž i městské, krajské, okresní a obecní rady a přiměla politické činitele, ať z té neb oné strany, aby se proti němu postavili. Indové si stěžovali, že parlament westminsterský s nimi jedná jako s nedospělými dětmi. Za jejich peníze že vypravuje výbor, do kterého nepřijal ani jediného syna země, jejíž ústavu má navrhnouti. Indy že považuje za školáky, jejichž domácí úkoly opravuje. Že není na světě národa, který by dovolil, aby mu cizinci určovali, jak má žíti a své záležitosti spravovati. Indie je domovina Indů, je jim posvátná a oni si ji zařídí po svém.

Lord Irwin bouři předvídal, v Londýně před ní varoval, avšak tam nedbali a jemu dávali vinu, že nezakročuje a nedrtí odporu. Užíval zákonů a nařízení, sám je utužoval, avšak protivilo se mu, trestati ty, kdož projevovali národní přesvědčení a domáhali se uznaného nebo aspoň uznávaného práva sebeurčení.

V Indii hlásali obecný bojkot Simonova výboru a také jej po celé zemi provedli. V. J. Patel, předseda zákonodárného shromáždění, prohlásil, že není vlády, která by ho donutila, aby jednal proti svému přesvědčení a podporoval jako předseda výbor celým národem odsouzený. Úřední a jmenovaní členové ať si počínají, jak jim vrchnost káže. Volení a ti ze jmenovaných, kteří si zachovali svobodnou vůli, že jistě nezradí indického národa. Kongres, Liga, Ochránci chalifátu, či posvátných míst muslimských, liberálové, všichni bezmála jednomyslně odepřeli jakoukoliv součinnost se Simonovým výborem. Vládě ústřední, jakož

i provinciálním se sice podařilo sestaviti požadované výbory indické, avšak bylo na bíle dni, že jsou jejich členové sehnáni a že nejsou zástupci indického lidu. V některých provinciích došlo k ústavním půtkám mezi guvernérem a ministry. Guvernér je poslal do výboru, oni odřekli, i obviňoval je, že porušili kázeň a zasloužili trestu. Bránili se tvrdíce, že jsou odpovědni zákonodárnému sboru a že by porušili přísahu, kdyby se účastnili prací výboru většinou zamítnutého. Jednotliví guverněři se odvolali k lordu Irwinovi, jenž maje na mysli ducha ústavy, se přiklonil k ministrům.

Indický list *Kesari*, založený Tilakem, vybízel k bojkotu nejen Simonova výboru, nýbrž všech, kdož se s ním stýkají, a spolu navrhoval, aby se čelní mužové Indie sešli a sami vykonali úkol, který byl svěřen Simonovi. Tato výzva se neminula s účinkem. Blížily se vánoce, doba, kdy jednotlivá sdružení indická konala valné hromady a tu bylo nezbytné aby uvažovali, čeho potřebují, co chtějí, a určili způsob, jakým by své tužby provedli.

V Londýně zaráželo, že muslimové velkou většinou bojkotují Simonův výbor. Vypravili tam Agu Khana, církevní hlavu obce ismailské, aby nespolehlivé muslimy seskupil a učinil povolnými. Domluvil se s předními konservativci, jakož i s předsedy nesčetných skupin a skupinek, spolků a společků a vypěstil z nich All-India Muslim Conference, jež se stavěla proti All-India Muslim League. Konference byla pro součinnost se Simonovým výborem, Liga proti ní.

NEHRUŮV NÁVRH ÚSTAVY

Po Indii se domlouvali, jak by Simonův výbor předešli a vlastní návrh ústavní předložili britskému parlamentu. Od domluv přecházeli k činům a 28. května 1928 se konala v Bombayi All Parties Conference. Zvolila výbor, jemuž uložila, aby vypracoval návrh na ústavu. Všechny význačnější strany v něm měly zástupce s předsedou Motilalem

Nehru a 7. srpna byli hotovi. Dospěli ke shodě bezmála jednomyslné.

Nehru navrhoval ústavu, jakou mají ostatní dominia, jednotné volby, dočasnou záruku určitého počtu míst pro náboženské menšiny, částečný dozor na věci zahraniční a vojenské a spojení s britským imperiem. Výkonný výbor Kongresu jakož i Liga, Ochránci chalifátu, liberálové, Justice Party a všichni, kdož se o život politický zajímali, uznali návrh za vhodný a slibovali, že se přičiní, aby jej vláda provedla. Pravé křídlo Kongresu s Malaviyou a Lajpatem Raiem se sice pozastavovalo nad některými jednotlivostmi, obzvláště na záruce, třebas dočasné, určitého počtu míst muslimům, avšak schválilo návrh. Levé křídlo Kongresu, v němž nabýval ohlasu Nehruův syn Jawaharlal se svým přítelem S. Bosem, horlilo pro úplnou nezávislost, pro odloučení od britského imperia, neboť tvrdilo, že v Indii nebude svobody, pokud v ní zůstane jediný britský úředník a voják.

Zákonodárné shromáždění působilo místokráli potíže, které den ode dne rostly. Napodobovalo dolní sněmovnu londýnskou a dožadovalo se stejných práv. Předseda V. J. Patel několikráte poukázal, že není s to, aby plnil své povinnosti, poněvadž ho úředníci zákonodárného shromáždění neposlouchají. Dovolávají se stanov schválených státním tajemníkem a on že nemá moci, aby je napomenul nebo potrestal. Většina mu dala za pravdu a požadovala, aby byl nejen úřední, nýbrž i jednací řád britský pozměněn a nahrazen novým, indickým.

Projevy proti Simonovu výboru neustávaly, ba množily se, když jeho členové zavítali do Indie po druhé a jezdili z města do města. Lahorští konali smuteční průvody, zesílená stráž bezpečnosti účastníky rozháněla, používala těžkých holí a trýznila staré i mladé, muže, ženy, ba i děti. Ubohých se ujal 30. října 1928 Lala Lajpat Rai, poslanec a předseda národní strany v zákonodárném shromáždění.

Strážníci prý ho ztloukli, že skonal 17. listopadu. Po celé Indii ho oplakávali a přisahali, že se budou říditi jeho příkladem.

Gandhi zůstával v ústraní. Při svém prvém zásahu do veřejného života indického poznal, že lidu neovládne bez pomocníků, kteří by se usadili po krajských městech a větších osadách a vychovávali tamní obyvatele. Pro pomocníky zřídil ašramy, semináře, ústřední v Sabarmati u Ahmedabadu. Zavedl v nich strohou kázeň a prostý způsob života. Cvičili se tělesně, aby nabyli síly a odvahy, a vzdělávali se ve všech oborech své budoucí působnosti, obzvláště v domácích řemeslech, předení a tkaní vlny a bavlny, šití, zdravotnictví, zemědělství, družstevnictví a jiných. Kdož si stěžovali na kázeň, byli propuštěni a nahrazeni poslušnějšími, jichž se hlásilo na sta, na tisíce. S národním uvědomením se měnila i povaha. Indický rob, ba otrok se stával člověkem.

Lord Irwin vytrvale a soustavně upozorňoval vládu londýnskou na přerod lidu nejen v Britské Indii, nýbrž i ve státech. S počátku odbývali jeho strachy úsměškem. Zamyslili se, když členové Simonova výboru přinášeli podobné zprávy. Po návrhu státního tajemníka pro Indii, viscounta Peela, vzkřísil parlament westminsterský 7. prosince 1928 trvalý společný výbor pro věci indické, jenž po léta spal. V Indii nespali a o valných hromadách na konci 1928 se všude hotovili k činům. Gandhi se opět objevil ve veřejném životě a Kongres na valné hromadě v Calcuttě přijal 31. prosince 1928 po jeho návrhu jednomyslně usnesení: „Indie požaduje, aby vláda britská do konce 1929 zavedla ústavu nastíněnou Nehruem, jakou mají dominia. Nesplní-li této oprávněné žádosti, vyhlásí Kongres obecnou neposlušnost, přerušení součinnosti s úřady a placení daní."

Subhas Bose navrhoval jménem levého křídla, aby se Kongres usnesl na úplné nezávislosti, avšak jeho stoupenci byli velkou většinou přehlasováni.

Za jednání si Motilal Nehru stěžoval na nešťastnou poli-

tiku náboženskou a vybízel účastníky, aby vyloučili náboženství z politického života; tím že odstraní největší překážku národní jednoty. Zmiňuje se o Simonovu výboru poznamenal, že se nikde neprojevila urputnost úředníků a ubohost lidu tak jasně, jako když členové výboru navštěvovali město za městem. Byli shánění, kdož pro ně a s nimi měli pracovati, a trýzněni a mučeni, kdož se tomu protivili. Z Raiovy krve pučí noví a noví nadšení vlastenci. Vyznal, že je sám pro úplnou nezávislost jako Subhas Bose a jeho druhové, avšak národní rozum že mu káže, aby hájil spojení s Velkou Britanií, ovšem ne dotavadního, nýbrž takového, jaké k ní poutá ostatní dominia.

Malaviya napomínal levé křídlo: „Žádejme, čeho dosáhneme, ústavy dominia, a nehrozme, abychom neztratili stoupenců. Kongres není pro jedinou stranu, nýbrž pro všechny, pro celý indický národ. Nezavírejme dveří ani velkým statkářům, ani utištěným. Všichni jsou členové našeho národa a je naší povinností, abychom se jich ujímali a o ně se opírali."

Liberálové přijali návrh Nehruův za svůj a slíbili, že se přičiní, aby jej vláda provedla ihned. Liga s Jinnah v čele byla pro ústavu navrženou Nehruem, podobně All-India Muslim Conference, třebas na radu Agy Khana vynechala jméno Nehruovo. Zajímavé je, že vymáhala úplnou samosprávu pro Britskou Indii a spolu federální jednotu se samostatnými státy. Federalisace a sjednocení Indie postupovaly.

CHYSTÁ SE NOVÝ ODBOJ

Politické věci ve Velké Britanii se měnily. Veřejné mínění nebylo spokojeno s parlamentem, usuzovalo, že by měla býti poskytnuta příležitost Labour Party, aby zastavila šířící se hospodářskou bídu, volby byly na obzoru, nikdo nevěděl, kdo zvítězí a jak si bude počínati strana, která se ujme vlády a správy. Z Velké Britanie přecházela nejistota do Indie, vnikala mezi členy Indian Civil Service, šířila se po zákono-

dárných sborech a každý se ptal, co přinese zítřek. Bojkot Simonova výboru prohloubil obecnou nespokojenost, bolševická hesla se šířila, a přece bylo potřebí klidu pro volby, které se měly na podzim 1929 konati. Po domluvě s britskou vládou rozhodl generální guvernér v radě v květnu, že prodlouží období zákonodárných sborů, až by Simonův výbor předložil svou zprávu parlamentu westminsterskému a on o ní pojednal.

Místokrál toužil po klidu a pořádku, kdežto v Kongresu se od července chystali k novému odboji utrpením a občanskou neposlušností. Stoupenci All-India Muslim Conference se holedbali, že se odboje neúčastní, avšak 29. července se utvořila nová národní strana muslimská, All-India Nationalist Muslim Party, která se úplně přidružila ke Kongresu.

Žádného z indických politiků nebylo tajno, že chystaným odbojem westminsterský parlament nepřinutí, aby jim dopřál samosprávy, tím méně ústavy dominia, avšak soudili, že si přece jen vymohou nějaké ústupky a rozmnoží a posílí ústavní zbraně, jichž by používali ve sborech zákonodárných. Hlavní jejich účel směřoval k indickému lidu a britským odpůrcům. Chtěli urychliti vzrůst politického uvědomení doma a zasáhnouti odpůrce ve Velké Britanii, kde jsou nejcitlivější, v kapse.

Gandhi marně nepracoval, nepřipravoval půdu bezúčelně. Členové jeho ašramů, seminářů, tvořili skupiny po městech, krajích, okresech, obcích a čekali na pokyn, aby zahájili činnost. Měli dodávati lidu odvahy, aby se stavěl před těmi, před kterými se dotud plazil; aby se domáhal svých práv osobních, obecních, krajských, národních; aby se nelekal jednati proti zákonu a otvírati si vězení. Všichni se měli účastniti boje, staří, mladí, mužové, ženy, a všichni měli býti zaníceni vědomím, že bojují za vlast, že konají dobrý skutek a snášejí-li utrpení, že nutí božstvo, aby se jich ujalo a jejich počínání poskytlo zdaru. Měli pečovati o nové

prameny obživy; křísiti domácký průmysl, řemesla; navá-děti k nim své děti a hledati v nich zaměstnání a obživu aspoň po čtyři měsíce ročně, kdy podnebí nedovoluje práci polní. Jiní, kdož z vesnic odcházeli do továren a vraceli se jako nezaměstnaní, měli napomáhati budování domácího průmyslu a obchodu zničeného cizinci a zajišťovati výdělek nejen sobě, nýbrž i dodavatelům rozličných surovin země-dělských i nerostných. Vydělají-li dělníci, koupí si lepší stravu, šaty a zabezpečí slušné ceny zemědělcům. K tomuto cíli se dalo dospěti ztížením dovozu levného zboží z ciziny. Že se k tomu vláda neodhodlá, věděl kdekdo; vždyť cizina značí Velkou Britanii a podnikatelé, průmyslníci a ob-chodníci britští se dívali na Indii jako na své výhradní odbytiště.

Co nechtěla nebo nemohla provésti vláda indická, měl vykonati indický lid bojkotem veškerého britského zboží, obzvláště textilního. Bojkot trval od 1920 a zkušenosti na-byté ukazovaly, jakým způsobem by se dal posíliti a roz-šířiti. Indičtí vlastenci, nikoliv pouze členové Kongresu, podporovali dobrovolné čety dívek a jinochů, žen a mužů, které slíbily, že budou na stráži před obchody s cizím zbo-žím zejména britským a pokojně a přátelsky upozorní kup-ce, aby se jim vyhnuli a čeho potřebují, aby si opatřili u svých krajanů. Jednotný bojkot se osvědčoval. Za rok 1928 klesl britský dovoz o 14·7% a domácích výrobků se prodalo o polovičku více.

Za národního odboje měla býti bojkotu věnována veškerá péče, aby odpůrcové ve Velké Britanii pochopili, že si in-dické odbytiště nezachrání, nezískají-li dobrou vůli obyva-telstva. Nemýlili se. Obchodní komory výrobních středisk britských docházely ponenáhlu k témuž názoru a uznávaly za svou povinnost, aby nedbaly na nesmiřitelné imperialisty, nýbrž smlouvaly s Indy a zajišťovaly si, co se dalo. Učily se dbáti domácího průmyslu a obchodu indického a samy nabádaly vládu i poslance k umírněnosti a ústupkům.

VI

K FEDERACI

Vlastní účel nového boje utrpením byl zastírán rouškou samosprávnou. Všichni se jí domáhali. Slovo svaradž bylo známo kdekomu, avšak málokdo chápal, že jeho význam zahrnuje svobodu vládní a správní a poněvadž kdo jí užívá, na nikom nezávisí, může se v něm hledati též nezávislost, buď jakou mají britská dominia, nebo jakou se honosí samostatné říše. Gandhi sám nejednou poukazoval, že purna svaradž, úplná nezávislost, není totožná s odštěpením se Indie od britského imperia, nýbrž že obsahuje asi totéž, co ústava dominia. Mohou-li se dominia uznávati za nezávislá, proč by se nesoudilo o Indii podobně? Dominia dospěla k nezávislosti dlouhou cestou vyjednávání a smlouvání. Indové jsou ochotni dáti se jí rovněž, když se jim zaručí, že je dovede k samosprávě dominia. Této záruky že potřebují, mají-li uvěřiti závazným slibům britským.

Jako Gandhi soudili politikové indičtí všech stran a vyznání, neboť sdíleli nedůvěru k Velké Britanii. Královna Viktorie prohlásila 1. listopadu 1858: „Je naše další vůle, aby pokud možno naši poddaní, jakéhokoliv původu nebo náboženství, byli volně a bez stranickosti připouštěni k úřadům v naší státní službě.“ Žádná vláda se nepokusila, aby tento císařský slib splnila. Lord Lytton psal jako místokrál indický 2. května 1878 státnímu tajemníku: „Všichni víme, že tyto sliby nemohou býti splněny a také nikdy nebudou. Bylo se nám rozhodnouti, abychom je zrušili, nebo Indy podváděli. Rozhodli jsme se pro podvádění.“

Státní tajemník Mr. Montagu oznámil 20. srpna 1917 ve sněmovně poslanců, že vláda Jeho Veličenstva se rozhodla dopřáti Indii „postupného vývoje svéprávných zařízení za účelem ponenáhlého uskutečnění odpovědné vlády v Indii jako v podstatné částce britského imperia.“

Vévoda z Connaughtu, zahajuje indické zákonodárné shromáždění 1921, ubezpečil Indy, že se jim otvírá cesta „postupu ke svobodě, jaké požívají ostatní dominia". Cesta se neotevřela úplně, nýbrž jen částečně a i tato částka mohla býti uzavřena, neboť člen výkonné rady lorda Readinga pravil jeho jménem v zákonodárném shromáždění: „Při rozboru rčení ‚úplná samospráva dominia' shledáte, že není třeba, aby byla odpovědná vláda povinně neslučitelná se zákonodárným sborem, jehož moc je omezena a ohraničena."

Mr. Ramsay MacDonald ubezpečil Indii za své prvé vlády: „Ústava dominia pro Indii je myšlenkou a ideálem vlády Labour Party. Vybízím naše indické přátele: Konejte, co můžete, pro britskou demokracii. Udržujte víru v britskou vládu." Toto ubezpečení částečně pohnulo členy Kongresu, že vstoupili do zákonodárných sborů. Vláda Labour Party se dlouho neudržela, konservativci neučinili pro Indii nic, ba státní tajemník lord Birkenhead ubezpečil lordy, že Simonův výbor jde do Indie jako porota. O Indech mluvil jako o natives a přece věděl, že je toto slovo z úředního slohu indického vymýtěno, poněvadž tam značí totéž jako nigger.

Ponenáhlé zeslabování závazného slibu z 1917 přimělo Kongres, že se na valné hromadě 1928 usnesl: „Nevyhlásí-li Velká Britanie ústavu dominia do 31. prosince 1929, dáme se do práce pro nezávislost mimo britské imperium."

NOVÝ ZÁVAZNÝ SLIB

Lord Irwin chápal, jak vážné je, co se v Indii připravuje, proto považoval za svou povinnost, aby obnovil důvěru ve sliby britské a přiměl jak své druhy konservativce, tak vládu Labour Party, aby konečně Indii dopomohli na cestu ukázanou 1917.

Po návratu z Velké Britanie, kam odjel v květnu, pro-

hlásil místokrál 31. října 1929: „Jsem zplnomocněn vládou Jeho Veličenstva jasně ubezpečiti, že po jejím soudu prohlášení z 1917 zahrnuje přirozený vývoj ústavního pokroku indického v nezávislé dominium. Až vláda Jeho Veličenstva uveřejní a prozkoumá návrhy Simonovy komise a ústředního výboru indického, pozve zástupce rozličných stran a zájmů Britské Indie, jakož i zástupce indických států, aby s nimi buď zvlášť nebo společně, jak se udá, pojednala o otázkách Britské Indie i všeindických. Pevně se naděje, že tímto postupem dospěje k návrhu pro parlament o těžkých potřebách indických, s kterým by se obecně souhlasilo."

Vůdcové všech politických stran zvěděli od místokrále, co se chystá, proto čekali v New Delhi, radili se o jeho projevu a 2. listopadu ho veřejně ujistili, že důvěřují v jeho dobrou vůli a doufají, že budou s to, aby se účastnili prací vlády Jeho Veličenstva při náčrtku ústavy dominia pro Indii. Upozorňují na potřebu, aby jim vláda indická vštípila důvěru a zabezpečila součinnost hlavních politických stran. Soudí, že úspěch porad vyžaduje, aby ukázala obecnou smířlivost a zajistila klidnější ovzduší. Aby udělila milost politickým vězňům a umožnila účast pokrokovým stranám politickým, obzvláště Kongresu, jenž jako největší ať má zástupce nejčetnější. Na konec vytýkají své přesvědčení, že účelem porad nebude rokování o ústavě dominia, nýbrž že se při nich načrtne ústava dominia pro Indii.

LONDÝNSKÉ PORADY A KONGRES

Myšlenka společných porad u kulatého stolu nebyla nová. Pronesli ji volení poslanci zákonodárného shromáždění již 1924, kdy pamětním spisem vládě oznámili, čeho si přejí a jakým způsobem by jejich tužby splnila.

Sir John Simon poznal za pobytu v Indii, že je marnou domněnka konservativců, že se indický národ podrobí

nálezu nějaké britské poroty. Sám navrhl vládě konservativní, aby zahájila nějaké porady se zástupci parlamentu, Britské Indie a států. Účelem těchto porad ať je společný návrh, který by později předložila parlamentu.

Ministerský předseda Ramsay MacDonald hleděl provésti, co jeho předchůdce Mr. Baldwin chystal, a přece Baldwin 7. listopadu 1929 ve sněmovně poslanců vytkl, že nikdy neuzná Indii za rovnou ostatním státům. Tento výrok otřásl zdvíhající se důvěrou a přiměl Kongres k opatrnosti. Věděl, že vláda Labour Party je menšinová a že porady k cíli nedospějí, postaví-li se proti nim a jejich výsledku konservativci. Že to učiní, bylo patrno z prohlášení jejich vůdce Baldwina. Mimo to měli býti do Londýna pozváni též zástupcové knížat. V nich viděli přečetní imperialisté bezpečnou oporu. Nedostanou se porady na scestí? Nevyhnou se britští zástupcové požadované ústavě a nevymluví se na úpravu federace?

Po vážných poradách dospěli vůdcové Kongresu k přesvědčení, že je třeba, aby místokrál vymohl od Ramsaye MacDonalda záruku, že podkladem porad londýnských bude ústava Britské Indie. Je na bíle dni, že ministerský předseda takovou záruku dáti nemohl a ani dáti nechtěl, aby neurychlil ztráty indického odbytiště.

Veřejné mínění indické se štěpilo ve dvě skupiny: větší trpěla nedůvěrou, odmítala účast na poradách a byla pro zahájení chystaného boje; menší tvrdila, že se dá v Londýně přece jen něčeho dosáhnout a že je proto radno, aby tam Indie vypravila své zástupce. Takto a podobně soudili členové jednotlivých náboženských obcí, jimž Indian Civil Service slibovala, ba zaručovala rozličné osobní výhody. Rostoucí bída hospodářská posilovala sliby, ozývala se sobeckost a společný cíl národní ustupoval prospěchu osobnímu.

Mnozí navrhovali, aby místokrál vypsal volby do všech zákonodárných sborů za účelem, aby se národ indický svými

voliči rozhodl pro účast nebo proti ní a sám určil zástupce. O tom nechtěli v Londýně slyšeti. Nikoliv volení zástupci, nýbrž vybraní Indové ze skupin náboženských, zájmových, z venkova, z měst, z universit, z úřednictva mají býti vypraveni do Londýna. Prospěchářům se otevřely dveře dokořán. Kteří se sami nehnuli, byli úřednictvem strkáni. Liberálové trvali dlouho na vážkách jíti do Londýna či nikoliv. Věrni své zásadě, nebouchnouti dveřmi, pokud jsou přivřeny, rozhodli se konečně, že půjdou — a dobře učinili, neboť v jejich zástupcích měl indický národ jedinou bezpečnou oporu.

NEZÁVISLOST CÍLEM KONGRESU

Blížily se vánoce a s nimi valná hromada Kongresu. Místokrál věděl, co se na ní chystá, proto přijal ještě 23. prosince Nehru s Gandhim a zástupce liberálů, umírněných a muslimů, aby s nimi upřímně porokoval. Gandhi prosil místokrále, aby přesně určil, že se na poradách vypracuje ústava úplného dominia, jakou má Kanada nebo Australie. Místokrál namítal, že ani ministerský předseda, ani on podobné přesné ubezpečení dáti nemůže. Gandhi byl ochoten spokojiti se tajným slibem MacDonaldovým a při Kongresu v Lahore prohlásiti: „Vše je v pořádku." Podobně že se zachoval v Jižní Africe, kde mu generál Smuts rovněž soukromě zabezpečil podporu. Místokrál znal a chápal tento ústupek, sám jej oznámil MacDonaldovi, jemuž jeho přítel odevzdal obsáhlý list Gandhiho, avšak ani ministerský předseda, ani místokrál nedal odpovědi, čímž znova otřásli důvěrou v britskou upřímnost a nevolky připravili, co se na valné hromadě Kongresu událo.

Za předsedu zvolili advokáta, Nehruova syna Jawaharlala (Džavaharlala). Narodil se 1885. Do desátého roku ho vychovávali doma nejlepší učitelé angličtí, načež vstoupil na anglická učiliště a 1905 se odebral do Velké Britanie. Studo-

val v Cambridge a práva v Londýně, kde byl 1912 uznán právníkem. Po návratu se usadil v Allahabadu jako advokát. Prakse se vzdal v září 1920 a účastnil se národního boje utrpením. Několikrát byl zatčen, odsouzen, omilostněn. V letech 1926 a 1927 získával v Evropě přátele své vlasti, při čemž věnoval velkou pozornost věcem sociálním a dělnickým, obzvláště v Rusku. Vrátil se s přesvědčením, že je třeba, aby Kongres zesílil péči o rostoucí davy dělnické, aby se nestaly nástroji cizích náhončí a neohrozily národní jednoty. Opíral se o mládež, aby v ní získal stoupence a pomocníky. Gandhi sám byl pro jeho volbu. Mladí měli ukázati, co zmohou.

Po návrhu výkonného výboru uznal Kongres dobrou vůli lorda Irwina, avšak po jeho rozhovorech s čelnými muži navrhl, aby nikdo z Kongresu do Londýna nechodil, poněvadž tamní porady nedospějí k vytouženému cíli. Gandhi ve své řeči pravil:

„Dali jsme si mnoho práce, aby místokrál zaručil ústavu dominia. Podle usnesení poslední valné hromady byli jsme povinni prohlásiti, že svaradž znamená úplnou nezávislost. Neznačí, že bychom nezávislost již měli, avšak je to náš cíl. Naše víra je, že jí dosáhneme pokojně a zákonně. Nezměnil jsem svých názorů, projeviv souhlas, aby naši lidé šli do zákonodárných sborů, ale nyní tito lidé sami praví, že by bylo lépe, kdyby z nich odešli. Zkušenost je poučila. Ať to učiní. Je patrno, že nemohou přisahati věrnost králi, jelikož se snaží jeho vládu nahraditi svou vlastní. Potřebujeme všech sil ke stavbě. Půjdete do chat, políbíte nedotknutelné a přičiníte se, abyste získali muslimy. Nejsme hotovi pro občanskou neposlušnost, poněvadž ještě nemáme ukázněných řad. Nezapomínejte, že vojsko, jež potřebuje polovičky indických daní, zde není, aby vás chránilo, nýbrž aby vás udržovalo v područí. Násilím ho nevypudíte.

Nezapomínejte, že jsme přisahali, že se nedotkneme ani vlásku britského dítěte tady v Indii. Prosím vás, nepronášejte

bojovných řečí, chopte se však rozumné práce. Zkušenost mne učí, že naše síla roste, ale potřebujeme ukázněnosti. My jsme ochránci místokrálovi. Navrhuji: Prohlásíme úplnou nezávislost. Budeme bojkotovati zákonodárné sbory, zřizovati národní vojsko z venkovanů a dělníků s pomocí měšťanů. Ustavíme sbor, jehož členové by se věnovali výhradně práci řízené malým výkonným výborem."

Subhas Bose chtěl, aby se bojkotovaly soudní dvory a přístavní práce. Jeho návrh byl zamítnut na poukaz Gandiho, že země není připravena a že není přichystána ani pro občanskou neposlušnost.

Pandit Malaviya, jeden z nejstarších a nejčinnějších členů Kongresu, hájil opět vlastního názoru: „Nikdy jsme neřekli, že bychom nebyli schopni sami sebe spravovati. Vyřídíme si své rozmíšky, jak dostaneme samosprávu. Proč bych nešel k poradám do Londýna? Uvidím-li, že tam pro samosprávu nic nesvedu, přidám se k nezávislosti, ba vycedím pro ni svou krev."

Málokdo s Malaviyou souhlasil, neboť věděli, že svůj názor zanedlouho změní. Učinil to začátkem dubna, kdy se svými stoupenci opustil zákonodárné sbory a postavil se proti poradám londýnským.

Zástupce národních muslimů mladý Dr. Kitchlew soudil: „Různice muslimů a hindů jsou jen přechodné. Uměle je živí, komu na nich záleží. Náboženství ať se nesměšuje s politikou. Již nyní se náš lid soustřeďuje na podkladě politickém a hospodářském, nikoliv náboženském." Národní strana muslimská žádala od svých souvěrců, aby probouzeli národní vědomí, účastnili se činně boje za národní nezávislost a svou obětavostí ve věcech národních aby si zajistili dobrou vůli hindických sousedů. Zřídila odbory po všech provinciích, aby dohlížely na postup odboje po městech a osadách.

Všeindická konference křesťanská se na valné hromadě vyslovila proti zvláštním volbám na podkladě náboženském.

Již na začátku následujícího roku se ukázalo, že byla nedůvěra Kongresu v účel porad londýnských oprávněna. Parlamentní podtajemník pro Indii řekl 4. ledna ve schůzi Labour Party, že ústava dominia je pro tu dobu v Indii nemožná a nemožnou že zůstane ještě na dlouho a dlouho.

Malaviya a jeho stoupenci očekávali, že místokrál politické temno zapudí a v zákonodárném shromáždění objasní účel porad londýnských. Pravil 25. ledna 1930, že by britská vláda ráda poznala rozličné názory o budoucí ústavě indické, aby si z nich vybrala nejlepší a předložila je parlamentu. Mýlí se tedy, kdo se domnívají, že návrh většiny účastníků porad bude pro parlament závazným. Účastníci se nebudou usnášeti, nýbrž britské vládě raditi.

Gandhi zaslal místokráli dlouhý list, v němž se zmiňuje o jeho řeči, z níž se konečně dověděli všichni, že na poradách nebude vypracována ústava dominia. Dále píše: „Tisíce poctivých Britů jsou přesvědčeni, že Indie dobrovolně, ba s radostí poskytla Velké Britanii miliony a miliony peněz i lidí. Proč by za to nedosáhla aspoň částky toho, po čem touží?“

Poukazuje na svátek nezávislosti, jenž se konal 26. ledna po celé Indii od Himalají až po Ceylon, připomíná místokráli, že je to patrný důkaz přání, aby byla zbavena cizího jha. Lord Irwin že pomůže Velké Britanii i Indii, zakáže-li lihové nápoje; sníží měnu rupie o 2 d; pozemkovou daň aspoň o 5%; odstraní daň solnou; zmenší vojenské výlohy o polovičku; upraví služné vyšších úředníků podle zmenšených státních příjmů; zavede ochranná cla na cizí tkaniny; vybuduje pobřežní plavbu; propustí všechny politické vězně, odvolá krutý zákon Rowlattův z 1918 a usnadní vypuzeným Indům návrat; zruší tajnou službu policejní nebo ji podřídí zákonnému dozoru; dovolí jednotlivcům, aby nosili zbraně ke své ochraně pod zákonným dozorem.

Místokrál neodpověděl a výkonný výbor Kongresu po dlouhých poradách udělil 15. února Gandhimu veškerou

moc, aby zahájil národní odboj. Trpného odporu ať se účastní pouze ti, kdož mají za článek víry nesahati k násilí. Gandhi rozhodne, kdy odpor nastane a kde a jak bude prováděn. Výkonný výbor věří, že budou-li vůdcové tohoto hnutí zatčeni a uvězněni, postaví se v čelo jiní.

Calcuttský starosta Sen Gupta vyzýval studentstvo, aby ukázalo, že vlast miluje a pečuje o její svobodu. Za to byl 13. března zatčen a pro vzpouru odsouzen na několik let. Městská rada se ho jednomyslně ujala a Calcutta byla plna pokojných projevů jeho stoupenců. Vždyť v ní nebylo muže, který by požíval větší vážnosti nejen mezi Indy, nýbrž i mezi Evropany. Sta a sta jiných bylo trestáno z téhož důvodu, mezi nimi mnoho vydavatelů velkých listů. I ti, kdož vyvěsili černé prapory, byli stíháni.

NOVÝ ODBOJ UTRPENÍM

Gandhi zahájil odboj utrpením 12. března 1930 ze svého hlavního semináře v Sabarmati. „Vítězství nebo smrt!" bylo heslem jeho a jeho druhů, satjagrahů, hlasatelů lásky a pravdy. Každý satjagrahi nesl své šaty a potraviny v uzlíku na hůlce. Ostatní zavazadla se vezla na voze taženém buvoly. Nad ním se chvěla národní vlajka. Boháči, akademičtí občané, statkáři, advokáti, poslanci, senátoři se hlásili k satjagrahům ve městech a osadách. Ze Sabarmati putoval Gandhi z vesnice do vesnice, z města do města k přímoří, k němuž dospěl 6. dubna v Dandi. Tam porušil o půl sedmé ráno slavnostním způsobem solný zákon. V průvodu svých žáků vstoupil po modlitbě k moři a nabral soli ležící na bažinaté půdě. Bylo to zakázáno, poněvadž je sůl v Indii státním monopolem. Účastníci následovali jeho příkladu a od 6. do 13. dubna se po Indii slavil národní týden. Každý Ind byl povinen porušovati solný zákon a nabádat vesničany, aby si sůl vyráběli, kde to bylo možné. Kde to možné nebylo, měli doporučovati bojkot látek cizích a výrobu domácích. Ženy vystupovaly proti prodejnám lihových nápojů.

Indie se celá zachvívala; vždyť se v ní hýbal nový národ. Lord Lytton, bývalý místokrál, se tomu nedivil. Ve veřejné přednášce v Londýně pravil: „Třebas Indie není dosud národem, je přece politickou jednotkou a je přirozené, že se její obyvatelé považují za spoluobčany. Je v ní dosti Indů, kteří jsou schopni spravovati záležitosti své vlasti. Sami nám říkají: ‚Dožadujeme se, o čem jste nám tvrdili, že je to žádoucí.' Proč bychom jim nedopřáli toho, k čemu jsme je vychovávali?"

Členové Indian Civil Service soudili jinak. Vláda Labour Party nebrzdila, lord Irwin neměl moci a docházelo k trýznění, kterého se děsili sami střízliví Britové.

PŘEDSEDA ZÁKONODÁRNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ A POLITICKÝ VÝVOJ

Do zákonodárného shromáždění byli po odchodu poslanců svaradžních a národních zvoleni jiní, skoro vesměs povolní a přece se nejednou ozvali na obranu zkrvácených a zmrzačených dětí a žen, které se pokojným odporem domáhaly svobody vlasti. Předseda zákonodárného shromáždění Patel vytrval na svém místě, aby ukázal, že nezastupuje žádnou stranu, nýbrž celý sbor, avšak koncem dubna, kdy byly statisíce krajanů ožebračeny, pozavírány a uvězněny, se mu jich přece zželelo, i rozhodl se, že se svého místa vzdá. Důvody oznámil místokráli dvěma listy poslanými současně. V prvém píše:

„Od srpna 1925, kdy jsem byl zvolen za presidenta zákonodárného shromáždění, jsem hleděl hájiti práv sněmovny bez ohledu na své politické nebo osobní přesvědčení. Nechtěje se státi pouhým nástrojem vlády uvalil jsem na sebe její hněv. Poslední tři léta se tento hněv stupňoval k veřejnému pronásledování. Zahanbovali mne společensky, odstrkovali mne, podezřívali mne, pomlouvali mne u Vás. Věděli, že se mne nezbaví, leda kdyby se proti mně vyslovilo zákonodárné shromáždění. Soudili, že se to nestane, proto hleděli

rozrýti mé nervy — a přece jsem se choval, jak bylo mou povinností a ničím jsem nezadal zákonodárnému shromáždění.

Neobviňuji jednotlivců, obviňuji celou nynější správu. Odchodem členů Všeindického národního kongresu a vystoupením členů strany národní pozbylo zákonodárné shromáždění veškerého významu. Nemohl jsem předsedati sboru, který slepě vykonává vůli vlády. Vždyť jsem jako president neměl ani tolik moci, abych zabezpečil svobodné hlasování.

Moji krajané zahájili boj na život a na smrt za nezávislost. Mou povinností je přidružiti se k nim a podporovati je, pokud britská vláda nezmění svého srdce. Teprv potom bych se mohl se svými krajany účastniti porad o úplné ústavě dominia. Nezmění-li vláda svého srdce, nezbývá nám leda boj za nezávislost."

Zajímavější je druhý list místokráli:

„Sotva jste vstoupil v Bombayi na půdu Indie, měl jsem s Vámi dlouhý rozhovor. Líčil jsem Vám postup prvé občanské neposlušnosti zahájené Gandhim 1920 a upozorňoval na veliký vliv, jaký vykonává Gandhi a Všeindický národní kongres. Žádal jsem Vás, abyste se sblížil s Gandhim a Motilalem Nehru. Kdekoho jste k sobě zval, tyto dva muže nikoliv. Připomínal jsem Vám později, že to nebude dlouho trvat a Gandhi obnoví svou činnost v Indii; že by bylo velkou chybou potlačovati ji násilím; že by bylo lépe promluviti s Gandhim a Motilalem Nehru.

Za své návštěvy v Anglii 1927 jsem řekl totéž Jeho Veličenstvu králi a císaři, totéž lordu Birkenheadovi a jiným vedoucím politikům. Upozorňoval jsem je, že se Indie nedá upokojiti ničím, leda zavedením odpovědné vlády. Hovořil jsem s nimi o obraně Indie, o úpravě věcí zahraničních a ubezpečil je, že se při dobré vůli v těchto záležitostech docílí shody. Připomněl jsem, že nedostane-li se Indii odpovědné vlády, nastane nové hnutí občanské neposlušnosti, mnohem silnější než 1921.

Po svém návratu z Anglie jsem toto všechno zase předložil

Vám. Britská vláda nedbala mého upřímného hlasu. Ustavila Simonův výbor z lidí, kteří neměli ani zdání o indických potřebách. Obrovská většina mých krajanů se rozhodla, že s ním nebude míti nic společného. Zamýšlel jsem se vzdáti svého úřadu. Vy jako osobní přítel jste mne zrazoval.

Sám jste viděl, jak obrovské kroky učinila snaha mých krajanů nestýkati se se Simonovým výborem. Teprv tehdy jste chápal, že jsem mohl míti pravdu a že Velké Britanii hrozí skutečně nebezpečí. Abyste pomohl své vlasti právě jako Indii, rozhodl jste se na mou radu jíti do Evropy a sám opakovati tamním politikům, co již slyšeli ode mne.

Vaše rozhodnutí mne naplnilo radostí. Domníval jsem se, že snad Prozřetelnost určila Vás, abyste pomohl.

Bezprostředně před Vaším odjezdem do Anglie 25. května m. r. jsem Vás upozornil na chybu, jíž jste se dopustil, nevyzvěděv od Gandhiho a Motilala Nehru, jaké prohlášení by uspokojilo Kongres. Nemohu se ubrániti domněnce, že jste opominul promluviti s těmito muži z obavy, abyste si nezadal, a že jste mně nedůvěřoval, že by byli tito lidé skutečně tak mocní.

Za doby Vašeho pobytu v Anglii jsem Vám poslal dva listy. V prvém jsem znovu připomínal, že je nezbytné, aby prohlášení, které v souhlasu s britskou vládou chystáte, uspokojilo vůdce Kongresu a jim umožnilo projeviti souhlas s účastí na poradách. V druhém jsem připomněl, že rozmluva s oběma těmito muži od srdce k srdci by byla nesmírně užitečná jak pro zákonodárné shromáždění, tak pro celou zemi, poněvadž vzájemná důvěra by jim otevřela cestu k účasti na poradách. Proto jsem přímo navrhl, aby britská vláda jednala buď s Gandhim nebo s Nehru nebo s oběma a zajistila si předem jejich schválení.

Ve svých odpovědech jste mne ubezpečil, že učiníte, co bude možné, abyste našel cestu pro pokoj a že nikterak nepodceňujete důležitost každého kroku, který by vedl k souhlasu rozličných politických stran.

Vrátil jste se koncem října a učinil jste prohlášení jménem vlády Jeho Veličenstva. Oznámil jste mně svůj záměr několik dní předem. Upozornil jsem Vás, že Vaše prohlášení způsobí Kongresu velké potíže. Projeví-li s ním souhlas, že se proviní proti usnesení v Calcuttě a jiným. Odmítne-li je, že ztratí přátelskou podporu liberálů a jiných, o nichž jsem se domníval, že je přijmou. Sám jsem byl ochoten účastniti se porad, kdyby byli vybráni vhodní zástupci a všichni političtí vězni propuštěni. Mé osobní stanovisko spočívalo na názoru: buď se nám dostane po poradách všeho, po čem toužíme, anebo porady ztroskotají, Kongres upevní své postavení a dá se s tím větší silou novou cestou. Vaše upřímnost podporovala mé mínění. Jedna věc byla jista: bez účasti vůdců Všeindického národního kongresu jsou porady nemožné — proto jsem Vás vybízel, abyste si promluvil s Gandhim.

Ve svém listě z 2. prosince jsem upozornil, že prohlásí-li Kongres při valné hromadě v Lahore nezávislost, nastanou zlé časy jak Anglii, tak Indii. Připomínal jsem znova, že jediný člověk, který by mohl zachrániti, co se zachrániti dá, je mahatma Gandhi a že vše spočívá ve Vašich rukou. Při svém rozhovoru s Vámi v Bombayi jsem opakoval, že považuji za nezbytné ve prospěch Anglie a Indie, abyste před sjezdem v Lahore pojednal s Gandhim a dal mu možnost, aby usnesení o nezávislosti nepřipustil.

Svolil jste, že si s Gandhim a Motilalem Nehru pohovoříte ve svém domě 23. prosince. Oba Vás žádali, abyste jasně prohlásil, že britská vláda skutečně zamýšlí uděliti Indii ústavu dominia. Vy jste toto prohlášení dáti nemohl. Po mém názoru nejednal Gandhi úplně rozumně, požaduje je od Vás. Věděl, že jste zcela upřímný a že učiníte vše, abyste zajistil Indii úplnou ústavu dominia nějakým způsobem. Tento můj osobní názor se ukázal býti mylným, když státní sekretář pro Indii earl Russell oznámil, že nikdo nepomýšlí uděliti Indii ústavu dominia v dozírné době, a když

jste Vy 25. ledna v zákonodárném shromáždění tento výrok britské vlády potvrdil.

Hned potom Vaše vláda se jala zavírati muže obecně vážené jen proto, že veřejně pronesli, že s podobným postupem nesouhlasí. Mimo to se mne trpce dotkl způsob, jakým Vaše vláda vynutila v zákonodárném shromáždění, aby byl odhlasován návrh zákona, jímž se uděluje přednost dovozu tkanin z Velké Britanie. Bylo patrno, že ubezpečování britských státníků, že Indie má finanční autonomii, je pouhý přelud. Úplně mne zarazilo prohlášení Vaší vlády, že nedovolí, aby se jednalo o ochraně textilního průmyslu indického, neodhlasuje-li zákonodárné shromáždění návrh, jímž se uvolňuje dovoz z Velké Britanie.

Gandhi Vám začátkem března t. r. oznámil, co zamýšlí, a vidíte, co nastalo. Sta mých nejlepších a největších krajanů úpějí již ve vězení. Tisíce a tisíce jsou přichystáni na cestu do žalářů, ba obětovati životy.

Britská vláda hleděla 1921 potlačiti podobné hnutí uvězněním tisíců členů Kongresu. Trpěli, ale jejich utrpení přineslo veliké ovoce. Náš lid se probouzel. Vaše vláda, Vaši rádci byli slepí. Jejich slepota byla příčinou, že britská vláda způsobem tak nerozumným mohla ustanoviti Simonův výbor a jejich slepota byla příčinou, že Vám radili, abyste nedbal Všeindického národního kongresu a Gandhiho. Lituji Vás, že máte kolem sebe lidi, z nichž polovička nenávidí našich snah, polovička se o nás nestará. Jakou radu Vám mohou dáti?

Nepochybuji, že události posledních dnů Vám otvírají oči. Zachránil byste mnoho, kdybyste nedbaje svého postavení k sobě povolal Gandhiho a si s ním od srdce promluvil. Říkáte, že je to britský parlament, jenž má poslední slovo, ale britský parlament potřebuje návrhu a návrh mu můžete dáti Vy. Gandhi je ochoten jednati o takovém návrhu, proto je ještě dnes ochoten účastniti se slíbených porad. Víme, že úplná ústava dominia může býti navržena a že lze jednati

o způsobu, jakým by byla provedena. Kolik britského vojska a kolik důstojníků by zůstalo v Indii pod dozorem odpovědného ministra. Podobně jakým způsobem by se upravily věci zahraniční a styky s indickými státy. O těchto třech záležitostech by se mělo uvažovati při poradách, o ničem jiném. Porad se mají účastniti plnomocní zástupcové obou zemí s úmyslem, že se dohodnou.

Je pravda, Kongres se prohlásil pro úplnou nezávislost, ale taková nezávislost je vtělena v úplné ústavě dominia a nejen já, nýbrž i moji přátelé jsme si vědomi, že by se nám pro začátek dařilo lépe ve svazku britského imperia, než kdybychom stáli osamoceni.

Musíte sám dosvědčiti, že jsem po čtyři léta, co jsem byl presidentem zákonodárného shromáždění, toto své přesvědčení zastával soukromě i veřejně.

Připomínám, že přátelská domluva by byla bývala mnohem snadnější před prohlášením poslední valné hromady Kongresu v Lahore než nyní.

Plně uznávám obtíže a překážky, které se Vám staví v cestu ve Vašem úřadě. Vidíte, co se děje. Pokuste se, abyste přesvědčil britskou vládu, že je nezbytno, aby vyhověla spravedlivým požadavkům Indie, obzvláště když to byla ona, jež slíbila Indii ústavu dominia již 1917. Nepřesvědčíte-li jí a budete-li naléhati, abyste hnutí násilím potlačoval, pak se raději vzdejte, než byste zadával svému velkému jménu a zahájil boj utrpením proti spravedlivým požadavkům 320 milionů lidských bytostí."

UKÁZNĚNOST ODBOJE

Veřejné mínění světové, obzvláště anglické se zabývalo věcmi indickými a imperialisté britští naléhali, aby byl obnoven pořádek strohou rukou. Lord Irwin se vymlouval poukazem, že již teklo mnoho krve a mnoho jednotlivců že bylo zničeno. Avšak ve Velké Britanii tehdy ještě neznali ani Indy, ani Indii, dívali se na ně jako na barevné, příbuzné

nigrů a s těmi že dotud vždy zatočili. Nátlak sílil a ministerský předseda MacDonald sám projevil konečně souhlas s uvězněním Gandhiho a všech jeho čelných stoupenců.

Gandhi se na své pouti přiblížil k Jalalpuru. Přenocoval na cestě. Jak se zvečeřilo, dala vláda obsadit policií a vojskem křižovatky a o jedné hodině po půlnoci Gandhiho zatknouti. Spal. Britský politický úředník se silnou četou vojenskou obklopil jeho příbytek a vkročiv, vzbudil ho řka: „Mám rozkaz, abych vás zatkl." „Čeho jsem se dopustil?" Úředník přečetl rozkaz, Gandhi mlčel a nějaký dobrovolník se ho ptal: „Co vzkážete své manželce?" „Co bych jí vzkazoval? Vždyť je to žena hrdinná. Všichni konejte svou povinnost."

Dr. Kitchlew se dostal do vězení skoro touže dobou a za ním a Gandhim kráčel do žaláře Patel, Nehru, Malaviya, Dr. Ansari a nekonečná řada jiných a jiných. Jejich utrpení jako by dodávalo odvahy jejich druhům. Ženy i mužové se hrnuli na jejich místa, odboj se šířil, prohluboval. Nikde se satjagrahové nepostavili na odpor těžkým holím a koulím. Pouze v Sholapuru a v Peshawaru neodolali touze po pomstě. Nebylo divu; vždyť vyšetřující výbory shledaly, že byli v obou městech podrážděni a ztýráni, že lidská rozvaha ustoupila vášni dravé šelmy.

Mužové, kteří se politikou nikdy nezabývali, nebyli s to, aby se ubránili obdivu ukázněnosti satjagrahů. Sir P. Ch. Ray, profesor chemie na universitě calcuttské, ve veřejném shromáždění vybízel: „Pozorujte naše národní dobrovolníky, jak pěkně si vedou. Trochu delšího výcviku a měli bychom národní vojsko. Kasty zmizí samy sebou právě jako různice mezi muslimy a hindy. Láska ke společné vlasti usnadní shodu. Nesmíme zapomínati, že jsme na nejlepší cestě vypěstovati jedinou národnost, a to indickou."

Vládě MacDonaldově vytýkali, že klid a pokoj v Indii neudržela, nýbrž vyvolala rozruch svým ukvapeným prohlášením. Byla to těžká výtka a ministerský předseda by ji byl

rád zeslabil, proto vybídl místokrále, aby se přece jen nějak s Gandhim a jeho druhy domluvil. Lord Irwin si vyžádal dobrých služeb liberálů, přátel Gandhiho, kteří s ním rokovali 23. a 24. července ve vězení. Opakoval požadavek Kongresu, aby Velká Britanie Indii ústavu dominia se všemi právy a povinnostmi zaručila, a projevil ochotu požádati Kongres, aby s ní vyjednával o dalším. Když místokrál tento požadavek splniti nemohl a Gandhi, jakož i ostatní čelní mužové na něm trvali, skončil lord Irwin rozhovor listem, jehož sloh a obsah ještě zesílil rozhodnutí uvězněných zdolati útisky trpným odporem.

PRVÉ LONDÝNSKÉ PORADY

K londýnským poradám určila konservativní strana čtyři poslance, liberální rovněž, Labour Party pět. Ze států indických vybral místokrál 16 členů, z Britské Indie 60, mezi nimi mnoho vládních úředníků. Indický lid zastoupen nebyl, neboť mu nikdo neposkytl svobody a příležitosti, aby ustanovil své zástupce. Koho určili členové Indian Civil Service, toho vypravil místokrál do Londýna.

Král zahájil 12. listopadu porady o věcech indických řečí, v níž mezi jiným pravil: „Shromáždili jste se u kulatého stolu, abyste rokovali o budoucím způsobu vlády v Indii a hledali dohodu o jejích základech, kterou by se řídil můj parlament.“ Ministerský předseda připomenul: „Budete seděti u jediného stolu, abyste se zabývali postupem Indie mezi členstvím Britského sdružení národů.“ Ani král, ani Mr. Ramsay MacDonald neužil slova dominion nebo svaradž.

Z indických zástupců vůdce liberálů Srinavasa Sastri se dovolával místokrálových slov z 31. října 1929, jakož i prohlášení britské vlády z 1917. M. A. Jinnah vítal přítomné ministerské předsedy dominií, poněvadž dosvědčí zrození se nového dominia. Nezrodilo se, poněvadž se pozornost pře-

sunula z Britské Indie na indické státy a na celý indický svět.

Nejen ministerskému předsedovi, nýbrž i Mr. Baldwinovi a všem rozvážným politikům se otvíraly oči; poznávali, že se indické věci vyvíjejí způsobem, o jakém se jim nezdálo. Zarážel je postup indických knížat. Nenadáli se, že se zcela připojí k požadavkům indických vlastenců a že se budou domáhati úplné samosprávy. Zástupcové Britské Indie trvali jednomyslně na samosprávě, třebas se rozcházeli v jejím rozsahu a době, do které by byla zavedena. Ve věcech samosprávných byli jednomyslní. Knížata je podporovala a před očima britských politiků se rodila vidina nové a proto mladé říše spojených států indických. Zůstanou v Britském impériu dobrovolně? Má Velká Britanie moc, aby si je zachovala násilím? Nebylo by dobře použíti obvyklého způsobu smlouvání a dražení a udržeti, co se vymyká? Značný počet indických zástupců vládou vypravených se dal zlákati, smlouvání a vydražování pokračovalo, zatím co jednotlivé výbory rokovaly o federalisaci Indie a o právech a povinnostech indických knížat. Na ústavu dominia Britské Indie zapomněli.

VÝSLEDEK PORAD

Ministerský předseda Mr. Ramsay MacDonald označil jménem vlády 19. ledna 1931 londýnské porady za skončeny a prohlásil, že bude ve federální Indii zavedena odpovědná vláda jak v provinciích, tak v ústředí, avšak se zárukami a výhradami zajišťujícími v době přechodné určité závazky a potřeby, jako politickou svobodu a práva menšin. Vojenské a zahraniční záležitosti zůstanou vyhrazeny místokráli, rovněž jako ochrana ústavních práv menšin, správa státního dluhu, záležitosti finanční a správa civilní. V poradách že bude pokračováno co nejdříve, a to nikoliv v Londýně, nýbrž v Indii. Vyslovil bezpečnou naději, že do té doby nastane v Indii klid a že se porad zúčastní i ti, kdož je dotud zamítali.

Prohlášení ministerského předsedy bylo velmi mlhavé. Určitěji mluviti nemohl, nechtěl-li odpuditi konservativce a snad i liberály a vzbuditi v Indech naděje, které se nedaly uskutečniti. Vždyť londýnskými poradami se Indie octla na dráze, kterou nastoupila kdysi Kanada a po ní jiné korunní kolonie a po níž dospěly ke státním útvarům, zvaným dominia, bezmála nezávislým. MacDonald věděl, právě tak jako jeho druhové z Labour Party, že samosprávná Indie bude míti vlastní politiku celní a že ztíží vývoz svých surovin a dovoz hotových výrobků britských; ztráta obrovského odbytiště indického že by podkopala britský blahobyt a vzala Velké Britanii prvenství v politice světové.

Zástupcové indičtí se před odjezdem z Londýna netajili pochybnostmi, že by která britská vláda aspoň tolik splnila, kolik Mr. MacDonald naznačil. Cestou po moři připravovali provolání k indickému lidu o výsledku porad. Pracovali o něm několik dní a když je dokončili, ukázali je britským úředníkům vládním, kteří je doprovázeli. Úředníci je uznali za nemožné a po šest hodin jim domlouvali, aby je pozměnili. Opravené provolání předložili místokráli. Zarazil se nad ním a důtklivě napomínal Indy, aby je úplně předělali, sic že popudí britské veřejné mínění, které se přece jen přikloňuje k požadavkům indickým. Nechtějíce se ukázati nevděčnými k místokráli, jenž je do Londýna poslal, projevilo 26 zástupců indických souhlas s provoláním jím upraveným, které bylo potom uveřejněno. Ani jediný ze zástupců ho nehájil, ani jediný nevystoupil veřejně a nevykládal svým krajanům, co pro Indii v Londýně vykonal. Skoro vesměs se rozjeli domů a mlčeli. Kdož mluvili, činili to jen na svou obranu tvrdíce, že byli nuceni přijmouti, co jim bylo uloženo britskou vládou.

Lord Irwin činil, co mohl, aby zabránil veřejným projevům proti postupu při londýnských poradách, ale nespokojenost se přece jen jevila na rozličných místech při vhodných příležitostech. Zákonodárné shromáždění, v němž

zasedali bezmála jen poslanci vládě oddaní nebo aspoň umírnění, dalo již 20. ledna velkou většinou najevo svou nedůvěru v londýnská ujednání. Mr. Mohamed Ali Jinnah, jenž se porad účastnil, veřejně vykládal, že slibům nevěří, že pouze Alláh ví, kdy se Indii dostane slíbené ústavy. Výkonný výbor Všeindické konference, tohoto sdružení zástupců muslimských stran nátěru konservativního, odsoudil 7. února prohlášení MacDonaldovo, poněvadž jeho výhrady a záruky podrývají ústavní svobodu.

Výkonný výbor obchodních komor indických zavrhl ústavu, která by omezovala hospodářskou svobodu indického lidu. Požadoval pro Indii stejná práva s Velkou Británií, jež vyhrazuje některá povolání jen svým státním občanům.

Všichni indičtí politikové, zabývající se peněžními záležitostmi a státními dluhy, projevili názor, aby nestranný výbor rozhodl o sporných částkách státního dluhu indického. Za sporné uznali sumy vyplacené na válečné podniky v Egyptě, Habeši, Číně a jižní Persii, jakož i na politická jednatelství a zastupitelství v Perském zálivu a Indickém oceánu. Za důvod udávali, že ústřední vláda nedbala prospěchu Indie, nýbrž jednala na pokyn britského ministra války a jeho druhů.

Obecně v Indii poukazovali na potřebu národního vojska, a to nikoliv námezdního. Vždyť není rozdílu mezi obyvateli a o žádné skupině nelze říci, že by se ke službě vojenské nehodila. Všichni synové Indie mají býti povinni vojenskou službou a mají se připravovati na obranu vlasti.

Všeindická národní federace liberální na valné hromadě 31. července v Bombayi zamítla prohlášení MacDonaldovo jako neuspokojující. Požaduje odpovědné vlády ústřední a poněvadž se bojí, že by vláda podporovaná jmenovanými zástupci knížat odpovědnosti nedbala, odmítá dočasně federaci a vybízí své stoupence, aby se sjednotili v boji za odpovědnou vládu ústřední v Britské Indii.

Mlhavá vidina nastíněná v prohlášení MacDonaldově dostávala v Indii výrazné obrysy útvaru velice podobného britskému dominiu. S tímto útvarem v podstatě souhlasil i Gandhi.

ÚMLUVA Z DELHI

Velký vychovatel indického lidu úpěl s více než šedesáti tisíci stoupenců ve vězení. Měl-li v Indii nastati potřebný klid a měl-li se Kongres účastniti nových porad, bylo nezbytné, aby byl zastaven boj utrpením a Gandhi a jeho druhové, kteří si trestů ještě neodpykali, byli propuštěni. Ministerský předseda a místokrál si přáli smíru, avšak většina Indian Civil Service doporučovala politiku silné ruky, po které toužili imperialisté. Jejich mluvčím byl v parlamentě Mr. Winston Churchill. Domnívali se, že důslednou neústupností zkruší vůdce národního hnutí za nezávislost a Indii svedou s dráhy směřující k dominiu. Labour Party nemohla následovat Churchilla a lord Irwin, jenž nahlédl do duše indického lidu jako mimo lorda Ripona žádný z jeho předchůdců, ji přesvědčil, že rozvážnou povolností zabrzdí hnutí revoluční, projevující se na nejednom místě.

Lord Irwin důvěřoval Gandhimu, byl přesvědčen o jeho poctivosti, viděl v něm nadšeného vychovatele indického lidu a hlavní, ba jedinou oporu proti živlům podvratným. S nechutí vyhověl rozkazu z Londýna a dal Gandhiho uvězniti, ale s největší radostí ho propustil na svobodu, když mu z Londýna oznámili, že nic nenamítají. Stalo se to o půlnoci 26. ledna 1931.

Gandhi konal důvěrné porady nejen s výkonným výborem Kongresu, nýbrž i s některými účastníky porad londýnských. Též mladý, vzdělaný a rozvážný nauab z Bhopalu, vyhlédnutý za kancléře komory knížat, k němu přišel a s ním dlouho a důtklivě rokoval. Všichni soudili, že je doba nesmírně vážná, že je třeba sjednotiti veškeré síly Indie a uká-

zati nejen britskému lidu, nýbrž celému světu ochotu jednati o ústavě Indie s britskými zástupci.

Než se dal Gandhi do boje utrpením za nezávislost, žádal od indické vlády, aby splnila jedenáct požadavků prospěšných lidu. Nemohla to učiniti, poněvadž by byla rozvrátila veřejnou správu. Gandhi chtěje obnoviti dobrou vůli s místokrálem, soustředil se na tři: lid má míti právo používati soli, kde ji v přírodě nalezne, a smí varovati před koupí lihovin a cizích výrobků. Je to právo přirozené, které nemůže žádná vláda porušiti. Stoupenci Gandhiho v podstatě souhlasili, naléhali však, aby nezapomínal na hrubé násilí, jakého se dopouštěla stráž bezpečnosti a mnohdy i vojsko nejen proti mužům, nýbrž i proti ženám a dětem, kteří se ničím neprovinili, leda že se pokojně domáhali samosprávy a nezávislosti. I připojil Gandhi ke svým požadavkům ještě čtvrtý: vyšetřiti, jak si stráž bezpečnosti počínala, a napraviti, čím se provinila.

Zmírniv své podmínky, otevřel si Gandhi cestu k místokráli a jeho přátelé ze strany liberální a komory knížat mu ji ještě rovnali. Kdo na ni navaloval překážky, byli členové Indian Civil Service, jak je patrno z nejedné zprávy Reuterovy. Místokrál postupoval velice opatrně. Nemínil popuditi Indian Civil Service, ale také se nechtěl dostati do jejího vleku. Přijal Gandhiho 17. února a jednal s ním až do 5. března. Čelní stoupenci Gandhiho se rovněž sjeli do New Delhi, i mohl se s nimi domluviti o všem, o čem rokoval s místokrálem, jenž k sobě povolal odborné rádce a podával obšírné zprávy do Londýna. Místokrál i Gandhi měli vůli dobrou, proto dospěli k úmluvě známé jako Delhi Settlement.

Delhi Settlement má 21 článků. Jednají o poradách u kulatého stolu, o zastavení občanské neposlušnosti, bojkotu britského zboží, střežení obchodů s cizím zbožím, omamnými poživatinami a lihovými nápoji, postupu stráže bezpečnosti, odvolání výjimečných nařízení, propuštění vězňů,

navrácení majetku movitého i nemovitého, o úřednících a zřízencích, kteří se poděkovali, a o výrobě soli.

Z prvého a posledního článku je patrno, že byla v Delhi uzavřena úmluva mezi místokrálem jako zástupcem vlády indické a Gandhim jako zástupcem Kongresu. Tato úmluva zavazovala obě strany. Gandhi zaručil odvolání občanské neposlušnosti, vláda pak se uvolila zrušiti rozličná mimořádná nařízení. Poslední odstavec praví, že indická vláda zařídí, čeho potřebí, kdyby Kongres nesplnil přesně závazků; stejnou volnost jednání je tedy třeba přiznati i Kongresu.

KONGRES ZÁSTUPCEM INDIE

Po prvé jednala indická vláda s Kongresem jako se stranou sobě rovnou. Tím jej uznala za oprávněného zástupce indického lidu, za prvého nositele samosprávy nebo národní vlády. Kongres se octl před velkým a těžkým úkolem: obnoviti pokoj a pořádek. Jeho odpůrci se těšili, že se mu to nepodaří; vždyť je snáze rozvraceti a bořiti, než opravovati a stavěti. Gandhi spoléhal na dobrou vůli svých stoupenců a byl přesvědčen, že splní svou povinnost. Oznámil jim: „Kongres po vůli prozřetelnosti nastoupil cestu součinnosti. Splní-li jeho členové čestně a úplně podmínky úmluvy, dosáhne nezdolného významu. Vnukne vládě důvěru ve svou schopnost zabezpečiti pokoj, jako dokázal svou schopnost říditi občanskou neposlušnost."

Čelní odpůrci Gandhiho se pozastavovali nad podmínkami domluvy a obviňovali ho, že se vzdálil od nezávislosti, purna svaradž, že tedy porušil, o čem se národ usnesl. „Purna svaradž nevylučuje sdružení s žádným národem," odpověděl jim Gandhi, „obzvláště nevylučuje sdružení s Velkou Britanií. Leč toto sdružení musí býti dobrovolné a k oba polnému užitku. Britský lid je praktický. Miluje svobodu pro sebe; odtud je jediný krok k milování svobody pro jiné. Britské ústupky na poradách v Londýně nejsou ani polovičkou toho, čeho se Indie dožaduje. Kdyby si Velká Brita-

nie uvědomila, co by získala, vykládajíc úmluvu nikoliv v duchu úzkém a skoupém, nýbrž se srdečnou vůlí k míru a s trvalým úmyslem přesvědčiti Indii, že může zůstati společnicí v imperiu se ctí a důvěrou, shledala by, že Indie není a nebude zaostalou ve svých nabídkách." Po tomto jeho názoru může tedy, ba má samosprávná nebo nezávislá Indie zůstati ve svazku britského imperia a státi se věrnou společnicí Velké Britanie.

Zajímavý je druhý článek úmluvy z Delhi. Podle něho bude podstatnou částí náčrtku ústavy, o které se mělo jednati v dalších poradách u kulatého stolu, federace, odpovědná vláda, jakož i výhrady či záruky *v zájmu Indie* v odborech, jako jsou obrana, politika zahraniční, menšiny, úvěr a splnění závazků mezinárodních. Kongres měl míti své zástupce při dalších poradách.

Druhý článek úmluvy z Delhi jasněji vymezuje výsledky prvých porad londýnských a účel jejich pokračování, než učinil Mr. Ramsay MacDonald 19. ledna. Připomíná federaci, odpovědnou vládu, jakož i výhrady či záruky, avšak v zájmu Indie. Tím značně předběhl nové porady a dal jim význam, jakého prvé neměly. Účelem druhých byly výhrady nebo záruky, avšak ve prospěch Indie. Kongres, jenž měl na zřeteli toliko zájmy Indie, byl proto povinen, ba nucen k nim vyslati zástupce.

Mnozí se divili, že Kongres pojednou projevuje souhlas s výhradami či zárukami, ačkoliv je zásadně odmítal. Gandhi za něj vysvětloval tuto změnu poukazem, že výhrady a záruky mohou spoutati zemi na rukou i nohou, mohou však také býti plotem, který chrání mladé bylinky, vyžadující obzvláštní péče a pozornosti. Je na Kongresu a na lidu indickém, aby si vytvořil z požadovaných výhrad a záruk takový ochranný plot ve prospěch ústavní svobody své vlasti.

Jiní se nadáli, že Kongres neschválí úmluvu z Delhi, leč zmýlili se. Na valné hromadě v Karachi 27. března prohlásil věcný výbor Všeindického národního kongresu bezmála jed-

nomyslně svůj souhlas se všemi podmínkami a uložil výkonnému výboru a všem členům přičiniti se, aby byla kdejaká splněna.

Rovněž v Karachi zástupcové Kongresu jednali 28. března o poradách u kulatého stolu a znovu stanovili cíl. Indický národ má dozírati na vojsko, zahraniční politiku, finance, daně a hospodářské záležitosti. Nezávislý dvůr prozkoumá finanční postup britské vlády v Indii a přesně stanoví, které pohledávky a závazky byly Indií nebo Velkou Británií uznány. Oběma stranám ponecháno na vůli, kdy přeruší svůj spolek. Gandhi dostal od Kongresu plnou moc, aby jej zastupoval při poradách. Kdyby výkonný výbor určil ještě jiné zástupce, podřídí se jeho vedení.

POTÍŽE S ÚMLUVOU Z DELHI

Gandhi se postavil za úmluvu z Delhi celou osobností a při každé příležitosti vymáhal, aby byly její podmínky přesně plněny. „Ať nikdo neřekne, že není spolehnutí na slovo Indovo!" volal ke svým stoupencům. „Naše slovo je naše záruka. Prosím vás, abyste dbali této záruky." Znaje sklon mládeže mstíti bezpráví, hlásal slovem i písmem: „Dopustíte-li se násilí, propadnete otroctví ještě většímu, než v jakém jste dnes." Na valné hromadě Kongresu v Karachi připomínal 26. března tisícům a tisícům účastníků: „Pamatujte si, že tato země nebude osvobozena politickou vraždou." Svoje kárná slova zesílil, když nějaký student postřelil 27. června sira Ernesta Hudsona, zástupce bombayského guvernéra. Hudson navštívil nějakou kolej a měl v ní býti zavražděn. Jen řízením prozřetelnosti unikl smrti. „Bídákem je, kdo urazí svého hosta, a vy jste porušili pohostinství. Nevíte, že takovým nerozvážným jednáním oddalujete samosprávu?" připomínal studentům. Při téže příležitosti poukazoval, kam vede bezohledné násilí: vždyť sir Ernest Hudson jako ministr vnitra bombayské vlády krutě pronásledoval stoupence Gandhiho, bojující utrpením a občanskou nepo-

slušností za svobodu. „Násilím se nezničí nespokojenost. Její kořeny zůstanou a nepomine, pokud nebudou vyrvány." Mstíti příkoří bylo článkem stanov Nau Jawan Bharat Sabha, Nového svazu indické mládeže, jenž působil Gandhimu veliké potíže.

Je s podivem, jakou ukázněnost projevili stoupenci Gandhiho a jak poctivě se snažili, aby dodrželi všechny podmínky příměří z Delhi. Mezi omladinou nenašel odporu a omladina sama velkou většinou hleděla plniti národní povinnost. Nesnáze vzrůstaly po odchodu lorda Irwina, kdy ustal jeho přímý dozor a jednotliví členové Indian Civil Service jednali podle svého. Byli v právu nutíce, aby byly zachovávány zákony a nařízení, jenže se proviňovali proti duchu úmluvy z Delhi a proti vysvětlení, které lord Irwin jednotlivým jejím článkům dal; vždyť podmínky příměří byly nejen napsány, nýbrž místokrálem též ústně vysvětleny a doplněny a Gandhi převzal tyto ústní záruky a svým krajanům se zavázal, že budou přesně plněny. Lord Irwin odešel a rozliční místní úředníci se domnívali, že nejsou povinni dbáti jeho vysvětlení jednotlivých podmínek. Stížnosti se množily a Gandhi upozorňoval nového místokrále, lorda Willingdona, hned po jeho příchodu na nebezpečí, které by ohrozilo úmluvu z Delhi, kdyby místní úředníci své počínání nezměnili. Místokrál nevěděl, kudy kam. Vždyť dostával z některých provincií udání, ve kterých úředníci obviňovali Gandhiho a jeho stoupence z téhož, z čeho je obviňoval on.

Začátkem srpna se věci přiostřily tak, že Gandhi žádal, aby nestranný sbor vyšetřil stížnosti obou stran. K tomu místokrál přivoliti nemohl, nechtěl-li proti sobě popuditi Indian Civil Service. Dal uveřejniti žaloby Gandhiho a odpovědi místních úředníků, čímž považoval spor za vyřízen. Gandhi odpověděl: „Příměří z Delhi je bezcenné, je-li jedna strana soudcem a spolu státním návladním." Trval na svém požadavku, aby obě strany plnily své závazky a aby nezávislý sbor nebo úředník hodný důvěry vyšetřil stížnosti. Když

místokrál znovu odepřel, odřekl 13. srpna výkonný výbor Kongresu účast Gandhiho na poradách.

Lord Willingdon se mínil setkati s Gandhim na cestě pokojné, i dospěli 26. srpna k příznivému výsledku. Místokrál ujistil, že se přičiní, aby byly podmínky domluvy z Delhi zachovány, a ustanovil britského úředníka, který měl vyšetřiti některé přehmaty. Gandhi se dostal dále, než sám očekával. Zajistil si dobrou vůli místokrálovu a ukázal Indian Civil Service, že se vládní postup mění. Své uspokojení projevil 2. září krátce před odjezdem z Indie ve vzkazu indickému lidu a úřednictvu: „Zachovejte ovzduší, ve kterém není žádného násilí. Věnujte veškerou péči čtyřem kletbám své vlasti: opilství, omamným poživatinám, cizím látkám a nedotknutelným. Obnovujte po vesnicích starý průmysl a rozšiřujte a upevňujte sjednocení veškerého obyvatelstva. Vy, Angličané, zvláště pak vy, britští úředníci naší země, důvěřujte Kongresu a jeho zástupcům, jste-li skutečně přesvědčeni, že odevzdáte svou moc do rukou dětí Indie."

V. J. Patel, bývalý předseda zákonodárného shromáždění, a mnozí jiní prozíraví politikové nesouhlasili s účastí Gandhiho na londýnských poradách. Správně soudili, že je světec, vychovatel lidu, avšak že nemá vloh politických a diplomatických. Ohrazoval se spravedlivou věcí, kterou zastupuje a již získal místokrále. Měl pravdu, avšak lord Irwin byl výjimkou mezi britskými politiky. Svým původem měl sklon k trpícím. V Indii se přesvědčil, že se jí děje křivda, když se jí odpírá, k čemu byla od třicátých let století devatenáctého vychovávána ve školách s učební osnovou anglickou. Hesla hlásaná za světové války touhu po svobodě zesílila, závazný slib z 1917 ji uznal, proto po Irwinově soudu hřešili, kdož splnění přání indického lidu oddalovali, nebo násilně potlačovali.

GANDHI NA DRUHÝCH PORADÁCH V LONDÝNĚ

Úmluvou z Delhi získal lord Irwin srdce Gandhiho a obrovské většiny indického národa, avšak ztratil mnoho přátel ve Velké Britanii a popudil proti sobě Indian Civil Service. Usilovali, aby byl odvolán. Jen zásluhou Ramsaye MacDonalda ušel takovému veřejnému pokárání. Úmluva z Delhi měla býti odstraněna. V tom souhlasili ve Velké Britanii i v Indii — a Gandhi se ubíral na jejím podkladě do Londýna, aby ujednal závazky a výhrady na prospěch své vlasti! Jak sám přiznal, neměl za plavby jediné jasné chvíle. Obrovská tíže na něho dolehla a jeho duševní oko zíralo do temna. Nebylo divu. Politické věci britské se úplně změnily a on šel jediný mezi mnohé.

Sotva byla uveřejněna úmluva z Delhi se souhlasem ministerského předsedy, zasadil mu Mr. Baldwin, jeho předchůdce a vůdce konservativců, první ránu oznámiv, že žádný konservativní poslanec nepůjde do Indie, aby tam vyjednával. Imperialisté se seskupovali kolem Winstona Churchilla a hlásali odpor proti závaznému slibu MacDonaldovu v parlamentě i po městech. V horní sněmovně obhajoval lord Sankey, jenž při poradách předsedal, indické politiky obsáhlou řečí, v níž pravil: „Pokusíte-li se potlačiti národní hnutí násilím, vaše vojenské výlohy vzrostou, výnos daní a obchodu poklesne a vaše potíže se prohloubí a rozšíří. Schovejte meč. Kdo sahá k násilí, vyhlašuje úpadek státnictví. Je pravda, podaří se vám vynutiti pokoj, ale vytvoříte poušť. Dávali jsme Indům závazné sliby, budili jsme v nich naděje. Liberální vláda provedla opravy Mintoovy, koaliční vláda válečná projevila souhlas s prohlášením Montaguovým a parlament schválil indický zákon z 1919. Potvrdil sliby, které předcházely, a udělil aspoň částečně odpovědnou vládu, již máme upraviti. Lordové, je příliš pozdě k ústupu. Není možno se zastaviti."

Před volbami se Labour Party rozštěpila, voliči ji smetli, nevelký zbytek šel do opozice a Mr. Ramsay MacDonald se stal ministerským předsedou vlády národní. Jejím pilířem byla obrovská většina konservativní, jež jakoby z milosti se spojila s hloučkem liberálů a několika věrnými druhy MacDonaldovými. Že se konservativci nepostaví v indických záležitostech za sliby udělené MacDonaldem, bylo na bíle dni. Nerušili slov, avšak dávali jim jiný obsah a odkládali splnění na neurčitou dobu. V Indii mínili odstraniti úmluvu z Delhi a vojenskou rukou obnoviti pokoj a pořádek. Lord Willingdon měl provésti, co se lord Irwin zdráhal vykonati. Státním tajemníkem se stal sir Samuel Hoare, konservativec, jenž nedávno uveřejnil článek: „*Nevzdáme se v Indii, jako jsme se vzdali v Irsku.*" Parlamentním podtajemníkem byl jmenován lord Lothian, stoupenec Churchillův; Indian Civil Service se opět octla na koni. Smlouvala, dražila, slibovala.

Při druhých poradách nezastupoval indické muslimy vyjímajíc Jinnah a dva tři druhy ani jediný z mužů širokého rozhledu politického. Všeindická strana národní byla schválně opominuta. Podobně tomu bylo u náboženských obcí ostatních. Lidé, jejichž věhlas v Indii nesahal ani za humna, se v Londýně holedbali miliony stoupenců a po názoru britských členů vážili tolik jako Gandhi. Ubohý světec! Octl se ve společnosti, do které se nehodil a která si ho zakrátko dobírala. Obecně překvapoval ústupností, smířlivostí, ochotou ke smlouvání a účinnou touhou zachovati dobrou vůli. Nedosáhl ničeho. Porady byly pouhým nátěrem, kdežto Indian Civil Service pracovala. O čem se rokovalo, bylo již hotovo, jak Gandhi sám nejednou poznamenal.

Druhé londýnské porady zakončil 1. prosince 1931 ministerský předseda Ramsay MacDonald prohlášením, že vláda Jeho Veličenstva trvá na slibu z 19. ledna a že zařídí, čeho třeba. Osnovu chystané ústavy předložila jako White

Paper parlamentu, jenž ji hned schválil. MacDonald oznámil sněmovně, že nelze považovati za závazný žádný vládní slib, poněvadž se jím dává najevo jen záměr nebo úmysl, který je třeba měniti změnou okolností. Budoucí ústava Indie že uzná federaci, odpovědnost v provinciích i v ústředí, ovšem s výhradami věcí vojenských a zahraničních, jež budou svěřeny dočasně generálnímu guvernérovi, jakož i se zárukami pro indický úvěr a stálost měny, splnění zděděných závazků, ústavních práv menšin a za pokoj státu. Na otázku, jak dlouho dočasnost potrvá, odpověděl později Mr. Baldwin, to že určí parlament — smutná vyhlídka pro indické vlastence!

VLÁDA SILNÉ RUKY

Po odjezdu Gandhiho do Londýna se množily srážky mezi Kongresem a Indian Civil Service. Všichni vážní mužové, Britů nevyjímajíc, se obdivovali ukázněnosti Kongresu. Bezděky uznávali, že je schopen spravovati zemi, avšak někteří úředníci hledali záminku k rozmíškám a našli ji ve sporu, o kterém měl po úmluvě Gandhiho s lordem Willingdonem indický soudce rozhodnouti. Zástupcové Kongresu si stěžovali na jeho stranickost, uváděli řadu důvodů a když nepovolil a místokrál se jich neujal, vzdali se 13. listopadu svého úřadu a Kongres obviňoval vládu, že úmluvu z Delhi vědomě podkopává. Vláda odpověděla řadou výjimečných nařízení obranných a trestních, kterými zaváděla stav válečný. Dala zatýkati jednoho čelného muže za druhým a hrozila tresty ještě přísnějšími.

Výkonný výbor Kongresu si stěžoval s podporou liberálů a národních muslimů na vládní postup, avšak zachovával klid. Teprve když byly 26. prosince 1931 jeho odbočky zákonem zrušeny a jeho generální tajemník uvězněn, pohrozil předseda zastupující Gandhiho 1. ledna novým odbojem utrpením a bojkotem britského zboží. Gandhi, jenž

se tou dobou vrátil, nedal rozkaz k odboji, nýbrž prosil místokrále, aby ho přijal, s ním porokoval a vzájemným úsilím zamezil hrozící požár.

Lord Willingdon nesměl následovati příkladu svého předchůdce. Místo pokojné rozmluvy dal Gandhiho 4. ledna 1932 po půlnoci vsaditi do vězení. Gandhi telegrafoval lordu Irwinovi: „Prosím, abyste uvěřil, že jsem podnikl vše, co bylo v mé moci, bohužel bez úspěchu. Neztrácím důvěry a s pomocí boží si uchovám ducha, o němž jste byl přesvědčen, že mne vede za svatých dnů v Delhi. Nezklamu vysvědčení, které jste mně dal." Všichni politikové, liberálové i Evropané, přiznávali, že se Gandhi vrátil do Indie s úmyslem účastniti se další ústavní práce. Chtěl se dorozuměti s místokrálem, jak by se zdárněji provedla. Součinnost mu byla znemožněna.

Potíže rostly. Úřady zatýkaly a tuhým vězením trestaly i ty, kdož bojkotovali britské zboží nebo pokojně vybízeli druhé, aby ho nekupovali. Nedovolovaly ženám, aby odnášely těžce raněné. Kdož to přece učinily, byly pokutovány nebo zavírány. Kongres byl vyhlášen za nezákonný, jeho činnost udušena, veškerý majetek i s vklady v bankách zabaven. Listy a časopisy s ním spojené byly zastaveny, tiskací stroje odvezeny a tiskárny uzamčeny. Nebylo dovoleno členy Kongresu nebo spolků a sdružení příbuzných voziti nebo jim poskytnouti přístřeší a potravy, a přece odboj neustával.

TŘETÍ PORADY V LONDÝNĚ

Londýnská vláda chystala třetí porady. Státní tajemník sir Samuel Hoare oznámil 27. června 1932 ve sněmovně poslanců, že bude ustanoven společný výbor obou domů, aby prozkoumal osnovu otištěnou ve White Paper. Způsob, jakým měl tento úkol vykonati, maně připomněl představu bývalého státního tajemníka lorda Birkenheada o porotě

Simonově. Společný výbor zasedal v Londýně, předvolával jednotlivé vládou vybrané zástupce indického lidu, dotazoval se jich a z jejich odpovědí vybíral, co se mu hodilo. Kdekterý myslící politik indický takový postup odsuzoval. Někteří liberálové se vzdali každé účasti hned po uvěznění Gandhiho, ostatní ohlásili listy z 9. a 13. července, že nepůjdou před žádnou porotu. Jejich příkladu následovaly indické obchodní komory, jakož i jiná velká sdružení. Z muslimů a ostatních náboženských obcí vybral místokrál ony, kdož se protivili jakékoliv smírné úmluvě. Právem psaly umírněné listy, že na třetích poradách Indie zastoupena nebyla.

Porady byly zahájeny 17. listopadu a skončeny 24. prosince. Před odchodem účastníků slíbil sir Samuel Hoare, že se vláda přičiní, aby co nejdříve odstranila překážky federace. Federace se utvoří, jakmile se pro ni rozhodne polovice indických knížat s polovicí úhrnného počtu poddaných.

VOLEBNÍ ÚMLUVY

Národní odboj utrpením a bojkot britského zboží trvaly, třebas nebylo ve věznicích místa pro odsouzené a třebas byly ukládány pokuty vyšší a vyšší. Veřejné rozrušení bylo ještě zesíleno údělem náboženských obcí, jejž britská vláda 16. srpna 1932 uveřejnila. Obecně se mu říká Communal Award a upravuje zastoupení náboženských obcí v zákonodárných sborech provinciálních Britské Indie.

Od začátku století dvacátého se Indové všichni bez rozdílu, hindové, muslimové, sikhové, parsové, křesťané, domáhali zastoupení ve vládě a správě. Měli na mysli parlamentní zřízení britské a své zástupce chtěli voliti, jako je volí Britové. Na zvláštní volby podle náboženských obcí nikdo nemyslil. Tuto myšlenku vštípil konservativním muslimům nějaký člen výkonné rady místokrálovy 1908. Vybídl je, aby se dožadovali zvláštního nadpočetného zastoupení

nejen ve sborech zákonodárných, nýbrž i v obecních. Lord Minto se protivil, avšak Indian Civil Service poukazovala na zásadu britské politiky v Indii a na potřebu odštěpiti muslimy. Londýnská vláda souhlasila a Indii se dostalo danajského daru, oddělených neboli zvláštních voleb. Kongres na valné hromadě téhož roku v Lahore káral volební okresy na podkladě náboženském a poukazoval, že se po celé zemi jeví nespokojenost, poněvadž vláda vyznavačům jednoho náboženství nadržuje na úkor druhých a dopřává jim většího volebního práva.

Kongres odsuzoval oddělené volební okresy rok po roce až do 1916, kdy se před valnou hromadou v Lucknow dohodl s muslimy, že se zvláštní volby dočasně zachovají.

Zkušenosti s oddělenými volebními okresy byly smutné. Čím dále bylo patrnější, že zdržují a znesnadňují samosprávu a působí třenice. Kongres se domáhal, aby byly zrušeny. V květnu 1928 byla svolána do Bombaye konference všech stran s účelem navrhnouti indickou ústavu. Zvolila výbor, advokát Motilal Nehru jej řídil a v srpnu téhož roku předložil ústavní osnovu. Přiznává, že se většina obyvatelstva staví proti zvláštním volbám a požaduje, aby byly odstraněny. Mezi muslimy jsou mnozí, kdož je považují za vzácnou výsadu, ačkoliv jiní by se jich ochotně vzdali tvrdíce, že jsou na škodu, poněvadž kde jsou muslimové v menšině, zůstanou navždy na pospas většině. Po zralých úvahách navrhl výbor Nehruův společné volební okresy pro ústřední i provinciální sbory zákonodárné avšak s výhradou poměrného zastoupení náboženských obcí ve všech provinciích vyjímajíc Punjab a Bengal.

Konference přijala Nehruovu osnovu a Kongres ji schválil. Konservativci muslimští a sikhští proti ní popuzovali a po nějaké době oznámili, že s ní nesouhlasí. Kongres ji na valné hromadě v Lahore r. 1929 odložil a sikhy i muslimy jakož i jiné menšiny ujistil, že neuzná ústavy, která by jich úplně neuspokojovala. Spolu vyslovil zásadu, že se chce

i nadále zabývati toliko záležitostmi národními a nemíchati se do náboženských.

Zpráva Montagu-Chelmsfordova z 1918 odsuzuje volby na podkladě náboženském udávajíc, že se protiví dějinám, udržují národní rozkol a jsou vážnou překážkou samosprávy. Jinde poznamenává, že nevidí důvodu, proč by měli míti muslimové zvláštní zastoupení v provinciích, kde mají většinu. Spolu však připomíná: „Dostalo se jim zvláštních volebních okresů a rozliční státní tajemníci a místokrálové jim závazně slíbili, že budou zachovány. Takovým postupem vybízeli jiné obce náboženské, aby se dožadovaly podobných výsad, čímž podkopávali zásadu samosprávy, která může býti vybudována toliko na základě národním. Má-li býti dopřáno zvláštních volebních okresů muslimům, dopřáli bychom jich rovněž sikhům punjabským, kteří jsou všude v menšině a přece označují důležitou složku indické armády."

Výbor Simonův ve zprávě z 1930 odmítá volby podle náboženských obcí jako nebezpečné občanské pospolitosti. Poněvadž se však muslimové nechtěli nebo nemohli dohodnouti s hindy, byl výbor ochoten, třebas proti své vůli, zachovati zvláštní volby a navrhoval muslimům, aby si je zajistili v provinciích, kde jsou v menšině, kdežto v Bengalsku a Punjabu, kde mají většinu, aby volili společně.

Za prvých porad londýnských v prosinci 1930 sir Mahomed Šafi podal ve výboru menšinovém dva návrhy: V Punjabu a Bengalsku budiž zaručeno muslimům 51% míst ve volbách společných v celé Indii nebo 49% míst na podkladě zvláštních voleb po celé Indii.

Všeindická muslimská strana národní upozornila na valné hromadě v Lucknow 1931, že zvláštní volby popírají národnost. Státní vědomí se nevyvine dělením a nesvorností. Přijala návrh, aby byly po celé Indii zavedeny volby společné, avšak vyhrazeno poměrné zastoupení menšinám, kde nedosahují 30%, s právem ucházeti se též o místa jiná.

Při valné hromadě národních muslimů bengalských v červnu 1931 poukazoval jejich vůdce Dr. Ansari, že muslimská obec trpí déle než dvacet let zvláštními volbami; nepokračuje na cestě ústavní a je nezbytno, aby se od indického tělesa neodlišovala a volila s ostatními jako rovná s rovnými.

Výkonný výbor Kongresu vypracoval v červenci 1931 návrh na společné volby s poměrným zastoupením těch menšin, které by se ho domáhaly a s právem ucházeti se o místa jiná. Gandhi vzal tento návrh do Londýna. Tam měli již přichystán návrh jiný, jejž předložil sir Hubert Carr. Požadoval zvláštní volební okresy pro všechny náboženské obce indické. Gandhi poznamenal: „Pánbůh pomáhej Indii, bude-li takovým způsobem rozkouskována! Bylo by jí lépe bez tak zvané odpovědné vlády, než aby byla zmrzačena, jak si přeje sir Hubert Carr se svými druhy." Přání Carrovo se splnilo, jak Communal Award dosvědčuje.

Zákonodárný sbor bengalský přijal 14 dní před vyhlášením Communal Award 47 hlasy proti 32 návrh, aby vláda oznámila v Londýně, že si přeje v budoucí ústavě voleb společných — a v Bengalsku mají muslimové většinu.

ÚDĚL NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ

Communal Award londýnské vlády upravuje volby do provinciálních zákonodárných sborů.

Provincie	Obecné	Utištění	Zaostalí	Sikhové	Muslimové	Indičtí křesťané	Anglo-Indové	Evropané	Skupina obchodní a průmyslová	Velcí statkáři	University	Dělníci	Úhrn
Madras	134 (6 žen)	18	1	0	29	9	2	3	6	6	1	6	215
Bombay	109 (5 žen) (9 Marathů)	10	1	0	30	3	2	3	7	2	1	7	175
Bengal	80 (2 ženy) (na více než 10 zástupců určitých)		0	0	119	2	4	11	19	5	2	8	250
United Provinces	132 (4 ženy)	12	0	0	66	2	1	2	3	6	1	3	228
Punjab	43 (1 žena)	0	0	32	86	2	1	1	1	5	1	3	175
Bihar and Orissa	99 (3 ženy)	7	8	0	42	2	1	2	4	5	1	4	175
Central Provinces (s Berarem)	77 (3 ženy)	10	1	0	14	0	1	1	2	3	1	2	112
Assam	44 (1 žena)	4	9	0	34	1	0	1	11	0	0	4	108
North-West Frontier Province	9	0	0	3	36	0	0	0	0	2	0	0	50
Sind	19 (1 žena)	0	0	0	34	0	0	2	2	2	0	1	60

Dohodnou-li se některé náboženské obce o jiné úpravě, bude jí dbáno v chystané ústavě.

Utištění budou voliti po 20 let zvlášť, nedomluví-li se s hindy dříve.

Muslimové, Evropané a sikhové mohou po 10 letech podat návrh na změnu svého volebního řádu.

Ženy se volí podle náboženských obcí vyjímajíc v Sindu a u Evropanů. Ve skupině hospodářské a průmyslové mají volební právo obchodní komory a jiná podobná sdružení podnikatelská a průmyslová.

U velkých statkářů se nedbá náboženské příslušnosti. Volí společně.

Nejlépe pochodili Evropané, správně Britové. Uvážíme-li, že budou voleni aspoň z poloviček ve skupině hospodářské a průmyslové a z třetiny ve skupině velkých statkářů, poznáme, že nějakých 3.000 Britů dostane jednoho poslance. U Anglo-Indů připadne poslanec na 300.000, u indických křesťanů a sikhů na 500.000, u muslimů na 800.000, u hindů na 2,000.000. Je patrné, proč jsou hindové nespokojeni s volebním údělem. Vzděláním a hospodářskou činností daleko vynikají nad zaostalé muslimy, a přece aby i nadále snášeli jejich prvenství.

Jediný volební okres je v některých provinciích rozdělen 13 ploty na tolikéž zvláštních okresů. Přehrady kastovní jsou rozmnoženy a zesíleny volebními. Prozíraví mužové chápali nebezpečí, proto vybízeli k rozumné domluvě.

V polovici listopadu 1932 se sešli zástupcové všech politických stran a náboženských obcí v Allahabadu k jednotné poradě. Po delší době se shodli na základech společných voleb po celé Indii. Zdárný výsledek zamezili bengalští Britové, poněvadž se nechtěli vzdáti částky svého nadpočetného zastoupení zaručeného Awardem, o kterou se měli rozdělit hindové a muslimové. Bylo patrno, že zasahuje londýnská vláda a důkaz byl zanedlouho proveden. Muslimové oznámili 24. prosince, že se spokojí s 32% míst v ústředních sborech

zákonodárných, Central Legislature. A přece státní tajemník ohlásil 29. prosince, že vláda jim v nich zabezpečí 33⅓%. Takový postup odsuzuje již zpráva Montagu-Chelmsfordova pravíc: „Často se vytýká vládě britské, že dělí, aby snáze vládla. Činí-li to ve chvíli, kdy hlásá, že uvádí na cestu k samosprávě, stěží se ubrání výtkám, že je pokrytecká a krátkozraká."

Nebylo v Indii jediného rozumného národovce, který by nebyl Communal Award odsuzoval, avšak nikdo se neodvážil veřejně proti němu vystoupiti. Vůdcové liberálů se omezili na odpor v novinách, jakož i na pobídky k přátelské domluvě. Čelní muslimové se chovali trpně, neboť nebyli s to, aby zastavili proud Awardu příznivý, zesílený nezaměstnanými, kteří se domnívali, že budou snáze soutěžiti s hindy, až jim Award otevře dveře rozličných úřadů.

HINDOVÉ SE DOMLUVÍ S UTIŠTĚNÝMI

Motilal Nehru, jenž spojoval Kongres s muslimy, zemřel 6. února 1931 v Lucknow, odkázav svůj nádherný dům národu. V. J. Patel dlel v cizině nemocen a všichni ostatní úpěli ve věznicích nebo v místech vykázaných k nucenému pobytu. Gandhimu se zželelo matky Indie a obzvláště hindické obce, od níž měli býti její utištění, nedotknutelní synové uměle odloučeni. Od návratu z Jižní Afriky se jimi zabýval. Získal si jejich úplnou důvěru, ba lásku, odstraňoval ploty, oddělující je od kast, avšak padaly pomalu. Nejednoho vzdělaného utištěného se vzmáhala netrpělivost a projevil ochotu přidati se k obcím ostatním a přijmouti Communal Award. Aby tomu zabránil, vyhlásil Gandhi 20. září 1932, že se bude postiti, pokud obec hindická utištěné a nedotknutelné za bratry neuzná. Rozvážní hindové se k němu v jednotlivých velkých městech přidali, konali prosebné průvody, zavírali obchody, zvali utištěné a nedotknutelné nebo, jak říkali, haridžany, aby se s nimi v chrámech za Gandhiho modlili, získali

veřejné mínění a 24. září 1932 se zástupcové hindů domluvili v Pooně se zástupci haridžanů. V každém zákonodárném sboru provinciálním vyhradili haridžanům určitý počet míst a přiznali jim na 10 let právo, aby si jakousi předběžnou volbou vybrali kandidáty pro jednotlivé volební okresy. Vybrané navrhnou ke společné volbě. Nedohodnou-li se do 10 let jinak, přestane po této době výběr kandidátů, avšak vyhrazená místa potrvají, pokud se obě strany nerozhodnou pro jiný způsob zastoupení. Mimo vyhrazená místa zaručili zástupcové hindů haridžanům občanské svobody, kterých jim dotud nebylo dopřáno.

Dr. Ambedkar, předseda Všeindického kongresu tříd utištěných, sám přiznal, že se haridžanům otvírá nové období a pravil: „Co podnikla Velká Britanie, aby odstranila nedotknutelnost? Udělila vám právo čerpati vodu z obecní studny, vejíti do svatyně, vstoupiti do služby policejní nebo vojenské? Všichni odpovídáte: Nikoliv. Co tedy udělala pro nás nedotknutelné za těch 150 nebo aspoň 70 let své správy? Ponechala vše při starém a nyní nechce dáti samosprávu naší vlasti vymlouvajíc se, že nemáte společenských práv. Nedostane se vám žádného politického práva, pokud dnešní správa potrvá. Vaší povinností je, abyste se domáhali úplné ústavy dominia. Jenom ve svobodné Indii si vymůžeme svobodu."

Ministerský předseda Ramsay MacDonald uznal úmluvu z Poony a vymýtil z Communal Awardu stať o haridžanech, utištěných.

Úspěch, kterého Gandhi dosáhl, byl veliký, jak uznávali nejen v Indii, nýbrž i ve Velké Britanii. Gandhi věděl, že dlouho potrvá, než bude úmluva z Poony provedena, i umínil si, že se jí úplně věnuje a podnikne, čeho třeba, aby zlomil rostoucí odpor konservativců nejen hindických, nýbrž i muslimských a křesťanských. Všechny tyto náboženské obce měly své opovržené, kterým se vyhýbaly, třebas je nepovažovaly za nedotknutelné. Bylo potřebí nápravy obecné, a ne-

byla snadná, poněvadž se mocní konservativci opírali o Indian Civil Service.

Vláda dovolila, aby Gandhi ve vězení přijímal zprávy a slovem mluveným i psaným řídil hnutí haridžanům příznivé.

Stařec 62letý, ducha velikého, těla slaboučkého, trpěl ve vězení nesmírně a mohl každé chvíle zhasnouti. Členové zákonodárného shromáždění, nejen volení, nýbrž i jmenovaní, prosili vládu, aby ho propustila. Byla ochotna, avšak s určitými podmínkami. Gandhi je všechny odmítal, poněvadž nechtěl opustiti žalář bez těch, kdož se do něho dostali poslouchajíce jeho povelu.

VLÁDA SILNÉ RUKY SE NEOSVĚDČILA

Na konci 1932 bylo patrno, že vláda povoluje. Zkrušila Indii jako nikdy jindy, zastrašila kdejakého domorodce, avšak lidu nezískala a sama chápala, že promění zemi v poušť, nedá-li se jinou cestou. Čeho se hrozil lord Irwin, vyvstávalo před duševním zrakem jeho nástupce lorda Willingdona. Nechtěje udělati z Indie hřbitov, naléhal na vládu britskou, aby polevila a dovolila odvolávati mimořádná nařízení, kterými se udržoval stav válečný. Vláda pochopila a 17. března 1933 uveřejnila ústavní osnovu indickou, jak ji načrtl společný vybraný výbor. V Indii se proti ní postavil, kdo ještě nebyl zdrcen. Předsednictvo Všeindického kongresu křesťanského, ústavních liberálů, Muslimské ligy, Konference, Ochránců chalifátu, všichni odsuzovali White Paper s poukazem, že na jedné straně dává, na druhé bere a zavádí v Indii správu, jaká byla před světovou válkou. Leč proti White Paper bouřili též imperialisté s Churchillem v čele, i rozhodla se britská vláda po návrhu indické, že jej bude společný výbor ještě po nějakou dobu pilovati, a vybídla místokrále, aby vypravil do Londýna nové zástupce svobodných států a Britské Indie.

Málokdo byl ochoten poslání přijmouti. Kdož to učinili, nehledali již prospěchu osobního, byloť smlouvání a vydražování skončeno, nýbrž šli do Londýna, aby vymohli propuštění Gandhiho a nesčetných jeho stoupenců a usnadnili návrat ke klidné práci. Pomáhalo jim veřejné mínění světové, obzvláště americké, kde se o věcech indických nejen psalo, nýbrž též rokovalo. Rozvážným Angličanům nebyly milé výtky, které čtli nebo slyšeli, když dleli v cizině, i žádali od svých poslanců, aby vláda polevila. Přidružovali se k nim velcí průmyslníci, najmě textilní, kteří trpěli bojkotem britského zboží a ponenáhlu dospívali k přesvědčení, že jim nepomohou tresty, závazky a výhrady, nýbrž jen dobrá vůle indického lidu.

Místokrál sám byl nejednou v úzkých, když si na krutý postup stěžovali členové zákonodárného shromáždění i státní rady a když ho guvernéři upozorňovali, že se proti nim staví volení i jmenovaní zástupci indičtí. Dovolil přátelům Gandhiho nejen hindickým, nýbrž i muslimským a křesťanským, aby ho navštívili a s ním ve vězení rokovali. Chápaje nesmírné utrpení lidu vyzval 8. května jednajícího předsedu Kongresu, aby uvážil všechny důvody a zastavil s výkonným výborem občanskou neposlušnost na šest neděl. Výkonný výbor projevil souhlas a obecný odboj utrpením ustával. Jen kdo jej považoval za náboženskou povinnost, směl vytrvati.

Vláda byla ochotna udělit Gandhimu milost, on však nechtěl opustiti žalář bez těch, kdož se za ním do něho dostali. Přátelé se obávali o jeho život a naléhali na něho i na lorda Willingdona. Rád by byl s místokrálem porokoval. Odbyl ho, aby nepopudil Indian Civil Service. Po dlouhých průtazích, za nichž byl Gandhi propuštěn a znova s celou rodinou odsouzen, dostalo se mu 23. srpna svobody s jedinou podmínkou, že nebude pokračovati jako vůdce v občanské neposlušnosti. Byla zbytečná. Zdrcený lid indický potřeboval klidu a Gandhi se mínil věnovati úplně haridžanům.

KONGRES SE ÚČASTNÍ POLITICKÉHO ŽIVOTA

Členové Kongresu, kteří si již tresty odpykali nebo dostali milost, uvažovali o politickém postupu. Vraceli se k názoru, že přece jen bude nejlépe, účastní-li se práce ve sborech zákonodárných a spojí se s liberály, muslimy a všemi, kdož mínili zákonnou cestou vymoci lepší ústavu, než kterou navrhovala britská vláda. Kdo se o změnu postupu nejvíce přičiňoval, byl sir Srinavasa Sastri, člen tajné rady Jeho Veličenstva, neboť uznával, že londýnská vláda nevyhoví, nepostaví-li se proti ní celá politická Indie. O osnově ústavy pravil, že je z ní patrno, že se parlament westminsterský dívá na Indy jako na politické děti anebo možné nepřátele. Výkonný výbor Kongresu uznával důvody a jednotliví členové radili, aby byla obnovena svaradžní strana a do ní vstoupili, kdož jsou pro práci v zákonodárných sborech. Ostatním ať je ponecháno na vůli ubírati se cestou, kterou za nejlepší uznají.

Nebylo muže, k němuž by se všichni dívali jako k vůdci. Gandhi se mínil věnovati jen výchově lidu, bývalý předseda zákonodárného shromáždění Patel v říjnu zemřel a v září ho předešla Mrs. Annie Besantová, velká dobroditelka, ba budovatelka indického národa a jednotné Indie. Patelův bratr úpěl ve vězení, syn Nehruův rovněž, Dr. Ansari churavěl a Malaviya měl jako vždy vlastní politické představy.

Mezi muslimy nebylo lépe. Mohamed Ali zemřel za prvých porad v Londýně a byl pochován v Palestině, kde se jeho bratr Šaukat spřátelil s vynikajícími Araby a slíbil jim účinnou podporu. Bývalí Ochránci chalifátu, později posvátných míst se ujímali s celou duší muslimů palestinských, čímž působili velké potíže britské vládě. Aby je uchlácholila a roztříštěné muslimy sjednotila a získala, vypravila do Indie opět Agu Khana, hlavu ismailovců, jemuž se 15. února 1934 podařilo obnoviti Všeindickou muslimskou ligu a postaviti jí v čelo osvědčeného M. A. Jinnah.

Byl s duší s tělem proti White Paper, i ozvala se proti němu též Liga. Aby získal Kongres, přičiňoval se Jinnah o zastavení občanské neposlušnosti a vzkříšení strany svaradžní. Měli postupovati společně proti White Paper a uvarovati se všeho, co by je rozdvojovalo, obzvláště Communal Awardu. Domluvili se, že jej strpí, pokud ho nenahradí něčím lepším. Nebylo to snadné, poněvadž sikhové, kteří šli úplně s Kongresem, se obecně stavěli proti Awardu.

Poslední výstřelky občanské neposlušnosti zastavil výkonný výbor Kongresu na radu Gandhiho 8. dubna 1934. Gandhi vyhradil sobě jedině právo, aby jí použil osobně, až za dobré uzná. Kongres byl volný, i věnoval se vybudování strany svaradžní, obnovené 1. dubna. Zůstala pod dozorem Kongresu, avšak měla vlastní předsednictvo a výkonný výbor, jejichž členy jmenovali M. M. Malaviya a Dr. Ansari. Svaradžní měli vymoci volby do ústavodárného shromáždění, jež by po vůli lidu dalo Indii ústavu, po jaké toužila. Soudili, že novou ústavou navržená ústava zanikne a s ní též Communal Award. Pokud Indie nedostane nové ústavy, ať Award trvá. Kongres že se zabývá jen věcmi národními a nemíchá se do náboženských. Domluví-li se jednotlivé náboženské obce ještě před ústavou o způsobu zastoupení, Kongres přijme jejich nález za svůj.

Pandit M. M. Malaviya žádal, aby se nejen svaradžní, nýbrž celý Kongres prohlásil proti Communal Awardu, jejž považoval za mnohem horší a nebezpečnější než White Paper. Tvrdil, že White Paper obsahuje po názoru vlády britské dočasné návrhy, které mohou býti pozměněny, a jistě budou, kdežto Communal Award že je rozhodčí nález a potrvá, pokud z Indie neodejde poslední britský úředník a voják.

Malaviya se narodil 1861 a byl učitelem. Přešel k novinářství, věnoval se politice a spojoval Kongres s hindickými konservativci, napřed s Maha Sabhou, v níž se soustřeďovali členové kast nejvyšších, později též se Sanatana Dharma.

Obě společnosti neviděly rády hnutí národního, neboť se právem obávaly, že nahradí náboženské a otřese pilíři osvěty hindické a muslimské. Třebas žárlily na muslimy, ba nenáviděly jich, přece jen se ochotně spojovaly s jejich vykladači proti národovcům. Communal Award považovaly za nový britský pokus zeslabiti náboženství hindické a proti němu sjednotiti příslušníky jiných náboženských obcí. Úmluva z Poony jim působila palčivou bolest a na Gandhiho, ujímajícího se haridžanů, se dívaly jako na zhoubce podání otců. Kongresu zůstávaly věrny pro jeho soustavný a vytrvalý boj proti panství cizinců, neboť se těšily, že ovládnou Indii, až se jí dostane svaradže.

Výkonný výbor Kongresu nezamítl Communal Awardu se vším důrazem a svaradžní ve volebním prohlášení vyznali, že se s ním aspoň dočasně smiřují. Tu se rozhodlo předsednictvo Maha Sabhy i Sanatana Dharmy, že půjdou do voleb a postaví vlastní kandidáty. Nesmírně se potěšili, když se Malaviya se svými 29. července od svaradžních odštěpil a přidružil k nim. Vzkřísil kongresní stranu národní, takže Kongres šel do voleb ve dvou skupinách. Nebylo to na škodu, poněvadž mu národní zachránili hlasy hindických konservativců a mohli společně s muslimy, sikhy a křesťany potírati White Paper.

Indická vláda byla vývojem věcí politických spokojena a 6. června odvolala z velké části nařízení, která vydala proti Kongresu a spolkům s ním sdruženým. Uznala jej za zákonný, vrátila mu domy, pozemky, peníze, dovolila spolkovou činnost a slíbila, že postupně propustí politické vězně. Čelné muže, jako syna Nehruova a bratra Patelova, podržela ve vězení a vzpírala se uděliti milost Abdalgaffaru Khanovi, zakladateli a vůdci Služebníků božích, nebo jak jim britští úředníci přezdívají, Červených košil. Působili velké starosti muslimským vykladačům na severozápadě Indie, odkud se šířili i do jiných provincií a sdružovali muslimskou mládež.

Vláda si hleděla zajistiti dobrou vůli muslimů i jiným způsobem a vydala 6. července 1934 nařízení, jímž upravila způsob přijímání do státních služeb.

Do úřadů všeindických, tedy Indian Civil Service, jakož i do ústředních prvé a druhé třídy a správních, pokud jsou pod dozorem ústřední vlády, mají býti i nadále přijímáni jen uchazeči způsobilí, při čemž však budiž dbáno, aby bylo 25% míst vyhrazeno muslimům a 8⅓% ostatním menšinám. Kdyby při veřejné soutěži uchazeči muslimští nebo ostatních menšin neobstáli, mohou býti na uprázdněná místa jmenováni, kdož prokáží potřebnou způsobilost. Převýší-li vhodní uchazeči muslimští stanovená procenta, nebudou přijati na ujmu menšin a obdobně. Nedosáhnou-li způsobilí uchazeči menšin 8⅓%, dostanou zbylá místa uchazeči muslimští, třebas již svůj vyhrazený počet 25% zabrali.

Úmluva z Poony zabezpečila uchazeče utištěných tříd. Vláda je oprávněna jmenovati způsobilé, když byla vypsána veřejná soutěž a počet jmenovaných nezatíží míst vyhrazených ostatním menšinám.

Anglo-Indové a Evropané, kteří se v Indii trvale usadili, zaujímají více než 9% míst na železnicích. Pokud jejich počet nepoklesne, nepotřebují zvláštních výsad. I v jiných službách, obzvláště poštovní a telegrafní, je jich nadbytek. Nemohou býti propuštěni, nemají-li zajištěn jiný způsob výživy.

Tato úprava je s nepatrnými změnami závazná též pro nižší úřady ve službě železniční, poštovní, telegrafní, celní, berní a jiných. Výjimku tvoří úřady, které vyžadují zvláštního technického nebo odborného vzdělání.

Muslimům se otevřely dveře úřadů avšak s povinností, aby si osvojili potřebné vědomosti. Anglo-indičtí míšenci zůstanou oporou britského vlivu.

STANOVY KONGRESU POZMĚNĚNY

Všechny politické strany si naříkaly, že vláda staví nové ploty, ale nikdo jich nedbal. Samy se dohodnout nemohly, i bylo třeba, aby se podřídily silnější vůli.

Kongres se zabýval volbami a vnitřními změnami. Při poradách výkonného výboru v Bombayi ke konci října 1934 byly stanovy Kongresu pozměněny. Jednotlivé odbory dostaly samosprávu. Půjdou za svým cílem s pomocí Kongresu a pod jeho dozorem. Kongres se věnuje jedině nezávislosti Indie. Povede jej parlamentní rada. Provinciální odbočky zůstanou, avšak voliti budou jenom, dostoupí-li jejich členové určitého počtu. Členové volí provinciální rady. Volen může býti toliko, kdo nosí aspoň půl roku šaty z látky po domácku utkané, upřede ročně 500 loktů nití nebo prokáže znalost některého řemesla nebo zdravotnictví. Provinciální rada smí míti nejvýše sto členů.

Členové Kongresu vysílají k valným hromadám 2.000 zástupců, kteří volí 167členný ústřední výbor, jenž vybere členy výkonné. Ústřední výbor je parlamentem a výkonný výbor ministerskou radou Indie. Dvě třetiny zástupců ať pocházejí z venkova. Nelze zanedbávati venkov na prospěch měst. Těžiště Indie spočívá na venkově.

Gandhi upozorňoval na chyby a vady některých členů Kongresu, zejména na malou ukázněnost a ochotu k úplatkům. Kongres ať je zdravý, proto je třeba vymýtiti jeho choré členy. Vzdal se činné účasti, rozloučil se s výkonným výborem a prohlásil, že věnuje zbytek svého života povznešení venkova. Navštěvuje vesnici za vesnicí a všude navádí k domáckému průmyslu, řemeslům, pokrokovému zemědělství a družstevnictví. V každé vesnici zanechává spolehlivou skupinu, aby dozírala na postup k lepší budoucnosti.

Britské listy jakož i Indian Civil Service věnují značnou pozornost činnosti Gandhiho. Soudí, že Kongres nabude nové síly, rozšíří-li Gandhi Všeindické sdružení venkovského

průmyslu po celé Indii. Dotud se Kongres opíral hlavně o města. Gandhi jej štěpuje na vesnice. Již vyšetřující výbor Simonův uznal, že lze vesničany rovněž strhnouti k účasti na hnutí politickém a národním a není pochyby, že Gandhi provede svou.

Omlazený Kongres se jeví jasněji a jasněji jako vlastní zástupce Indie. Rozvážní politikové indičtí, též rození Britové, přiznávají, že si lord Irwin získal velkou zásluhu o imperium, domluviv se s Gandhim. Britská strana konservativní že chybuje, odbývajíc úmluvu z Delhi mlčením nebo úsměšky. V Indii se na ni dívají všichni čelní politikové a obrovská většina lidu jako na první upřímný pokus splniti jejich tužby.

ZÁKON O INDICKÉ VLÁDĚ

Zpráva společného parlamentního výboru o nové indické ústavě byla uveřejněna 21. listopadu 1934, návrh zákona 24. ledna 1935 a Government of India Act, 1935, schválen králem 2. srpna.

Zákon pojednává o státech, federaci a provinciích.

Indické státy mají vnitřní svrchovanost. Britské provincie jsou bez takové nezávislé moci.

Práva a závazky koruny ke státům zůstanou za federálním kruhem nedotčeny.

INDICKÉ STÁTY

Jakmile bude provinciální samospráva zavedena, zeptá se koruna každého knížete zvlášť, za jakých podmínek by se jeho stát přidal k federaci. Podmínky se týkají rozsahu federálního zákonodárství. Je jich na sto, avšak 48 je označeno za podstatné. Běží o měnu, cla, dopravu, jakož i zákony bankovní, společnostní, obchodní a pod. Do federace smí býti přijat jen stát, který projeví souhlas s podstatnými podmínkami a zaručí, že jich bude dbáti.

Indické státy se liší stavem i povahou od Britské Indie.

Nejsou s to, aby se postavily ve federaci na týž podklad jako provincie, avšak jednotná Indie není možná, pokud se státy ústavně k Britské Indii nepřipojí a tím nezajistí řádný hospodářský vývoj.

Koruna podá o výsledku zprávu parlamentu westminsterskému, jenž Jeho Veličenstvo vyzve, aby federaci vyhlásil. Stane se to, až se k federaci přidají státy, jejichž občanů je více než polovička obyvatelstva všech států.

Vnitřní správa států jakož i vztahy knížat ke koruně zůstávají nezměněny. Mimo federaci mají státy styky jen s korunou a toliko vláda Jeho Veličenstva podává návrhy koruně.

Federální vláda smí v jednotlivých státech vykonávati jenom takovou moc, s jakou jednotlivá knížata projevila souhlas. Generální guvernér je oprávněn uděliti federálnímu nebo provinciálnímu zákonodárnému shromáždění právo usnésti se na zákonu, dani nebo clu, o nichž se kníže přesně nezmínil.

FEDERÁLNÍ VLÁDA

Generálnímu guvernéru náleží veškerá výkonná moc federace. Současně zastupuje Jeho Veličenstvo ve styku koruny s indickými státy.

Ministerská rada, skládající se nejvýše z 10 členů, odpovědná zákonodárným sborům, pomáhá generálnímu guvernéru a radí mu ve všech odborech, vyjímajíc kde je oprávněn jednati podle svého uznání nebo podle svého úsudku. Generální guvernér spravuje sám vyhrazené odbory zahraničních záležitostí a obrany prostřednictvím radů. V ostatních odborech jedná v některých případech za určitými účely jinak než radí ministři. V odborech zvláštní odpovědnosti podléhá státnímu tajemníku, když běží o zamezení těžkého ohrožení pokoje a pořádku; o udržení finanční stálosti a úvěru federální vlády; o zabezpečení menšin a pensijních práv úředníků a členů jejich rodin; o zabránění postupu, namířeného proti britským poddaným, usídleným ve Spojeném království nebo

v Indii nebo uvalení zvláštních či trestních cel na zboží, dovážené z Velké Britanie nebo z Burmy; o ochranu práv kteréhokoliv indického státu, jakož i práv a vážnosti jeho vládce.

Federální shromáždění má 250 členů z Britské Indie, vybraných na pět let provinciálními zákonodárnými sbory; mimo ně 125 zástupců indických států.

V horní komoře, zvané státní rada, zasedá 156 zástupců Britské Indie, vybraných přímo 100.000 voličů. Státy v ní mají 104 zástupce. Každého třetího roku odstoupí třetina. Na popud generálního guvernéra mohou zasedati obě komory společně. Je v moci generálního guvernéra, aby se rozhodl, zda nějaký zákon schválí nebo jej podrobí úsudku Jeho Veličenstva.

Výdaje, spojené s obranou, zahraničními záležitostmi, výslužným, státními dluhy a pod., jsou vyhrazeny generálnímu guvernéru, i nebude se o nich hlasovati. Takovým způsobem 80% federálních vydání nepodléhá zákonodárným sborům.

Nezasedají-li zákonodárné sbory, vyhlásí generální guvernér o své újmě zákon nebo nařízení. Podobně je oprávněn, i když zasedají, vydati „zákon generálního guvernéra" za určitých okolností, avšak se souhlasem státního tajemníka, jenž předloží návrh zákona londýnskému parlamentu.

PROVINCIE

Každá samosprávná provincie má voličstvo, parlament a ministerskou radu. Burma je úplně odloučena od Indie. Sind (dotud spojený s Bombayí) a Orissa se staly 1. dubna 1936 samosprávnými provinciemi, jichž je jedenáct.

Guvernér má zvláštní odpovědnosti jako místokrál, najmě kde běží o právo a pořádek. Ministrům, odpovědným zákonodárným sborům, uděluje ústava právo raditi guvernérovi bezmála ve všech odborech provinciálních. Guvernér je povinen říditi se touto radou, nekříží-li se s jeho zvláštními odpovědnostmi.

Vyloučená území, obydlená zaostalými kmeny, spravuje generální guvernér sám.

Provincie Bengal, Bombay, Madras, the United Provinces, Bihar a Assam mají zákonodárnou radu jako horní komoru a zákonodárné shromáždění. Do zákonodárného shromáždění se volí na pět let na podkladě Communal Awardu, pokud se jednotlivé náboženské obce nedomluví jinak. Volebního práva se dostane 36,000.000 obyvatelů. Všichni pensionovaní úředníci, členové indické policie a vysloužilí vojáci mají přístup k osudí.

Značnější počet žen je připuštěn k volbám. Ve federální státní radě je ženám vyhrazeno šest křesel. Spolu rozhodnuto, že pohlaví není překážkou při obsazování úřednických míst.

PODŘADNÉ ZMĚNY

Státní tajemník ustanoví tři nebo šest odborníků, kteří mají právo, aby mu radili. Polovičku vybere z mužů, kteří sloužili nejméně deset let v Indii a opustili ji nejdéle před dvěma lety.

Státní tajemník vybírá členy indické civilní služby a indické policie; chrání úředníky, aby nebyli stíháni, jsou-li obžalováni z něčeho, čeho se dopustili proti nové ústavě. Dozírá, aby dostávali plné výslužné nejen úředníci, nýbrž i členové jejich rodin. Sám vybírá úředníky zavodňovací služby.

Generální guvernér po vlastním úsudku povyšuje úředníky, ustanovené státním sekretářem. Je oprávněn zabrániti, aby byly uloženy vyšší daně těm, kdož v Indii nebydlí; má chrániti ty, kdož vykonávají svobodné živnosti v Indii nebo Burmě; zabezpečiti svobodný obchod s Britskou Indií a chrániti v Burmě nejen britské indické poddané, nýbrž též poddané indických států. Federální železniční úřad má výkonnou moc při úpravě, budování, udržování provozu železnic.

Federální soud, prvotní i apelační, se obírá federálním právem. Ústřední parlament může z něho vybudovati nej-

vyšší soudní dvůr, jenž by rozhodoval o odvoláních ze všech vysokých soudních dvorů Britské Indie. V ústavních záležitostech je každý indický občan oprávněn odvolati se k tajné radě Jeho Veličenstva.

Návrhy prováděcích nařízení je třeba předložiti britskému parlamentu právě jako každý rozkaz Jeho Veličenstva v radě. Nemůže býti uveřejněn, pokud s ním neprojevily souhlas oba domy.

Podle doplňku 304 mají vlády a zákonodárné sbory po desíti letech právo navrhnouti změnu některých částek ústavy, mezi nimi též oněch, které souvisí s Communal Awardem. Státní tajemník je povinen předložiti parlamentu každý takový návrh s vyjádřením místokrále nebo guvernéra, co o osnově soudí a jaký účinek by měla na menšinu, které se týká. Spolu sdělí státní tajemník s parlamentem zamýšlený postup. Všechny změny tímto způsobem provedené budou vyhlášeny zákonem v radě, byl-li návrh schválen oběma domy parlamentu, jak vyžaduje dodatek 305. Za prvních deset let a i později, když zákonodárné sbory nepodají pozměňovacího návrhu, je povinen státní tajemník poraditi se o každé chystané změně s vládami a zákonodárnými sbory, kterých se týká. Žádná změna Communal Awardu nemůže býti navržena bez souhlasu náboženských obcí, o které běží.

STÍNY NOVÉ ÚSTAVY

Nová ústava má za podklad samovládu, zahalenou demokratickou rouškou. Zpráva spojeného parlamentního výboru uvádí, že též umírnění politici indičtí se domáhali větší odpovědnosti, než které se jim dostalo. O ústavě dominia není zmínky.

Na konci prvých porad v lednu 1931 pravil ministerský předseda Ramsay MacDonald: „Vláda Jeho Veličenstva se vynasnaží, aby získala souhlas, který by umožnil přijetí nové ústavy britským parlamentem a zabezpečil její provedení s účinnou dobrou vůlí lidu ve Velké Britanii i v Indii."

Snaha zajistiti souhlas indického lidu zanikla za druhých porad a konservativní vláda, která se dostala k veslu, se nesnažila ani o souhlas britských stran. Labour Party se úplně odloučila od ústavního návrhu. Liberálové se protivili nepřímým volbám do ústředního sboru, jakož i četným výhradám, které po jejich úsudku ruší samosprávu. Ministerský předseda mluvil na sklonku prvých porad o odpovědnosti za správu Indie před ústředními a provinciálními zákonodárnými sbory s takovými výhradami, jakých je potřeba pro přechodnou dobu k zabezpečení určitých závazků, jakož i menšin. Po jeho názoru byly výhrady skupiny mocí, zaručující vládu a správu, když se zhroutí parlament v demokratických státech nebo kterých je třeba, aby Velká Britanie splnila závazky k jiným velmocem, zabezpečila finance a veřejnou službu, jakož i výsady, které by upravily ústavní cestu v Indii neobvyklou. Měla to býti ústava, podstatně se nelišící od ústavy jednotlivých dominií.

Nová ústava má za základ trvalé poručnictví Velké Britanie. Ani v nejmenším není naznačeno, že by Indie kdy vyspěla a obešla se bez britského poručníka.

Gandhi se za druhých porad domáhal nepřímého volebního práva, uděleného všem dospělým Indům. Nová ústava otvírá 36 milionům lidu cestu k volebnímu osudí, avšak volební okresy se vymezují tak, aby se udržel vliv jednotlivých stran, podporovaných vládou.

Byly zřízeny druhé komory, které se nikde neosvědčily, jak je patrno z britských snah odstraniti horní sněmovnu. Indická vláda ústřední a některé provinciální se stavěly proti nim, a přece byly zavedeny.

Dotud vykonával zákonodárnou moc místokrál, zákonodárný sbor a britský parlament. Podle nynější ústavy má každý z jedenácti guvernérů právo vydávati zákony.

Výhrad je příliš mnoho. Některé jsou zbytečné; vždyť není žádný ministr oprávněn změniti policejní řád bez výslovného souhlasu guvernérova.

Communal Award brzdí postup k národní jednotě a indické národnosti.

Péče o náboženské menšiny je přílišná a nevede k cíli. Je nezbytné, aby menšiny pochopily, že je třeba, aby žily v přátelské shodě se sousedy, samy o sebe se staraly a nespoléhaly na mocné cizince. Indové zůstanou ve své vlasti déle než cizinci a nakonec nezbude menšinám, než aby se s nimi vyrovnaly.

Finanční moc guvernérova je za nové ústavy větší než za staré. Veřejná služba se stává státem ve státě. Žádný ministr, žádný zákonodárný sbor se jí nesmí dotknouti.

Nová ústava zvyšuje finanční břemeno v ústředí i v provinciích a zástupci lidu nemají práva na ně dozírat. Dobrých 80% státních příjmů v ústředí náleží vyhrazeným odborům a jen 20% smí býti užito pro ostatní. V provinciích je podobně.

Státní rada neměla dotud vlivu na indické finance. Nová federální horní komora bude o nich rokovati spolu s dolní sněmovnou. Oba domy budou míti společně 635 členů, kteří nebudou mluviti jménem lidu; vždyť bude mezi nimi 229 jmenovaných indickými knížaty a 156 členů horní sněmovny, volených občany, vybranými vládou. Skutečných zástupců indického lidu bude toliko 250, tedy menšina ze 635. Ani na volené zástupce nebude spolehnutí, poněvadž se proti přání indické vlády a jednotlivých provinciálních sborů volí do dolní sněmovny nepřímo, jen aby byla zabezpečena většina povolných skupin.

Z provincií byla dvojvláda téměř odstraněna, poněvadž se neosvědčila, ale ve středu byla zavedena a upevněna. Ministři nebudou míti svobody vlastního podnětu, jelikož úplně podlehnou vlivu vlády a veřejné služby.

Železnice dostaly novou federální správu, jež nebude podřízena parlamentu. Bankovnictví a měnu spravuje Reserve Bank bez ohledu na parlament. Parlamentu zůstane toliko zemědělství, zdravotnictví a školství. Obrana bude i nadále

spravována výlučně Velkou Britanií a není naděje, že by v ní Indové v dozírné době nabyli vlivu.

Britové, živící se v Indii, spoléhají velice na ochranu britské vlády. Indičtí vlastenci s tímto postupem souhlasí, avšak prosí je, aby se nespolčovali se zaostalými živly indickými a nedopomáhali jim ke vlivu, kterého nezasluhují a který ohrožuje jednotu Indie.

INDOVÉ NEDŮVĚŘUJÍ FEDERACI

Nikdo nebyl novou ústavou překvapen a nikdo s ní není spokojen. Všechny strany jí vytýkají zaostalost a schválnou neupřímnost. Litují, že je spjata s federací. Federalisace byla doporučena již zprávou Montagu-Chelmsfordovou, výbor Simonův ji uznal a Butlerův ji navrhl v zájmu indických států. Obecně se uznává, že se federalisací zmenší potíže vězící ve dvou Indiích, když je přece Indie zeměpisně jednotná. Zástupcové států nabudou užitečných zkušeností a přizpůsobí vládu a správu Britské Indii. Jenže kdy bude federalisace vyhlášena? Knížata projevují nadále ochotu přistoupiti k federalisaci, avšak požadují nových a nových výsad a výhod.

Cesta k federaci je dlouhá. Prováděcí nařízení o vstupu jednotlivých knížat mělo býti vypracováno v září 1935 a na jaře 1936 nebylo ještě hotovo. Až se mu dostane schválení, bude místokrál vyjednávati s každým z předních států, což si vyžádá hodně času a trpělivosti.

Vláda Britské Indie i jednotlivá knížata vyčkávají, jak se osvědčí samospráva v provinciích. Každý vládce užije veškerých sil, aby si zabezpečil rozpočet. Není jisté, jak se utváří mezinárodní stav, proto se nezdá, že dojde k federalisaci před r. 1940.

Britská vláda a konservativní i liberální politikové se úzkostlivě vyhýbají slovíčku dominium. Je jakoby vymýtěno ze rčení zabývajících se Indií. V Indii na to ukazují a stěžují si na věrolomnost. Vinu dávali imperialistům a indickým kní-

žatům. Sastri, jeden z nejzkušenějších umírněných politiků indických, pravil na valné hromadě liberální federace v Pooně 30. prosince 1934, že po léta bojovali za ústavu dominia pro Britskou Indii. Je to patrné z prohlášení lorda Irwina 1929. Na indická knížata nikdo nemyslil. Dala se pohnouti imperialisty a na prvých poradách londýnských přišla s federací. Zástupcové Britské Indie ji přijali, poněvadž jim bylo řečeno, že bez federalisace nebude v ústředí odpovědné vlády. Od těch dob mají zástupcové knížat plná ústa federalisace a o ústavu dominia se nestarají. Vědomě se dopouštějí největší viny na společné vlasti, poněvadž brzdí její postup k svobodě. Dnes jsou v bezpečí, ale přijde čas, kdy budou litovati své dnešní sobeckosti.

Kongres by rád uchoval dobrou vůli s knížaty, a přece se na valné hromadě v Bombayi ke konci října 1934 usnesl: „Kongres se nemíní míchati do vnitřní správy jednotlivých států. Považuje zeměpisnou Indii za nerozdílný celek, třebas jednotlivé jeho části měly rozličnou vládu a správu. Proto lituje, že některá knížata jednají s Indy z jiných částí jako s cizinci. Opětuje požadavek, aby vládcové udělili odpovědnou vládu a zaručili občanská a politická práva svých poddaných. Vyjadřuje lidu indických států úplný souhlas s jeho oprávněnými tužbami pro účast na vládě a správě."

Výjimečné zákony byly 1932 v Indii vyhlášeny na úkor Kongresu. Měl býti i s kořeny vyhuben. Imperialisté, Indian Civil Service jakož i vláda při četných a rozličných příležitostech vybízeli umírněné politiky, aby se vzchopili a založili vlastní stranu. Zajišťovali jim veškerou pomoc, a přece nikdo neposlechl. Po dvou letech utrpení Kongres vstal z mrtvých a třebas bez peněz a bez řádných odboček, šel r. 1934 do voleb do zákonodárného shromáždění a zvítězil. Justice Party, hýčkaná od Indian Civil Service, byla úplně poražena a liberálové se nikde nepostavili proti Kongresu.

Poslanci Kongresu postupují velmi obezřetně v zákonodárném shromáždění. Zdá se, že si hledí zajistiti dobrou

vůli vlády, aby ústavní cestou připravovali splnění svých požadavků. Nové výkonné ústředí rozhodne, zda přijmou odpovědné úřady. Výkonné výbory osmi provincií jmenovaly v druhé polovici ledna 1936 pandita Jawaharlala Nehru kandidátem předsednictví Kongresu, jenž zasedal od 10. dubna v Lucknow. Nehru se uplatní, neboť vyniká ocelovou povahou, mohutným vlastenectvím a nezdolnou obětavostí. V rozhovoru s londýnskými novináři vytkl, že nová ústava nepovede k samosprávě ani v provinciích, poněvadž se opírá o výjimečný trestní zákon. Uznává nezbytnost, aby se s ní Indové smířili a klidným, účelným způsobem jí odporovali a ji ponenáhlu zlepšovali. Účastní se voleb a přijmou rozličné hodnosti a úřady, projeví-li Kongres souhlas. Rozumným postupem si Kongres může zajistiti podporu všech ostatních stran, poněvadž není jediné, která by ústavu uznávala za prospěšnou a trvalou.

Po názoru Nehruově nedbá nová ústava hospodářských potřeb a vyhýbá se všemu, co hlásají evropští socialisté. Byl nadšeným obdivovatelem sociálních demokratů, ba i bolševiků, avšak výsledky, k nimž dospěli ve státech, které ovládali a spravovali, ho přiměly k úvaze, že se všechny socialistické myšlenky nehodí pro Indii. Blíží se ke Gandhimu i k nynějšímu předsedovi Rajendru Prasadovi, již důsledně odmítají jakýkoliv násilný a proto ukvapený postup.

Král jmenoval v srpnu 1935 markýza of Linlithgow svým zástupcem v nové Indii. Byl předsedou královské komise zemědělské v Indii od r. 1926 do r. 1928. Společný parlamentní výbor, upravující novou ústavu, jej zvolil na jaře 1933 předsedou. Konservativní strana v něm vidí budoucího vůdce. Není mu ještě 50 let. Nová ústava mu přiděluje úkol význačnější a také obtížnější, než který měli jeho předchůdci. Indové se nadějí, že jej splní svým vrozeným jemnocitem, trpělivostí a státnickým rozhledem.

Lord Linlithgow se ujal 18. dubna úřadu a rozhlasem projevil indickému lidu svou nejlepší vůli.

Velká Britanie dala Indii jednotnou vládu a správu, zavedla do škol anglickou osnovu s anglickým vyučovacím jazykem a angličtinu vyhlásila státní řečí. Opravila silnice, vystavěla železnice, zařídila letecké spojení, usnadnila a urychlila pohyb i dopravu. Indové, jindy nehybní, opouštěli rodné obce, navštěvovali okolí, zajížděli do vzdálených krajů a měst a poznávali ponenáhlu celou Indii. Anglicky se dorozuměli se sousedy jiných řečí a nářečí, sbližovali se s nimi a dívali se na ně jako na krajany.

Z anglických knih se dovídali o vlasti, o povinnosti ji milovati a všem jejím dětem pomáhati. Probouzelo se v nich vědomí, že Indie je jejich vlast, její obyvatelé že jsou jejich bratří, synové jediného indického národa. Co vykonali Angličané pro svou vlast, pro svůj národ, měli konati též Indové.

Z anglických knih přecházeli k památkám indickým, psaným rukou i tištěným. Čtli je, dovídali se z nich o slávě a úpadku svých předků, poznávali své dějiny, dospívali k národnímu uvědomení, k národní hrdosti. Byli v Indii doma, kdežto jejich angličtí vládci a správcové v ní byli cizinci.

Proniknuti evropskými myšlenkami ptali se napřed sami sebe a později jeden druhého, zda by se neobešli bez cizinců a neřídili záležitosti své vlasti sami. Čím byli doma Angličané, chtěli býti oni v Indii. Probouzela se touha napřed po samosprávě, později po nezávislosti nebo ústavě britského dominia.

Vznikaly třenice mezi dospívajícími žáky a stárnoucími učiteli. Indové toužili po samosprávě, Angličané by je byli rádi udrželi v područí. Smutné zkušenosti, kterých nabyli se Spojenými státy severoamerickými, je nabádaly k opatrnosti v državě tak rozsáhlé, jako je Indie. Plnili ponenáhlu některé tužby Indů a dopřávali jim účasti na zemské správě. Učili se státní službě, nahrazovali britské úředníky, chápali

odpovědnost a prokazovali skutkem, že se hodí k vládě a správě. Zdárné výsledky zesilovaly jejich požadavky.

Přišla světová válka a s ní radostná zvěst o svobodě lidstva, o právech utištěných národů a o jednotné vůli Dohody dopomoci všem k samostatnosti a nezávislosti. Indové vnímali kdejaké úřední prohlášení Dohody, dovolávali se ho a opírali o ně své požadavky. Velké Britanii nezbylo v srpnu 1917 leda závazně slíbiti, že dopomůže Indii na cestu vedoucí k ústavě dominia. Dobrou vůli prokázala přibravši zástupce Indie k poradám imperia, k vyjednávání o mír, jakož i do Společnosti národů. Tyto tři skutky se zdály svědčiti, že Indové dosáhnou brzo, po čem touží. Byli zklamáni ústavou z r. 1919. Dopřála jim nepatrné účasti na správě provincií, kdežto v ústřední vládě měli jen slabý poradní hlas. Protivili se jí a přece využitkovali, čeho dosáhli, šířili obecné vzdělání, burcovali venkov, budovali národní hospodářství, učili se obchodní i diplomatické rozvaze, opatrnosti a houževnatosti. Velké Britanii bylo se odhodlati k novým ústupkům.

Ústava z r. 1935 má na zřeteli celou Indii, nejen britské provincie, nýbrž též samostatné státy. Běží o federativní Indii. Britské provincie mají býti úplně samosprávné, kdežto ústřední vláda federativní, jež se utvoří, až se knížata s polovicí obyvatelstva samostatných států připojí k federaci, dostane samosprávu jen částečnou. Rozličné výhrady a výsady zeslabují samosprávu provinciální a podlamují ústřední, avšak značí přece jen nový úspěch.

Nejen Britové, nýbrž též rozumní domorodí politikové uznávají, že Indové nejsou ještě zralí pro úplnou samosprávu, neřkuli pro nezávislost. Není dotud jednotného indického národa, není indické vlasti. Obyvatelé indičtí jsou rozličného původu, rozličné národnosti, rozličných náboženství a žijí rozličným společenským životem. Arijská vrstva pokryla celou Indii, avšak pod ní se zachovaly mohutné útvary domorodců, jakož i různorodých přistěhovalců. Dorozumívacím jazykem je hindi, jejž zná 122 milionů ze

338 milionů obyvatelů. Indové šíří hindickou řeč a rádi by ji vyhlásili za státní v sjednocené Indii. Vedle hindi je nejrozšířenější jazyk bengalský, jímž mluví 54 milionů lidí bydlících při sobě, punjabský s 25 miliony a tamilský s 21 miliony. Všechny tyto větší jazyky indické mají živé rostoucí písemnictví a všechny prvky, z nichž pučí nezávislý nebo státní celek. Jak se shodnou ve sjednocené Indii?

Náboženstvím se štěpí Indie na hindickou a muslimskou. Muslimů je více než 20%. Jsou cizinci, přistěhovalci, avšak honosí se, že si hindy podmanili a jim po staletí vládli. Podporují dnešní vládce a za to od nich dosahují rozličných výhod. Hindové na ně žehrají jako na ujařmitele a oddalovatele vytoužené svobody.

Mezi hindy a muslimy se šíří křesťané, domorodí i cizí. Přinášejí nové a nové poznatky, podrývají názory hindické i muslimské a způsobují rozvrat nejen mezi vrstvami vzdělanými, nýbrž též u venkovanů. Náboženské přesvědčení se zeslabuje, přetvořuje a ponenáhlu ustupuje evropskému pojmu národnosti. Již dnes splývá národní křídlo hindické s muslimským a křesťanským; brzda národní svobody povoluje.

Indická knížata by si ráda uchovala dotavadní svobody a vládla podle svého. Rozumnější chápou, že není možné, aby neprodyšně uzavřela své státy. Myšlenky, které zachvívají Britskou Indií, vnikají do států a poddaní se domáhají vytrvale politických svobod a odpovědné vlády. Budou-li se knížata vzpírati federaci a odpovědné federální vládě, nezadrží odporu svých poddaných, pozbudou trůnů a jejich země splynou s britskými.

Veřejný život Indie je rozerván kastami. Nejen hindové, nýbrž též muslimové a křesťané jsou plni kastovních plotů a plůtků. Školy, úřady, průmysl, obchod, samosprávné sbory sbližují členy rozličných kast, lámou plůtky, ploty puchří a nikdo jich neopravuje. Kdož se pokoušejí povalené postaviti, shnilé zdravými nahraditi, konají dílo Sisyfovo.

Chápou jeho marnost a litují námahy. Přirozený vývoj zbaví Indii v dozírné době kast a usnadní budování jednotného národa.

Indie je dnes na cestě vedoucí k samosprávě a nezávislosti. Neustále požaduje a vymáhá a Velká Britanie ponenáhlu povoluje a dopřává. Rozvážní Indové jakož i rozumní Britové nahlížejí, že je to vývoj přirozený a zdravý. Britové by neradi ztratili hlavní zdroj svých příjmů, své velikosti a síly svého imperia a Indové chápou, že je třeba, aby za výchovu platili. Oba sblíží nebezpečí oběma hrozící od Japonců a velké říše, kterou zakládají. V dozírné době proniknou Čínou a Tibetem na samé hranice Indie. Zastaví se na nich? Nebude-li do té doby v Indii klid, nepůjdou-li Indové společně s Brity, vsunou se mezi ně jako klín mongolští dobyvatelé — noví páni. Dostanou-li Indii, opanují Indický oceán, jejž Britové až dotud považovali za svůj; vezmou si východní Afriku, ze které Britové budují novou jednotnou říši, a po britském imperiu bude veta. Vzájemný prospěch nabádá Indy a Brity, aby si porozuměli: Indové aby se ve svých požadavcích mírnili, Britové aby byli ve svých ústupcích štědřejší.

UŽIL JSEM TĚCHTO SPISŮ:

Anglické vlády:

Select Committee of the House of Commons Reports.

The Public Acts, London 1920.

Accounts and Papers:

8. *East India, Continued. Education.* Session 15 February—10 November 1921, Vol. 26, London 1921.

6. *Colonies and British Possessions. East India*, Session 7 February to 4 August, Vol. 16, London 1922.

Government of India Act. As Amended up to 1st August, 1924, London 1924.

Government of India Act, 1935. [25 & 26 Geo. 5. Ch. 42], London 1935.

India. Statutory Rules and Orders, 1924. No. 1395, London 1924.

East India (Constitutional Reforms):

Report on Indian Constitutional Reforms, Cmd. 9109, London 1918.

Report of the Committee Appointed to Investigate Revolutionary Conspiracies in India, London 1918.

Rules under the Government of India Act, London 1921.

Report of the Reforms Enquiry Committee, 1924, Appointed by the Government of India, and Connected Papers. [Otherwise known as the Muddiman Committee Report], Cmd. 2360, London 1925.

Views of Local Governments on the Working of the Reforms, dated 1927, London 1928.

Report of the Indian Central Committee, 1928—1929. [Otherwise known as the Nair Committee Report], Cmd. 3451, London 1929.

Communal Decision, Cmd. 4147, London 1932.

Indian Statutory Commission:

Interim Report of the Indian Statutory Commission. (Reviews of Growth of Education in British India by the Auxiliary Committee Appointed by the Commission.) September 1929. [Otherwise

known as the Hartog Commission Report], Cmd. 3407, London 1929.

Report of the Indian Statutory Commission: Vol. 1, *Survey*, Cmd. 3568, London 1930; Vol. 2, *Recommendations*, Cmd. 3569, London 1930.

Indian Round Table Conference:

12th November, 1930—19th January, 1931. Proceedings, Cmd. 3778, London 1931.

Subcommittees on Defence, Minorities, Provincial Constitution, Burma, North-West Frontier Province, Franchise, Services and Sind. Proceedings, London 1931.

(Second Session) 7th September, 1931—1st December, 1931. Proceedings, Cmd. 3997. London 1932.

7th September—1st December 1931. Statement made by the Prime Minister to the Conference at the Conclusion of its Session on 1st December 1931, Cmd. 3972, London 1931.

East India (Indian States):

Report of the Indian States Committee 1928—1929, Cmd. 3302, London.

Report of the Indian States Inquiry Committee (Financial), Cmd. 4103, London 1932.

East India (Progress and Condition):

Decennial Report on the Moral and Material Progress of India, London 1904.

Statement exhibiting the Moral and Material Progress and Condition of India during the year

1922—23,	No. 58,	London	1923,
1923—24,	,, 59,	,,	1924,
1924—25,	,, 60,	,,	1925,
1925—26,	,, 61,	,,	1927,
1926—27,	,, 62,	,,	1928,
1927—28,	,, 63,	,,	1929,
1928—29,	,, 64,	,,	1930,
1929—1930,	,, 65,	,,	1931,
1930—31,	,, 66,	,,	1932,
1931—32,	,, 67,	,,	1933,
1932—33,	,, 68,	,,	1934,
1933—34,	,, 69,	,,	1935.

East India (Statistical Abstract):
Statistical Abstract relating to British India from 1910—11 to 1919—20, Cmd. 1778, London 1922.
Statistical Abstract for British India with Statistics, where available, relating to Certain Indian States, from 1917—18 to 1929—27, No. 61, Cmd. 3291, London 1929.

East India (Census 1931). *Abstract of Tables giving the Main Statistics of the Census of the Indian Empire of 1931, with a Brief Introductory Note*, Cmd. 4194, London 1932.

East India (Education):
Progress of Education in India:
1917—1922, Eighth Quinquennial Review, 2 sv., London 1924.
1922—27, Ninth Quinquennial Review, London 1929.
Royal Commission on Agriculture in India. *Minutes of the Evidence Taken by the ∞, Consisting of the Evidence Taken in Bihar and Orissa*, London 1928.
Royal Commission on Indian Labour Report, Cmd. 3883, London 1931.

Indické:
The Army in India and Its Evolution, Calcutta 1924.

Census Commission:
Census of India, 1921. Final Figures.
Census of India, 1931. Vol. 1, *India*, Part 1, *Report* by J. H. Hutton, to which is annexed an Actuarial Report by L. S. Vaidyanathan; Part 2, *Imperial Tables*, by J. H. Hutton, Delhi 1933.
Civil Justice Committee. *Report, 1924—25*, Calcutta 1925.
Council of State Debates, Vol. 1—5, February 1921 to March 1925, Delhi 1921—1925.
„*Economy*": *Railway Problems* (Political Pamphlets 11), Poona 1924.

Education Department:
Indian Education in 1913—1925, Calcutta 1915—1925.
Progress of Education in India 1927—32. Tenth Quinquennial Review, 2 sv., Delhi 1934.
Pamphlet No. 1. J. Y. Buchanan. *Drawing and Manual Training in Punjab Schools*, Calcutta 1918.
Pamphlet No. 2. *The Education of Factory Children in India*, Calcutta 1918.

Pamphlet No. 3. *Natural Science in the Educational System of Great Britain*, Delhi 1918.
Pamphlet No. 5. H. Sharp. *Notes on Vernacular Education in Ceylon*, Calcutta 1919.
Pamphlet No. 6. *Indian State Scholarship*, Calcutta 1919.
Pamphlet No. 7. *Facilities for Indian Students in America and Japan*, Calcutta 1919.
Pamphlet No. 8. L. T. Watkings. *Libraries in Indian High Schools*, Calcutta 1920.
Pamphlet No. 9. A. H. Mackenzie. *State Examinations in Scottish Schools*, Calcutta 1921.
Pamphlet No. 10. D. S. Sawarkar. *Visual Instruction in Baroda*, Calcutta 1920.
Pamphlet No. 11. G. E. Fawcus and M. D. Madan. *Education at Jamshedpur*, Calcutta 1921.
Pamphlet No. 12. H. Banister. *Science Teaching in England*, Calcutta 1922.
Pamphlets No. 13, 14, 17, 19, 21. *Question Papers Set for the Indian (Imperial) Police Service Examination, 1921—1925*, Calcutta 1922—1926.
Pamphlet No. 15. J. A. Richey. *Provisional Series of Mental Intelligence Tests for Indian Scholars*, Calcutta 1924.
Pamphlet No. 16. F. R. Tomlinson. *Impressions of the Imperial Education Conference, 1923*, Calcutta 1924.
Pamphlet No. 20. *Question Papers Set for the Chiefs' Colleges Diploma and Higher Diploma Examinations, 1921—1925*, Calcutta 1926.
Pamphlet No. 18. *Conference of Indian Universities Held in May 1924 at Simla*, Calcutta 1924.

Finance Department. *Budget of the Governor-General of India in Council and Discussions thereon in the Indian Legislature 1922—1926*, London 1922—1926.

Proceedings of the Third All-India Sanitary Conference Held at Lucknow, January 19th to 27, 1914 v *Supplement to the Indian Journal of Medical Research*, Vol. 1, Calcutta 1914.

Memorandum in Support of the Joint Scheme of Reforms Proposed by the Indian National Congress and the All-India Moslem League Submitted to the Secretary of State for India and His Excellency the Viceroy and Governor-General of India on Behalf of the Provincial Congress Committee of the United Provinces of Agra & Oudh, November 1917.

Abhyanker, G. R. *Native States and Post-War Reforms*, Poona 1917.

Aga Khan:

H. H. The Aga Khan; a Sketch of His Life and Career, Madras 1916.

India in Transition. A Study in Political Evolution, London 1918.

Ahmad Khan, Shafaat. *What Are the Rights of the Muslim Minority in India?* Allahabad 1928.

Ahmad, Syed Tofail (Alig) with the help of his son S. Mohammad Ahmad Kazuni. *Responsible Government and the Solution of the Hindu-Moslem Problem*, Buduan, U. P., 1930.

Aitchison, C. U. *A Collection of Treaties, Engagements and Sanads relating to India and Neighbouring Countries*, 4. vyd., Calcutta 1909.

Aiyer, P. S. Sivaswamy. *Indian Constitutional Problems*, Bombay 1928.

Alexander, H. G. *The Indian Ferment*, London 1929.

Ali, A. Yusuf. *The Making of India*, London 1925.

Ali, Rahmat. *Contribution à l'Etude du Conflit hindou-musulman*. Zvl. o. z *Revue des Etudes islamiques* 1932, Paris 1933.

Anderson, G. *British Administration in India*, 2. opr. vyd., London 1920.

Anderson, G. and M. Subedar. *The Last Days of the Company. A Source Book of Indian History (1818—1858)* ve 3 sv.: I. *The Expansion of British India;* II. *The Foundation of Indian Policy;* III. *The Economic Policy of the Company*, London 1918.

Anderson, J. D. *The Peoples of India*, Cambridge and New York 1913.

Andrews, C. F., editor:

Mahatma Gandhi: His Own Story, London 1930.

Mahatma Gandhi at Work; His Own Story Continued, London 1931.

Mahatma Gandhi's Ideas, including Selections from His Writings, London 1930.

Anstey, Vera. *The Economic Development of India*, New York 1929.

The Asiatic Review (formerly „The Asiatic Quarterly Review"), publ. by East India Association, London 1886 nn.

L'Asie Française. Bulletin mensuel du Comité de l'Asie Française. Indochine-Levant-Extrême Orient, Paris 1901 nn.

Ayyar, L. -K. -A. *Anthropology of the Syrian Christians*, Ernakulam 1926.

Baden-Powell, B. H.

The Indian Village Community. Examined with Reference to the Physical, Ethnographic, and Historical Conditions of the Provinces: Chiefly on the Basis of the Revenue-Settlement Records and District Manuals, London 1896.

The Land Systems of British India Being a Manual of the Land-Tenures and of the Systems of Land-Revenue Administration Prevalent in the Several Provinces, 3 sv., Oxford 1892.

Baines, Athelstane. *Ethnography (Castes and Tribes). With a List of the More Important Works on Indian Ethnography by W. Sieglin (Grundriß der*

Indo-Arischen Philologie und Altertumskunde, begründet von G. Bühler, fortgesetzt von F. Kielhorn, hrgg. von H. Lüders und J. Wackernagel, Bd. 2, Heft 5), Strassburg 1912.

Banerjea, Surendranath. *A Nation in Making, Being the Reminiscences of Fifty Years of Public Life in Bengal*, Oxford 1925.

Banerjee, Debendra Nath. *The Indian Constitution and Its Actual Working*, Bombay and London 1926.

Banerji, Albion R. *The Indian Tangle*, London 1933.

Beach, Harlan Page. *India and Christian Opportunity*, New York 1905.

Bell, Horace. *Railway Policy in India*, London 1894.

Bell, W. *The Oxford India Reader Being Selections from the Imperial Gazetteer of India Vol. I—IV (The Indian Empire)*, Oxford 1912.

Benskin, Ernest. *Afforestation in the United Provinces, India*, Allahabad 1922.

Benton, Alexander Hay. *Indian Moral Instruction and Caste Problems; Solutions*, London 1917.

Beotra, B. R. *The Two Indias Being an Historical Sketch of the Treaty Relations between the Indian States and the Paramount Power*, Calcutta b. d.

Besant, Annie:

England, India, and Afghanistan, Adyar 1931.

The Future of Indian Politics, Adyar 1922.

Bevan, Edwyn. *Indian Nationalism. An Independent Estimate*, London 1914.

Bhandarkar, D. R. *India (The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 145, Part 2), Philadelphia 1930.

Bhattacharya, U. Ch. and S. S. Chakravarthy. *Pandit Motilal Nehru*, Calcutta 1931.

Blunt, E. A. H. *The Caste System of Northern India*, Oxford 1932.

Blunt, Wilfred Scawen. *India under Ripon (a Private Diary)*, London 1909.

Bolts, William. *Considerations on Indian Affairs*, London 1772.

Bose, Pramatha Nath:

A History of Hindu Civilisation during the British Period, 4 sv., Calcutta, 1894 nn.

Essays and Lectures on the Industrial Development of India and Other Indian Subjects, Calcutta 1917.

Brayne, F. L. *The Re-Making of Village India. Being the Second Edition of ‚Village Uplift in India'*, Oxford 1934.

Bridging the Gulf. A Study of the Background of the Indian Situation with Some Suggestions. By an Indian, London 1930.

Britain and India, London 1920 nn.

Brockway, F. *Indien*. Aus dem Englischen übers. v. D. Fabian, Dresden 1931.

Brown, J. Coggin. *India's Mineral Wealth (India of To-day*, published under the General Editorship of L. F. Rushbrook Williams, Vol. 4), London 1923.

Butler, Harcourt. *India Insistent*, London 1931.

Byron, Robert. *An Essay on India*, London 1931.

The Cambridge History of India. Vol. 1, 3, 5, 6. Ed. by E. J. Rapson, W. Haig, and H. H. Dodwell, London 1922-33.

Carpenter, J.-E. *The Sikh Religion*, London 1911.

Castagné, J. *Les Musulmans et la Politique des Soviets en Asie Centrale. Les Indes et l'Egypte vues de Russie*. Zvl. o. z *Revue du Monde Musulman*, Paris 1925.

Catholic Student's Mission Crusade. *India and Its Missions*, New York 1923.

Caton, A. R., ed. *The Key of Progress. A Survey of the Status and Conditions of the Women in India*. By several contributors, Oxford 1930.

Chailley, Joseph:

Administrative Problems of British India, London 1910.

L'Inde Britannique. Société indigène, Politique indigène: les Idées directrices, Paris 1910.

Chakravarty, S. S. *My Mother's Picture; an Attempt to Get at the Hindu Spirit in Connection with the Mayo Challenge*, Calcutta 1930.

Chamber of Princes. Directorate of the Chamber's Special Organisation. *The British Crown and the Indian States. An Outline Sketch Drawn on behalf of the Standing Committee of the ∞*, London, 1929.

Chanda, Rámáprasád. *The Indo-Aryan Races. A Study of the Origin of Indo-Aryan People and Institutions*, Part 1, Rajshahi 1916.

Chantepie de la Saussaye, P. D. *Lehrbuch der Religionsgeschichte*, 2 sv., 2. vyd., Freiburg i. B. 1897.

Chesney, G. *Indian Polity*, 3. vyd. ,London 1894.

Chirol, Valentine. *India Old and New*, London 1921.

Chitambar, J. R. *Mahatma Gandhi; His Life, Work and Influence*, Philadelphia 1933.

Chowdhry, Jai Krishna. *Gate-Keepers of India*, Lahore 1932.

Christian Literature in Moslem Lands. A Study of the Activities of the Moslem and Christian Press in All Mohammedan Countries. Prepared by a Joint Committee appointed by the Committee of Reference and Counsel of the Foreing Missions Conference of North America and the Committee on Social and Religious Surveys, New York 1923.

Coatman, John. *Round-Table and After. A Study of India To-day and To-morrow*, London 1932.

Cotton, C. W. E. *Handbook of Commercial Information for India*, Calcutta 1919.

Cotton, Henry John Stedman. *New India or India in Transition*, nové oprav. vyd., London 1905.

Craske, M. E. *Sister India; One Solution of the Problems of „Mother India"*, London 1930.

Creagh, O'Moore. *Indian Studies*, London 1918.

Crombie, T. L. *Towards Liberty; Being a Britisher's View Concerning India*, Adyar, Madras, 1917.

Cumming, John:

Modern India. A Co-operative Survey. Edited by ∞, London 1931.

Political India 1832—1932. A Comparative Survey of a Century, London 1932.

Cunningham, Joseph Davey. *A History of the Sikhs from the Origin of the Nation to the Battles of the Sutlej*, ed. by H. L. O. Garrett, 2. vyd., London 1918.

Dahlmann, Joseph, S. J. *Die Thomas-Legende und die ältesten historischen Beziehungen des Christentums zum fernen Osten im Lichte der indischen Altertumskunde* (107. Ergänzungsheft zu den *„Stimmen aus Maria-Laach"*), Freiburg im Breisgau 1912.

Darges, Alexander. *Ein Ritt durch Indien*, Klambei Grein 1892.

Darling, M. L. *The Punjab Peasant in Prosperity and Debt*, 2. vyd., London 1928.

Das, Sh. D. C. R. and Sh. Bh. Das. *Outline Scheme of Swaraj*, 5. vyd., London 1930.

Das, Taraknath. *India in World Politics*, New York 1923.

Dietrich, F. *Die Gandhi-Revolution*. Hrgg. und eingeleitet von ∞. Mit Beiträgen von P. Birnkoff, R. Braun, M. Buber, J. H. Holmes, Th. Lessing u. a., Dresden 1930.

Digby, William. *‚Prosperous' British India. A Revelation from Official Records*, London 1901.

Dumbell, Percy. *Loyal India*, New York 1930.

Dutt, Romesh C.:

Famines and Land Assessments in India, London 1900.

The Economic History of India in the Victorian Age. From the Accession of Queen Victoria in 1837 to the Commencement of the Twentieth Century, 3. vyd., London 1908.

East India Association. *Truths about India, Being a Reprint of Leaflets Issued by the ∞ from 1909 to 1913*, London 1913.

Eliot, Charles. *Hinduism and Buddhism*, London 1921.

Elwin, Verrier. *Truth about India: Can We Get It?* London 1932.

Europäisches Zentralkomitee der indischen Nationalisten. *Der Freiheitskampf der indischen Nationalisten. Die Arbeit eines Jahrzehnts 1906—1917.*

Aus britischen Quellen zusammengestellt und herausgegeben vom ∞, Berlin 1918.

L'Europe Nouvelle, Paris 1918 nn.

Farquhar, J. N. *Modern Religious Movements in India*, New York 1915.

Fawcett, Charles. *The First Century of British Justice in India*, Oxford and London, 1934.

Fisher, Frederick Bohn:

India's Silent Revolution, New York 1919.

That Strange Little Brown Man Gandhi, New York 1932.

Fleming, Daniel Johnson. *Building with India*, New York [1922].

Fraser, Andrew H. L. *Among Indian Rajahs and Ryots. A Civil Servant's Recollections and Impressions of Thirty-Seven Years of Work and Sport in the Central Provinces and Bengal*, Philadelphia 1911.

Fraser, Lovat. *India under Curzon and After*, London 1912.

Fuller, Bampfylde. *The Empire of India*, Boston 1913.

Fyzee, Asaf A. A. *The Ismaili Law of Wills*, Oxford 1933.

Gadgil, D. R. *The Industrial Evolution of India in Recent Times*, Bombay 1933.

Gandhi in England and the Proceedings of the Second Round Table Conference, London 1932.

Ghose, Babu Aurobindo. *Bal Gangadhar Tilak, His Writings and Speeches*. Appreciation by ∞, Madras [1918].

Gilchrist, R. N. *Indian Nationality*, London 1920.

Gibb, H. A. R. *Whither Islam. A Survey of Modern Movements in the Moslem World*, edited by ∞, London 1932.

Glasenapp, Helmuth von:

Brahma und Buddha. Die Religionen Indiens in ihrer geschichtlichen Entwicklung, Berlin 1926.

Der Hinduismus. Religion und Gesellschaft im heutigen Indien, München 1922.

Indien (*Der Indische Kulturkreis in Einzeldarstellungen* unter Mitwirkung von Helmuth von Glasenapp, Heinrich Stönner, Otto Hoever, Noto Söeroto, Willem Stutterheim und Fritz Trautz hergg. v. Karl Döhring), München 1925.

Der Jainismus. Eine indische Erlösungsreligion (*Kultur und Weltanschauung in Einzeldarstellungen*, hrgg. v. Helmuth von Glasenapp, Bd. 1), Berlin 1925.

Guérinot, A. *La Religion djaïna. Histoire, Doctrine, Culte, Coutumes, Institutions*, Paris 1926.

Gundappa, D. V. *The States and Their People in the Indian Constitution*, Bangalore 1931.

Gwynn, John Tudor. *Indian Politics*, London 1924.

Haksar, K. H. and K. M. Panikkar. *Federal India*, London 1930.

Harcourt, Henry. *Sidelights on the Crisis in India*, London 1924.

Harris, D. G. *Irrigation in India (India of Today*, published under the General Editorship of L. F. Rushbrook Williams, Vol. 3), London 1923.

Hart, E. G. *Gandhi and the Indian Problem*, London 1931.

Hauswirth, Frieda (Sarangadar Das): *Purdah*, London 1932.

Heroes of the Hour. Mahatma Gandhi, Tilak Maharaj, Sir Subramanya Iyer, Madras 1918.

Hill, Norman L. *International Administration*, London and New York 1931.

Hinkel, Karl. *Indien in der Zange. Die wirtschaftliche Not eines großen Volkes*, Göttingen 1932.

Hints for Europeans Engaged in Commerce and Industry on their first Arrival in India regarding Correct Conduct in Relation with Indians with Special Reference to Conditions in Bengal and Assam, London 1923.

Holderness, Thomas William. *Peoples and Problems of India*, London 1920.

Hopkins, E. W. *The Religions of India*, Boston 1895.

Horne, E. A. *The Political System of British India with Special Reference to the Recent Constitutional Changes*, Oxford 1922.

Horowitz, Josef. *Indien unter britischer Herrschaft* (*Handbuch der englisch-amerikanischen Kultur*, hrgg. v.Wilhelm Dibelius), Leipzig 1928.

Hough, Eleanor M. *The Co-operative Movement in India*, London 1932.

Hoyland, John S. *The Case for India*, New York 1929.

Hunter, W.W.:

England's Work in India, Madras 1880.

The Indian Empire: Its People, History and Products, 2. vyd., London 1886.

The Indian Musalmans, 3. vyd., London 1876.

Husain, Zakir. *Die Agrarverfassung von Britisch-Indiens* (*Berichte über Landwirtschaft*, hrgg. im Reichsministerium für Ernährung und Landwirtschaft, Sonderheft 25), Berlin 1930.

Hyndman, A. H. *Bankruptcy of India*, London 1886.

Hyndman, H. M. *The Awakening of Asia*, London 1919.

Ikbal Ali Shah: *The Prince Aga Khan: an Authentic Life Story*, London 1933.

Ilbert, Courtenay. *The Government of India Being a Digest of the Statute Law relating Thereto with Historical Introduction and Explanatory Matter*, 3. vyd., Oxford 1915.

Ilbert, Courtenay and Lord Meston. *The New Constitution of India*, London 1923.

India Analysed. Vol. I, *International* by Alfred Zimmern, C. A. W. Manning, Lanka Sundaram, A. Berriedale Keith and C. W. Jenks, London 1933.

India and the Durbar. A Reprint of the Indian Articles in the „Empire Day" Edition of *The Times*, May 24th, 1911, London 1911.

The Indian Journal of Medical Research. Proceedings of the Third All-India Sanitary Conference held at Lucknow, January 19th to 27th, 1914, Vol. I, *Discussions and Resolutions*. Supplement to ∞ , Calcutta 1914.

Indian Review, edited by G. A. Natesan, Madras.

The Indian Year Book. A Statistical and Historical Annual of the Indian Empire, with an Explanation of the Principal Topics of the Day, 1914, Bombay 1915 a následující.

Iyer, C. S. R. *India: Peace or War?* London 1930.

James, Edward Holton. *The Brown Man's Burden*, Geneva 1931.

Jebb, Richard. *Studies in Colonial Nationalism*, London 1905.

Jones, John P. *India, Its Life and Thought*, New York 1915.

Joshi, R. M. *Indian Export Trade. A Critical Analysis*, Bombay [1922].

Karaka, Dosabhai Framji. *History of the Parsis including Their Manners, Customs, Religion, and Present Position*, 2 sv., London 1884.

Karnataka. *Speeches and Writings of Dr. S. Subramania Iyer*. With Biographical Introduction by D. V. Gundappa, Madras.

Keatinge, G. *Agricultural Progress in Western India*, London 1921.

Keay, F. E. *Kabir and His Followers*, Oxford 1931.

Keith, Arthur Berriedale. *Dominion Autonomy in Practice*, London 1929.

Kenworthy, J. M. *India; a Warning*, London 1931.

Ketkar, Shridhar V. *The History of Caste in India. Evidence of the Laws of Manu on the Social Conditions in India during the Third Century A. D.*, Interpreted and Examined, Ithaca 1909.

The Key to Freedom and Security in India, London 1933.

Klötzel, C. Z. *Indien im Schmelztiegel*, Leipzig 1930.

Kraus, Wolfgang. *Die staats- und völkerrechtliche Stellung Britisch-Indiens (Frankfurter Abhandlungen zum modernen Völkerrecht*, hrgg. v. F. Giese u. K. Strupp, Heft 17), Leipzig 1930.

Krishnaswami, A. *The New Indian Constitution*, London 1934.

Law, John. *Modern Hyderabad (Deccan)*, Calcutta 1914.

Leake, H. Martin. *The Bases of Agricultural Practice and Economics in the United Provinces, India*, Cambridge 1921.

Lee-Warner, William. *The Native States of India*, London 1910.

Lefmann, S. *Geschichte des alten Indiens (Allgemeine Geschichte* hrgg. v. W. Oncken, I, 3), Berlin 1890.

Lesný, Vincenc:

Buddhismus, Kladno 1921.

Duch Indie, Praha 1927.
Indie a Indové. Pout staletími, Praha 1931.
Loveday, A. *The History and Economics of India Famines*, London 1914.
Lovett, Harrington Verney. *A History of the Indian National Movement*, 3. vyd., London 1921.
Low, S. J. M. *The Indian States and Ruling Princes*, New York 1930.
Lyall, A. C.:
Asiatic Studies, Religious and Social; First and Second Series, 2 sv., 2. vyd., London 1884, 1907.
The Rise and Expansion of the British Dominion in India, London 1914.
Macauliffe, Max Arthur. *The Sikh Religion; Its Gurus, Sacred Writings, and Authors*, 6 sv., Oxford 1909.
MacDonald, Allan John. *Trade, Politics, and Christianity in Africa and the East*, London 1916.
Mahmood, Syed. *A History of English Education in India*, Aligarh 1895.
Margoliouth, D. S. *Mohammedanism*, Cambridge 1911.
Marriott, John Arthur Ransome. *The English in India. A Problem of Politics*, Oxford 1932.
Massignon, L. *Annuaire du Monde Musulman, statistique, historique, social et économique (1929)*, 3. vyd., Paris 1929.
Matthai, John. *Village Government in British India*, London 1915.
Mayhew, A. *The Education of India*, 2. vyd., London 1926.
Mazumdar, Amvika Charan. *Indian National Evolution. A Brief Survey of the Origin and Progress of the Indian National Congress and the Growth of Indian Nationalism*, 2. vyd., Madras 1917.
McKenzie, J., ed. *The Christian Task in India*. By Various Writers. Edited by ∞, London 1929.
Meston, Lord. *India at the Crossways*, Cambridge 1920.
Mill, James. *The History of British India*, ed. H. H. Wilson, 10 sv., London 1858.
Minto, Mary, Countess of. *India, Minto and Morley, 1905—1910. Compiled from the Correspondence between the Viceroy and the Secretary of State*, London 1934.
Mitra, S. M. *Peace in India How to Attain It*, London 1922.
Moghe, K. B. *The Indian States in Relation to the British Crown and British India*, Bombay 1929.
Mookerji, Radhakumud:
Hindu Principles of Self-Culture, Adyar, Madras, 1921.
Nationalism in Hindu Culture, London 1921.
The Fundamental Unity of India, London 1914.
Morison, Theodore. *The Economic Transition in India*, London 1911.

Mott, John R. *The Moslem World of To-day*. Edited, with a Foreword and Closing Chapter, by ∞, London 1925.

Muir, Ramsay. *The Making of British India*, Manchester 1915.

Muir, William. *The Caliphate. Its Rise, Decline, and Fall*, 3. vyd., London 1898.

Mukerjee, Radhakamal:

Principles of Comparative Economics, Vol. 1. (Lectures delivered at the University of Panjab and the University of Calcutta), London 1921.

The Foundations of Indian Economics, London 1916.

Mukerji, Dhan G. *Disillusioned India*, New York 1930.

Mukherjee, B. B. *Cooperation and Rural Welfare in India*, Calcutta 1929.

Musil, Alois:

Věci indické v *Zahraniční politice* r. 3, Praha 1924, s. 520—529, 603—613, 894—902, 992—1001, 1180—1187, 1458—1467, 1525 až 1532.

V Indii mezi poradami londýnskými v *Zahraniční politice* r. 10, Praha 1931, s. 1227—1240.

The Muslim Standard. Edited by Abdul Qayum Malik and publ. by the Islamic Information Bureau, London 1920 nn.

Muzumdar, Haridas Thakordas. *Gandhi the Apostle; His Trial and His Message*, Chicago 1923.

Muzundar, A. *Gandhi versus the Empire*, New York 1933.

Naidu, Sarojini:

Mahatma Gandhi, His Life, Writings and Speeches, Madras 1918.

Mohamed Ali Jinnah, an Ambassador of Unity, His Speeches and Writings 1912—1917, with a Biographical Appreciation by ∞, Madras b. d.

Naoroji, Dadabhai. *Poverty and Un-British Rule in India*, London 1901.

Narain, Brij. *Indian Economic Problems*, Part 1: *Essays on Indian Economic Problems;* Part 2: *Source Book for the Study of Indian Economic Problems*, Lahore 1922.

Narhang, Ch. *Transition of Sikhism into a Political Organization*, Lahore 1910.

The Near East. A Weekly Review of the Politics and Commerce of the Balkan Peninsula, Egypt and the Sudan, Morocco, Asia Minor, Arabia, Mesopotamia, Persia and India, London 1912 nn. Od 26. září 1935 *Great Britain and the East.*

Der neue Orient. Halbmonatsschrift für das politische, wirtschaftliche und geistige Leben im gesamten Osten, Berlin 1917 nn.

New India. A Weekly Journal, Calcutta 1893 nn.

Nicholson, A. P. *Scraps of Paper: India's Broken Treaties, Her Princes, and the Problem*, London 1930.

O'Donnell, C. J. *The Causes of Present Discontent in India*, London 1908.

O'Dwyer, Michael. *India as I knew It*, London 1925.

O'Malley, L. S. S. *The Indian Civil Service 1601—1930*, London 1931.

Oriente Moderno. Rivista mensile d'informazioni e di studi per la diffusione della conoscenza dell' Oriente, sopra tutto musulmano, pubbl. a cura dell' Istituto per l'Oriente, Roma 1921 nn.

Osburn, Arthur. *Must England Lose India?* New York 1930.

The Oxford Survey of British Empire, Vol. 2, Oxford 1914.

Pal, B. C. *Indian Nationalism: Its Principles and Personalities*, Madras 1913.

Palmer, Julian. *Sovereignty and Paramountcy in India*, London 1931.

Panikkar, K. M. *The Evolution of British Policy towards Indian States, 1774—1858*, Calcutta 1930.

Panikkar, K. M. and an Englishman. *Indian Nationalism — Its Origin, History and Ideals*, London 1920.

Patro, A. P. *Studies in Local Self-Government, Education, and Sanitation*, Madras [1912].

Polak, H. S. *Speeches and Writings of M. K. Gandhi*, Madras 1919.

Pole, D. Graham. *India in Transition*, London 1932.

Pratt, James Bissett. *India and Its Faiths. A Traveler's Record*, London 1916.

Putel, V. J. *The Indian View* (Presidential Address at the Indian National Conference in Great Britain, June, 1931), London 1931.

Rae, G. M. *The Syrian Church in India*, Edinburgh and London 1892.

Rai, Lajpat:

England's Debt to India. A Historical Narrative of Britain's Fiscal Policy in India, New York 1917.

L'Inde malheureuse. Texte français de Marcel Girette, Paris 1930.

The Arya Samaj. An Account of Its Aims, Doctrine, and Activities with a Biographical Sketch of the Founder, London 1915.

The Problem of National Education, London 1920.

Rajam, A. S. *The National Congress, Its Evolution*, Madras 1918.

Rajam, T. S. S. *The Basis of Indian Nationality*, Trichinopoly 1916.

Ram, V. Shiva and Moham Sharma Brij. *India and the League of Nations*, Lucknow 1932.

Ramakrishna, Lajwanti. *Les Sikhs. Origine et Développement de la Communauté jusqu'à nos Jours (1469—1930)*, Paris 1933.

Rao, B. Shiva and D. Graham Pole. *The Problem of India*, London 1926.

Rao, D. Madhava. *The India Round Table Conference and After*, London 1932.

Rao, K. Vyasa. *The Future Government of India*, London 1918.

Ratcliffe, S. K. *Sir William Wedderburn and the Indian Reform Movement*, London 1923.

Read, Margaret. *The Indian Peasant Uprooted*, London 1931.
Rees, J. D.:
Modern India, London 1910.
The Real India, London 1908.
Reuter, M. *Die Parsen und ihre Schriften*, Stuttgart 1893.
Richards, W. J. *The Indian Christians of Saint Thomas, otherwise called the Syrian Christians of Malabar*, London 1908.
Risley, Herbert. *The People of India*, 2. vyd. od W. Crooke, Calcutta, Simla, London 1915.
Rohrbach, Paul. *Erwachendes Asien. Geschautes und Gedachtes von einer Indien- und Ostasienreise 1932*, München 1932.
Ronaldshay, Earl of. *India. A Bird's-Eye View*, Boston and New York 1924.
Rowe, J. G. *Gandhi the Mahatma*, London 1931.
[*Roy.*] *Raja Ram Mohun Roy. His Life, Writings and Speeches*, Madras 1925.
Russel, Robert Vane. *The Tribes and Castes of the Central Provinces of India*, London 1916.
Sacra Congregazione Orientale. *Statistica con cenni storici della gerarchia e dei fedeli di rito orientale*, Roma 1932.
Sankar, Syama. *The Nature and Evolution of the Political Relations between the Indian States and the British Imperial Government*, Newport, 1932.
Sankarakrishna, K. C. *India's Demands. A Collection of the Speeches Delivered on the Platforms of the Indian National Congress and the All India Muslim League, 1916*, Madras 1917.
Sapre, B. G. *The Growth of Indian Constitution and Administration*, 3. vyd., Sangli 1929.
Schmidt, R.:
Fakire und Fakirtum im alten und modernen Indien. Yoga-Lehre und Yoga-Praxis. Nach indischen Originalquellen, 2. vyd. Berlin 1921.
Das alte und moderne Indien, Bonn 1919.
Schomerus, H. W. *Indien und das Christentum.* Teil 1: *Indische Frömmigkeit;* Teil 2: *Das Ringen des Christentums um das indische Volk;* Teil 3: *Eindringen Indiens in das Herrschaftsgebiet Christentums*, Halle 1931—32.
Schubring, W. *Die Lehre der Jainas.* Nach den alten Quellen dargestellt. (*Grundriß der indo-arischen Philologie* III, 7), Berlin 1934.
Senart, Émile. *Les Castes dans l'Inde. Les Faits et le Système*, nové vyd., Paris 1927.
Setlur, S. S. and K. G. Deshpande. *A Full and Authentic Report of the Trial of the Hon'able Mr. Bal Gangadhar Tilak.* Edited by ∞, Bombay 1897.
Sharga, Brijnath. *Rebels or Redeemers? Gandhi*, 2 sv., Lucknow 1932, 1933.

Singh, Gurmukh Nihal. *Indian States and British India*, Benares 1930.
Singh, St. Nihal. *The King's Indian Allies: The Rajas and Their India*, London 1916.
Sinha, Lord. *Speeches and Writings of Lord Sinha*, Madras b. d.
Slater, Gilbert. *The Dravidian Element in Indian Culture*, London 1924.
Smith, Bosworth. *Life of Lord Lawrence*, 2 sv., London 1885.
Smith, Vincent A. *The Oxford Student's History of India*, 13. vyd., Oxford 1931.
Smythies, E. A. *India's Forest Wealth* (*India of To-day*, edited by L. F. Rushbrook Williams, sv. 6), 2. vyd., London 1925.
Staal, P. *A Foreigner Looks at India*, London 1934.
Stebbing, E. P. *The Forests of India*, 3 sv., London 1922—1926.
Strachey, John. *India, Its Administration and Progress*, 4. vyd. upr. Thomas W. Holderness, London 1911.
Strange, William Lumisden. *Indian Engineering Relating to Irrigation, Water Supply of Towns, Roads, and Buildings*, London 1923.
Sunderland, J. T. *India in Bondage; Her Right to Freedom and a Place Among the Great Nations*, New York 1929.
Štejnberg, *E. Indija*, Moskva 1930.
Thompson, A. *The Other Side of the Medal*, New York 1926.
Thompson, Edward:
A Farewell to India, London 1931.
A Letter from India, London 1932.
The Reconstruction of India, London 1932.
Thorburn, S. S.:
Mussulmans and Money-lenders in the Punjab, London 1886.
The Punjab in Peace and War, London 1904.
Thornton, William Thomas. *Indian Public Works and Cognate Indian Topics*, London 1875.
Thurston, Edgar. *Ethnographic Notes in Southern India*, Madras 1906.
Thurston, E., and K. Rangachari. *Castes and Tribes of Southern India*, 7 sv., Madras 1909—1910.
[*Tilak.*] *Bal Gangadhar Tilak. His Writings and Speeches*, Madras 1919.
Titus, M. T. *Indian Islam; a Religious History of Islam in India*, London 1930.
Topa, Ishwar Nath. *The Growth and Development of National Thought in India*, Hamburg 1930.
Trevelyan, Ernest John. *The Constitution and Jurisdiction of Courts of Civil Justice in British India*, Calcutta 1923.
Tyne, Claude H. Van. *India in Ferment*, New York and London 1923.
Vakil, C. N., S. C. Bose and P. V. Deolalkar. *Growth of Trade and Industry in Modern India*, New York 1931.

Vaswani, T. L.:
Creative Revolution, Madras 1922.
India in Chains, Madras b. d.
My Motherland, Madras 1921.
Visvesvaraya, M. *Reconstructing India*, London 1920.
Wacha, D. E. *The Life and Life Work of J. N. Tata*, 3. vyd., Madras [1918].
Walker, F. Deaville. *India and Her People*, London 1922.
Walter, H. A. *The Ahmadiya Movement*, Calcutta 1918.
Webb, M. de P. *India and the Empire*, London 1908.
Wedgwood, Josaiah C.:
The Future of the Indo-British Commonwealth, Adyar, Madras, 1921.
The Seventh Dominion, London 1928.
Wegener, Georg. *Das heutige Indien* (*Koloniale Abhandlungen*, Heft 61/63), Berlin 1912.
Whitehead, Henry, formerly Bishop of Madras. *Indian Problems in Religion, Education, Politics*, London 1924.
Whyte, Frederick. *India, a Federation? Being a Survey of the Principal Federal Constitutions of the World, with Special Reference to the Relations of the Central to the Local Governments in India*, Delhi b. d.
Wilkins, W. J. *Modern Hinduism Being an Account of the Religion and Life of the Hindus in Northern India*, London 1887.
Wingate, George. *Our Financial Relation with India*, London 1859.
Wingfield-Stratfor, Barbara. *India and the English*, London [1922].
Wilson, A. J. *An Empire in the Pawn*, London 1911.
Winslow, Jack C. and Verrier Elwin: *The Dawn of Indian Freedom*, New York 1931.
Young, P. N. F. and Agnes Ferrers. *India in Conflict*, London 1920.
Young India, edited by M. K. Gandhi, Ahmedabad 1919 nn.
Younghusband, Francis. *Dawn in India*, 2. vyd., London 1931.

Denní listy:
Al-Ahrám, Káhira.
The Egyptian Gazette, Alexandria and Cairo.
The Hindu, Madras.
Journal des Débats, Paris.
Al-Mukattam, Káhira.
Le Temps, Paris.
The Times, London.

KNIHY ALOISE MUSILA:

Výzkumné:

Kusejr Amra und andere Schlösser östlich von Moab. Topographischer Reisebericht, Vídeň 1902.

Sieben samaritanische Inschriften aus Damaskus, Vídeň 1904.

Karte von Arabia Petraea nach eigenen Aufnahmen. Měřítko 1 : 300.000. Tři listy po 65 : 50 cm, Vídeň 1907.

Umgebungskarte von Wadi Musa (Petra). Měřítko 1 : 20.000. Jeden list 36 : 27 cm, Vídeň 1907.

Arabia Petraea. I. *Moab*, XXIII a 443 str., Vídeň 1907.

II. *Edom*, 1. díl, XII a 343 str., Vídeň 1907; — 2. díl X a 300 str., Vídeň 1908.

III. *Ethnologischer Reisebericht*, XVI a 550 str., Vídeň 1908.

Kusejr Amra. I. *Text*, VIII a 238 str.; II. *41 farbige Tafeln von A. L. Mielich*, Vídeň 1907.

Nord-Arabien. Vorbericht über die Forschungsreise 1908/09, Vídeň 1909.

Im nördlichen Hegaz. Vorbericht über die Forschungsreise 1910, Vídeň 1911.

In Nordostarabien und Südmesopotamien. Vorbericht über die Forschungsreise 1912, Vídeň 1913.

Map of the Northern Hegaz. Měřítko 1 : 500.000. Jeden list 87 : 94 cm, New York 1926.

Map of Northern Arabia. Měřítko 1 : 1,000.000. Čtyři listy po 52 : 49 cm, New York 1927.

Map of Southern Mesopotamia. Měřítko 1 : 1,000.000. Jeden list 52 : 40 cm, New York 1927.

The Northern Hegaz, XII a 374 str., New York 1926.

Arabia Deserta, XVII a 631 str., New York 1927.

The Middle Euphrates, XV a 426 str., New York 1927.

Palmyrena, XIV a 367 str., New York 1928.

Northern Negd, XIII a 368 str., New York 1928.

The Manners and Customs of the Rwala Bedouins, XVI a 712 str., New York 1928.

Politické:

Zur Zeitgeschichte von Arabien, III a 102 str., Lipsko 1918.

Poušť a oasa. Nová Arabie, 256 str., Praha 1934.

Lev ze kmene Judova. Nová Habeš, 123 str., Praha 1934.

Mezi Eufratem a Tigridem. Nový Irák, 168 str., Praha 1935.
Dar Nilu. Nový Egypt, 294 str., Praha 1935.
Dnešní Orient v politice světové. (*Sbírka přednášek a rozprav extensí čsl. vysokých škol*, řada I., svazek 11), 18 str., Praha 1935.

Biblické:
Od stvoření do potopy, 176 str., Praha 1905.
Po stopách událostí Starého Zákona. Věcné poznámky k učebnici dějin Starého Zákona, 41 str., 2. vyd., Olomouc 1907.

Cestopisné:
In the Arabian Desert, XIV a 339 str., London 1931.
Pod ochranou Núriho. Z mých cest Pustou Arabií, 371 str., Praha 1929.
V posvátném Hedžázu, 304 str., Praha 1929.
V zemi královny Zenobie, 350 str., Praha 1930.
V biblickém ráji. Z mých cest při středním Eufratu a Tigridu, 349 str., Praha 1930.
Mezi Šammary. Z výzkumné cesty Šťastnou Arabií, 397 str., Praha 1931.
Za Mrtvým mořem, 435 str., Praha 1931.
V roklích edomských, 420 str., Praha 1932.
Tajemná Amra, 408 str., Praha 1932.

Pro mládež:
Po prvé v poušti, 194 str., Praha 1932.
V neznámé zemi, 220 str., Praha 1932.
Mstitel, 200 str., Praha 1933.
Syn pouště, 202 str., Praha 1933.
V zakletém zámku, 188 str., Praha 1934.
Vlastní cestou, 236 str., Praha 1934.
Ve stínu křižáckého hradu, 173 str., Praha 1935.
Na Sinaji, 216 str., Praha 1935.

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR PRAHA